

**KIRSAL YERLEŞMELERİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNDE EKO-TURİZMİN
ETKİN ROLÜ:
BURSA, ESKİKARAAĞAÇ KÖYÜ ÖRNEĞİ**

Esmā DURAK

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KIRSAL YERLEŞMELERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNDE
EKO-TURİZMİN ETKİN ROLÜ:
BURSA, ESKİKARAAĞAÇ KÖYÜ ÖRNEĞİ**

Esmâ DURAK
0000-0002-5675-2127

Doç. Dr. Arzu İSPALAR ÇAHANTİMUR
(Danışman)
0000-0002-5907-1773

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

BURSA – 2019

Her Hakkı Saklıdır

TEZ ONAYI

Esmâ DURAK tarafından hazırlanan “Kırsal Yerleşmelerin Sürdürülebilirliğinde Eko-turizmin Etkin Rolü: Bursa, Eskiğaraağaç Köyü Örneği” adlı tez çalışması aşığıdaki jüri tarafından oy birliği ile Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Doç. Dr. Arzu İSPALAR ÇAHANTİMUR
0000-0002-5907-1773

Başkan : Doç. Dr. Arzu İSPALAR ÇAHANTİMUR İmza
0000-0002-5907-1773
Bursa Uludağ Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Anabilim Dalı

Üye : Prof. Dr. Tülin Vural ARSLAN İmza
0000-0003-2072-4981
Bursa Uludağ Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Anabilim Dalı

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Demet MUTMAN İmza
0000-0002-3766-1801
Özyeğin Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Anabilim Dalı

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Hüseyin Aksel EREN
Enstitü Müdürü
11/10/2019

U.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

11/10/2019

Esmâ DURAK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KIRSAL YERLEŞMELERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNDE EKO-TURİZMİN ETKİN ROLÜ: BURSA, ESKİKARAAĞAÇ KÖYÜ ÖRNEĞİ

Esmâ DURAK

Bursa Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Arzu ISPALAR ÇAHANTİMUR

Doğal ve yapılaşmış çevresi, kendine özgü sosyo-kültürel yapısı, yaşam biçimleriyle şekillenen kırsal yerleşmeler dünyadaki gelişmelere paralel olarak gittikçe birbirine benzeyen kentlerin tek düze yapılaşmalarından farklı olduğu için günümüzde tekrar ilgi odağı olmuştur ve kırsal yerleşmelere gereken önem verilmeye başlanmıştır. Son yıllarda turizm sektöründe de önemli değişimler gözlenmekte, kitle turizmin yerini giderek ekoturizm almaktadır. Kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişiminde ‘eko-turizm’ önemli bir araç konumuna gelmektedir. Kırsal yerleşmelerin yaşam kalitesini, ekonomik gelirini arttırarak yeniden yaşanabilir alanlar olmasını sağlayan ekoturizmin, bölgelerarası dengesizlikleri gidereceği öngörülmektedir.

Tez çalışma alanı, Bursa Uluabat Gölü üzerinde yarımada şeklinde konumlanan, Türkiye’nin tek Avrupa Leylek Köyü olan Eskikaraağaç köyüdür. Çalışma kapsamında bu alanın sürdürülebilirliğinin sağlanması için ekoturizmin etkin bir araç olduğu öngörülmektedir. Bu bağlamda konuyla ilgili literatür taranarak doğal ve kültürel kaynakların korunmasına ve köyün ekonomisine önemli katkı sağlayacak olan ekoturizm ve AB standartlarına uygun sürdürülebilir kırsal gelişme hedefleri belirlenmiştir. Araştırma alanının doğal ve sosyo-kültürel kaynakları incelenmiş ve analizlerin sonucunda köyde ekoturizme kaynak oluşturan önemli değerler tespit edilmiştir. Ayrıca alan hakkında bilgi sahibi olan uzman kişilerle yapılan görüşmeler ve çeşitli dönemlerde alana gidilerek yapılan gözlemler sonucu mevcut ve potansiyel ekoturizm etkinlikleri değerlendirilmiştir.

Yapılan araştırma ve analizler sonucunda, Eskikaraağaç’ın kırsal yerleşmelerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında etkin bir araç olarak öngörülen ekoturizme kaynak oluşturabilecek değerleri olduğu tespit edilmiştir. Yerel yönetimler ve üniversitenin işbirliği, kamu yatırımları ve özel girişimlerin desteğiyle köyün önemli bir ekoturizm merkezi olabileceği belirlenmiştir. Sonuç olarak, çevresel tehditlerle karşı karşıya olan Uluabat Gölü çevresindeki kırsal alanlarda, doğal ve sosyo-kültürel yapının korunması, yaşam kalitesinin ve ekonomik gelirin artmasını hedefleyen ekoturizm modelinin oluşturulması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eko-turizm, kırsal gelişme, kırsal yerleşme, sürdürülebilirlik
2019, ix + 233 sayfa.

ABSTRACT

MSc Thesis

THE EFFECTIVE ROLE OF ECO-TOURISM FOR SUSTAINABILITY OF RURAL SETTLEMENTS; BURSA, ESKIKARAAGAC VILLAGE AS A CASE

Esma DURAK

Bursa Uludağ University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Architecture

Supervisor: Doç. Dr. Arzu ISPALAR ÇAHANTİMUR

Since rural settlements shaped by its natural and structured environment, unique socio-cultural structure, lifestyles are different from the monolithic structures of the cities which are increasingly similar in parallel to the developments in the world, it has become the center of attention again today and the necessary importance has been given to rural settlements. In recent years, significant changes have been observed in tourism sector, mass tourism has been gradually replaced by eco-tourism. Eco-tourism has become an important intermediary for the sustainable development of rural settlements. It is predicted that eco-tourism, which enables rural settlements to become livable areas by increasing the quality of life and economic income, will eliminate interregional imbalances.

The working area of the thesis, is shaped peninsula on Lake Uluabat in Bursa province and is Turkey's only European Stork Village, Eskikaraagaç Village. Within the scope of the thesis, it is foreseen that eco-tourism is an effective intermediary to ensure the sustainability of this field. In this context, eco-tourism that will contribute to the protection of natural and cultural resources and the economy of the village have been determined by scanning the related literature and sustainable rural development targets have been established in accordance with EU standards. The natural and socio-cultural resources of the research area have been examined and as a result of the analyzes, important values that have been a source of eco-tourism in the village have been revealed. In addition, current and potential eco-tourism activities have been evaluated as a result of interviews with experts who have knowledge about the field and observations made during various periods.

As a result of the research and analysis, it has been concluded that the Eskikaraagaç has many values that can provide resources for eco-tourism which is considered as an effective intermediary in ensuring the sustainability of rural settlements. It is thought that the village can be an important eco-tourism center with the support of public investments and private initiatives that can be developed with the cooperation and support of local governments and the university. As a result, it has been proposed to create an eco-tourism model aiming to protect the natural and socio-cultural structure and to increase the quality of life and economic income in rural areas around Lake Uluabat, which is facing environmental threats.

Key words: Ecotourism, sustainability, rural development, rural settlement
2019, ix + 233 pages.

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitim sürecim olmak üzere, tez çalışmamın da bütün aşamalarında tecrübe ve bilgi birikimiyle yol gösterici olan, desteğini esirgemeyen ve sabır gösteren değerli hocam sayın Doç. Dr. Arzu ISPALAR ÇAHANTİMUR' a sonsuz saygı ve en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez kapsamında, alan çalışmasının araştırmaları sürecinde bana yardımcı olan, bilgilerini paylaşıp, önerileriyle katkılarını esirgemeyen Bursa Uludağ Üniversitesi'nin değerli hocaları, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Karacabey Belediyesi, Tarım ve Orman Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Eskikaraağaç muhtarı ile köy halkına teşekkürlerimi sunarım.

Tez jürisine katılan ve fikirleriyle bana yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. Tülin Vural Arslan ve Dr. Öğretim Üyesi Demet Mutman'a da teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca attığım her adımda desteklerini benden esirgemeyen, her koşulda yanımda olup bana güç veren değerli aileme ve tez çalışma sürecimdeki anlayış ve desteği ile çalışmalarına katkıda bulunan değerli meslektaşım ve iş ortağım Merve Altay'a sonsuz sevgi ve saygılarımı sunar, teşekkür ederim.

Esma Durak
11/10/2019

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	3
1.2. Çalışmanın Yöntemi	4
2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	5
2.1. Kırsal Yerleşme ve Özellikleri.....	5
2.2. Sürdürülebilir Gelişme.....	10
2.2.1. Sürdürülebilir gelişme bileşenleri.....	12
2.2.2. Sürdürülebilir gelişme yaklaşımları.....	15
2.3. Sürdürülebilir Kırsal Gelişme.....	16
2.4. Sürdürülebilir Turizm	26
2.5. Eko-turizm	38
2.5.1. Dünyada eko-turizm örnekleri.....	51
2.5.2. Türkiye’de eko-turizm örnekleri.....	66
2.6. Bölüm Sonucu.....	81
3. MATERYAL ve YÖNTEM: BURSA KARACABEY İLÇESİ ESKİKARAAĞAÇ KÖYÜ ALAN ÇALIŞMASI	92
3.1. Çalışma Alanının Belirlenmesi.....	92
3.1.1. Çalışma alanının seçilme nedenleri	93
3.1.2. Çalışma alanının konumu ve sınırları	101
3.2. Çalışma Alanının Mevcut Durum Analizi	102
3.2.1. Fiziksel tespit çalışmaları.....	103
3.2.2. Sosyo-kültürel tespit çalışmaları.....	126
3.3. Görüşmeler.....	133
4. BULGULAR ve TARTIŞMA.....	136
4.1. Çeşitliliğin Korunması ve Teşvik Edilmesi Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler	136
4.2. Yerel Toplumu Planlamaya Dahil Etme Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler	138
4.3. Turizm ve Kamu Arasında Karşılıklı Koordinasyon Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler.....	140
4.4. Yerel Ekonomiye Destek Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler.....	145
4.5. Çevrenin İyileştirilmesi, Aşırı Kullanım ve Atıkların Azaltılması İçin Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler	149
4.6. Doğal, Sosyal ve Kültürel Kaynakların Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler	154
4.7. Yerel Halk Eğitimi ve Turistlerin Bilgilendirilmesi Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler	157
4.8. Araştırmaların Yapılması ve Desteklenmesi Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler	161
4.9. Bölüm Sonucu.....	165

	Sayfa
5. SONUÇ.....	175
KAYNAKLAR.....	178
EKLER.....	185
ÖZGEÇMİŞ.....	233

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
AB	Avrupa Birliği
EUROSTAT	Avrupa Birliği İstatistik Kurumu
EAGGF	Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonları
EAFRD	Avrupa Tarımsal Kırsal Kalkınma Fonu
BM	Birleşmiş Milletler
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
BBB	Bursa Büyükşehir Belediyesi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
WWF	Doğa İçin Dünya Fonu
UNWTO	Dünya Turizm Örgütü
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü
UNESCO-MOST	Hükümetler Arası Konsey Toplantısı
IPARD	Katılım Öncesi Araç-Kırsal Kalkınma Bileşeni
LEADER	Kırsal Alanda Gelişen Gelişme Faaliyetleri)
SAPARD	Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programı
TKB	Tarım ve Köy işleri Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
AIEST	Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği
IUCN	Uluslararası Doğa Koruma Birliği
TIES	Uluslararası Eko-turizm Topluluğu
UIA	Uluslararası Mimarlar Birliği

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Sürdürülebilir Gelişme Bileşenleri	13
Şekil 2.2. EAFRD'a göre sürdürülebilir kırsal kalkınmanın boyutları	23
Şekil 2.3. Sürdürülebilirlik, Kitle ve Alternatif Turizm ile Eko-turizm Arasındaki İlişki	37
Şekil 2.4. Eko-turizm Kavramları	41
Şekil 2.5. Eko-turizmin Gelişimi	42
Şekil 2.6. Okavango Deltası, (a. Genel görünüşü, b. Konaklama birimleri)	54
Şekil 2.7. Okavango Deltası, (a. Mekoro safari turu, b. Sepet yapımı)	55
Şekil 2.8. Hongdong, (a. Genel görünüşü, b. Poolmoo Okulu, c. Ördek-Pirinç Etkinlikleri, d. Ekoloji Okulu)	60
Şekil 2.9. Cox's Bazar, (a. Genel görünüşü, b. Kıyı şeridi, c. Balık işleme merkezi, d. Toplanan deniz ürünlerinin satışı)	64
Şekil 2.10. Eko-turizm hedefleri doğrultusunda dünyadan örneklerin analizi	65
Şekil 2.11. Büyükkonuk, (a. Genel görünüşü, b. Agios Efksentios Kilisesi, c. Taş ocağı)	69
Şekil 2.12. Büyükkonuk, (a. Kemerli Konak Pansiyonu, b. Kerpiçten otobüs durağı, c. Eko-turizm Festivali)	70
Şekil 2.13. Çandır, (a. Genel görünüşü, b. Kral Kaya Mezarları, c. Kaunos Antik Kenti, d. Mehmet Varol kültür evi, e. Organik tarım bahçesi)	73
Şekil 2.14. Yukarıyapıcı, (a. Genel görünüşü, b. Köy meydanı, c. Eski ve yeni konut yapıları, d. Kirazlı Manastırı)	79
Şekil 2.15. Eko-turizm hedefleri doğrultusunda Türkiye'den örneklerin analizi	80
Şekil 2.16. Eko-turizm hedefleri doğrultusunda örneklerin analizi	90
Şekil 2.17. Kırsal yerleşme-Sürdürülebilir gelişme-Sürdürülebilir kırsal gelişme Sürdürülebilir turizm ve Eko-turizm ilişkisi	91
Şekil 3.1. Leylek Dostu Köyler Proje Alanı	95
Şekil 3.2. Uluabat Gölü çevresindeki kırsal yerleşmeler	96
Şekil 3.3. Uluabat Gölü çevresindeki eko-turizm aktiviteleri	97
Şekil 3.4. Tez çalışmasının amacı doğrultusunda yapılan çalışmalar	99
Şekil 3.5. Bursa, (a. Türkiye'deki konumu, b. Uluabat Gölü'nün sınırları)	101
Şekil 3.6. Çalışma alanı olan Eskikaraağaç'ın sınırları	101
Şekil 3.7. Eskikaraağaç Köyü'ne genel bakış	102
Şekil 3.8. Uluabat Gölü Koruma Bölgeleri Haritası	104
Şekil 3.9. Uluabat Gölü'nün sembolleri, (a. Beyaz Nilüfer, b. Beyaz Leylek)	105
Şekil 3.10. Uluabat Gölü'nün fiziki yapısı	105
Şekil 3.11. Eskikaraağaç yerleşim dokusu	106
Şekil 3.12. Eskikaraağaç genel ulaşım analizi	107
Şekil 3.13. Köy girişindeki tanıtıcı tabelalar, (a. Hoşgeldiniz tabelası, b. Kuş Tahnit Müzesini gösteren heykel)	108
Şekil 3.14. Eskikaraağaç'ta yapılan düzenlemeler, (a. Yürüyüş ve bisiklet yolu, b. Dinlenme alanı, c. Balıkçı merdivenleri, d. İskele, e. Balıkçı tekneleri alanı)	108
Şekil 3.15. Eskikaraağaç ulaşım analizi	109
Şekil 3.16. Eskikaraağaç'taki yeşil alanlar, (a. Sazlıklar, b. Karaağaç türü, c. Mezarlık ve selvi ağaçları, d. Futbol sahası)	110
Şekil 3.17. Eskikaraağaç yeşil dokusu	111

	Sayfa
Şekil 3.18. Eskikaraağaç fonksiyon analizi.....	113
Şekil 3.19. Eskikaraağaç, (a. Genel görünüşü, (1-15) İşlevsel yapıları).....	114
Şekil 3.20. Eskikaraağaç ve Gölyazı arasındaki ilişki, (a. Eskikaraağaç ve Gölyazı yerleşim dokusu, b. Eskikaraağaç, c. Gölyazı (Google haritadan uyarlanmıştır))	115
Şekil 3.21. Eskikaraağaç silüeti	116
Şekil 3.22. Gölyazı silüeti.....	116
Şekil 3.23. Eskikaraağaç geleneksel evlere örnek	116
Şekil 3.24. Gölyazı geleneksel evlere örnek.....	117
Şekil 3.25. Eskikaraağaç geleneksel dokuya uygun yapı analizi.....	118
Şekil 3.26. Eskikaraağaç geleneksel dokuya uygun yapı analizine örnek yapılar.....	119
Şekil 3.27. Eskikaraağaç yapı kat analizi.....	121
Şekil 3.28. Eskikaraağaç yapı kat analizine örnek yapılar.....	122
Şekil 3.29. Eskikaraağaç yapı durum analizi	123
Şekil 3.30. Eskikaraağaç yapı durum analizine örnek yapılar	124
Şekil 3.31. Eskikaraağaç tarihi yapılar, (a. Eski Minare, b. Burç).....	125
Şekil 3.32. Mikhael Archangelos Kilisesi, (a. Planı, b. Eski hali, c. Güncel hali)	126
Şekil 3.33. Leylek Festivali, (a. Yürüyüş etkinliği, b. Konser etkinliği)	131
Şekil 4.1. Turizm amaçlı çevre düzeni öneri planı	142
Şekil 4.2. Meydan 1	142
Şekil 4.3. Meydan 2	143
Şekil 4.4. Uluabat Ziyaretçi Merkezi ve Kuş Tahnit Müzesi, (a. Önceki hali (eski okul binası), b. Güncel hali, c. Kuş tahnit müzesi)	143
Şekil 4.5. Turizm amaçlı yapılar, (a. Kuş gözlem kulesi, b. Ekader binası, c. Restoran, d.Çay bahçesi).....	143
Şekil 4.6. Turizm amaçlı çevre düzeni öneri aksı.....	144
Şekil 4.7. Meydanda yer alan öneri satış birimleri (a. Mevcut satış alanı, b. Öneri satış birimleri)	145
Şekil 4.8. Ekader’de kadınların üretim faaliyetleri.....	146
Şekil 4.9. Ekader ürünleri	147
Şekil 4.10. Leylek festivalindeki kadınların stantları	148
Şekil 4.11. Genel ulaşım öneri planı.....	150
Şekil 4.12. Leylek figürlerinin asıldığı duvarlar	151
Şekil 4.13. Köyün geleneksel dokusu	152
Şekil 4.14. Ulaşım öneri planı.....	153
Şekil 4.15. Dinlenme alanı (a. Mevcut dinlenme alanı, b. Öneri dinlenme alanı).....	154
Şekil 4.16. Leylek ölümlerini önlemek amaçlı yapılan çalışmalar, (a. 12 köyde izole edilen alçak gerilim hatları, b. Direk üstüne örtülen izolatörler).....	155
Şekil 4.17. Leylek yuvalarının temizlenmesi.....	156
Şekil 4.18. Leylek yuvalarının kime ait olduğunu gösteren tabela.....	158
Şekil 4.19. Yaren leyleğin koruyucu ailesi	159
Şekil 4.20. Leylek Köyleri Hatıra Duvarı.....	159
Şekil 4.21. Leylek Festivalinde göç oyunu.....	160
Şekil 4.22. Afişler, (a. ‘İlk öpücük’ filminin afişi, b. ‘Yaren’ belgeselinin afişi)	161
Şekil 4.23. Eskikaraağaç’taki mevcut ve öneri tabelaları	164

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 2.1. Farklı ülkelerin kırsal alan tanımlarından örnekler	6
Çizelge 2.2. Avrupa Birliği Fonları	19
Çizelge 2.3. Sürdürülebilir Turizm Tanımları	30
Çizelge 2.4. IUCN'in sürdürülebilir turizm ilkeleri.....	34
Çizelge 2.5. Dünya Turizm Örgütü'nün turizm sınıflandırması.....	35
Çizelge 2.6. Kitle turizmi ile alternatif turizm arasındaki farklar.....	36
Çizelge 2.7. Turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında eko-turizmin gelişimi için hazırlanan eylem planı	44
Çizelge 2.8. Eko-turizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri	50
Çizelge 2.9. Okavango Deltası hakkında bilgiler	52
Çizelge 2.10. Okavango Deltası'nda eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar	53
Çizelge 2.11. Hongdong hakkında bilgiler	56
Çizelge 2.12. Hongdong'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar	57
Çizelge 2.13. Cox's Bazar hakkında bilgiler	61
Çizelge 2.14. Cox's Bazar'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar .	62
Çizelge 2.15. Büyükkonuk hakkında bilgiler	66
Çizelge 2.16. Büyükkonuk'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar.	67
Çizelge 2.17. Çandır hakkında bilgiler	70
Çizelge 2.18. Çandır'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar	71
Çizelge 2.19. Yukarıyapıcı hakkında bilgiler	74
Çizelge 2.20. Yukarıyapıcı'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar	75
Çizelge 2.21. EAFRD ve Eko-turizm ortak hedefleri.....	86
Çizelge 3.1. EAFRD ve eko-turizm ortak hedeflerinin Eskikaraağaç'ta sağlanabilmesi için yapılan çalışmalar	100
Çizelge 3.2. Eskikaraağaç köyü 1965-2000 yılları nüfus değişimi	127
Çizelge 3.3. Eskikaraağaç köyü 2000-2018 yılları nüfus değişimi	128
Çizelge 3.4. Eskikaraağaç 0-14, 15-64, 65+ yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus	128
Çizelge 3.5. Eskikaraağaç medeni durum ve cinsiyete göre nüfus.....	128
Çizelge 3.6. Eskikaraağaç okuma yazma durumu ve cinsiyete göre nüfus	128
Çizelge 3.7. Eskikaraağaç'ta hayvancılık ve balıkçılıkla uğrayan hane sayısı.....	133
Çizelge 4.1. Eskikaraağaç'ın GZFT analizi.....	165
Çizelge 4.2. Eko-turizm hedeflerini ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik bulgular ve önerilerin özeti	167

1. GİRİŞ

Kır, insanoğlunun yerleşik hayata geçmesiyle birlikte bağımsız bir şekilde, kentten daha önce var olan ve hatta kentin ortaya çıkış sebebidir. Kır sanayi devrimine kadar kentteki aktiviteleri yönlendirmiş ve kentin en temel ihtiyacı olan gıda üretimini karşılamıştır. Bu dönemde kırsal alanda yaşayan nüfus kentte yaşayan nüfustan daha fazla olduğu için kentler, kırsal alanlara bağımlı yerleşmeler olmuştur. Sanayi devrimi sonrasında ise kentlerdeki nüfus hızla artmaya başlamış, kırsal alanlarda göç nedeniyle nüfus azalmış ve işgücü açığı ortaya çıkmıştır. Kentler, bir yandan büyüyüp genişleyerek çevresindeki kırsal alanları etkilemiş, değiştirmiş ve sömürmüş; diğer yandan da kentlere uzak olan kırsal alanlardan çektiği nüfus ile kırsal alanların atıl kalmasına neden olmuştur. Hızlı kentleşme sürecinde ekonomi, endüstriyel üretim, turizm, sosyal ve kültürel yaşam gibi pek çok sektöre bağlı yaşam tarzındaki değişiklikler, sosyo-ekonomik bozulma, üretim şeklindeki değişim ve olumsuz yönde değişen yaşam koşulları kırsal yerleşmeler üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.

Fiziksel çevrenin yapılı kısmını oluştururken doğal çevreye müdahale eden ve toplumun yapısının, alışkanlıklarının, aktivitelerinin, ilişkilerinin bir yansıması olan mimarlık, sürdürülebilir gelişme açısından, kırsal yerleşmelerde yaşam alanlarının ve yerel kimliğin tanımlanması ve korunmasında önemli bir araç ve aynı zamanda ölçüttür. Sürdürülebilirlik kavramı ile birlikte gelişen sürdürülebilir tasarım kriterleri incelendiğinde yerel mimaride bu stratejilerin yüzyıllardır uygulanmakta olduğu anlaşılmaktadır. Kırsal yerleşmeler zaman içinde farklı etnik köken ve kültüre sahip insan topluluklarının yaşamları ile zengin bir sosyo-kültürel yapıya da sahip olmuşlardır. Sosyo-kültürel yapısının izlerini taşıyan yerel mimari incelendiğinde araziye yerleşim özellikleri, topografyaya uyumu, doğru yön seçimi ile doğaya karşı çok duyarlı olduğu görülmektedir. Kırsal yerleşmelerde, yapılaşmanın karakterini bozmamak, yapılarda kullanılan malzemelerin ve oluşturulan mekan kurgusunun sürekliliğini sağlamak ve yerel halkın refah düzeyinin artırılarak buradaki yaşam şartlarını iyileştirmek, sürdürülebilir gelişiminin sağlanması açısından çok önemli bir gerekliliktir.

Kırsal yerleşmelerin varlığının devam ettirilmesi, kır-kent arasındaki gelir seviyesi, yaşam kalitesi gibi farklılıkların azaltılması, doğal kaynaklardan çevreye duyarlı bir şekilde yararlanılması, yerel halk, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimlerin katılım ve katkılarıyla uygulanabilir ve sürdürülebilir girişimlerin oluşturulması hedeflerini içeren kırsal gelişme, bütün dünya ülkelerinde önemli bir konudur. Üye ülkelerinin yarısından fazlasında kırsal alan yoğunluğu olan Avrupa Birliği, kurulduğu yıllardan bugüne kadar kırsal alanlardaki sosyal, ekonomik ve demografik sorunların çözümü için strateji ve politikalar geliştirmiştir ve bunlar için çeşitli fonlar sağlamıştır. Doğal kaynakların yönetimi ve korunması için oluşturulan ve üye ülkelere verilen AB fonu EAFRD (Avrupa Tarımsal Kırsal Kalkınma Fonu) hedeflerinden; kırsal alanlarda yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi kırsal gelişim için önemlidir (Alonso ve Masot 2017). Türkiye’de de kırsal alanlar önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle kapsamlı kırsal kalkınma politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasına ihtiyaç vardır.

Dünyada en hızlı büyüyen sektörler içinde yer alan turizm, doğal ve kültürel kaynaklara bağımlı olduğu için bu kaynaklarını korumak ve devamlılığını sağlamak zorundadır. Bu nedenle bir bölgede turizm gelişiminin sağlanabilmesi için sağlıklı bir planlamaya ihtiyaç vardır. Bu planlama sistemi kurgulanırken de son 30 yıldır en çok üzerinde durulan “sürdürülebilirlik” temel hedef olmalıdır. Tüm turizm aktivitelerinde benimsenmesi öngörülen ve temel bir koruma yaklaşımına sahip olan sürdürülebilir turizmin alt açılımlarından birisi, turizm faaliyetlerinin doğaya saygılı bir şekilde gerçekleştirilmesini amaçlayan ‘eko-turizm’dir. Kırsal alanların doğal çevre ve yerel kültürüne minimum etki, ekonomisine maksimum yarar sağlayan eko-turizmin hedefleri kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişimi için fırsat olarak görülmektedir.

Bu amaçla; özgün bir yapıya sahip kırsal yerleşmelerin doğal ve kültürel kaynaklarını koruyan ve geliştiren, yerel ekonomisini çeşitlendirerek canlandıran ve yaşam kalitesini arttıran çözüm önerileri gerekmektedir. Bu öneriler, doğal alanları koruyan eko-turizm hedefleri doğrultusunda ele alındığında başarıya ulaşılabilir ve böylelikle kırsal alanların daha kaliteli, yaşanabilir ve gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri kaynakların var olduğu sürdürülebilir yerleşmeler olması sağlanabilir.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu tez çalışmasının temel amacı; kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişimini sağlamada eko-turizm etkin rolü ve öneminin belirlenmesidir. Bu amaç ile, seçilen bir kırsal yerleşmenin sahip olduğu doğal ve sosyo-kültürel değerler belirlenmiş, bunların eko-turizm potansiyelleri ortaya konmuş ve bu yerleşmenin sürdürülebilir kırsal gelişmesi için stratejiler belirlenmiştir.

Tez çalışması iki aşamadan oluşmaktadır. Kuramsal çerçeveyi oluşturan birinci aşamada yapılan literatür araştırması kapsamında; kırsal yerleşme, sürdürülebilir kırsal gelişme, turizm ve eko-turizm kavramlarının farklı literatür ve uluslararası kuruluşlar tarafından nasıl tanımlandığı, bu kavramların bileşenleri ve gerekliliklerinin neler olduğu belirlenmiş, dünyada ve Türkiye’de uygulanmış eko-turizm örnekleri incelenmiştir. Bölüm sonunda sürdürülebilir kırsal gelişme gereklilikleri ile eko-turizm hedefleri arasındaki ilişkileri kurgulayan kavramsal çerçeve geliştirilmiştir.

Tezin ikinci aşamasını oluşturan alan çalışması kapsamında doğal özellikleri ile ekolojik dengelerin korunması için önemli bir değer olan Uluabat Gölünde yarımada olarak konumlanmış, Bursa, Karacabey ilçesine bağlı kırsal yerleşmelerden biri olan Eskikaraağaç Köyü çalışma alanı olarak seçilmiştir. Son yıllarda önemi fark edilen ve hızla gelişmekte olan eko-turizm faaliyetlerinin alanın potansiyelini doğru bir şekilde değerlendirilmesinde bir araç olarak kullanılmasına yönelik stratejiler geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu stratejiler köyün kültürel ve doğal değerlerini ve yaban hayatını korumaya, köyde yaşayan halkın yaşam kalitesini arttırmaya ve ekonomisini canlandırmaya yöneliktir. Bu tür çalışmaların geliştirilmesi, doğru bir şekilde uygulanması ve iyi yönetilmesi, doğal çevre ve yerel kültürün bozulmaması ve sürdürülebilirliği açısından çok önemlidir.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

Literatür analizi ve alan çalışması olmak üzere iki aşamadan oluşan tez çalışmasının ilk aşamasında literatür ve arşiv analizi yöntemleriyle ilgili kavramların literatürdeki yeri taranmış ve kavramlar arası ilişkiler kurgulanmıştır. Öncelikle, kırsal yerleşme ve özellikleri, sürdürülebilir gelişme ve bileşenleri ile yaklaşımları, sürdürülebilir kırsal gelişme ve hedefleri ile gereklilikleri üzerinde durulmuştur. Kırsal yerleşmelerde sürdürülebilir gelişimin sağlanmasında ‘turizm’in etkin bir araç olarak kullanılması öngörülmüştür. Bu bağlamda turizm kavramı ve çeşitleri araştırılmış, turizm türlerinden eko-turizmin üzerinde durularak, çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan olumlu ve olumsuz yönleri araştırılmıştır. Eko-turizmin ortaya çıkışı, amaç ve kapsamı, planlama kriterleri ve yöntemleri üzerine yerli ve yabancı kaynaklar taranmış, dünyada ve Türkiye’de uygulanmış eko-turizm örnekleri incelenmiştir.

İkinci aşamayı oluşturan alan çalışması kapsamında Bursa Uluabat Gölü’nün, sürdürülebilir eko-turizme kaynak olabilecek doğal ve kültürel özellikleri araştırma materyalini oluşturmaktadır. Çalışma alanı sınırı olarak turizm açısından önemli bir değer olan Uluabat Gölünde yarımada olarak konumlanmış Eskikaraağaç Köyü seçilmiştir. Araştırma alanına ilişkin bilgiler literatür ve arşiv analizi yöntemleri ile literatürden ve ilgili kuruluşlardan elde edilmiştir. Kullanılan veriler arasında, araştırma alanına ait çeşitli kurumlardan elde edilen dokümanlar, çeşitli sivil toplum örgütleri ve bilim adamlarının araştırma alanı ile ilgili yaptıkları çeşitli araştırma sonuçlarına ait yazılı ve görsel kaynaklar bulunmaktadır.

Değişik mevsimlere denk gelen zaman dilimlerinde alana ait mevcut durum analizleri gözlem ve yerinde tespit çalışmalarıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca; alanda devam eden turizm faaliyetleri gözlemlenerek, yerel halkın turizm faaliyetlerine katılımı ve turizmden sağladıkları fayda değerlendirilmiştir. Araştırma alanında yaşayan halkla, ilgili yetkililerle, alana gelen ziyaretçilerle ve Bursa Uludağ Üniversitesi ilgili akademisyenleri ile yüz yüze görüşmeler yapılmış, yöreyle ilgili bilgi ve anılarına başvurulmuştur. İlgili haritalar incelenip, arazide yapılan gözlemler de irdelenerek, yörenin temel sorunları belirlenmiş ve sürdürülebilir eko-turizm potansiyeli değerlendirilmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER ve KAYNAK ARAŞTIRMASI

Bu bölümde, tezin konusunu oluşturan temel kavramların; kırsal yerleşme, sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilir kırsal gelişme, sürdürülebilir turizm ve eko-turizmin, literatürdeki farklı kaynaklar ve uluslararası kuruluşlar tarafından nasıl tanımlandığı; özellikleri, hedefleri, kriterleri, gelişim süreçleri ve bu değişimlerin yarattığı fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri araştırılmıştır. Ayrıca eko-turizmi daha iyi anlamak, yapılan uygulamaları ve önerileri öğrenmek amacıyla dünyada ve Türkiye'deki başarılı eko-turizm uygulama örnekleri incelenmiştir. Son olarak, tezin temel hipotezi olan kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişiminin sağlanmasında eko-turizmin etkin rolü ve öneminin ortaya konulduğu temel kavramlar arası ilişkileri açıklayan kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

2.1. Kırsal Yerleşme ve Özellikleri

'Kır' ülkemizde Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından; şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer, dağ bayır olarak tanımlanmıştır (Anonim 2019a). Nüfusu 20 000 ve daha az olan yerleşim yerlerini Türkiye istatistik kurumu (TÜİK), 'kır' olarak tanımlarken, ülke yönetimleri yerleşim yerlerinin nüfus büyüklüklerine bakılmaksızın il ve ilçe merkezlerini kent, diğer tüm yerleşimleri ise köy olarak nitelendirmiştir (Anonim 2019b).

Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD), kırsal alanlara yönelik koşulları ve eğilimleri uluslararası platformda karşılaştırabilmek için değişen kırsal problemlere, perspektiflere ve politikalara rağmen ulusal ölçekte kullanılabilen ve genel kabul gören, basit bir 'kırsal alan' tanımı geliştirmiştir. Bu tanım, nüfus yoğunluğuna bağlı olarak, yerel ve bölgesel ölçekte farklılaşmıştır.

- Yerel ölçekte kırsal alanları, nüfus yoğunluğu kilometre kare başına düşen kişi sayısı 150'den az olan alanlar olarak belirlemiştir.
- Bölgesel ölçekte kırsal alanları üç grup altında toplamıştır:
  - Nüfusun %50'sinden fazlası kırsal alanda yaşayan yerler baskın kırsal bölgeler,
  - Nüfusunun %15-50'si kırsal alanda yaşayan yerler önemli ölçüde kırsal bölgeler,

- Nüfusun %15'inden azı kırsal alanda yaşayan yerler baskın kentsel bölgeler (Erdem 2012).

Avrupa Birliği İstatistik Kurumu (EUROSTAT) kırsal alanları, ulusal ekonomilere entegre olma derecelerine göre üç kategoriye ayırmıştır. Bunlar:

- Entegre kırsal alanlar; tarımın etkin rol aldığı, ancak sanayi ve hizmet sektöründe daha çok istihdamın olduğu, gün geçtikçe artan nüfusa sahip olan, fiziksel, sosyal ve kültürel mirası tehdit eden unsurlarla karşı karşıya olan şehir merkezlerine yakın yerlerdir.
- Orta derece kırsal alanlar; tarım ve sanayi sektörlerinin etkin olduğu bir ekonomiye sahip, şehir merkezlerine nispeten uzakta olan yerlerdir.
- Tam kırsal alanlar; ekonomik faaliyet olarak genellikle tarımla uğraşan yaşlı bir nüfusa sahip olan, nüfus yoğunluğunun az olduğu, düşük gelirli yerlerdir (Bakırcı 2006, Aslan 2017).

Çizelge 2.1. Farklı ülkelerin kırsal alan tanımlarından örnekler (Roberts ve Hall 2003, Doğan ve Özaslan 2017)

ÜLKE	KRİTERLER
Avusturya, Kanada, Yeni Zelanda	Nüfusu 1000 kişiden daha az olan yerler.
İrlanda	Nüfusu 1500 kişiden az olan yerler.
Yunanistan	Nüfusu 2000 kişiden daha az olan yerler.
Avustralya	Nüfusu 5000 kişiden az olan yerler.
Danimarka, Hindistan, İspanya, İsviçre, İtalya, Norveç, Portekiz	Nüfusu 10000 kişiden az olan yerler.
İngiltere ve Galler	Herhangi resmi bir tanımı yok ama kırsal ajans nüfusu 10000'den fazla olan yerleşimleri hariç tutmuştur.
Türkiye	Nüfusu 20000 kişiden az olan yerler.
İskoçya	Km ² başına 100 kişiden daha az olan yerel otorite bölgeler.
Yunanistan	200 haneden daha az olan topluluklar.

Kırsal alan kavramı birçok ülkeye göre (Çizelge 2.1.'de görüldüğü üzere), hatta bir ülke içerisindeki değişik bölgelere ve kurumlara göre farklı yorumlanabilen çok boyutlu bir kavramdır. Bu nedenle ülkemizde de kırsal alan kavramı, nüfus, yönetim durumu, coğrafi faktör, ekonomik düzey gibi kriterlere göre, araştırmacılar tarafından farklı yorumlanmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda kırsal alan; "yaşam ve ekonomik faaliyetlerin önemli ölçüde doğal kaynakların kullanım ve değerlendirilmesine bağlı olduğu; ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme süreçlerinin yavaş ilerlediği, geleneksel değerlerin hayatın şekillendirilmesinde etkili olduğu, yüz yüze ilişkilerin önemini koruduğu, teknolojik gelişmenin yaşama ve üretime yansımalarının daha uzun bir zaman aldığı sosyo-ekonomik nitelikleriyle kentsel alanlar dışında kalan mekânlar" olarak tanımlanmaktadır (Anonim 2006).

Orman ve su işleri bakanlığı tarafınca 2012 yılında hazırlanan Bursa Doğa Turizmi Eylem Planı'nda kırsal alan; şehir diye tabir edilen yerleşme sahalarının dışında kalan, tarımla ilgili etkinliklerin yapıldığı alanları da içeren köy, mezra, kom vb. adlarla anılan insan yerleşmelerinin var olduğu alanlar olarak tanımlanmıştır (Anonim 2012a).

Kent Bilimleri Sözlüğü'nde 'kırsal alan'ı üretim etkinlikleri tarıma dayalı olan kırsal nüfusun yaşadığı ve çalıştığı alan olarak tanımlarken; Tekeli (2016), sınırları ve formu tanımlanmış kentsel alanlar dışındaki alanları kırsal alan olarak tanımlamaktadır. Temel üretim faaliyetleri tarım, hayvancılık ve ormancılık olan, kırsal alanlardaki küçük yerleşmelere ise köy demektedir (Aslan 2017, Tekeli 2016).

Tarım, hayvancılık ve ormancılık sektörlerinin yaygın olduğu kırsal alanlar, turizm, küçük ve orta ölçekte sanayi ve el sanatları gibi diğer iktisadi faaliyetlerin de önemli olduğu, buralarda yaşayanların alan üzerinde köy, pazar gibi ekonomik ve sosyal yapılar kurduğu, ekolojik açıdan değerli ve sürekli kentle etkileşim halinde olan mekanlar olarak tanımlanmaktadır (Anonim 2004a).

İnsanın yeryüzündeki ilk toprak kullanımı ve yerleşimini gerçekleştirdiği mekan olan kırsal alan, sadece belli bir mekânı ifade etmenin dışında bir yaşam tarzını da ifade etmektedir. Yerel kullanılabilir kaynakların taşıma kapasitesine ve dış göç faktörlerine bağlı olarak nüfus büyüklüğü ve yapısı değişen kırsal alanların, genellikle nüfus yoğunluğu düşüktür, yerleşimler dağınıktır ve bir bakıma izoledir. Ancak kırsal alanları sadece içinde yaşayan nüfusa iş ve yaşama ortamı sağlayan alanlar olarak değerlendirmeyip, bu yerlerin ekolojik dengeyi sağlayan çok işlevli alanlar olduğu unutulmamalıdır.

Hasol (2010), Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğünde ‘kır’ı kent dışı toprak; ‘kırsal’ı kıra değgin (ilişkin); ‘yerleşme’yi bir yörede insanların, kurdukları yapılar ve tesislerle meydana getirdikleri yaşama birimi olarak tanımlamıştır. Hasol’un yaptığı tanımlamalardan yola çıkarak kırsal yerleşme; kent dışındaki alanlarda birbirinden farklı sosyo-kültürel özelliklerle oluşturulan ve kendine has geçim kaynakları olan fiziksel çevredir / yaşam alanıdır.

Kırsal yerleşme kırsal alanın bir parçası olup, daha küçük bir birimi ifade etmektedir. Köyler, henüz köy bile olmamış yerleşmeler (köy altı yerleşimleri, kom, mezra, oba, kışlak, yaylak vb.) ve kasabalar kırsal yerleşmelerdir. Bu yerleşmeler iklim bölgelerine, topoğrafik yapıya, bitki örtüsüne, arazi mülkiyetine, sosyo-ekonomik yapıya, doğal afetlere maruz kalma düzeyine, ulaşım ve tarımın seviyesine göre değişik özellikler göstermektedir (Tunçdilek 1971).

Coğrafyacılar, kırsal yerleşmeleri yerleşim dokusu olarak dağınık ve nüfus yönünden küçük olan yerler olarak tanımlarken; sosyologlar, kendi kendine yeten, nispeten izole olmuş, okur yazarı az olan homojen toplumlar olarak tanımlamaktadır (Taylor 2008).

Keleş, (1998), Kent Bilimleri Terimleri Sözlüğünde köyü “yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri ile ya da nüfus yoğunluğu yönünden kentten ayırt edilen, genellikle tarımsal faaliyetlerde bulunmak gibi işlevlerle ayrımlaşan, konutları ve diğer yapılarıyla yaşamını yansıtan yerleşme birimi” olarak tanımlanmaktadır.

Kırsal yerleşimlerin tanımı için kullanılan en basit ve yaygın kriter popülasyon büyüklüğü ve yoğunluğuna dayanan kriterlerdir. Bu kapsamda ülkemizde köy kanununa göre, nüfusu 2000'nin altındaki yerleşimlere köy, 2000 ile 20.000 arasındaki yerleşmeler kasaba, 20.000'den fazla olanlar ise kent olarak tanımlanmaktadır. Kır yerleşmeler, idari birimler tarafından üç grupta incelenmektedir:

- Nüfusu 150-2000 arasındaki köyler,
- Nüfusu 150'den az nüfuslu yerleşmeler,
- Hayvancılıkla geçinen mevsimlere göre yer değiştiren ve genellikle çadır hayatı yaşayan yarı göçebe olan topluluklar (Sazak 1990).

Tarım ve Köy işleri Bakanlığı kırsal yerleşmelerde;

- Yaşam ve ekonomik faaliyetler önemli ölçüde doğal kaynakların kullanımına ve değerlendirilmesine bağlıdır.
- Ekonomik – toplumsal – kültürel gelişme süreci, nispeten yavaş işlemektedir.
- Gelenek ve göreneklerin, yaşam biçimini ve kurallarını etkileme gücü fazladır.
- Teknolojik gelişmenin yaşama ve üretime yansıma oranı zamana yayılmaktadır.
- İnsan ilişkileri yüz yüze ilişkiler olarak daha yaygındır.
- Bireyler iş olanakları, sigorta, emeklilik, eğitim, sağlık ve kültürel etkinlik gibi sosyal imkanlardan yeterince yararlanamamaktadır (Anonim 2011).

Kırsal yerleşmeleri, “yoğunluğu, toplumsal yapısı ve yaşayışı, mekânsal ve fonksiyonel strüktürü, ekonomik yapısı, rekreasyon alanları ve etkinlikleri, doğal çevre ilişkileri ve peyzaj görünümü ile özgün kimlikler sunabilen yerleşmeler” olarak tanımlamışlardır. Kırsal yerleşmelerin karakterinde ve kimliğinde, doğal çevre ve yapılaşmış çevre-mimari mekan özelliklerinin belirleyici olduğunu vurgulamışlardır (Eminağaoğlu ve Çevik 2005).

Yapılan araştırmalar sonucunda; doğal ve yapılaşmış çevresi, kendine has sosyo-kültürel yapısı ve yaşam biçimleri ile şekillenen kırsal yerleşmeler, gittikçe birbirine benzeyen

kentlerin tek düze yapılaşmalarından farklı olduğu için günümüzde tekrar ilgi odağı olmuştur ve kırsal yerleşmelere gereken önem verilmeye başlanmıştır. Artık insanlar kentlerden uzaklaşmak, dinlenmek, gezmek, görmek için korunmuş doğal çevreleri ve özgün yapıları ile dikkat çekmekte olan kırsal yerleşmeleri tercih etmektedirler. Bunun nedeni kırsal yerleşmelerin;

- Arazi formuna uygun,
- İklim ve doğal çevre ile uyumlu,
- Kültürel değerleri önemseyen,
- Ait oldukları dönemin yaşam biçimini mekanlarına yansıtan,
- Geleneksel mimarinin yaygın görüldüğü,
- Kendi kendine yeten ve sınırlı imkanlarla artı değer üreten,
- Geleneklerini, inançlarını ve değerlerini yaşatan insanların yaşadığı, kentten izole alanlar olmasıdır.

2.2.Sürdürülebilir Gelişme

‘Sürdürülebilirlik’ kelimesinin kökeni Latince “Sustinere” kelimesinden gelmektedir. Kelime anlamı sürdürmek, sağlamak, devam ettirmek, desteklemek, var olmak olan sürdürülebilirlik, sözlüklerde birçok anlamda kullanılmaktadır (Onions 1964).

Reboratti (1999)’e göre; temel olarak ekolojiye dayanan sürdürülebilirlik, ekosistemin zaman içinde değişmeden varlığını sürdürebilmesidir. Fiziksel bir kavram olan “sürdürülebilirlik” ile sosyal bir kavram olan “gelişme”nin birbirleriyle olan etkileşimleri sonucu ortaya çıkan ‘sürdürülebilir gelişme’ kavramı, 1980’lerde Birleşmiş Milletlerin incelemeye başladığı yoksulluk, aşırı nüfus artışı, açlık, kuraklık ve iklim değişikliği gibi büyük sorunlar üzerinde durmaktadır. 1987 yılında Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu tarafından İngiltere’de yayınlanan Brundtland Raporu’nda ‘sürdürülebilir gelişme’; gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine engel olmadan, günümüz kuşaklarının ihtiyaçlarını karşılayan gelişme olarak tanımlanmıştır (Çahantimur 2007).

Bu raporda sürdürülebilirlik düşüncesinin dört temel ilkesi bulunmaktadır. Bunlar:

- Bütün sektörlerin olduğu bütüncül planlama
- Ekolojik dönemleri korumanın önemi
- Biyolojik çeşitliliği ve kültürel mirası korumanın gerekliliği
- Uzun dönemde verimliliğin sağlanması ve gelecek kuşaklar için kaynakları tüketmeyecek şekilde gelişmenin sağlanması ve anlaşılmasıdır (Çağatay ve ark. 2002).

Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramlarının içeriği, hedefleri, kriterleri ve yerine getirilebilir yolları ile ilgili pek çok yorumlar yapılarak ulusal ve uluslararası platformlarda, Brundtland Komisyonu raporuna alternatif tanımlar geliştirilmiştir. Bu tanımlamalardan; 1996 yılında gerçekleştirilmiş olan UNESCO- MOST (Hükümetler Arası Konsey Toplantısı) toplantısında sürdürülebilirlik; toplum ve doğa arasında sosyal olarak şekillenen ilişkilerin uzun vadede yaşamasının sağlanabilmesidir. 1999 yılında Pekin’de gerçekleştirilen 20. UIA (Uluslararası Mimarlar Birliği) Kongresinde sürdürülebilirlik; yerel, bilgilendirilmiş, katılımcı, denge arayan bir süreç olup, adil bir ekolojik bölge içinde, toprakları ötesine ya da geleceğe hiçbir problem ihraç etmeden çalışmak, sürdürülebilir gelişme ise bu süreci içeren gelişmedir. 2000 yılında Gelecek için Forum adlı raporda sürdürülebilir gelişme; “insanların potansiyellerini anlayarak dünyanın yaşam kaynağı sistemlerini koruyan ve kuvvetlendiren bir şekilde yaşam kalitelerini yükseltmelerine olanak veren dinamik bir süreçtir (Anonim 2000).

Brundland Raporu’nun yayınlanmasından önce 1970’lerden itibaren yapılan ve uluslararası kabul gören birçok toplantı, anlaşma ve sözleşmede sürdürülebilirlik konusuna referans olabilecek noktalara değinilmiştir. 1970’lerde tarihi alanların, doğal ve kültürel kaynakların korunması üzerine yoğunlaşırken, 1980 ve 1990’larda bu konuların yanı sıra, kaynakların kullanılması, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutta sürdürülebilirlik, katılım ve toplum politikalarının oluşturulması, yönetimlerin sürdürülebilirlikteki etkinlikleri ve eylem planlaması gibi daha bütüncül boyutlardaki sürdürülebilirlik ön plana çıkmaya başlamıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde ise sürdürülebilir gelişme; bütüncül yaklaşımından yerel düzeye inen bir planlama yaklaşımıyla oluşturulması, sosyal ve eşit haklara sahip bir toplumun sağlanması,

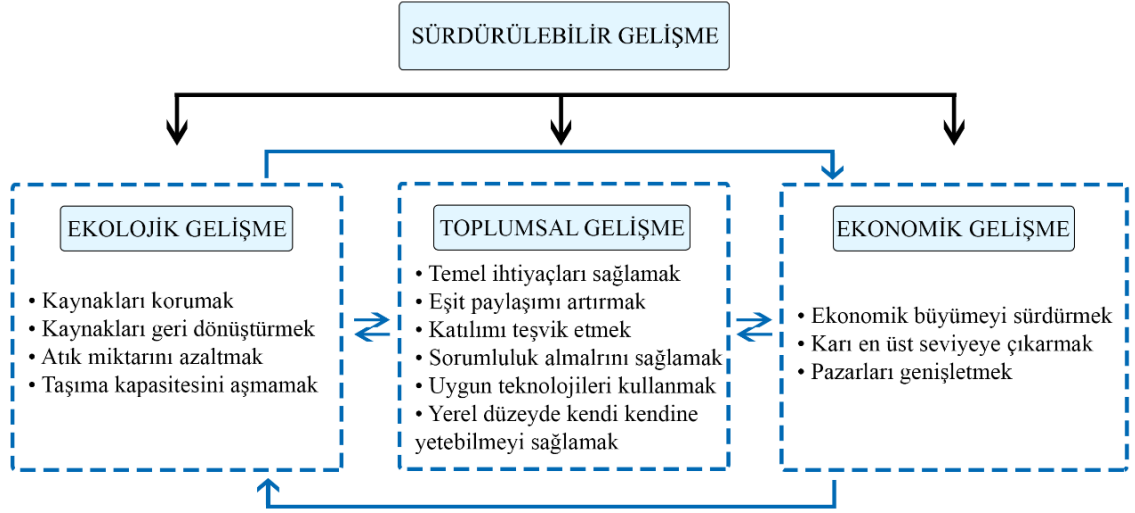

mekansal çeşitliliğin ve karma fonksiyon alanlarının oluşturulması, optimum ulaşım çözümlerinin oluşturulması, enerji ve doğal kaynak kullanımının kontrol altında tutulması gibi konuları içermektedir. Uluslararası platformlarda teorik bilgilerin uygulamaya geçirilmesi, başarılı örneklerin yaygınlaştırılması ve yaşanan deneyimlerin paylaşılması konuları üzerinde de durulmuştur. Sonuç olarak sürdürülebilirlik kavramının sürecine baktığımızda, ilk başlarda noktasal konular üzerinde durulduğu, zamanla daha bütüncül bakış açıları ile genelden özele bütün detayların ele alındığı görmekteyiz. Sürdürülebilirliğe kentsel planlama boyutundan bakarsak; kentsel tasarım ölçeğinden mimari ölçeğe kadar bütün boyutlarda sürdürülebilirliğin sağlanmasını hedefleyerek kentler ve kırsal yerleşmelerin gelişimi sağlanmalıdır (Çetin 2011).

2.2.1. Sürdürülebilir gelişme bileşenleri

Sağlıklı ve gerçekten sürdürülebilir bir gelişme için, sürdürülebilirlik bileşenlerinin her boyutta var olması gerektiğini ifade eden Sachs (1997)'a göre, bu bileşenler sırası ile; ekolojik sürdürülebilirlik (doğal kaynakların korunması), sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik, ekonomik sürdürülebilirlik ve politik sürdürülebilirliktir (Çahantimur 2007).

Sürdürülebilir gelişme, ekolojik ve toplumsal sistemlerin varlığını tehdit etmeksizin herkese çevresel, sosyal ve ekonomik hizmetlerin sunulabildiği gelişmedir ve sürdürülebilir gelişmenin amacı herkesin temel ihtiyaçlarının karşılanması, yaşam standardının iyileştirilmesi ve güvenli geleceğinin sağlanmasıdır. Sürdürülebilir gelişme sürecinin Şekil 2.1'de görüldüğü üzere, ekolojik, ekonomik ve toplumsal olmak üzere üç farklı bileşeni vardır (Kahraman ve Türkay 2006).

Şekil 2.1. Sürdürülebilir Gelişme Bileşenleri (Kahraman ve Türkay 2006)

1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen Habitat II Konferansı’nda sürdürülebilir yaşam alanlarının oluşması için sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli olan konular belirlenmiştir. Bu bağlamda; çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması için sürdürülebilir arazi kullanımı, ulaşım, bilgi teknolojileri ve verimli enerji kullanım sistemlerinin oluşturulması, ekolojik değerlerin korunması, geliştirilmesi ve sağlıklı yaşam alanlarının oluşturulması konuları üzerinde durulmaktayken, sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında sosyal gelişme, nüfus yönetimi ve yaşam kalitesi, tarihi ve kültürel mirasın sürdürülebilirliği, çevresel değişimlerin sonucunda oluşacak afetler karşısında zarar azalımı ya da onarımı konuları ön plana çıkmaktadır. Ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanmasında ise ekonomilerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesinin yanı sıra tarımsal alanlardaki gelişmenin dengelenmesi konuları önem kazanmaktadır (Anonim 1996). Birbirinden bağımsız ancak birbirini destekleyen ekolojik, ekonomik ve sosyal bileşenleri olan sürdürülebilir gelişmenin hedeflerine ulaşılabilmesi için bu üç farklı bileşenlerin bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Bu bileşenlerden:

Ekolojik-çevresel sürdürülebilirlik; yenilenebilir kaynakların kendini yenileme hızından daha hızlı bir şekilde tüketilmemesini, yenilenemeyen kaynakların tüketim hızının bu kaynakların yerine yenilenebilir kaynakların doldurabilme hızından düşük olmasını gerektirmektedir. En genel tanımı, dünyanın doğal kaynaklarının korunması ve

sürdürülebilmesi olan ekolojik sürdürülebilirlik sağlandığında; insan, hayvan ve bitki yaşamlarının sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için hava, su ve toprak kalitesi gerekli standartlarda devamlı kalabilecektir. Castells (2000)'a göre ekolojik sürdürülebilirlik, çevrenin ve yaşam kalitesinin hızla bozulmasına ve aynı zamanda mekanların kimliklerini kaybederek anlamsızlaşmalarına karşı savaşımdır. Castells, geliştirilebilecek tüm ekonomik stratejilerin sistematik bir şekilde ekolojik bir filtreden geçirilmesi ile çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabileceğini ifade etmektedir. Bu yaklaşım, tez çalışması kapsamında ele alınan sürdürülebilir gelişme ile aynı bakış açısına sahiptir.

Sosyal sürdürülebilirlik; ekolojik-çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına destek olacak sosyo-kültürel değerlerin korunup geliştirilerek doğal ve kültürel kaynakların günümüzdeki ve gelecekteki kuşaklar tarafından verimli kullanılmasının sağlanmasıdır. Ortak hedefler doğrultusunda toplumun birbirine yardımcı olarak bir bütün halinde çalışmasını sağlayan sosyal sürdürülebilir gelişme ise bireylerin sağlık, barınma, beslenme, kültürel ifade gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayabilen gelişmedir. “Doğal kaynakların günümüzde ve gelecekteki kuşaklar arasında nasıl paylaşılacağı sosyal kurallar ve değerler tarafından belirlenmektedir” ifadesinin yer aldığı Brundtland Raporu (1987)'nda sosyal sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için; gelişmenin sosyal yapı ve ilişkiler, gelenekler ve değerlere uygun olması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında; sosyo-kültürel kaynakların korunup geliştirilerek gelecek kuşaklara aktarılmasını, gelecek kuşakların da aynı tutumda olmasını sağlayacak politikaların geliştirilmesi ve yerel otoritelerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Ekonomik sürdürülebilirlik; sürdürülebilir gelişmenin uygun finansal kaynaklar yardımı ile gerçekleştirilmesi, ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliği hedefleyen gelişmenin ekonomik olarak karşılanabilir nitelikte olmasıdır. Ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması için mevcut olan bütün ilişkilerin birbirleriyle bağlantılı olması ve artı değer üretebilen insan kaynaklarının varlığı gerekmektedir. Ekonomik büyüme birtakım imkanlar yaratmakla birlikte çevresel zararlara da neden olabileceği için ekonomik sürdürülebilirlik bütün sürdürülebilirlik bileşenleri ile birlikte ele alındığında sonuçlar daha anlamlı olacaktır (Çahantimur 2007).

2.2.2. Sürdürülebilir gelişme yaklaşımları

Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramları çok boyutlu kavramlar olup farklı bilim dalları tarafından açıklanmaya çalışılmıştır ve her bir açıklamada derin kavramsal temellere sahip farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan;

Haughton ve Hunter (1994) sürdürülebilirlik gelişme yaklaşımlarını iki zıt yönde, ‘zayıf ve güçlü’ olarak gruplandırmıştır. ‘Zayıf sürdürülebilirlik yaklaşımı’na göre; insanların yardımı ve gelişen teknolojik ürünler ile doğal kaynakların yerine yenisi konulabilir ve böylece ekolojik sistemdeki kaynakların toplamı sabit ve büyüyen bir düzeyde korunabilir. ‘Güçlü sürdürülebilirlik yaklaşımı’na göre; insanların oluşturduğu kaynaklar ile doğal kaynaklar birbirinin yerine geçemez ve doğal kaynakların belirli bir seviyenin altına düşmesi halinde etkisi geri dönüşsüz olur, belki de kaynaklar tamamen tükenir. Blowers (1997) ise sürdürülebilirlik gelişme yaklaşımlarını ‘ekolojik modernleşme ve risk toplumu’ olarak birbirine zıt iki yönde gruplandırmıştır. ‘Ekolojik modernleşme yaklaşımı’na göre; çevrenin korunması ekonominin iyileşmesi ile sağlanabilir. Bu yaklaşımın tam tersi olan ‘risk toplumu yaklaşımı’na göre; modern ve yüksek risk taşıyan teknolojiler tamamen saf dışı bırakılıp alternatif üretim kalıpları oluşturulmalı ve yüksek katılım sağlanarak herkese eşit imkanlar sunulmalıdır.

Baker et.al. (1997)’nin ‘ideal sürdürülebilirlik yaklaşımı’ ile Hatfield Dodds (2000)’un ‘alternatif etik yaklaşımı’nda sürdürülebilir gelişmenin, toplumların sosyal ve kültürel alt yapılarında kapsamlı değişiklikler yapılarak sağlanacağı vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda; Baker et.al. (1997)’nin ‘ideal sürdürülebilirlik’ olarak adlandırdığı sürdürülebilir gelişim yaklaşımına göre; insanların oluşturdukları toplumsal, ekonomik ve politik sistemlerde, doğaya karşı bakış açılarında kapsamlı değişiklikler sağlayarak, yaşam kalitesine odaklanan ayrıntılı gelişme göstergeleri ortaya konmalıdır. Hatfield Dodds (2000) ise sürdürülebilir gelişme kapsamında beş farklı yaklaşım üzerinde durmaktadır. Bunlar sırasıyla; Sürdürülebilir Gelir Yaklaşımı, Ekolojik Yaklaşım, Kurumsal Yaklaşım, Talep Taraftarı Yaklaşımı ve son olarak Alternatif Etik Yaklaşımıdır. Bu son yaklaşıma göre; sürdürülebilir gelişmenin homojenlik, düzen,

bireysellik, bilimsel yönetim ve tüketim içeren bir kültürden ziyade çoğulculuk, kaos, paylaşım, katılım içeren daha sürdürülebilir bir kültür ile mümkün olabileceği ve insanların öncelikleri, davranış ve yaşam şekillerini içeren büyük kültürel değişikliklerini en kısa zamanda yapmaları gerektiği düşünülmektedir (Çahantimur 2007).

Brown (1999) sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında yaşam kalitesi yaklaşımı ile ilgili olarak kavramsal bir çerçeve oluşturmuş ve yaşam kalitesini iki farklı aşamada tariflemiştir. Bu aşamalar; sağlık, gelir düzeyi, kişisel ilişkiler, memnuniyet gibi bireysel yaşantıdaki refah düzeyi ile ilişkili olan mikro düzeyde yaşam kalitesi ile daha büyük ölçekte yaşanan çevre, sosyo-ekonomik koşullar gibi konuları içine alan makro düzeyde yaşam kalitesidir (Çetin 2011). Tez çalışması kapsamında ele alınan sürdürülebilir kırsal gelişmenin sağlanmasında 'yaşam kalitesi yaklaşımı' etkili olmuştur. Bu yaklaşımın temelini oluşturan; sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, çalışma koşulları, yaşam alanları ve insani donatıların sağlanması, bireysel özgürlükler ve özgünlükler gibi kavramsal açılımlar, öncelikle çevresel, devamında ise toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için önem arz etmektedir.

2.3. Sürdürülebilir Kırsal Gelişme

Kırsal gelişme, kentsel alanların dışında bulunan dezavantajlı yaşam alanlarında, mevcut doğal kaynakları koruyarak, tarımsal kalkınmaya ilaveten kırsal alt yapı, tarımsal alt yapı, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, örgütlenme, barınma, ulaşım, haberleşme, istihdam, pazarlama, kırsal turizm, yöresel el sanatları ...vb. sosyal, kültürel ve ekonomik alanlardaki mevcut yapılarda ihtiyaçların ve önceliklerin belirlenip, bu belirlenen hususlarda eksikliklerin giderilmesi ve şartların iyileştirilmesi için planlanan uygulanabilir ve sürdürülebilir tüm geliştirici faaliyetleri ifade etmektedir. Kırsal gelişmenin amaçları;

- Kırsal alanın varlığının devam ettirilmesi,
- Kır-kent arasındaki gelişmişlik farklılığının kaldırılması,
- Kırsal toplumun yaşam standardının iyileştirilmesi, gelir düzeylerinin yükseltilmesi ve refahın artırılması,

- Tarımsal yapının iyileştirilmesi, tarımsal üretimde kalitenin artırılması, her ölçekten işleme sanayinin kurulması, en azından tarımsal üretimin sanayi ile entegre edilmesi,
- Gıda güvenliğinin sağlanması,
- İşsizliğin azaltılması,
- Sağlıksız bir göçün önlenmesi,
- Doğal kaynak potansiyellerinden çevreye duyarlı bir şekilde yararlanmanın sağlanması,
- Sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimlerin katılım ve katkılarının artırılmasıdır (Anonim 2004a).

Başka bir tanımla kırsal gelişme, kırsal yerleşmelerde yaşayan insanların yaşam koşullarına erişim olanaklarının artması, bireylerin kendi öz güçlerini keşfetmesi ve ona dayanması, toplum dinamiklerinin harekete geçirilmesi, gelir dağılımında adaletin sağlanması, gelirlerinin artması, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşım oranının yükselmesi, kadın ve çocukların yaşam koşullarının iyileştirilmesi, kırsal ve tarımsal sanayinin kırsaldaki insanların daha fazla yararlanabilecekleri biçimde geliştirilmesi, doğal kaynakların korunarak kullanılması ve bu gelişmelerin kırsaldaki bireylerin hayatına yansımaya sürecidir (Anonim 2007a).

Birleşmiş Milletler (BM) Örgütüncü, “toplum kalkınması” tanımı, kırsal gelişme tanımı olarak da kabul edilmektedir. Bu tanımda toplumun niteliği kırsal olarak belirtilmeyip konuya genel bir açıdan yaklaşıldığı görülmektedir. Tanıma göre kırsal gelişme, “küçük toplulukların içinde buldukları ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları iyileştirmek amacıyla giriştikleri çabaların devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplulukların ulusun tümüyle kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına tam biçimde katkıda bulunmalarının sağlanması sürecidir” (Gülçubuk 2005).

Kırsal gelişme, (2014-2020) Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi Raporu’ndaki en genel tanımıyla, kırsal alanda yaşayan fertlerin ekonomik ve sosyal refahı ile yaşam kalitesini artırma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle kırsal gelişim için, çok boyutlu bir

kalkınma yaklaşımının ve çok sektörlü kamu politikalarının gerekliliği üzerinde durulmuştur (Anonim 2015a).

Sürdürülebilirlik kavramı, 1987 Brundtland raporundaki tanımı ile hayatımıza girmiş, aslında Vitruvius'tan beri uygulanmakta ve geleneksel yapılarda görülmektedir. Yüzyıllardır süren tarih, kültür ve sosyal yaşantının etkilerinin görüldüğü geleneksel mimaride bugünün sürdürülebilir tasarım kriterlerinin uzun zamandır uygulanmakta olduğu anlaşılmaktadır. Sürdürülebilir tasarım kriterleri bağlamında geleneksel konut mimarisi incelendiğinde araziye yerleşim özellikleri, topografyaya uyumu, yön seçimi, yeşil doku ve iklim verilerine göre planlandığı görülmektedir. Geleneksel mimarinin varolduğu kırsal yerleşmeler farklı etnik köken kültüre sahip insan topluluklarının yaşamları ile bu yaşamların farklı izlerine sahiptir. Ancak günümüzde kırsal yerleşmelerde yaşayan insanların henüz ekoloji ve sürdürülebilirlik kavramlarına yabancı olduğu ve hızla tüketim ekonomisinin sunduğu ürün çeşitliliğine yöneldiği görülmektedir. Bu bağlamda kırsal yerleşmelerde sürdürülebilir gelişme yaklaşımı önemlidir (Eminağaoğlu ve Çevik 2005).

Sürdürülebilir gelişme, doğal kaynakların etkin kullanımını sağlayan, gelecek kuşakların da gereksinimlerine sahip çıkan, çevresel kaliteye önem veren, ekonomi ile eko-sistem arasındaki dengeyi koruyan, ekolojik açıdan sürdürülebilir nitelikte olan bir gelişmedir. Sürdürülebilir gelişme yaklaşımında dört anahtar kavram vardır:

- a) Yoksulluk ve mahrumiyetin giderilmesi,
- b) Çevre kalitesini arttırıcı kalkınma,
- c) İnsana önem veren kalkınma,
- d) Kurumsal değişim, yani her kademedeki kararlarda ekonomi ve ekolojiyi birleştirme.

Bu dört anahtar kavram kırsal gelişim projelerinde de yer almaktadır. Bu durum kırsal yerleşmelerde, ülkelerde daha çevreci, daha fazla insana önem veren ve refah düzeyini arttırıcı politikaların uygulanmasını sağlamıştır. (Richardson 1995).

Yıldırak (1991), sürdürülebilir kırsal gelişmeyi, kırsal yerleşmelerin ekonomik, toplumsal ve kültürel yapılarının değişerek, insanların yaşam standartlarının yükselmesi, fiziki çevre kalitesinin ve bölge insanının refahının artması, bir yandan da doğal kaynakların, çevrenin, tarihi ve doğal mirasın korunması olarak tanımlamaktadır. Sürdürülebilir kırsal gelişme, insan-çevre-doğal kaynaklar- gelir artışı gibi faktörlerin kırsal yerleşmelerde sürdürülebilir kullanımı anlamına gelmektedir.

Kırsal yerleşmelerin varlığının devam ettirilmesi, kır-kent arasındaki farklılıkların azaltılması, kırsal toplumun yaşam standardının iyileştirilmesi, doğal kaynak potansiyellerinden çevreye duyarlı bir şekilde yararlanmanın geliştirilmesi, yerel halk, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimlerin katılım ve katkılarıyla uygulanabilir ve sürdürülebilir girişimlerin oluşturulması hedeflerini içeren kırsal gelişme, bütün dünya ülkelerinde önemli bir konudur. Gelişmiş ülkelerin kırsal kesime uyguladıkları politikalar, sürdürülebilir gelişme kapsamında olup gelişmemiş veya Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin politikalarına yol göstermektedir. Üye ülkelerinin yarısından fazlasında kırsal alan yoğunluğu olan Avrupa Birliği, kurulduğu yıllardan bugüne kadar kırsal alanlardaki sosyal, ekonomik ve demografik sorunların çözümü için politikalar geliştirmiştir ve bu politikaların gerçekleşmesi için çeşitli fonlar sağlamıştır.

Çizelge 2.2. Avrupa Birliği Fonları (Elçi S. 2007).

Süreç	AB Fonları	Kırsal Kalkınma
2000-2006	Üye Ülkeler	• EAGGF Yön verme • EAGGF Garanti
	Aday Ülkeler	SAPARD Programı
2007-2013	Üye Ülkeler	EAFRD
	Aday Ülkeler	IPARD
2014-2020	Üye Ülkeler	EAFRD
	Aday Ülkeler	IPARD II

Çizelge 2.2.'de görüldüğü üzere, 2000-2006 döneminde AB üye ülkelerinde kırsal kalkınma için finanse edilen Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonları (EAGGF), 2007-2013 programlama döneminde tek bir fondan Avrupa Tarımsal Kırsal Kalkınma Fonundan (EAFRD) finanse edilmiş ve politika hedefleri oluşturulmuştur. Aynı süreçlerde AB aday ülkeler için oluşturulan SAPARD Programı benzer politika hedefleri ile IPARD fonuna dönüşmüştür (Elçi 2007). 2014-2020 yıllarını kapsayan ikinci dönemde; EAFRD, AB'nin tarım, tarım-gıda ve ormancılık sektörlerinin yanı sıra genel olarak kırsal alanların güçlendirilmesini amaçlamaktadır (Anonim 2014a). IPARD'ın ikinci döneminde ise yerel kırsal kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanmasında LEADER yaklaşımı büyük önem taşımaktadır. Çünkü yerel halkın katılımını dışlayan ve merkezi karar oranları tarafından belirlenen geçmiş dönemki politika, plan ve uygulamaların kalıcı başarılar sağlayamadığı görülmektedir (Olgun ve Sevilmiş 2018).

Türkiye'nin 2001–2023 dönemini kapsayan Uzun Vadeli Gelişme Stratejisi'nin temel amaçları:

- Ulusal gelirin adil paylaşımı,
- Toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi,
- Eğitim-sağlık düzeyinin iyileştirilmesi,
- Türkiye'nin AB'ne uyum koşullarını hızla yerine getirmesi,
- Nüfus artış hızının kontrol altına alınması,
- Yoksulluk sorununa daha fazla ağırlık verilmesidir (Anonim 2002b).

Uzun vadeli gelişme stratejilerinin hedeflerinden biri olan AB ile ekonomik ve sosyal uyumun sağlanması için; son yıllarda AB ve tüm dünyanın üzerinde durduğu kırsal alanların gelişimi konusu, ülkemizde kalkınma planlarında yer almıştır ve bunun için çeşitli politikalar oluşturulmuştur. Bu çerçevede en son oluşturulan 2014-2018 yıllarını kapsayan; Onuncu Kalkınma Planında yer alan kırsal kalkınma ile ilgili hedefler:

- Kırsal kesimdeki asgari refah düzeyinin ülke ortalamasına yaklaştırılması,
- Hizmet sunumunda kırsalın yeni demografik yapısını ve coğrafik dezavantajlarını gözeterek yenilikçi yöntemler geliştirilmesi,
- Merkezi ve yerel idarelerin işbirliğiyle kurumsallaşma,

- Kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının bulunduğu yörede iyileştirilmesi,
- Kırsal ekonominin ve istihdamın güçlendirilmesi,
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi,
- Yoksulluğun azaltılması,
- Sosyal ve fiziki altyapının iyileştirilmesi,
- Çevre ve doğal kaynakların korunmasıdır (Anonim 2013a).

Onuncu Kalkınma Planında yer alan kırsal kalkınma ile ilgili politikalar:

- Kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı turizm, ticaret, gıda sanayi, küçük ölçekli üretim gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilecektir.
- Kırsal kalkınma destekleri tarımda rekabet gücünü iyileştirecek şekilde kullanılacaktır. Bu alanda AB kaynakları ve ulusal kaynaklar arasında hedef birliği güçlendirilecek, potansiyel yararlanıcılar ve coğrafi kapsam bakımından uyum ve tamamlayıcılık ilişkisi geliştirilecektir.
- Sosyal hizmet ve yardımlar köylere arz yönlü sunulacak ve yoksulluk sınırı altındaki haneler ile uzak kırsal yerleşimler öncelikli olarak dikkate alınacaktır.
- Köylerdeki nüfus yoğunluğunun düşmesi nedeniyle yaşlı ve engelli bireylerin, ekonomik ve sosyal hayata katılımı ile bakım ve diğer sosyal hizmetlere erişimini kolaylaştırmak amacıyla yerel düzeyde kamunun hizmet sunum kapasitesi güçlendirilecek ve yenilikçi modeller geliştirilecektir.
- Kırsal nüfusun bilişim hizmetlerine erişimini güçlendirmek amacıyla halen Evrensel Hizmet Fonu kapsamında belirlenmiş bulunan bilişim altyapısı hizmet türleri geliştirilecek ve yatırımlarda dezavantajlı yerleşimlere öncelik verilecektir.
- Orman köyleri başta olmak üzere, millî parklar gibi koruma alanlarının içinde veya civarında kurulu köyler ile dağ köylerinin dezavantajlı konumlarından kaynaklanan kalkınma sorunlarını azaltmaya yönelik üretim ve gelir tabanlı destek araçları geliştirilecektir.
- Kırsal yerleşimlerin farklı sektörlerdeki ihtiyaçlarının bir arada programlanmasından oluşacak ilçe bazlı yerel kalkınma programı hazırlanacaktır.

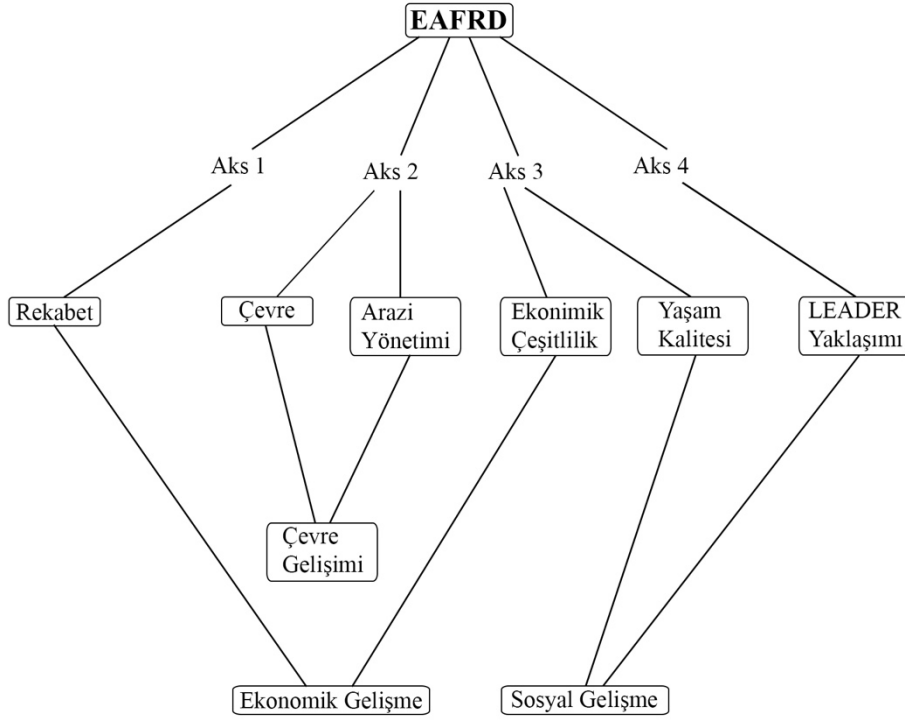
Programın tasarımı şehirlere yakınlık durumuna göre, orta ve uzak kırsal yörelerin şartları dikkate alınarak farklılaştırılacaktır.

- Kırsal yerleşimlerin yatırım ve hizmet ihtiyaçlarının tespiti ve takibi yönünde yerel sahiplenmeyi sağlayabilecek, kırsal kesimin sorun çözme kapasitesini geliştirebilecek yerel nitelikteki kalkınma girişimleri desteklenecektir.
- Büyükşehir kapsamındakiler başta olmak üzere ilçe düzeyinden kırsal alana hizmet sunum kapasitesini güçlendirecek kurumsallaşma sağlanacaktır.
- Kırsal alan tanımını revize edilecek, temel nitelikteki ulusal verilerin kır-kent ve il bazında yayımlanması sağlanacaktır (Anonim 2013a).

AB'ye tam üyelik yolundaki ülkemizde AB politikalarına her alanda uyum olduğu gibi kırsal kalkınma alanında da uyum sağlamak zorundadır. Bu nedenle gelecek kuşaklara sağlıklı bir yaşam ortamı sağlayacak olan sürdürülebilir gelişme kavramının kırsal kalkınma projelerine aktarılması ve mevcut kalkınma planlarımızda da yer alması kaçınılmazdır. Bu bağlamda AB'nin kırsal alanların güçlendirilmesini amaçlayan, kırsal kalkınma fonu EAFRD ve hedefleri, kırsal yerleşmelerimizin sürdürülebilir gelişimi için önemlidir. Dört farklı aksa uygulanan EAFRD kırsal kalkınma hedefleri şunlardır:

- Aks 1: Tarım ve ormancılık sektörünün rekabet edebilirliğinin artırılması.
- Aks 2: Çevrenin ve kırsal alanın iyileştirilmesi.
- Aks 3: Kırsal alanlarda yaşam kalitesi ve kırsal ekonomide çeşitlilik.
- Aks 4: LEADER yaklaşımı.

Avrupa Birliği üye ülkelerinde Kırsal Kalkınma, üç tematik aks ve LEADER yaklaşımına göre metodolojik program aracılığıyla uygulanmaktadır. LEADER (Kırsal Alanda Gelişen Gelişme Faaliyetleri) yaklaşımı, kırsal bölgelerdeki insanların küresel rekabet güçlerine, ekonomik krizlere veya sosyal dışlanma güçlerine karşı direnme kapasitelerini arttırmak için kırsal alanlarda uygulanacak projeler ve gerçekleştirilecek stratejiler ile ilgili karar alma ve uygulama süreçlerinin yerel topluluklar aracılığıyla gerçekleştirilmesini teşvik etmektedir. EAFRD aksları, eylem alanları ve sürdürülebilir gelişmenin boyutları arasındaki ilişkiler aşağıdaki tabloda özetlenmektedir (Alonso ve Masot 2017).

Şekil 2.2. EAFRD'a göre sürdürülebilir kırsal kalkınmanın boyutları (Alonso ve Masot 2017)

İnsanların yerleşik hayata geçmesiyle birlikte var olan mimarlık bilim dalı; doğal çevreye müdahale eder, fiziksel çevrenin yapıları kısmını oluşturur ve toplumun yapısının, alışkanlıklarının, aktivitelerinin, ilişkilerinin bir yansıması olarak mekânsal kimliği tanımlar. İlk yerleşim yeri olarak tercih edilen kırsal alanların sürdürülebilir gelişimi açısından mimarlık; kırsal yerleşmelerde yaşam alanlarının ve yerel kimliğin tanımlanması ve korunmasında önemli bir ölçüttür. Yapılaşmanın karakterini bozmamak, yapılarda kullanılan malzemelerin ve oluşturulan mekan kurgusunun sürekliliğini sağlamak ve yerel halkın refah düzeyinin artırılarak buradaki yaşam şartlarını iyileştirmek kırsal yerleşmelerin mekansal kimliğinin korunması ve sürdürülebilir gelişimi için zorunludur. Bu bağlamda çevresel, sosyal ve ekonomik bileşenleri olan sürdürülebilir kırsal gelişmenin sağlanmasında AB'nin öngördüğü EAFRD aksları önemlidir. Şekil 2.2.'de belirtildiği gibi, EAFRD hedeflerinden kırsal çevreyi korumak ve geliştirmek ve bunun için arazilerinin yönetimini sürdürmeye teşvik etmek çevresel gelişim için, kırsal alanlarda yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve yerel halk katılımı sosyal gelişim için, sektörler arasındaki rekabetin artırılması ve ekonomik faaliyetlerin

çeşitlendirilmesi ekonomik gelişim için gereklidir. Bu aksların her birinin fiziksel ve mekânsal bir boyutu vardır ve mimarlık disiplini bu alanlara hizmet etmektedir.

Aks 1; yeni işletmelerin kurulması, gelişimi için desteklerin sağlanması ve bu işletmelere yönetim, yardım, danışmanlık hizmetlerinin sunulması, tarım ve ormancılık sektörlerinde çalışanlara mesleki eğitimlerin verilmesi ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi, sektörün ürünlerine değer katılması ve gelişimi için gerekli altyapının iyileştirilmesi ile ilgili sektörlerde rekabet edebilirliğinin artırılmasını hedeflemektedir. Aks 2; tarım ve hayvancılık sektörlerine yönetim destekli maddi yardımların yapılması, üretken olmayan yatırımlara destek verilmesi, tarım arazilerinin ağaçlandırılması, ormancılık sektörünün yenilenmesi ve tanıtımının yapılması ile çevrenin ve kırsal alanın iyileştirilmesini hedeflemektedir. Aks 4 yönetsel LEADER yaklaşımı ise; yerel eylem gruplarının oluşturulması, kırsal alan için uygulanacak projeler ve gerçekleştirilecek stratejiler ile ilgili karar alma ve uygulama süreçlerinde yerel halkın katılımı ve hem alan içinde hem de uluslararası işbirliğinin sağlanmasını hedeflemektedir. EAFRD'nın 1., 2. ve 4. Aksları mimarlık disiplini ile dolaylı olarak ilişkiliyken; kırsal alanlarda yaşam kalitesi ve kırsal ekonomide çeşitliliği hedefleyen Aks 3 ve onun alt bileşenleri mimarlık disiplini ile doğrudan ilişkilidir.

Aks 3'ün alt önlemleri ise şunlardır:

- Tarım dışı faaliyetlerde çeşitlendirme
- Küçük ölçekli işletmelerin kurulması ve geliştirilmesi için destek
- Turizm faaliyetlerine teşvik
- Kırsal nüfus ve ekonomi için temel hizmetler
- Köyü yenileme ve geliştirme
- Kırsal mirası korunma ve iyileştirme
- Kırsal gelişim faaliyetlerini yürütenler için eğitim
- Yerel bir stratejinin işlenmesi ve uygulanması amacıyla kapasite artırma ve tanıtım (Alonso ve Masot 2017).

EAFRD'nin Aks 3 hedefi ve onun alt önlemlerinin kırsal gelişmeye sağlayacağı katkılar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Kırsal alanın ülke ekonomisine katkısının artırılması ve kırsal toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi suretiyle bölgeler ve kır-kent arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması,
- Göç eğilimlerinin istikrarlı bir dinamiğe kavuşturularak dengeli ve sürdürülebilir kalkınma hedefiyle uyumlu bir nüfus yapısına ulaşılması,
- Tarımın yeniden yapılandırılması sürecinde ortaya çıkabilecek sosyo-ekonomik ve çevresel olumsuzlukların azaltılması,
- Çevrenin ve doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir kullanımı,
- AB ile ekonomik ve sosyal uyumunun sağlanması.

Kırsal yerleşmelerde yukarıda sıralanan bu faydaların gerçekleşmesi ve sürdürülebilir kırsal gelişimin sağlanabilmesi için yerel dinamikleri harekete geçirebilecek, kırsal yerleşmelerin sahip olduğu potansiyellere ve kaynaklara uygun sektörün seçimi oldukça önemlidir. Yerel halka yeni, tarım dışı ve çeşitli istihdam alanları yaratması, yerel ekonomiyi çeşitlendirmesi, halkın yaşam kalitesini artırması, yerel kalkınmanın sağlanması, tarihi ve kültürel alanların korunması ve yenilenmesi açısından; sürdürülebilir gelişim yaklaşımı ile planlanmış 'turizm' sektörünün kırsal yerleşmelere sağlayabileceği katkılar oldukça fazladır. Bu nedenle tez kapsamında yapılacak olan alan çalışmasında, seçilen kırsal yerleşmeye turizm sektörünün önerildiği bir planlama yaklaşımı düşünülmüştür. Özgün ve ayırt edici yapısı olan kırsal yerleşmelerin gelişimi için genel stratejilerin uygulandığı evrenselci yaklaşımın aksine bölgenin özelliklerine göre belirlenen stratejilerin uygulandığı, sektörel tercihlerle mekansal analizin birlikte ele alındığı öznel bir çalışma gereklidir. Bu bağlamda kavramsal çerçeve içerisinde açıklanacak olan diğer bölümlerde turizm sektörü hakkında bilgi verilecek olup, dünyada ve ülkemizde uygulanmış olan kırsal yerleşmelerdeki örnekler incelenecektir.

2.4. Sürdürülebilir Turizm

Ülkemizde Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından yapılan ‘turizm’ tanımı; dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan geziler ve bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümüdür (Anonim 2019a).

19. Yüzyılda tanımlama, anlama ve anlamlandırılmaya başlayan turizm kavramının ilk tanımı 1905 yılında “Seyahat Faktörü” esas alınarak E. Guyer-Freuler tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre; “Turizm gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan, özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak, ulusların ve toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmalarına olanak veren modern çağa özgü bir olaydır” (Aydın 2012).

Birleşmiş Milletler (BM)’in 1963 yılındaki tanımına göre turizm: "24 saatten az olmamak, sürekli konaklamaya dönüşmemek ve gelir sağlayıcı herhangi bir uğraşta bulunmamak koşuluyla, bireyin yolculuk ve/veya konaklamalardan doğan olay ve ilişkilerinin tümüdür" (Erdoğan 2003).

1980’li yıllarda turizmin tanımı Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği (AIEST) tarafından yeniden düzenlenmiştir. Bu tanıma göre ise turizm: “*İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve rutin ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahat ederek buralardaki genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek geçici süreli konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür*” (Kozak ve ark. 2006).

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) turizmi; “*gelir getirici etkinlikler dışında kalan, boş zamanların hemen hepsini içine alan bir seyahat, bundan doğan konaklama, yeme-içme, ulaşım, eğlence gibi hizmetler ve ilişkiler*” olarak tanımlamaktadır. Sürdürülebilir

Kalkınma Hedefleri 2030'a katkı sağlamak adına UNWTO turizmin beş konuda teşvik edilmesini kabul etmektedir. Bunlar:

- Kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme: Bu kapsamda büyük veya uluslararası şirketler yerine küçük ölçekli işletmelere, yerel halkın aktif rol aldığı turizm sektörüne öncelik veren bir ekonomik büyümeden söz edilmektedir.
- Sosyal kapsayıcılık, istihdam ve yoksulluğun azaltılması: Turizm sektöründe toplumun tüm kesimlerini kapsayan, yerel halkı istihdam edecek ve yoksulluğu azaltacak politikalara öncelik verilmesinden bahsedilmektedir.
- Kaynak verimliliği, çevre koruma ve iklim değişikliği: Bu konuda turizmin, dünya mirası, yaban hayatı ve çevreyi korumak için finansman yaratması; biyolojik çeşitliliğin korunması ve eski haline getirilmesinde bir araç olması; 2017 yılından başlayarak, dünya karbondioksit emisyonlarının %5'ini azaltmakla yükümlü görmesi öngörülmektedir.
- Kültürel değerler, çeşitlilik ve miras: Bu konuda ise turizmin geleneksel faaliyetleri ve toplum geleneklerini canlandırmada etkin rol üstlenebileceği; kültürel çeşitliliğin algılanması sağlayarak yaşanmasını teşvik edeceği; miras değeri farkındalığını artıracakları düşünülmektedir.
- Karşılıklı anlayış, barış ve güvenlik: Turizm için olmazsa olmaz bir önkoşuldur (Anonim 2018a).

Yapılan tanımlamaları özetleyecek olursak turizm, insanların günlük yaşadıkları çevreden ayrılarak, kişisel amaçlarına uygun eylemleri gerçekleştirip kısa-orta-uzun süreli olarak konaklamalarını ifade eden; her kesime eşit imkanlar tanıyabilen, diğer sektörlerin faaliyetlerini de etkileyen ve istihdam olanaklarını arttırabilen bir hizmet sektörüdür. Günümüzde hemen hemen tüm alanlara yansımış olan sürdürülebilirlik kavramı, doğal ve kültürel çevreyi korumak, yaşatmak ve devamlılığını sağlamak anlamına gelmektedir. Bu bağlamda doğal ve kültürel kaynaklara bağlı olan turizm, dünyada en hızlı büyüyen sektörler içinde yer aldığı için turizmin bu kaynaklar üzerinde yaratacağı etkinin büyüklüğü hakkında fikir vermekte ve turizm sektöründe son yıllarda dünyanın en çok üzerinde durduğu 'sürdürülebilirlik' temel hedef olmalıdır.

Sürdürülebilir turizm düşüncesi 1970'lerde Akdeniz kıyılarında ve Avrupa Alplerinde benimsenmeye başlanmış, 1980'lerin sonunda ise önem kazanmıştır. Özellikle 1987 yılında yayınlanan Brundtland Raporuyla da ön plana çıkmıştır (Çağatay ve ark. 2002). Uluslararası düzeyde ise ilk defa 1995 yılında Lanzarote Adası'nda yapılan Sürdürülebilir Turizm Dünya Konferansı'nda açık bir şekilde belirtilmiş ve ele alınmıştır. Turizmde sürdürülebilirlik, yerel topluluklar için, uzun dönemde ekolojik açıdan koruma odaklı, ekonomik açıdan dış güçlere bağlı olmayan ve sosyal açıdan ise herkese eşit şartlarda yaklaşan bir anlayışı ifade etmektedir (Gortazord ve Marin, 1999).

Sürdürülebilir turizmi klasik turizm anlayışından ayıran özellikler;

- Turist sayısının daha az olması,
- Turizm çeşitlerinin özel ilgi alanlarına göre ayrılması,
- Kar amacının daha geri planda tutulması,
- Yerel halkın, turistlerin ve yöneticilerin eğitilmesidir.

Burada amaç hem doğal kaynakların kalitesini hem de insan kaynaklarının kalitesini iyileştirerek uzun vadede gelecek kuşaklar için de bu kaynakları yaşatmaya devam etmektir (Liu 2003). Turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve gelişmesi için turizme kaynak oluşturan bölgesel veya yerel kültürel ve doğal değerlerin korunup geliştirilerek çekiciliğinin devamlılığı sağlanmalıdır (Çubuk 1996).

Dünya Turizm Örgütü 2016 yılı verilerine göre, dünyadaki toplam Gayri Safi Millî Hasıla'nın %10'unu; uluslararası ticaretin %7'sini; hizmet sektörünün %30'unu turizm sektörü oluşturmaktadır. Uluslararası turist hareketliliği 2010 yılında 1 milyar kişi iken 2020 yılında yaklaşık 1,6 milyar kişiye; 2030 yılında ise 1,8 milyar kişiye ulaşacağı; 2030 yılında ise dünya nüfusunun yaklaşık %20'sinin uluslararası turizm hareketliliği içinde olacağı tahmin edilmektedir. Bu öngörüler doğrultusunda 20 yıl içinde yaklaşık iki katına çıkacak olan turizm ekonomisi ve hareketliliğinin doğal ve kültürel miras üzerinde yaratacağı etkinin büyüklüğü hakkında fikir vermekte ve bu durum "sürdürülebilirlik" konusunu daha da önemli hale getirmektedir (Anonim 2017a).

Dünya Turizm Örgütü'ne göre sürdürülebilir turizm tanımı: "İnsanın etkileşim içinde olduğu çevrenin bozulmadan korunarak kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin devamlılığını sağlayan; bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını karşılayan; gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yönetildiği bir gelişme şeklidir." Çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutları olan sürdürülebilir turizmin,

- Çevresel boyutu; ekolojik süreçlerin devamlılığını sağlayan, doğal mirası ve biyolojik çeşitliliği korumaya yardımcı olan, turizmin gelişmesinde anahtar öğeyi oluşturan çevresel kaynakların optimal kullanımını sağlamadır.
- Sosyo-kültürel boyutu; yerel halkın kültürel miraslarını ve geleneksel değerlerini yaşamaları ve geliştirmeleri sağlama ve sosyo-kültürel orijinalliğine uymaktır. Ayrıca kültürler arasında anlayış ve hoşgörünün olmasıdır.
- Ekonomik boyutu; tüm yatırımcılar için istikrarlı istihdam ve gelir kazanma fırsatları oluşturma ve yerel halka eşit şartlarla sunulan sosyal hizmetleri de kapsayan sosyo-ekonomik faydaları garanti altına alma ve yoksulluğun azalmasıdır.

Sürdürülebilir turizmin gelişimi için çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutlar arasında uygun bir dengenin kurulması önemlidir (Anonim 2004b).

McKercher'e (2003) göre turizm; yenilenmemiş kaynakları tüketmez, yeni ve sürekli istihdam imkanları yaratır, bölgesel gelişmeyi teşvik eder, kültürleri ve gelenekleri yeniden canlandırır ve korumaya teşvik eder. Bu nedenle turizm sürdürülebilirliği benimsemek için uygun bir sektördür ve sürdürülebilir turizmi ekonomik, ekolojik, kültürel ve yerel sürdürülebilirlik olarak dört başlık ile tanımlamıştır (Çizelge 2.3.).

Çizelge 2.3. Sürdürülebilir Turizm Tanımları (McKercher 2003)

Sürdürülebilir Turizm	Tanım
Ekonomik sürdürülebilirlik:	<ul style="list-style-type: none"> *Hem uzun dönem hem de güncel koşullar için faydalıdır. *Küçük ölçekli yerel işletmelerden çok uluslu organizasyonlara kadar tedarik zincirinin tamamında etkilidir. *Turizm faaliyetlerinde ürün çeşitlendirmesini geliştirir. *Finansal teşvikler sağlayabilir.
Ekolojik sürdürülebilirlik:	<ul style="list-style-type: none"> *Gerekli ekolojik yöntemler, biyolojik çeşitlilik ve kaynaklar korunmalıdır. *Yapılan tesislerin projeleri, planlamaları, gelişmeleri ve işletmeleri için sürdürülebilirlik ilkeleri benimsenmelidir. *Ulusal parklar gibi koruma alanlarındaki turizm yönetim planlarına dahil edilmelidir.
Kültürel sürdürülebilirlik:	<ul style="list-style-type: none"> *Toplumların kültürlerini ve kimliklerini korumak ve aktarmaktır. *Mirası ve doğal kaynakları geliştirmek, yönetmek için eğitim programları kurulmalıdır. *Kültürel çeşitlilik korunmalıdır.
Yerel sürdürülebilirlik:	<ul style="list-style-type: none"> *Yerel halktan fayda sağlamak ve bu toplumlarda geliri oluşturmak ve elinde bulundurmak için planlanmıştır. *Yerel halkın kendi gelirini oluşturması ve elinde tutmasıdır. *Turizm topluma kaliteli iş sağlamalıdır. *Yerel insan kaynakları kapasitesi iyileştirilmelidir. *Finansal faydaların eşit dağılımı sağlanmalıdır.

Sürdürülebilir turizm, Akış (1999) ve ona paralel olarak Hawkins'e göre (2004), turizmin temel faktörleri olan doğal çevre ve insan kaynaklarını olumsuz yönde etkilemeden, turizm kapasitesini ve turizm ürünlerinin kalitesini arttırmaktır; Bianchi'ye göre (2004), turizm bölgesinin yaşamını devam ettirme koşuluyla diğer turistik yerlerle rekabet edebilir olması, yeni ziyaretçileri de önceden gelenler kadar cezp etmesi, kültürel mirası koruması ve çevre ile uyumlu olmasıdır; Daha genel bir yaklaşımda bulunan Hu ve Wall (2005), Lane (2005) ve Winson (2006) onlara göre, turistlerin ve yerel halkın

gereksinimlerinin, gelecek kuşakların gereksinimlerinden ödün verilmeden karşılanmasıdır; Scharpf'a göre (1998), doğal, kültürel ve sosyal kaynakları bir arada ve uzun sürede güzelleştiren ve koruyan, olumlu ve ılımlı bir tarzda ekonomik gelişmeyi destekleyen turizmdir (Duran, 2011).

Sürdürülebilir turizmin amacı, Kamp'e göre (1998), turizme kaynak oluşturan ekonomik, ekolojik, sosyal ve kültürel değerlerin korunarak kullanılması ve gelecek nesillere de turizm faaliyetlerini gerçekleştirebilecekleri bir çevre bırakılmasıdır; Gee'ye göre (1997), turizmin olumlu etkilerinin devamlılığının sağlanması sonucu beklenen faydalara ulaşabilmektir; Iranda'ya göre (2006), turizmin beklenen faydalarını en üst düzeye çıkarmaktır ancak bu belirli hedeflerin gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Bunlar;

- Yerel toplumun yaşam kalitesini artırmak,
- Nesiller arasında her daim eşitlik ilkesini korumak,
- Ekolojik sistemler ve biyolojik çeşitliliğin devamlılığını sağlamak,
- Çevre kalitesini korumak,
- Toplumların sosyal ve kültürel bütünleşmesini sağlamak,
- Ziyaretçiler için yüksek kalitede bir deneyim sağlamaktır (Duran 2011).

UNWTO ve UNESCO 2017 yılını "Kalkınmada Sürdürülebilir Turizm Yılı" olarak ilan etmiştir. Bu kapsamda 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri-2030" ve Dünya Miras Komitesi'nin 2012 yılında 36. Genel Kurulu'nda onaylanan "Dünya Mirası ve Sürdürülebilir Turizm Programı" gibi uluslararası belge ve kararlar belirleyici olmuştur (Anonim 2017a).

Birleşmiş Milletlerin 2015 yılında kabul ettiği "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri-2030" belgesinin 17 hedef ve 169 alt hedefi bulunmaktadır. Turizmin, bu 17 hedefe doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu kabul edilmekle birlikte, bu hedeflerden özellikle 8., 12. ve 14. üç hedefin turizm ile daha doğrudan ilgili ve kapsayıcı olduğu savunulmaktadır. Bunlar:

8. Hedef olan “İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme”: Bu hedefte; sürekli, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, herkes için tam ve üretken istihdamı ve insana yakışır işleri teşvik edin denilmektedir. Turizm sektörü istihdamı arttırdığı ve iyi iş olanaklarına erişim sağlayarak topluma, özellikle de gençlere ve kadınlara beceriler ve mesleki gelişim sağladığı için çok önemlidir. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin 8. ve 9.’sunun özellikle turizm istihdamına ayrılmış olması dikkat çekicidir. Bu hedeflerin kapsamı, iş yaratan; yerel kültürü ve ürünleri teşvik eden sürdürülebilir turizmi geliştirmeye yönelik politikalar tasarlamak ve uygulamaktır.

12. Hedef olan “sorumlu tüketim ve üretim”: Dünya Turizm Örgütü, bu hedefte sürdürülebilirliğe doğru küresel geçişin hızlandırılmasında önemli bir rol oynayabilir öngörüsünde bulunmaktadır. Bunu uygulayabilmek için, 12. Hedefin alt hedeflerinden Hedef 12b’de belirtilen; istihdam yaratan, yerel kültür ve ürünleri teşvik eden bir turizm ve bunun için de sürdürülebilir kalkınma etkilerini denetlemeye olanak sağlayan araçların geliştirilmesi ve uygulanması zorunludur.

14. Hedef olan “sudaki yaşam”: Bu hedefte; sürdürülebilir kalkınma için okyanus, deniz ve deniz kaynaklarını koruyun ve sürdürülebilir bir şekilde kullanın denilmektedir. Bu kapsamda 14. Hedefin alt hedeflerinden Hedef 14.7. doğrultusunda kırılgan ekosistemleri korumak ve mavi ekonomiyi desteklemek için turizm, bütünleşik kıyı alanları yönetiminin bir parçası olmalıdır ve 2030’a kadar balıkçılık, su ürünleri yetiştiriciliği ve turizmin sürdürülebilir yönetimi de dahil olmak üzere deniz kaynaklarının kullanılması önerilmektedir (Anonim 2018b).

UNESCO Dünya Miras Merkezi’nin başlattığı “Dünya Mirası ve Sürdürülebilir Turizm Programı” misyonu; miras alanlarını ve alanların üstün evrensel değerini koruma, turizmin ve yerel toplulukların sürdürülebilir gelişimini sağlama ve ziyaretçilerin kaliteli bir deneyim yaşamasını güvence altına alma olarak belirtilmektedir. Dünya miras alanlarında turizmin sürdürülebilir bir biçimde geliştirilmesi, planlanması ve yönetilmesi ve aynı zamanda miras alanlarının etkin bir biçimde korunması için oluşturulan programın amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

- Paydaşların katılımını teşvik etmek,
- Ortak sorun ve fırsatlarda turizm sektörü ile işbirliği içinde olmak,
- Sürdürülebilir turizm ilkelerini Dünya Miras Kongresi'nin işleyişine entegre etmek,
- Yerel toplulukların ihtiyaçlarına göre kapasite geliştirmek ve gerekli araçları sağlamak,
- Kaliteli turizm ürünü ve hizmetleri sunarak, miras alanlarında farkındalık yaratmak (Anonim 2018c).

Dünya Miras Kongresi'nin danışma kuruluşlarından biri olan Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN), korunan bir alanı; “biyolojik çeşitliliğin, doğal ve kültürel kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla yasal veya diğer etkili yollarla yönetilen açıkça tanımlanmış bir coğrafi alan” olarak tanımlamıştır (Anonim 2018d). Belirtildiği üzere tez kapsamında çalışılan alan olan kırsal yerleşme Biyo-çeşitlilik, doğal ve kültürel kaynaklar bakımından zengin bir bölge ve hatta kırsal yerleşmenin yarımada olarak konumlandığı Uluabat Gölü Ramsar Sözleşmesi tarafından koruma altına alınmış bir alandır. Ramsar Sözleşmesi; yerel ve ulusal faaliyetler ile uluslararası işbirliği yaparak sulak alanların korunmasını ve akılcı kullanımını teşvik edip dünya genelinde sürdürülebilir gelişmeye katkı sağlamayı amaçlar (Anonim 2018e). Dünya mirası koruma alanları sınırlarına ve özelliklerine göre uluslararası farklı isimlendirmelere sahip çeşitli yönetmelik, plan ve uygulamalarla güvence altına alınırlar. Bu kapsamda Çizelge 2.4.'te açıklanan biyoçeşitliliği, doğal ve kültürel kaynakları korunma ve devamlılığını sağlama amacı olan IUCN'nin sürdürülebilir turizm için yayınladığı 9 ilke önemlidir. Bu ilkeler; Dünya mirası alanlarına, çevresindeki bölgelere ve yerel nüfusa kültürel ve sosyo-ekonomik faydalar sağlarken, miras değerlerinin ve aitlik duygusunun uzun vadeli sürdürülebilirliğine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Anonim 2018d).

Çizelge 2.4. IUCN'in sürdürülebilir turizm ilkeleri (Anonim 2018d)

İlke 1: Dünya Mirası hedeflerine katkı	* Dünya mirası alanlarındaki turizm gelişimi ve faaliyetleri sürdürülebilir sosyo-ekonomik gelişimi sağlamalı, * Miras değerlerinin korunmasına ve aktarılmasına katkıda bulunmalı ve zarar vermemeli, * Yerel ve bölgesel topluluklara eşit derecede katkıda bulunmalıdır.
İlke 2: İşbirliği ortaklıkları	* Doğal miras alanları korunmalı, * Turizm gelişimi için turizmden gelen tehditler ve olumsuz etkiler en aza indirilmeli, * Etkili ortaklıklar aracılığıyla işbirliği sağlanmalıdır.
İlke 3: Halkın bilinçlendirilmesi ve desteklenmesi	* Dünya mirası özelliklerinin tanıtımı etkili, dürüst, kapsamlı, ilgi çekici olmalı, * Mirasın korunması ve sürdürülebilir kullanımı için yerel ve uluslararası farkındalık ve destek gereklidir.
İlke 4: Proaktif turizm yönetimi	* Alan yönetimi tarafından sürekli, proaktif bir planlama ve izleme gereklidir.
İlke 5: Paydaşların yetkilendirilmesi	* Turizm etkinlikleri, yerel topluma saygı göstererek, toplumu güçlendirerek ve yerel toplumun turizm faaliyetlerine katılma kapasitelerini ve isteklerini dikkate alarak kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde yapılmalıdır.
İlke 6: Turizm altyapısı ve ziyaretçi tesisleri	* Miras değerleri ve çevre üzerinde önemli bir olumsuz etki oluşturmayacak şekilde dikkatlice planlanmalı, kurulmalı, tasarlanmalı, yapılandırılmalı ve periyodik olarak yükseltilmelidir.
İlke 7: Saha yönetimi kapasitesi	* Yönetim sistemleri, turizm altyapısı ve faaliyetlerini planlarken mevcut yeteneklere, kapasitelere ve kaynaklara sahip olmalıdır.
İlke 8: Turizmden elde edilen gelirin uygulanması	* İlgili kamu kurumları ve alan yönetimi, miras değerlerinin korunması ve yönetimi için turizm faaliyetlerinden elde edilen gelirin bir kısmını uygulamalıdır.
İlke 9: Yerel topluluk gelişimine katkı	* Turizm etkinlikleri, yerel toplulukların güçlendirilmesine ve sosyo-ekonomik gelişimine etkin ve eşit bir şekilde katkıda bulunmalıdır.

Sürdürülebilir turizmin ilkeleri: Mason (2003), Pepper (1999), Cros vd. (2005), Mbaiwa (2005) ve Sithole (2005) turizm sektöründe sürdürülebilirliği sağlamak adına temel ilkeler ortaya koymuşlardır. Bunlar;

- Doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımı,
- Temiz enerji kullanımı,
- Aşırı tüketimin ve atıkların azaltılması,

- Turizmi bütün yıla yayarak çeşitliliğin sağlanması ve sürdürülebilirliği,
- Turizmin planlama kapsamına alınarak esnek ve uzun vadeli gelişiminin sağlanması
- Yerel topluma öncelik verilerek ekonominin desteklenmesi,
- Yerel toplumun katılımı,
- Turistik düzenlemelerin ilgili gruplara ve halka danışılarak yapılması,
- Sektörde çalışanlara, yerel halka ve ziyaretçilere eğitim,
- Sorumlu bir turizm pazarlaması anlayışı (Duran 2011).

Turizm çok boyutlu bir kavram olup çeşitli kriterlere göre farklı yorumlanmakta ve kaynaklarda birbirinden farklı olarak sınıflandırılmaktadır. Turizm çeşitlerinin birbirleriyle bağlantılı olması ve kesin sınırlarla birbirlerinden ayrılamaması bunun temel sebeplerindedir. Dünya Turizm Örgütü (WTO), turizmi üç bölümde sınıflandırmaktadır (Karaküçük 1999).

Çizelge 2.5. Dünya Turizm Örgütü'nün turizm sınıflandırması (Karaküçük 1999)

Eğlence amaçlı ziyaretler	Mesleki amaçlı ziyaretler	Diğer ziyaret konuları
<ul style="list-style-type: none"> •Tatil amaçlı (gemi yolculuğu, kentsel, yöresel ziyaretler, dağ ve kasaba turları, termal merkez ziyaretleri) •Kültürel amaçlı (sanatsal, dinsel, bilimsel, toplantı, kongre) •Spor amaçlı (deniz, kış sporları, avcılık, balıkçılık vb.) •Yakınları, arkadaşları ziyaret 	<ul style="list-style-type: none"> •Konferans, kongre gibi toplantılar, fuarlar, gösteriler •İş gezileri •Görev gezileri (Kamu veya özel kurumların görevlilerinin seyahatleri) 	<ul style="list-style-type: none"> •Öğrenim amaçlı çalışmalar (kurslar, inceleme vb.) •Sağlık amaçlı tedaviler, kürler •Transit kara geçişleri •Diğer

Çizelge 2.5.'te görüldüğü gibi WTO turizmi amaçlarına göre sınıflandırmıştır. Ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı (1989) ise; turistin geldiği yere, turist sayısına, amacına, seçilen zaman dilimine, kapsanan süreye, sosyal niteliklere, ulaşım araçlarına, organizasyon ve konaklama şekline göre turizmin çeşitli kriterleri esas alınarak kapsamlı bir şekilde gruplandırmaktadır (Karaküçük 1999).

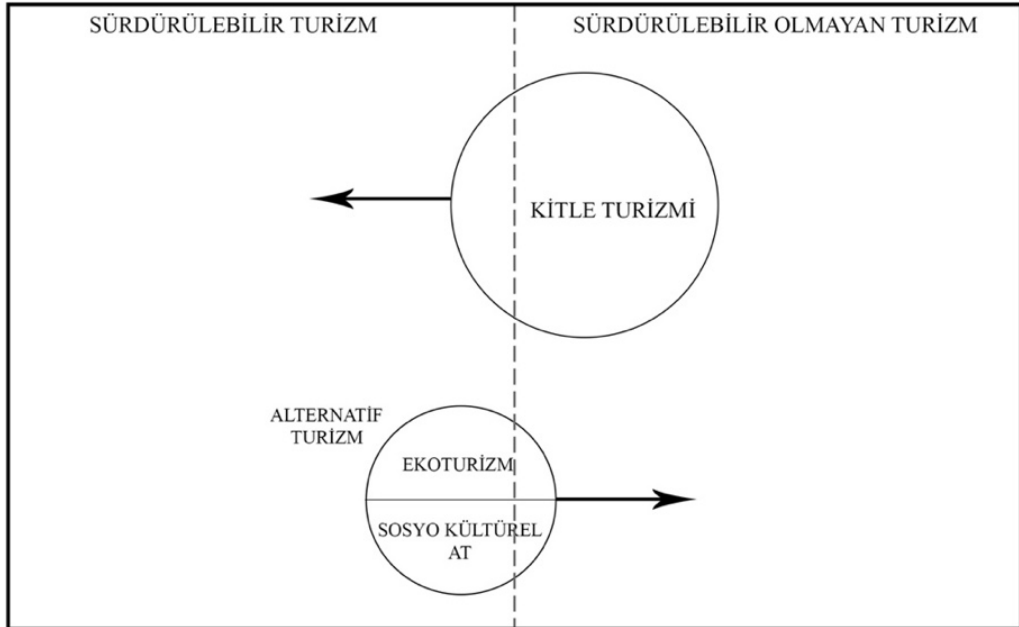
Erdoğan'a göre (2012), turizm bir birimdir ve turizmi sınıflandırılmak için öncelikle "bu birimi neye, hangi göstergeye göre gruplandıracağız?" sorusuna yanıt arayarak somut bir gruplandırma ölçütü gerekmektedir. Gruplandırma ölçütünü "*destinasyon*" olarak ele alıp "turizmde gidilen yerin doğal alan olup olmaması" olarak bu ölçütü tanımlamıştır. Bu bağlamda turizmi iki temel kategoriye ayırmıştır. Bunlar:

1. Doğa Turizmi: Turizm endüstrisi tarafından yeniden yapılandırılmamış veya çok sınırlı bir şekilde yapılandırılmış alanlara yönelik turizm.
2. Kitle Turizmi: Turizm endüstrisi tarafından tümüyle veya büyük ölçüde yapılandırılmış alanlara yönelik turizm.

Çizelge 2.6. Kitle turizmi ile alternatif turizm arasındaki farklar (Uluslan 2009)

	KİTLE TURİZMİ	ALTERNATİF TURİZM
Taşıma kapasitesi	Katılımcı sayıcı fazla	Sınırlı katılımcı
Mekan ve zaman	Belirli dönemlerde yoğunlaşan	Yıl içinde yayılan
Gelişim	Hızlı ve denetimsiz	Yavaş ve denetimli
Konaklama	Büyük ölçekli, uluslararası standartlarda	Küçük ölçekli, yerel standartlarda
Mimari	Yerel mimariyi dışlayan, anonim turizm mimarisi	Çevreye uyumlu, özgün turizm mimarisi
Yerel halkla ilişki	Turistlerle kopuk iletişim	Turistlerle uyumlu iletişim
İşletmeler	Çok uluslu tur operatörlerine bağımlılık	Bağımsız çalışan uzmanlaşmış tur operatörleri
Koruma	Yerel turistik ürünlerin özelliklerini yitirerek standartlaşması	Geleneksel ve özgün değerlerin korunması
Planlama	Ulusal, uluslararası ölçekte	Yerel ölçekte
Öncelikli yerler	Genellikle kıyılara ve özgün doğa parçalarına yönelme	Genellikle doğal alanlara ve kırsal yerleşmelere yönelme

Weaver (1999) ise turizmi; çevrenin ve ekonomik kazancın uzunca bir süre kullanımı olarak tanımlamış, “Sürdürülebilir Turizm” ve “Sürdürülebilir Olmayan Turizm” olarak bilinen turizm çeşitlerini iki kategori altında gruplandırmıştır. Şekil 2.3.’te görüldüğü gibi; “Sürdürülebilir Turizm” kapsamında turizmi, etkinliğin yönelimine göre “Doğa Temelli Alternatif Turizm” ve “Sosyo-Kültürel Alternatif Turizm” olarak ayırmış ve Doğa temelli alternatif turizmi “eko-turizm” olarak adlandırmıştır. Genellikle ekonomik faaliyetlerden sağlanan fayda üzerine gelişen “Kitle Turizmi”ni ise “Sürdürülebilir Olmayan Turizm” olarak nitelendirmiştir. Doğal ve sosyo-kültürel kaynakları koruma amaçlı gelişen alternatif turizm, süreç içerisinde iyi yönetilmeyip gerçekleştirilen faaliyetlerde alanı korumak yerine ekonomik çıkarları öncelik haline getirirse sürdürülebilir olmayan turizm kapsamında değerlendirilir. Ekonomik fayda üzerine gelişmiş olan kitle turizmi ise turizm bölgesinden fayda sağladığı için süreç içerisinde iyi bir yönetim anlayışıyla alanı ve alanın değerlerini koruyabilirse sürdürülebilir turizm içerisinde yer alır. Bu nedenle “Sürdürülebilir Turizm” ve “Sürdürülebilir Olmayan Turizm” grupları arasında kesin ayırıcı bir çizgi koyulmamıştır (Weaver 1999, Erdem 2012).

Şekil 2.3. Sürdürülebilirlik, Kitle ve Alternatif Turizm ile Eko-turizm Arasındaki İlişki (Weaver 1999, Erdem 2012)

Sürdürülebilir turizm konusu kapsamında yapılan literatür araştırması göstermektedir ki; bir önceki bölümde bahsedilen kırsal yerleşmelerin gelişiminde önemli bir sektör olarak nitelendirdiğimiz turizmin hangi çeşidi olursa olsun, çevresel değerlerin turizmin temel ögesi olarak korunması, turizm faaliyetlerinin çevreye sorumlu bir şekilde yürütülmesi ve turizmin ekonomik gelişmesi ile çevresel değerlerin korunması arasında birbirini destekleyen bir ilişkinin geliştirilmesi gerekmektedir. Weaver'a göre (1999), bir turizm türü olmayan sürdürülebilir turizm, turizmin bütün türleri için geçerli olması öngörülen temel bir koruma yaklaşımıdır ve eko-turizmi de içine almaktadır. Turizm gibi ekonomik çıkar amaçlı faaliyetler doğal çevreyi kullanmaya ve sömürmeye dayalı olduğu için mümkün olduğu kadar doğal çevreye az müdahale getiren planlar ve politikalar oluşturulup uygulanmalıdır. Bu çerçevede doğaya yönelik olan, doğal ve kültürel kaynaklara değer veren ve sürdürülebilir turizm karakteri taşıyan 'eko-turizm', doğal ve kültürel kaynaklar açısından zengin olan 'Eskikaraağaç köyü' alan çalışmamızın sürdürülebilir gelişimi için düşünülmüştür.

2.5. Eko-turizm

Eko-turizmin kısaltılmış hali olan 'Eko-turizm' kavramı kökeni Yunanca Oikos (ev) ve Logos (kelime)'dan gelmektedir. Ekoloji organizmalar ve onların çevresi ile ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır. Diğer organizmalar gibi insan da çevresiyle etkileşim halinde olduğundan ekolojik doğal olarak biyolojik toplulukların korunması kadar, insanların yerel kültürlerine saygıyı da gerektirmektedir. Bu kapsamda eko-turizm bölgenin fiziksel, sosyo-kültürel ve birçok farklı özelliklerinin en az hasar görmesini sağlayacak ziyaret tekniklerini ifade eder (Demir ve Çevirgen 2006).

Eko-turizm teriminin başlangıcı kesin olarak bilinmemekle birlikte Hetzer 1965 yılında eko-turizm terimini ilk gündeme getiren kişi olarak kabul edilmiştir. Hetzer eko-turizmin dört önemli ilkesini; çevresel etkileri en aza indirmek, ev sahibi ülkenin kültürüne saygı duymak, yerel topluma faydaları ve turist tatminini maksimuma çıkarmak olarak tanımlamıştır. Bu ilkelerden 'çevresel etkileri en aza indirmek' eko-turizmin en ayırt edici özelliği olarak tutulmuştur. 1970'lerin ortasından 1980'lerin başlarına doğru Kanada Hükümeti tarafından başlatılan ekotur programları ile ilgili kaynaklarda da eko-turizm

terimine rastlanmıştır. 1980'lerin ortalarına kadar az gelişmiş ülkeler eko-turizmi hem koruma hem de kalkınma hedeflerini başarmak için bir aracı olarak tanımlamışlardır. Eko-turizmin bilinen ilk tanımını ise 1983 yılında Hector Ceballos–Lascurain yapmıştır. Bu tanım şöyledir: *“Eko-turizm bir yerdeki geçmiş ve şimdi var olan kültürel ifadeler kadar, doğayı, yaban hayatını ve doğal bitkisini inceleme, doğa hayranlığı, görünüşünden zevk alma gibi belli amaçlarla kısmen bozulmamış veya kirletilmemiş doğal alanlara yapılan seyahattir.”* Çevre eğitiminin vurgulandığı, bozulmamış doğal alanlarda doğaya dayalı seyahat olarak yapılan eko-turizm tanımları başlangıçtan günümüze değin hep bu çerçevede geliştirilmiştir (Erdoğan 2003).

Uluslararası Eko-turizm Topluluğu (TIES, The International Ecotorism Society) eko-turizmi “çevrenin doğal tarihini ve kültürünü anlamak için, yerel halka doğal kaynakların korunması konusunda ekonomik fırsatlar yaratırken, ekosistem bütünlüğünü değiştirmeyen doğal alanlara yönelik özel amaçlı seyahatler” olarak tanımlamıştır. Daha sonra bu tanım 2015 yılında şu şekilde güncellenmiştir: “yerel halkın refahını sağlayan, çevreyi koruyan ve canlandırabilen hem yerel halk hem de ziyaretçiler için eğitimi içeren doğal alanlara yönelik sorumlu seyahattir” (Anonim 2018f).

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN, International Union for Conservation of Nature) eko-turizmi; ‘koruma alanlarının doğal ve (hem geçmiş hem de mevcut) kültürel değerlerini anlayarak bu alanları korumayı destekleyen, yerel halkın aktif sosyo-ekonomik katılımı sonucunda onlara fayda sağlayan ve olumsuz ziyaretçi etkisi düşük seviyede olan nispeten zarar görmemiş doğal alanlara yapılan çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaret’ olarak tanımlamıştır (Anonim 2018g).

Doğa İçin Dünya Fonu’na (WWF) göre eko-turizm; vahşi doğa çevresinde doğal çevreye en az etkide bulunan ve bu arada yerel topluluklara ekonomik fayda sağlayan turizm türüdür (Yücel 2002).

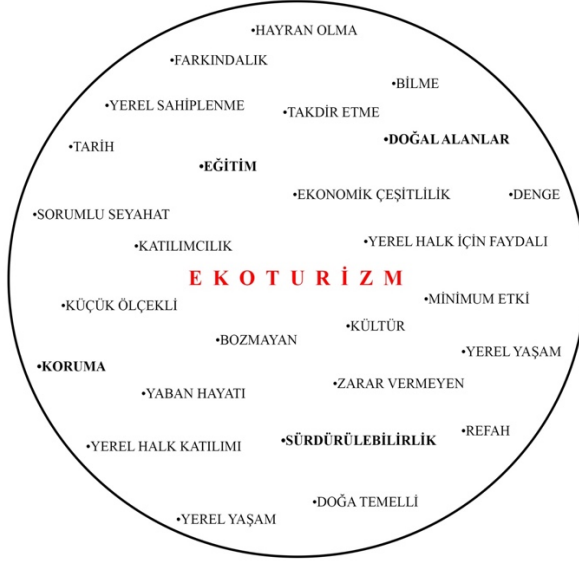
Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu tarafından 2002 yılı “Uluslararası Eko-turizm Yılı” olarak ilan edilmiştir ve bu kapsamda 2002 yılının Mayıs ayında, 133 ülkeden gelen temsilcilerin katılımıyla Kanada’nın Quebec kentinde ‘Dünya

Eko-turizm Zirvesi' toplanmıştır. Burada tüm ülkelerin benimsediği ortak bir 'eko-turizm' tanımı saptanmıştır. Bu tanıma göre eko-turizm, "yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanısıra yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetilen bir yaklaşım ya da tavidir." Dünya Turizm Örgütü'ne (UNWTO) göre ise eko-turizm; ekonomik, toplumsal ve estetik gereksinimleri karşılarken çevresel kaynakların devamlılığını sağlayarak ekonomik kazançlar elde etmeyi amaçlayan bir turizm yaklaşımıdır (Anonim 2002a).

Türkiye'de Turizm bakanlığı eko-turizmi; *'eğlenmeyi, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan, bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaret şekli, diğer bir deyişle, doğal çevre ile turizm faaliyetini bağdaştıran, çevrenin olumsuz etkilenmesi konusunda sorumluluk güdüsü ile hareket etme esasına dayalı turizm faaliyeti'* şeklinde açıklamaktadır (Anonim 1999).

Eko-turizm: Ruschmann'a göre (1992), doğayla buluşmak amacıyla uygulayıcıların düzenlediği geziler ve bu gezileri basit bir gözlem gezisi ya da sistematik araştırma gezisi olarak adlandıran etkinlikleriyle karakterize olan uzmanlaşmış özel bir turizm türüdür; Wight'a göre (1993), yerel halkın bütünlüğüne saygı duyarken ekosistemin korunmasına katkıda bulunan aydınlatıcı, bilgilendirici doğa seyahatidir; Masberg'a göre (1999), doğal ve kültürel kaynakların korunmasına katkıda bulunan ve yerel halka ekonomik fayda sağlamayı teşvik eden turizm biçimidir; Blarney'e göre (1997), insanların evlerinden 40 km den daha uzak ve nispeten bozulmamış olan doğal alanlara, yöredeki bitkileri, hayvanları, manzaraları ve bunların yanında alanda bulunan kültürel değerleri keşfetmek, öğrenmek ve onlara değer vermek amacıyla yaptıkları bireysel faaliyetlerden biridir; Norris vd'ne göre (2002), doğaya duyulan özlemin farkına varılması ve tatmin edilmesi, koruma ve gelişmeye bağlı olarak turizm potansiyelinden yararlanılması ve turizmin ekoloji, estetik ve kültür üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi ile ilgili bir kavramdır (Aydın 2012).

Eko-turizm, Şekil 2.4.'teki kavramlar çerçevesinde birçok kurum, kuruluş ve bilim dalı tarafından farklı tanımlamalar ile açıklanmıştır.

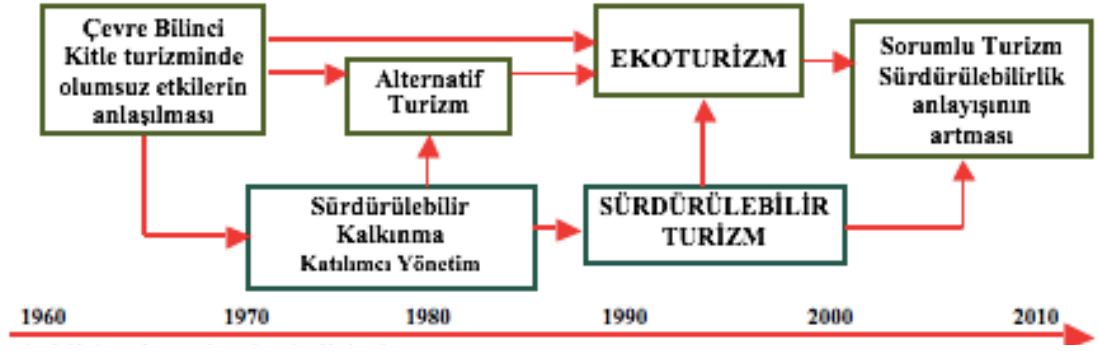

Şekil 2.4. Eko-turizm Kavramları

Eko-turizmin tanımına 1992 yılında gerçekleştirilen Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nden sonra, sürdürülebilir kalkınmayla ilgili ilkeler eklenmiştir. Bu ilkeler, devletler ve ilgili endüstriler tarafından doğa temelli turizmin uzun süreli sürdürülebilirliğinin ancak ilkelere ve talebe göre planlanmış bir yaklaşımla olabileceğinin anlaşılması sonucu anlam kazanmaya başlamıştır. 2000'li yıllarda da yapılan eklemelerle eko-turizmin birçok tanımı ortaya çıkmıştır. Bu tanımlardaki ortak faktörler şunlardır (Erdoğan 2003):

1. Eko-turizm doğa temelli (gidilen yerin doğa olması): Koruma işlevi
2. Eko-turizmde çevresel eğitim: Eğitimsel işlevi
3. Eko-turizmin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi: Yerel katılımı işlevi

Eko-turizm, bu üç ortak faktör ve bunlara ilaveten yerel ekonomi, yaban hayatı gibi farklı kavramlar kullanılarak açıklanmıştır. Şekil 2.4.'te de belirtilen kavramlar birbirini destekler şekilde kullanılarak tanımlanan eko-turizm, doğa turizmi olarak nitelendirilir ve kitle turizmine çevreci bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Eko-turizmin gelişim sürecini ise Erdoğan (2003), Şekil 2.5.'te özetlemiştir.

Şekil 2.5. Eko-turizmin Gelişimi (Erdoğan 2003)

Eko-turizm anlayışının ortaya çıkışındaki temel nedenlerinden biri, turizm sektöründe devamlılığı ve sürdürülebilirliği sağlamanın yolunun, turizm amaçlı kullanılan kaynakların korunması ve geliştirilmesiyle sağlanabileceğinin farkına varılmasıdır. Bu doğrultuda eko-turizmin başlıca çıkış nedenleri üzerinde çeşitli görüşler vardır. Bu görüşlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır (Erdoğan 2014).:

- Kitle turizminin olumsuz etkilerinin farkına varılması
- Turisti çeken doğal özelliklerin bozulması
- Sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması ve yaygınlaşması
- Turizmi 12 aya yayarak karı artırma gereksiniminin duyulması
- Tüketici faaliyetlerinin örgütlenmesi
- Turizm pazarına ilişkin genişleme gereksiniminin duyulması
- Keşfedilmemiş alanların turizme açılması
- Gelişmekte olan ülkelerde turizmi geliştirme isteğinin oluşması
- Uluslararası çevresel girişimler ve sayısı artan yasaların baskısı
- Taleplerin doğaya yönelik gelen turist yönünde artması
- Doğaya olan duyarlılığın ve çevre bilincinin artması

Eko-turizm kavramı, Türkiye’de resmi olarak ilk kez Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (2001-2005) geçmektedir. Planda; “biyolojik çeşitliliğin ve yaban hayatının korunması; eko-turizmin geliştirilmesi için korunan alanlar, orman içindeki dinlenme yerleri, piknik ve mesire yerlerinin alan, sayı ve çeşitliliğinin artırılması; ağaçlandırma

faaliyetleriyle toprak erozyonu, heyelan ve ıg gibi doğal afetlerin önlenmesi; birim alanda etkin, verimli, gençleşme kapasitesi ve sağlığını koruyacak işletmeciliğin yapılması ve yöresel çeşitliliğin artırılması esas alınacaktır” şeklinde bir ifade mevcuttur (Anonim 2002b). Bunun yanında, 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yayınlamış olduğu “Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planında” turizm sektörünün güçlendirilmesine yönelik önemli stratejiler belirlemiştir. Bu stratejiler arasında turizmin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi kapsamında diğer turizm türlerinin yanı sıra eko-turizm ve eko-turizm bölgelerinin geliştirilmesi ibaresi yer almaktadır. Eko-turizmin gelişimi için doğal alanlardaki turizm altyapısını geliştirme ve niteliğini artırma; turizm bölgelerinde ana tur güzergahları, varış noktaları, ara ve alt istasyon noktaları belirlenerek planlama yapma; turizm gelişme/eylem bölgeleri belirleme; turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile eylem planları hazırlama hedefleri belirlenmiştir. Bu hedefleri gerçekleştirmek için hazırlanan eylem planı Çizelge 2.7’deki gibidir (Anonim 2007b).

Çizelge 2.7. Turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında eko-turizmin gelişimi için hazırlanan eylem planı (Anonim 2007b)

Eylem	Açıklama	Sorumlu ve İlgili Kuruluşlar
El Sanatları Eğitimi	•Yerel halk, turistik ürün, hediyelik eşya yapımı, servis, kalite ve işletmelerin yönetimi konusunda eğitilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı Yerel Yönetimler Sivil Toplum Kuruluşları
Müze evler	•Yörenin etnografik ve ekolojik özelliklerinin sergilendiği müze evlerin açılmasına çeşitli teşvikler verilecektir	Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Sektör Yerel Yönetimler Sivil Toplum Kuruluşları
Kültür Köyleri	•Anadolu köy kültürünü korumak, geliştirmek ve değerlendirmek amacıyla otantik özelliği olan köyler, Kültür Köyleri Projesi kapsamında ele alınacaktır. •Bu çerçevede, fiziksel planlama çalışmalarına altlık oluşturacak kadastro tamamlanarak, yönetim planları ve fiziki gelişim planları hazırlanacaktır. •Yörede pansiyonculuğun geliştirilmesi için maddi ve teknik destekler sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı Tapu Kadastro Gn. Müd. Yerel Yönetimler Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü
Tanıtım ve yönlendirme	•Alana girişte kabul noktaları oluşturulacak ve buralarda ziyaretçilere farklı güzergahları ve yöresel özellikleri gösteren mola noktaları ve tur güzergahlarını gösteren haritalar sunulacaktır. •Doğa turizmi için kullanılacak alanlarda, çeşme, wc, barınak, mesafe ve yön levhalarının tamamlanması, trekking rotalarının Küresel Yer Belirleme Sistemi (GPS) ile uydulara tanıtılması sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı Çevre ve Orman Bakanlığı Yerel Yönetimler
Bilim ve Doğa Müzeleri	•Yörenin özelliklerinin araştırılması için araştırma istasyonları ve doğa-bilim müzeleri kurulacak ve gerekli teknik destek sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı Çevre ve Orman Bakanlığı TÜBİTAK
Toplum eğitimi	•Yöre halkına pansiyonculuk ve doğa turizmine yönelik eğitimler verilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Sektör Yerel Yönetimler Sivil Toplum Kuruluşları

Dünya Turizm Örgütü'ne göre eko-turizmin amaçları:

- Turizmin yerel halka ekonomik katkı sağlayacak şekilde geliştirilmesi,
- Yerel halkın gereksinimlerini karşılayan turizmin, yerel yönetim ve halkla işbirliği içinde gelişmesi gereken bir ticaret eylemi olarak görülmesini sağlamak,
- Turizmin olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla doğal, yapılı ve sosyo-kültürel çevreye yönelik uzun süreli kontrol ve değerlendirme programları oluşturularak, desteklenmesi,
- Koruma kapsamındaki alanların yönetimi için kaynak oluşturulması,
- Turizmin alt-üst yapı yatırımlarının çevreyle, doğal ve sosyo-kültürel yapıyla uyumlu ve bunları korur nitelikte gerçekleşmesi,
- Turizmin doğal ve geleneksel yapılı çevrede oluşturduğu tahribatın en alt seviyeye indirilmesi,
- Turistlere ve yerel halka doğal, yapılı ve sosyo-kültürel çevrenin korunmasına yönelik eğitim verilmesi,
- Yörenin sosyal ve çevresel kapasitelerini artıracak şekilde turizm gelişiminin sağlanmasıdır (Anonim 2004b).

Eko-turizm'in temel amacı; ekolojik yapıyla birlikte düşünülmesi gereken bir turizm türü olduğundan, bütün turizm faaliyetlerinde bunların dengesini bozacak müdahalelerden uzak durmaktır. Bu nedenle kaynakları koruma, kültürel canlandırma, ekonomik kalkınma ve farklılaştırma vasıtasıyla sürdürülebilir kaynak kullanımı teşvik edilmelidir. Eko-turizmde, kitle turizminin aksine turist sayısını aza indirmek ve turizmi yıl içinde yaymak, doğal çevreye yapılan baskıyı azaltmak, tahribatı düzeltmeye değil önlemeye yönelik planlar yapmak ve uzun vadeli ekonomik çıkarları gözetmek daha ön plandadır. Eko-turizm insanların doğal çevreyi ve yerel halkın yaşantısını yerinde yaşayarak öğrenmek amacıyla el değmemiş doğal alanlara seyahat etmeleridir. Bu seyahatler bireyler veya küçük gruplar halinde turlar tarafından kontrollü bir şekilde gerçekleştirilirse çevresel bozulmalar önlenirken eko-turizmin yerel halkın ekonomik kazancını elde etmesi amacı sağlanabilir (Erdoğan 2003).

Eko-turizmin amaçları Erdoğan'a (2003) göre ise şöyle sıralanmıştır:

- Çeşitliliğin korunması,
- Yerel toplumu planlamaya dahil etme ve yerel ekonominin desteklenmesi,
- Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyonun sağlanması,
- Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması,
- Kaynakların sürdürülebilir kullanımı,
- Personel eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi,
- Gerekli araştırmaların yapılması ve desteklenmesi.

İlkeler eko-turizmin amaçlarıyla ve doğasıyla bağıntılı kurallar bütünüdür. Eko-turizm faaliyetlerine katılanların eko-turizm ilkelerini benimsemeleri gerekmektedir. TIES'e göre Eko-turizm İlkeleri:

- Fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik etkileri en aza indirme,
- Çevresel ve kültürel konularda farkındalık sağlama ve bu konulara saygı duyma,
- Hem ziyaretçiler hem de yerel halk için olumlu deneyimler sağlama,
- Koruma için doğrudan finansal faydalar sağlama,
- Hem yerel halk hem de özel sektörler için finansal faydalar yaratma,
- Ziyaretçilerin ev sahipliği yapan ülkelerin politik, çevresel ve sosyal şartlarına duyarlılığını artırmak için onlara kaliteli deneyimler sunma,
- Düşük etkileri olan tesisler tasarlama, inşa etme ve işletme,
- Yerel halkın değerlerine saygı duyma ve ortaklaşa çalışmalarla yerel halkı yetkilendirmedi (Anonim 2018f).

Eko-turizmin ilkeleri, eko-turizmin yapıldığı bir alanda değerlendirme ölçütü olarak kullanılabilir. Bunun için her ilke açıkça belirtilmeli, her prensibi oluşturan faktörler saptanmalı, her faktörün işlevsel tanımlaması yapılmalı ve ilkeler ölçülebilir hale getirilerek sonuçlar değerlendirilmelidir. Eko-turizmin ilkelerine bağlı kalınarak uygulanacak olan bir planlama, hem turizmin çevreye olumsuz etkilerini azaltacak hem de ekonomik, sosyal ve kültürel katkıları beraberinde getirecektir (Erdoğan 2014).

Wood'a (2002) göre eko-turizmin ilkeleri:

- Doğal ve kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkilerin minimuma indirilmesi,
- Ziyaretçilere çevrenin korunmasına yönelik eğitim verilmesi,
- Yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayan faaliyetlerin yerel yönetim ve yerel halkla işbirliği içinde gerçekleştirilmesi,
- Doğal ve korunan alanların yönetimi için kaynakların sağlanması,
- Korunan alanlar için ziyaretçi yönetiminin planlanması,
- Alanın gelişimi için uzun süreci kapsayacak planlamaların öneminin vurgulanması,
- Yerel halkın ekonomik faydalarının maksimuma çıkarılması,
- Alanın kapasitesini aşmayacak şekilde yerel halkla işbirliği yaparak turizmin gelişiminin sağlanması,
- Kültürel ve doğal çevrenin bütünleştiği, fosil yakıt kullanımının en aza indirildiği, yöresel bitki örtüsünün ve yaban hayatının korunduğu çevreyle uyumlu bir turizm altyapısının oluşturulması (Erdoğan 2014).

UNWTO'a göre, eko-turizm, aşağıdaki özelliklere sahip olan turizm biçimlerini ifade eder:

- 1) Temel amacı doğayı ve doğal alanlardaki geleneksel kültürleri gözlemleme ve değerlendirme olan eko-turizm, doğaya dayalı tüm turizm türlerini içerir.
- 2) Yorumlama ve öğrenme deneyimi sağlar.
- 3) Gezinler ve küçük turist gruplarına hizmet etmek için genellikle küçük, yerel ölçekli işletmeler ile farklı büyüklükteki yabancı işletmeler tarafından eko-turizm turları düzenler, işletir ve / veya pazarlar.
- 4) Doğal ve sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri minimuma indirir.
- 5) Doğal alanların korunmasını;
  - Koruma amaçlı olarak doğal alanları yöneten yerel topluluklar, kuruluşlar ve makamlar için ekonomik faydalar sağlamak,
  - Yerel topluluklara alternatif istihdam ve gelir fırsatları sağlamak,

- Doğal ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik hem yerli halkın hem de turistlerin farkındalığını arttırmak için destekler (Anonim 2002a).

Korunan alanlardaki eko-turizmin özellikleri halen geçerlidir. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir. Eko-turizm;

- Olumlu çevresel etiği ve katılımcılarında çevreye duyarlı davranışı teşvik etmelidir.
- Doğal kaynakları tahrip etmez ya da doğal çevre süreçlerine müdahale etmez.
- Dışarıdaki değerlerden ziyade içselliğe odaklanır. Tesisler ve hizmetler hiçbir zaman kendi başlarına cazibe merkezi haline gelmez.
- Biyo-merkezlidir. Ekoturistler çevrenin şartlarını kabul ederek oraya giderler ve kendi konforları için çevrenin değiştirilmesini beklemezler.
- Yaban hayata ve doğal çevreye fayda sağlamalıdır. Çevre ve ekolojik işlevler turizm tarafından rahatsız edilmeden korunur.
- Doğal çevre ile deneyim sağlar. Filmler ve hayvanat bahçeleri eko-turizm deneyimi değildir.
- Macera arayışı veya fiziksel başarıdan ziyade, eğitim ve / veya takdir açısından ölçülen bir “memnuniyet beklentisine” sahiptir.
- Yüksek bilgi ve deneyim temelli bir boyutu vardır (Anonim 2002c).

Eko-turizmin faaliyet alanı, doğal kaynakların korunup kültürel değerlerle bütünleştiği doğal alanlardır. Bu nedenle bozulmamış doğada yapılan tüm turizm çeşitleri ile eğitici ve geliştirici aktiviteler eko-turizm kapsamına girmektedir. Bu kapsamda; yaban hayatını izleme/gözleme, doğa yürüyüşü/trekking, tırmanış, milli parkları ve koruma alanlarını ziyaret etme, yayla turizmi, kuş gözlemciliği, fotoğraf safarisi, balık tutma, bisiklet turizmi, balon turizmi, tüplü dalış, tarım/çiftlik turizmi, atlı doğa yürüyüşü, çadır ve karavan turizmi, mağara turizmi, dağcılık, rafting, kano, yamaç paraşütü vs. gibi çok sayıda doğa temelli turizm türleri ile macera turizmi (doğal alanlarda akarsu rafting, bungee jumping, kayalıklara tırmanma, dağ bisikleti, yelken kanatla uçuş), kültür turizmi, bilim turizmi (koruma altındaki alanların turizme açılması dahil), doğal parkların ziyaret edilmesi (kamping) ve miras turizmi eko-turizmin çeşitleri olarak kabul edilmiştir (Erdoğan, 2003).

Eko-turizm, son yıllarda dünya çapında hızlı bir şekilde gelişme göstermiş ve çok sayıda gelişmekte olan ülkenin ekonomisinde önemli bir yer almıştır. Hassas doğal ve kültürel çevrelere odaklı bir turizm türü olan ‘eko-turizm’ amacına, ilkelerine ve diğer turizm türlerinden ayrılan özelliklerine uygun olarak gerçekleştirildiğinde, doğal ve kültürel kaynakları koruma-kullanma dengesine olumlu katkılar sağlayacaktır. Eko-turizmde alanın taşıma kapasitesinin dikkate alınması ve alana getirilecek faaliyet ve olanaklar ile kullanıcı sayılarına sınırlamalar getirilmesi, kaynakların korunarak kullanımı açısından büyük önem taşımaktadır. Alanın taşıma kapasitesinin aşılması ve/veya doğal ve kültürel kaynakların aşırı kullanımı, bu kaynakların korunmasına ve devamlılığına olumsuz yönde etki yapacaktır. Bu nedenle eko-turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması için eko-turizm faaliyetlerinin çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerinin bilinmesi ve bu etkilerin planlanma sırasında dikkate alınması gerekmektedir. Bu kapsamda eko-turizmin çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan olabilecek olumu-olumsuz etkileri Çizelge 2.8.’de açıklanmıştır (Kuter ve Ünal 2009)

Çizelge 2.8. Eko-turizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri (Kuter ve Ünal 2009)

EKO-TURİZM	OLUMLU	OLUMSUZ
Çevresel Etkiler	<ul style="list-style-type: none"> •Değerli doğa alanlarını koruma altına alma •Doğal kaynakların tüketimini azaltma ve devamlılığı sağlama •Geri dönüşümlü enerji kaynaklarını kullanma •Atık sayısında azalma •Korunan geleneksel mimari •Bölgeye özgü yetiştirilen bitkiler 	<ul style="list-style-type: none"> •Alanın taşıma kapasitesinin aşılması •Doğal kaynakların aşırı kullanımı •Yaban hayatında beslenme ve davranış bozuklukları •Yaban hayatındaki ölümler •Hava, su, gürültü ve görüntü kirliliği •Altyapının yetersiz kalması •Aşırı yapılaşma ile bozulan geleneksel mimari doku •Ormansızlaşma •Erozyon, sel gibi doğal afetlerdeki artış
Sosyo-Kültürel Etkiler	<ul style="list-style-type: none"> •Yöresel yemeklerin sunumu •Gelişmiş sağlık hizmetleri •Geliştirilmiş eğitim •Geleneksel kültürün anlaşılabilirliği •Geliştirilmiş konfor ve yaşam şartları •Yerel kültürün sürdürülebilirliği •İş bulmak için yapılan göçlerde azalma 	<ul style="list-style-type: none"> • Hızlı nüfus artışı •Yerel halkın memnuniyetinde azalma •Yerel halkın yeme alışkanlıklarında değişiklikler •Yereldeki sosyal ilişkilerde bozulmalar •Suç oranlarında artış •Sağlık problemlerinde ve bulaşıcı hastalıklarda artış •Yerel dil ve lehçede bozulma •Kültürel değerlerin orijinal yapısındaki bozulmalar
Ekonomik Etkiler	<ul style="list-style-type: none"> •Ekonomik çeşitlilik •Yerel halkın istihdam olanaklarında artma •İlave gelirler sağlama (örneğin; eko-turizm faaliyetlerinden elde edilen direk gelirler ile yöresel el sanatları ve zanaatları, parklara giriş ücretleri, tur rehberliği, restoranlar, konaklama birimleri) 	<ul style="list-style-type: none"> •Yerel toplumun eko-turizme yönelik sınırlı beklentileri •Eşit olmayan gelir dağılımı •Yerelde fiyatlardaki artış

Sonuç olarak, sürdürülebilir eko-turizmin gerçekleştirilebilmesi için, yöresel değerler korunmalı, çeşitli tanıtımlar, festivaller ve konferanslarla yöre tanımlı hale getirilmeli, gerçekleştirilecek aktiviteler doğaya müdahaleyi içermemeli ve doğal kaynaklar bilinçli bir şekilde kullanılmalı, ziyaretçilere bölgenin ekosistemi, yerel kültürler ve sürdürülebilirlik konularında bilgilendirmeler yapılmalı ve bölgelerinde gelişen eko-turizmin yol açacağı etkiler konusunda yerel halk önceden bilgilendirilip bu konuda eğitim almalıdır. Ayrıca eko-turizmin doğal ve kültürel mirası koruması ve kırsal gelişmedeki rolü göz önünde bulundurularak, eko-turizmin sürdürülebilirliği için planlama, yönetim ve uygulama çalışmalarına ilişkin çeşitli yöntemler geliştirilmelidir. Bu süreçte yerel halk, turist, ilgili kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum örgütlerinin birlikte çalışması ve yerel halkın sürecin her aşamasında yer alması eko-turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması için büyük önem taşımaktadır.

Tez kapsamında bir sonraki bölümde “Eskikaraağaç Köyü’nün sürdürülebilir gelişimi için önerilen eko-turizm” alan çalışmasına ışık tutabilmesi adına dünyadan ve Türkiye’den çeşitli örnekler incelenmiştir.

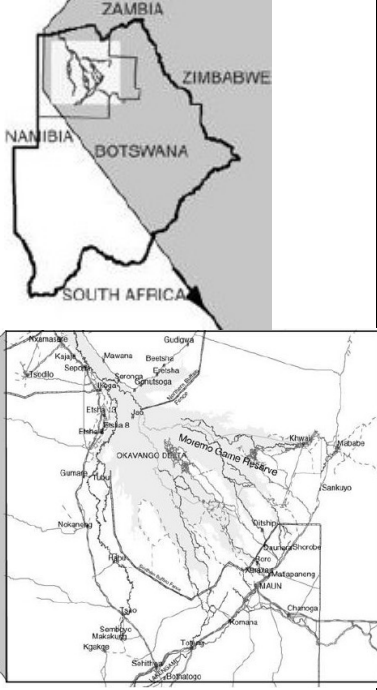
2.5.1. Dünyada eko-turizm örnekleri

Bu bölümde dünyadan örnek olarak seçilen bölgelerdeki turizm faaliyetlerinin eko-turizmin hedefleri olan, ‘çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi; yerel toplumu planlamaya dahil etme; turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon; yerel ekonominin desteklenmesi; aşırı kullanım ve atıkların azaltılması, çevrenin iyileştirilmesi; doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı; yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi; araştırmaların yapılması ve desteklenmesi’ kriterleri doğrultusunda, geliştirilebilmesine yönelik yapılan çalışmalar ve öneriler incelenmiştir.

OKAVANGO DELTASI

Çizelge 2.9. Okavango Deltası hakkında bilgiler

ÖRNEK 1 KÜNYESİ		
Lokasyon	Okavango Deltası, Güney Afrika kıtasında yer alan Botswana'nın kuzeybatısında konumlanır.	
Coğrafi Özellikler (Topografya ve iklim zonu)	<ul style="list-style-type: none"> • Yaklaşık yarım kilometrede bir sürekli su basan büyük bir bataklık ve taşkın alanı olan Okavango Deltası 16.000 kilometrekarelik alana sahip dünyanın en büyük iç deltalarından biridir. • Kurak ve yarı çöl iklimi hakimdir.	
Nüfus	Okavango, Bayei, Bakgalagadi, Basarwa, Bambukushu ve Batawana gibi çeşitli etnik gruplara mensup 122.000 kişiye ev sahipliği yapmaktadır.	
Partnerler	Yerel halk, hükümet, turizm işletmeleri	
Vizyon	Botswana'daki Okavango Deltası'nda turizm gelişiminin olumlu-olumsuz sosyo-kültürel etkileri değerlendirilmelidir.	

Okavango Deltası'ndaki turizm faaliyetleri sürdürülebilir gelişme kapsamında değerlendirildiğinde turizmin, yerel halk üzerinde hem olumlu hem de olumsuz sosyo-kültürel etkilere sahip olduğu görülmüştür. Bölgedeki turizm gelişiminde istihdam, alt yapı, ekonomik kazanç gibi faktörlere birinci derecede önem verilmiş ve bölgenin sosyo-kültürel değerleri ikinci planda değerlendirilmiştir. Turizmin sosyo-kültürel etkilerinin olumlu yönde gelişimi için; yerel halk, hükümet, turizm ile ilgili olabilecek bütün kuruluşlar birlik olmalı, turizm yatırımlarında yerel halka öncelik verilmeli, devlet desteğiyle turizm kalkınma kurumu veya şirketi kurulup oradan finansman ve teknik destek sağlanmalı gibi çeşitli öneriler geliştirilmiştir (Mbaiwa, 2004). Bu kapsamda önemli bir doğal kaynak ve doğal alan olan Okavango Deltası'nda yapılan turizm çalışmaları ve önerileri eko-turizmin hedefleri doğrultusunda Çizelge 2.10.'daki gibi incelenmiştir.

Çizelge 2.10. Okavango Deltası’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar

Eko-turizm Hedefleri	Öneriler ve yapılan çalışmalar
Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Temel ekonomik faaliyetleri tarım ve hayvancılıktır. • Ek gelir olarak balıkçılık, avcılık ve kaynak ürünleri toplama (bitki, böcek v.s.) gerçekleştirilir. • Turizm, 2000’li yıllardan sonra en büyük ikinci ekonomik sektör haline gelmiştir.
Yerel toplumu planlamaya dahil etme	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel halkın doğal kaynak yönetimine ve turizm gelişimine katılımlarını sağlamak için örgütler veya vakıflar kurulmuştur. • Turizm endüstrisine çeşitli ürünler sunmak için toptan ve perakende işletmeler kurulmuştur. • Yerel halk, hükümet, turizm ile ilgili olabilecek bütün kuruluşlar birlik olmalı, turizm yatırımlarında yerel halka öncelik verilmeli, devlet desteğiyle turizm kalkınma kurumu veya şirketi kurulup oradan finansman ve teknik destek sağlanmalıdır.
Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon	<ul style="list-style-type: none"> • Pirinç çeltik sulak alan aktivitesi gerçekleştirilmektedir. • Geleneksel kulübelerde konaklamalar yapılmaktadır. • Geleneksel yemekler, müzikler ve danslar sunulmaktadır. • Okavango deltasını ve vahşi yaşam alanını görmek için Mekoro (ahşap kazılmış kanolar) ile safari turları düzenlenmektedir. • Kuş ve yaban hayatı gözlemciliği • Sepet yapımı, faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.
Yerel ekonominin desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Sepet, ahşap oyulmuş ürünler ve boncuklar gibi geleneksel olarak üretilen hediyelik eşyaların satılmaktadır. • Okavango Deltası’ndaki arazinin Kontrollü Avlanma Alanları olarak bilinen küçük toprak birimlerine ayrılması ve bu alanların yerel halk tarafından kiralanabilmesi, bir safari operatörüne satılabilmesi veya işletmeyi kendileri için işletebilmesi sağlanmıştır. • Turizm sektöründeki işletmeler istihdamı arttırmıştır.

Çizelge 2.10. Okavango Deltası’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (devamı)

Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması/çevrenin iyileştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Karayolları, havalimanı ve uçak pistleri gibi çeşitli altyapı ve tesisler geliştirilmiştir. • Yürüyüş parkurlarının yapılmıştır. •Rekreasyon tesisleri (örn. Spor sahası ve toplum salonları), kamp alanları geliştirilmiştir.
Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı	<ul style="list-style-type: none"> •Kırsal yerleşmelerin çevresindeki orman ve çayırlarda yaban hayatı kaynakları korunmuştur. •Geleneksel köyler yerel kültürün yeniden canlandırılmasında ve korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. •Okavango Deltası’nda yıllardır kullanılan Mekoro, safari turlarında ve ulaşımda halen kullanılmaktadır.
Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim amaçlı yapılan özel bir çalışma bulunamamıştır.
Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Okavango bölgesinde, oteller, localar, kamplar ve tesisler geliştirilmiştir. • Turizm gelişimi ve hem yerel hem de ulusal düzeyde turizmin pazarlamasını kolaylaştırmak için Turizm Kurulu’nun oluşturulması önerilmiştir.

Şekil 2.6. Okavango Deltası, (a. Genel görünüşü (Anonim 2019c), b. Konaklama birimleri (Anonim 2019ç))

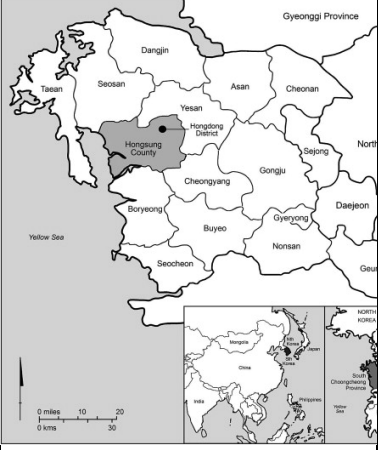

Şekil 2.7. Okavango Deltası, (a. Mekoro safari turu (Anonim 2019d), b. Sepet yapımı (Anonim 2019e))

Sonuç olarak; Okavango Deltası'ndaki turizm gelişiminin yerel halk üzerinde olumlu sosyo-kültürel etkileri: Eğlence, sağlık, telekomünikasyon, bankacılık ve yerel yönetim idaresi gibi çeşitli yerel hizmetlerin iyileştirilmesi; katranlı yollar, havaalanları ve uçak pistleri, oteller ve localar gibi altyapının geliştirmesi; turizm ve doğal kaynak yönetimi ile yerel halkın katılımının sağlanması; yerel halkın sadece safari şirketlerine bağlı kalmaksızın, kendi işlerini ve turizm gelirlerini üreterek istihdamı artırması; Mekoro safarileri, sepet yapımı ve geleneksel köylerin konaklama, yemek, müzik ve dans gibi kültürlerini turistik hizmetler olarak sunması ve böylelikle yerel kültürün korunması; tarımsal üretim, avcılık ve toplayıcılık gibi geleneksel geçim stratejilerinin yeniden canlanmasıdır. Turizm gelişiminin yerel halkın yaşam kalitesini tehdit eden olumsuz sosyo-kültürel etkileri: Enlem turizmi, ırkçılık, geleneksel toplulukların yer değiştirmesi, geleneksel aile yapısının ve ilişkilerinin bozulması, suçun artması, fuhuş, batı tarzı giyinme ve gençler tarafından geleneksel olarak kabul edilemez bir 'kaba' dilin benimsenmesidir. Ancak bölgeye gelen turistler yerel halkın geleneksel normlarına, kültürüne ve geleneklerine karşı duyarlı oldukları zaman, turizm yerel toplumlar tarafından kabul edilen alternatif bir geçim kaynağı olarak desteklenecektir. Turizmin olumsuz sosyo-kültürel etkileri sektördeki tüm paydaşlar tarafından ele alınması gerekmektedir.

HONGDONG KÖYÜ

Çizelge 2.11. Hongdong hakkında bilgiler

ÖRNEK 2 KÜNYESİ		
Lokasyon	Hongdong köyü, Asya kıtasında yer alan Güney Kore'nin batısında konumlanır.	
Coğrafi Özellikler (Topografya ve iklim zonu)	<ul style="list-style-type: none"> • Pirinç tarlaları ile diğer ekinlerin oluşturduğu bir peyzaj dokusu olan Hongdong, 14 köyden oluşur. • Sıcak ve ılıman iklim hakimdir.	
Nüfus	Hongdong'daki nüfus 3916 (1619 hane) ve 2616 kişi çiftçilikte çalışıyor.	
Partnerler	Yerel halk, hükümet, kooperatifler, çiftçiler, yeni sakinler	
Vizyon	Küçük ölçekli tarım topluluklarının topraklarını ve yaşam tarzlarını sürdürdürebilmeleri için mikro düzeydeki yerel çabaları ve turizmin bu mücadeledeki rolünün önemi anlaşılmalıdır.	

Hongdong kırsalında turizm, “sürdürülebilir kırsal gelişim” bağlamında, bölgesel gıda üretimi, tarım-ekolojisi ve tarımın sosyo-çevresel rolünü yeniden ele alma üzerine odaklanmış bir gelişim olarak tanımlanmıştır. Çiftlik gelirlerini artırmaya odaklanan daha önceki uygulamaların aksine, yeşil turizm kavramını kullanarak toplum temelli turizm geliştirme ve uygulamalı tarım deneyimi programları geliştirilmiştir. Hongdong kırsalında, turizm ve organik pazar ekonomisi arasındaki bu yakın ilişki bazı olumsuz sonuçlara da neden olmuştur. Artan rekabet ve gıda sektörü pazarındaki yapısal değişiklikler ve yeni iş modelleri Hongdong çiftçileri ve gıda kooperatifleri arasındaki dayanışmayı zedelemiş ve turizmin metalaşmasını hızlandırmıştır. Hükümet müdahalesi ve turizmi geliştirme teşvikleri, birçok yerel çiftçiye ve onların turizm gelişimine yönelik daha önceki heveslerini yok saymış, bağımlılık ve memnuniyetsizlik yaratmıştır. Bu kapsamda Hongdong kırsalında yapılan turizm çalışmaları ve önerileri eko-turizmin hedefleri doğrultusunda Çizelge 2.12.’deki gibi incelenmiştir (Soyeun ve Jamal, 2015).

Çizelge 2.12. Hongdong’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar

Eko-turizm Hedefleri	Öneriler ve yapılan çalışmalar
Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	<ul style="list-style-type: none"> •Doğal kaynakların ve geleneksel yöntemlerin devamlılığını sağlayan güvenli ve sağlıklı gıda üretimini amaçlayan organik tarım yapılmaktadır. •Hükümet tarafından desteklenen kırsal turizm için Bilgi Ağı Köyü, Kırsal Geleneksel Tema Köyü, Yeşil Kırsal Deneyim Köyü, Entegre Kırsal Kalkınma, Güzel Köy ve Su Ürünleri Deneyim Köyü projeleri uygulanmıştır. • Zamanla ortaya çıkan iç içe geçmiş pazarlar (dış faktörlere bağlı olmayan ekonomik faaliyet) oluşturulmuş.
Yerel toplumu planlamaya dahil etme	<ul style="list-style-type: none"> • Gıda kooperatifleri oluşturulmuştur. •Çiftçiler ve kooperatifler tarafından organik pazarların genişlemesini sağlayan Ördek-Pirinç Etkinliği düzenlenmiştir. • Giderek artan ziyaretçiler ve şehirlerden göç eden eski şehir sakinleri kırsal bölgeye yeni teknolojiler ve fikirler getirmişlerdir.
Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon	<ul style="list-style-type: none"> • Ördek-Pirinç Hikayesi Festivali (2009 temmuz ayından sonra yapılmadı), • Hasat Festivali (Ekim) yapılmaktadır. • Kore hükümetinin desteklediği ‘yeşil turizm’ ve •Toplum merkezli çiftlik programları ile kentsel alanlardan taşınan yeni sakinler eğitim turizmini geliştirmiştir. • Doğal boyama, geleneksel el işçiliği (hasır ip yapma, preslenmiş çiçek yapımı, hasır paspas dokuma), • Geleneksel oyunlar (topaçlama oyunu, buzda kayma, uçurtma uçurma, Jekichagi, yutnori, çiftçilik şarkılarını öğrenme), • Geleneksel yemekleri pişirme ve tatma (pirinç keki, soya peyniri, kimchi, yaban mersini içecekleri), • Göletlerde ve organik pirinç tarlalarında yaşayan organizmaları gözlemlemek, kurbağaları ve yusufçukları yakalamak, • Olta balıkçılığı,

Çizelge 2.12. Hongdong’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (devamı)

<p>Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ormanı keşfetmek (hayvan izleri bulmak, kır çiçekleri ve takımyıldızını gözlemlemek), • Toplum tarihi hakkında hikaye anlatımı, • Poolmoo Okul turu, • Kırsal aile yanında konaklama deneyimi, • Noghwal (kolaj öğrencilerinin yaz aylarında çalıştığı çiftlik programları), • MacGyver Kampı (köylerde çalışan gönüllü aile kampı) gerçekleştirilen turizm faaliyetleridir.
<p>Yerel ekonominin desteklenmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kırsal ve organik ürün satışı ile kültürel / geleneksel gıda deneyimleri, işbirlikçi ağlar ve topraklarda köklü olma yoluyla toplumun bağlılığına katkıda bulunan küçük ölçekli yerel işletmeler bölgesel ekonomiyi ve kültürel mirası canlandırmıştır. • Kırsal turizm faaliyetlerine ek olarak, iç içe geçmiş tarım pazarlarının artması (örneğin çiftçi pazarları, doğrudan yerel tarımsal ürün tedarikçileri), güçlü bir yerel ekonominin küresel serbest ticaret ve neoliberalizmin baskılarına karşı daha dirençli olmasını sağlamıştır. •Okul çiftliği projesi kapsamındaki okulların kafeteryasında öğretmenlere ve ebeveynlere organik ürünler satılarak yeni bir pazar oluşturulmuştur.
<p>Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması/çevrenin iyileştirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Çiftçiler, Ördek-Pirinç Etkinliği gibi inisiyatiflerin desteklediği organik tarım uygulamalarını benimserken çevresel kazanımlar sağlamıştır. • Hongdong'un “yeşil” ve “ekolojik” imajları, organik ve çevre dostu uygulamaları desteklemeye yönelik yerel tutumları değiştirmiştir. • Turizm ve iç içe geçmiş pazarlar temiz su ve hava gibi çevresel kaynakların yönetimine katkıda bulunmuştur.

Çizelge 2.12. Hongdong’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (devamı)

Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı	<ul style="list-style-type: none"> • İç içe geçmiş tarım pazarları, yerel çiftçilere ve bölge sakinlerine, özellikle çiftçilik ve gıda ile ilgili kültürel miraslarını yeniden keşfetme ve uygulama fırsatlarını sunarak kültürel yenilenmeyi ve kültürel tanımlamayı teşvik etmiştir. • Hongdong'un “yeşil, ekolojik” imajı, çiftliklerde yabani biyoçeşitliliğin (kuşlar, eklembacaklılar, örümcekler, yabani sebzeler ve doğal bitki örtüsü) geri kazanılmasına yardımcı olmuştur. • Yeni ve kültürel odaklı gıda ürünlerinin (yabani sebzeleri kullanan geleneksel / sağlıklı gıda ürünü) ve geleneksel/yerel bilginin yeniden keşfedilmesini desteklemiştir.
Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Geleneksel bilgi ve kültürel uygulamaları kullanarak yeni gıda ürünlerinin artışı, kadınların bu alanda pazarlar geliştirmesi ve farklı eğitim biçimleri, tarım-ekolojisi ile ilgili değerli eğitim fırsatları sağlamaktadır. • Poolmoo Okulu ve Ördek-Pirinç Etkinliklerinde pirinç ekimi, organik tarım felsefesi ve teknikleri öğretilip, deneyimleniyor. • Şehir okullarındaki öğrencilerine ekolojik beslenme ve kültürel deneyimler sağlamayı amaçlayan “Okul Çiftliği: Rice Paddy School” programı oluşturulmuştur. Bu programda; çiftçiler şehirdeki okulları ziyaret etmişler, öğrenciler de çiftlikleri ziyaret etmişlerdir ve okul bahçelerinde pirinç tarlaları geliştirilmiştir. • Yerli öğrencilere ve Koreli ziyaretçilere, tarımsal ve kültürel peyzaj, yerli tarım ve gıda ürünleri ve bunlarla ilgili geleneksel uygulamalar hakkında bilgi verilmektedir. • Konferanslar (Asya ördek-pirinç çiftçileri birliği).
Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Web siteleri, organik ürün satış ağları (gıda kooperatifleri) ve ağızdan ağza yayılarak bölge tanınmıştır.

a

b

c

d

Şekil 2.8. Hongdong, (a. Genel görünüşü (Anonim 2019f), b. Poolmoo Okulu (Anonim 2019g), c. Ördek-Pirinç Etkinlikleri (Anonim 2019ğ), d. Ekoloji Okulu (Anonim 2019h))

Sonuç olarak; kırsal yerleşmelerde sürdürülebilir eko-turizmin hedefleri, yerel güçlendirme ve kontrol, tarımsal-ekolojik ve sosyo-kültürel oturmuş uygulamalar, eğitim ve iç içe geçmiş pazarlar aracılığıyla gerçekleştirilirse daha iyi sonuçlar elde edilecektir.

COX'S BAZAR KASABASI

Çizelge 2.13. Cox's Bazar hakkında bilgiler

ÖRNEK 3 KÜNYESİ	
Lokasyon	Cox's Bazar kasabası, Güney Asya kıtasında yer alan Bangladeş'in güneydoğusunda konumlanır.
Coğrafi Özellikler (Topografya ve iklim zonu)	<ul style="list-style-type: none"> Cox's Bazar kasabası, 6.85 kilometrekarelik bir alanı kaplayan küçük bir liman merkezidir. Bangladeş'in en büyük ikinci şehri ve liman kenti olan Chittagong'un güneyindeki Cox's Bazar, hem hava hem de karayoluyla Dakka (Bangladeş'in başkenti) ve Chittagong'la bağlantılıdır. Tropikal iklim hakimdir.
Nüfus	27 mahalle ve dokuz bölgeden oluşan kasabanın nüfusu 51.918 kişidir.
Partnerler	Hükümet, yerel halk, turistler, küçük ticari işletmeler ve üreticiler
Vizyon	Cox's Bazar'ı sürdürülebilir bir turizm merkezi haline gelmesidir.

Cox's Bazar doğal ve kültürel kaynaklar bakımından zengin bir alan olmasına rağmen yeterince tanınmamaktadır. Dünya Turizm Örgütü (WTO) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) yardımıyla Bangladeş hükümeti ülkenin sürdürülebilir turizm gelişiminde eko-turizm potansiyelinden yararlanmak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur ve Cox's Bazar'da Özel Turistik Bölgeler kurulması konusunda adımlar atmıştır. Turizm gelişimi için; doğal ve kültürel kaynakları korumak, geliştirmek ve sürdürmek, ekoloji ve biyolojik çeşitliliği korumak, yerel halka daha fazla istihdam yaratarak yoksulluğu azaltmak, yurt dışında ülkeye olumlu bir imaj oluşturmak, özel sermaye yatırımlarını teşvik etmek, sosyal tesislerin çeşitliliğini artırmak, dayanışma ve bütünlüğü güçlendirmek hedefleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda önemli bir kıyı şeridi olan Cox's Bazar'da yapılan turizm çalışmaları ve önerileri eko-turizmin hedefleri doğrultusunda Çizelge 2.14'teki gibi incelenmiştir (Sharma 2011).

Çizelge 2.14. Cox's Bazar'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar

Eko-turizm Hedefleri	Öneriler ve yapılan çalışmalar
Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Ana gelir kaynakları, çiftçilik ve el yapımı giysi üretimidir. • Denize uzunca bir kıyısı olduğu için balıkçılık aktiftir. • Turizm faaliyetleri gelişmektedir. Denizden toplanan ve biçimlendirilen istiridye, salyangoz ve inci turistler arasında oldukça popülerdir. Ayrıca otellerde, konukevlerinde ve turist taşımacılığı işinde de birçok insan çalışmaktadır.
Yerel toplumu planlamaya dahil etme	<ul style="list-style-type: none"> • Turizm gelişim planları dışarıdan destek olarak hazırlanmış, yerel halk ve sektörler bu süreçte koordine olamamıştır, bu yüzden kayda değer bir ilerleme sağlanamamıştır. • Turizm işletmelerinde daha fazla yerel kontrol sağlanmalıdır.
Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon	<ul style="list-style-type: none"> • Mercan resifleri ve vahşi yaşam gezileri yapılmaktadır • Laboni, Himchari ve Enani plajları, • Arkeolojik ve tarihi eserleri: Aggmeda Khyang Budist manastırı, Ramu Köyü (ahşap oymalı Buda heykeli), Dulhazra Safari Parkı ve • Maheshkhali ve Sonadia Adaları turizm faaliyet alanlarıdır. • Zengin ve çeşitlendirilmiş kültürel mirasları ve kabile yaşam tarzları turistler için kültürel kaynaklardır. • Eğlence ve dinlenme tesislerinin çeşitliliğini artırılmalıdır. • Turizm gelişim planları hazırlanmalıdır.
Yerel ekonominin desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • El sanatları ve gıda ürünleri üretilmektedir. • Ev yapımı puroların yapılmaktadır. • Yerel malzemeler kullanılarak yapılan ürünler otellere satılmaktadır. • Tur rehberleri düzenlenmektedir. • Turizme ek olarak büyük endüstriler, balık işlemekte, tuz ve buz üretmekte, pirinç, un ve ahşabı öğütülmekte. • Küçük dükkanlar hediyelik eşya satmaktadır.

Çizelge 2.14. Cox's Bazar'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (devamı)

Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması/çevrenin iyileştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Kıyı şeridinde aşırı gelişmeden kaynaklanan etkiler en aza indirilmeli ve riskleri azaltılmalıdır. • Demiryolu liman şehri Chittagong'dan Cox's Bazar'a kadar uzatılmalı ve küçük yerel havaalanı genişletilmeli, Karayolları, feribotlar, deniz yolculukları ve hava hizmetleri gibi tüm ulaşım modları iyileştirilmelidir. • Turizm tesisleri, kıyılardaki suları kirletebilir ve fırtına sonucunda çok zarar görebilir bu nedenle tesisler kıyı şeridinden uzakta olmalıdır. • Turistler için özel bölge oluşturulmalıdır. • Yapı yoğunluğu azaltılmalı, binaların çevresine ağaçlar dikilmelidir.
Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı	<ul style="list-style-type: none"> • Kıyı şeridi büyük tehlike altında olabileceğinden çevresi koruma amaçlı geliştirilmelidir. • Arkeolojik hazinelerin, antik tapınakların ve vahşi yaşamın korunması bu bölgede turizm olasılığını daha da arttırmaktadır. • Yerel halkın arazi satışlarına kısıtlama getirilmelidir.
Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Hem resmi hem de gayri resmi düzeyde turizm eğitimi ve farkındalığı, resmi olarak eğitilmiş gençler ve yerel halkın gayri resmi olarak eğitilmiş bölümleri arasında pozitif bir turizm psikolojisi geliştirilebilmelidir. • Daha fazla mesleki eğitim kurumu ve tesisi olmalıdır.
Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Destinasyonların mimari markalaşması, Cox'un Bazar'ın turizm pazarlamasında önemli bir rol oynayabilir. • Yurt dışında ülkenin olumlu imajı oluşturulmalıdır.

Şekil 2.9. Cox's Bazar, (a. Genel görünüşü (Anonim 2019ı), b. Kıyı şeridi (Anonim 2019i), c. Balık işleme merkezi (Sharma 2011), d. Toplanan deniz ürünlerinin satışı (Anonim 2019j))

Sonuç olarak; Cox's Bazar henüz uluslararası olarak popüler bir turizm destinasyonu olmasa da son yıllarda turizmde büyük bir büyüme kaydetmiştir. Bunun sonucunda bölgede bilgi eksikliği ve plansız düzenlemeler nedeniyle olumsuz sosyal, ekonomik ve çevresel etkiler meydana gelmiştir. Suç oranlarındaki artış, fuhuşun yaygınlaşması, ahlaki erozyon, geleneksel yaşam tarzının azalması sosyal açıdan; artan istihdam imkanlarına karşılık enflasyon ve arazi değerlerinin yükselmesi, bölgedeki düşük gelirlilerin turizmden önemli bir fayda elde edememesi ekonomik açıdan; ormansızlaşma, yapıların sahil boyunca plansız büyümesi çevresel açıdan olumsuz etkiler olmuşlardır. Turizm gelişimi için eğitimin daha fazla teşvik edilmesi ve planlamada ekoinist, doğa ve sosyal bilimciler ve karar vericilerin birlikte çalışması gerektiği üzerinde durulmuştur (Sharma 2011).

Şekil 2.10'da dünyada incelenen örneklerin, eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan ve yapılmayan çalışmalar ve önerileri özetlenmiştir. Şekilde yeşil bölümler öneri, kırmızı bölümler ise yapılmayan çalışmaları göstermektedir.

Eko-turizm hedefleri	Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	Yerel toplumu planlamaya dahil etme	Turizm faaliyetlerine teşvik	Yerel ekonominin desteklenmesi	Çevrenin iyileştirilmesi	Kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi	Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi (tanıtım)
Okavango Deltası	<ul style="list-style-type: none"> Mahsul tarımı Hayvancılık Balıkçılık Avçılık Ürün toplama Turizm 	<ul style="list-style-type: none"> Toplan ve perakende işletmeler, Örgütler/ vakıflar kurulmuştur. 	<ul style="list-style-type: none"> Pirinc çeltik sulama aktivitesi Geleneksel evlerde konaklama Geleneksel yemekler, müzikler ve danslar Safari turları Kuş gözlemciliği Yaban hayat gözlemciliği Oltu balıkçılığı Sepet yapımı 	<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel hediyelik eşyaların satılması Kontrolü Avlanma Alanları olarak küçük birimlere ayrılan arazilerin yerel halk tarafından işletilmesi veya operatörlerine kiralanması 	<ul style="list-style-type: none"> Karayolları, havalanı ve uçak pistleri gibi çeşitli altyapı ve tesisler geliştirilmiştir Yürüyüş parkurları yapılmış Rekreasyon tesisleri (örn. Spor sahası ve toplum salonları), kamp alanları geliştirilmiştir 	<ul style="list-style-type: none"> Yaban hayatı korunmuş Eskiden ulaşım aracı olarak kullanılan Mekoro, safari turlarında ve ulaşımında halen kullanılmakta Geleneksel köylerle yerel kültür yeniden canlandırılmış ve korunmuş 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim amaçlı yapılan özel bir çalışma bulunmamıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> Otel, localar, kamplar ve sosyal tesisler geliştirilmiştir Turizmin pazarlamasını kolaylaştırmak için Turizm Kurulu oluşturulmuştur.
Hongdong	<ul style="list-style-type: none"> Organik tarım kooperatifleri ve küçük ölçekli yerel işletmelerin kurulması Organik pazarların genişlemesini sağlayan Ördök-Prinç Ekinliği Ziyaretçiler ve göç eden eski sakinler kırsala yeni fikirler ve teknolojiler getirmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Gıda kooperatifleri ve küçük ölçekli yerel işletmelerin kurulması Organik pazarların genişlemesini sağlayan Ördök-Prinç Ekinliği Ziyaretçiler ve göç eden eski sakinler kırsala yeni fikirler ve teknolojiler getirmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Hasat Festivali Geleneksel el işçilikleri, Geleneksel oyunlar Geleneksel yemekler yapma ve tatma Yaban hayat ve omanları gözlemleme Toplum tarihi hakkında hikaye anlatımı, Poolmoo Okulunu Kırsal aile yanında konaklama deneyimi, Kolej öğrencilerinin yaz aylarında çalıştığı çiftlik programları 	<ul style="list-style-type: none"> Kırsal ve organik ürün satışı Okul çiftliği projesi ile okulların kafeteryasında öğretilenlere organik ürünlerin satışı Kırsal turizm faaliyetleri için geçmiş tarım pazarlarının artması 	<ul style="list-style-type: none"> Hongdong'un "yeşil" ve "ekolojik" imajı, organik tarım uygulamaları çevresel kazanımlar sağlanmış Turizm ve iç içe geçmiş pazarlar temiz su ve hava gibi çevresel kaynakların yönetimine de katkıda bulunmuş 	<ul style="list-style-type: none"> Çiftliklerde yabani geri kazanılmış Yeni ve kültürel odaklı gıda ürünleri ile geleneksel ve yerel bilgilerin yeniden keşfedilmesi sağlanmış 	<ul style="list-style-type: none"> Poolmoo Okulu ve Ördök-Prinç Ekinliklerinde pirinç ekimi, organik tarım felsefesi ve teknikleri öğretilip, denetleniyor Konferanslar yapıyor (Asya ördök-prinç çiftçileri birliği). 	<ul style="list-style-type: none"> Web siteleri Organik ürün satışı (gıda kooperatifleri) Ağzdan ağza yayılarak tanıtılmış
Cox's bazar	<ul style="list-style-type: none"> Çiftlik üretimi El yapımı giysi Balıkçılık Deniz ürünlerini toplama Turizm 	<ul style="list-style-type: none"> Turizm gelişim planları dışardan destek olarak hazırlanmış, yerel halk ve sektörler bu süreçte koordine olamadığından kayda değer bir ilerleme sağlanamamış Turizm işletmelerinde daha fazla yerel kontrol sağlanmalı 	<ul style="list-style-type: none"> Mercan resifleri ve vahşi yaşam gezileri, Laboni, Himchari ve Enani plajları Arkeolojik ve tarihi eserler: Agmeda Khyang Budist manastırı, Ramu Köyü, Dulhazra Safari Parkı Malshkhali ve Adaları Kültürel miras ve kabile yaşam tarzları 	<ul style="list-style-type: none"> El sanatları ve gıda ürünleri üretimi Ey yapımı purolar Yerel malzemeler kullanılarak yapılan ürünlerin otellere satılması Tur rehberleri Balık işleme, tuz ve buz üretimi, pirinç öğütülmesi Küçük dükkânlarda hediyelik eşya satılması 	<ul style="list-style-type: none"> Kıyı şerhidi büyük tehlike altında olabileceğinden tüm ulaşım modları iyileştirilmeli Turizm tesisleri, kıyılardaki suları kirletebilir veya firma sonucunda zarar görebilir bu nedenle tesisler kıyı şerhiden uzakta olmalı Turistler için özel bölge oluşturulmalı Yapı yoğunluğu azaltılmalı, binaların çevresine ağaçlar dikilmeli 	<ul style="list-style-type: none"> Kıyı şerhidi büyük tehlike altında olabileceğinden çevresi koruma amaçlı geliştirilmeli Yerel halkın arazi satışlarına kısıtlama getirilmeli 	<ul style="list-style-type: none"> Hem resmi hem de gayri resmi düzeyde turizm eğitimi ve farkındalığı geliştirilmeli Daha fazla mesleki eğitim kurumları ve tesisleri olmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> Cox'un Bazar'ın turizm pazarlamasında destinasyonların minari markalaşması, önemli bir rol oynayabilir. Yurt dışında ülkenin olumlu imajı oluşturulmalıdır.

Şekil 2.10. Eko-turizm hedefleri doğrultusunda dünyadan örneklerin analizi

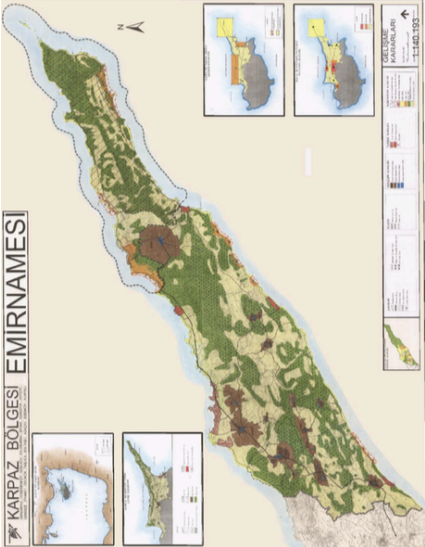
2.5.2. Türkiye’de eko-turizm örnekleri

Bu bölümde Türkiye’den örnek olarak seçilen bölgelerdeki turizm faaliyetlerinin eko-turizmin hedefleri olan, ‘çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi; yerel toplumu planlamaya dahil etme; turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon; yerel ekonominin desteklenmesi; aşırı kullanım ve atıkların azaltılması, çevrenin iyileştirilmesi; doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı; yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi; araştırmaların yapılması ve desteklenmesi’ kriterleri doğrultusunda, geliştirilebilmesine yönelik yapılan çalışmalar ve öneriler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, tez kapsamında çalışılan alan için geliştirilmesi düşünülen önerilere rehber olacaktır.

BÜYÜKKONUK KÖYÜ

Çizelge 2.15. Büyükkonuk hakkında bilgiler

ÖRNEK 4 KÜNYESİ	
Lokasyon	Büyükkonuk Köyü, Türkiye’nin güneyinde yer alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Karpaz Yarımadasının kuzey doğusunda konumlanır.
Coğrafi Özellikler (Topografya ve iklim zonu)	<ul style="list-style-type: none"> •Denizden +110m yükseklikte, köy merkezi olan bir yerleşimdir ve güneyden kuzeye doğru yükselen bir arazi yapısı vardır. Köy merkezinin kuzeyi ormanlık güneyi ise ovalık alana doğru yayılmış durumdadır. • Akdeniz iklimi hakimdir.
Nüfus	1200 kişidir.
Partnerler	Devlet, kar amaçsız kuruluşlar, katılımcı işletmeler, köy halkı ve ziyaretçiler
Vizyon	Bakanlar Kurulu kararıyla 2005 yılında Eko ve Agro Turizm alanı olarak pilot köy ilan edilen Büyükkonuk köyünde turizmin canlandırılmasıdır.

Önemli bir konuma ve geçmişe sahip olan Büyükkonuk köyü (eski adı Komi-Kebir), Tunç Devri'ne ait bir nekropolis üzerine inşa edilmiş eski bir yerleşim yeri olup halen doğasıyla, mimari ve kültür değerleri ile geleneklerin yaşatıldığı bir köydür. 1800 yıllarındaki panayırlar, bugün Geleneksel Eko Turizm Festivali, Eko Gün, Eşek Binme, Zeytin Günü gibi etkinlikler, festivaller olarak adlandırılmaktadır. Büyükkonuk'taki bu kültürel etkinlikler, festivaller ve yapılan el sanatları köye turist çekmek ve hem iç turizmi hem de dış turizmi artırmak için önemli unsurları teşkil etmektedir. Ancak Kıbrıs barış hareketından sonra Türk ve Rumların yer değiştirmesi ile bölgeye uyum sağlamak adına yaşanan ekonomik sıkıntılar, köy yaşamını olumsuz yönde etkilemiştir. Toplumsal gelişmeyi durdurma noktasına getirmiş ve buna paralel olarak da birçok geleneksel değer her geçen gün yok olmasına sebep olmuştur. Bu nedenle eko-turizm faaliyetleri için uygun olan köylerdeki atıl kalan geleneksel yapılara yeni işlevler verilerek koruma ve geliştirme yoluyla bu yapılar geri kazandırılmak istenmiştir. Böylece yerel kültürün sürdürülebilirliği açısından önemli olan yöredeki geleneksel mimari, köy yerleşim dokusu ve silüeti ile birlikte korunmuş olacaktır. Geleneksel köy yaşamının ve kültürünün sürdürülebilirliği, korunması ve gelecek için de yaşatılması için köylerin, eko-turizme kazandırılmasının bir çözüm olacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda Büyükkonuk köyünde yapılan turizm çalışmaları ve önerileri eko-turizmin hedefleri doğrultusunda Çizelge 2.16'daki gibi incelenmiştir (Tuğun ve Karaman 2014).

Çizelge 2.16. Büyükkonuk'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar

Eko-turizmin Hedefleri	Öneriler ve yapılan çalışmalar
Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Harnıp, zeytin ve hayvancılık köyün önemli gelir kaynaklarıdır. Köy halkı bağcılık, sulu ziraat, tahıl üretimi, zeytinyağı, pekmez, bal, reçel yapımı ve hamur işleri ile geçmişten bugüne geçimini sağlamaktadır. 2006 yılında köyde ayçiçeği de yetiştirilmeye başlanmıştır. • Hayvancılığın yeniden canlandırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
Yerel toplumu planlamaya dahil etme	<ul style="list-style-type: none"> • Köy halkı işletmeleri ile birlikte eko köy komitesi, köy gelişim kararlarına katılarak karar organlarında yer almıştır. • Ekoköy festivallerine köy halkının, yoğun katılımı olmaktadır ve ürettiği ürünlerin satışı ve gelen misafirlerle teması sağlanmaktadır.

Çizelge 2.16. Büyükkonuk’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (devamı)

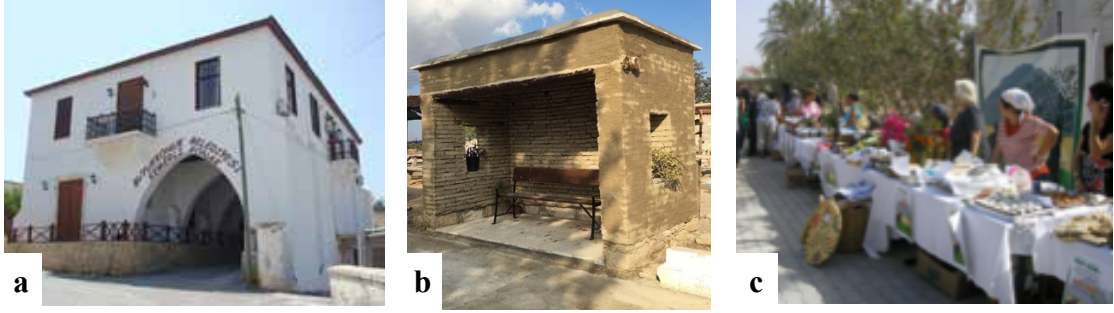
Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon	<ul style="list-style-type: none"> • Turizm tesisleri hizmete açılmıştır. • Hükümet ve belediye katkılarıyla Sanat evi yapılmıştır. • Büyükkonuk’ta yapılan el sanatları ve kültürel etkinlikler, festivaller şunlardır: Geleneksel Eko Turizm Festivali, Eko Gün, Eşek Binme Günü, Zeytin Günü, bu etkinliklerin kökeni 1800 yıllarındaki panayırlara dayanmaktadır.
Yerel ekonominin desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Yardım Heyeti vasıtasıyla hizmette ekonomik katkılar sağlanmıştır. • Büyükkonukta eko-turizm uygulamalarıyla elde edilen tarımsal ürünler geleneksel yöntemlerle yetiştirilmekte ve hizmete sunulmaktadır. • Gerek turizm işletmelerinde gerekse turizm destek tesislerindeki istihdamlarla refah yükseltilmiş, ekonomik canlılık sağlanmıştır. Köyden kente göçün büyük miktarda önüne geçilmiştir.
Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması/çevrenin iyileştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Köy festival alanı düzenlemesiyle köy meydanı, kafeterya, restoranlar, geleneksel köy kahvesi, müze, sergi ve kültür merkezine kavuşturulmuştur. • Köyün önemli kaynakları olan arazilerinin kullanımı ve geliştirilmesi kontrol altında tutulmalıdır. • Büyükkonukta motorlu araç kullanımı yaygın durumdadır. Köy, kasaba ve kentlerle yol bağlantısı mevcuttur. Köy içi ulaşımın bisiklet, akülü araç, hayvan gücü araçları ile gerçekleştirilmesi için çalışma yapılmalıdır. • Atıklar belli merkezlerde toplanarak yok edilmelidir. Enerjiye dönüştürülmesi için projeler geliştirilmelidir. • Büyükkonuğun kuzeyinde yer alan taş ocağının iyileştirme çalışmaları hızlandırılmalı, süreç içinde kapatılmalıdır. • Dereler, yeşil koridorlar, açık alanlar ve yürüyüş yolları aksları köye kazandırılmalıdır.

Çizelge 2.16. Büyükkonuk’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (devamı)

<p>Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Doğal, tarihsel ve kültür kaynakların köyün eko turizme açılması ile birlikte getirilen hizmetlerle gelişimi ve korunması sağlanmaktadır. •Köy dokusu içindeki mevcut durum tespit edilmiş, ilgili kurum ve kuruluşlarla imara uygun geliştirilecek araziler belirlenmiştir. •Geleneksel dokuda köy konak ve konutlarının restorasyonu yapılmış. •Büyükkonukta belediye ve devletin verdiği desteklerle yerel kültür korunmaktadır. TC Yardım Heyeti ve kar amaçsız kuruluşların yardımları ile köye geleneksel kültürün sergilendiği müze ve geleneksel el işleri sanatlarının yürütüldüğü bir sanat evi kazandırılmıştır. •Festival ve eko gün etkinlikleri ile yerel kültürün devamlılığı sağlanmaktadır. •Yerel kültür çeşitliliğinin belirlenerek koruma altına alınması ve devamlılığının sağlanması, periyodik olarak kültür çeşitliliğinin ve toplumsal değerlerin sergilenmesinin sağlanmalıdır.
<p>Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Büyükkonuk’ta dikiş ve el sanatları ile ilgili atölyeler ve eğitim kursları vardır ve geliştirilmektedir. • KKTC Ekonomi ve Turizm Bakanlığı, Karpaz Eko Turizm Birliği’ni (K- EKOB) kurarak Büyükkonuk köylerinde pansiyonculuk hizmetlerini ve pansiyon işletmeciliği konusunda haftada 3 gün Turizm İşletmeciliği eğitimini yapmakta ve yatırımcılara sertifikalarını vermektedir.
<p>Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Köy gelişme alanlarında da geleneksel köy evleri yapılarak konaklama hizmetleri artırılmıştır. Bunun yanında belediyenin ArchHouse ve PineView konaklama tesisleriyle kapasite geliştirilmiştir.

Şekil 2.11. Büyükkonuk, (a. Genel görünüşü (Anonim 2019k), b. Agios Efksentios Kilisesi (Anonim 2019l), c. Taş ocağı (Tuğun 2014))

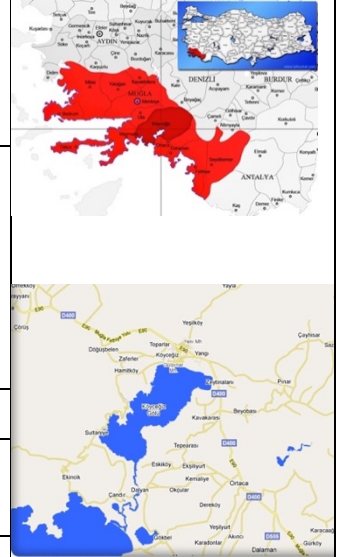
Şekil 2.12. Büyükkonuk, (a. Kemerli Konak Pansiyonu (Tuğun 2014), b. Kerpiçten otobüs durağı (Anonim 2019m), c. Eko-turizm Festivali (Tuğun 2014))

Sonuç olarak; kırsal yerleşmelerde turizmin geliştirilmesi ve canlı tutulması için sürdürülebilirlik kavramının kuramsal çerçevesinin karar mekanizmaları, kullanıcılar, yerel halk ve ziyaretçiler tarafından anlaşılabilmesi ve uygulama ve karar organlarının etkin katılımının gerekliliği vurgulanmıştır.

ÇANDIR KÖYÜ

Çizelge 2.17. Çandır hakkında bilgiler

ÖRNEK 5 KÜNYESİ	
Lokasyon	Çandır Köyü, Türkiye'nin güney batısında yer alan Muğla ilinin Köyceğiz ilçesinde bağlı olup Akdeniz ile Köyceğiz Gölünün arasında konumlanır.
Coğrafi Özellikler (Topografya ve iklim zonu)	<ul style="list-style-type: none"> Köyceğiz Gölü'nü Akdeniz'e bağlayan Dalyan Çayı'nın kıyısında, Kral Kaya mezarları ve Kaunos Antik kenti kültür mirasları, çam ormanları ve doğal kaynaklarıyla doğa harikası bir yerdir. Akdeniz iklimi hakimdir.
Nüfus	199 haneden oluşan 543 kişidir.
Partnerler	Devlet, kar amaçsız kuruluşlar, katılımcı işletmeler, köy halkı ve ziyaretçiler
Vizyon	Çevreye en az zararı vererek en yüksek verimi sağlamak, sürdürülebilir tarım ve sürdürülebilir turizmi bir arada yürüterek bütünleştirmek

Çandır köyünün, arkeolojik sit alanı ve özel çevre koruma alanı içerisinde olması nedeniyle doğal ve tarihi değerleri çok iyi korunduğu, tanınmış turizm beldelerinin hemen yanında olduğu, Kaunos Antik kenti ile Kral Kaya mezarları sınırları içerisinde yer aldığı, halkının geçim kaynağının tarım, turizm ve su ürünleri olduğu düşünüldüğünde yörenin ekolojik köy olgusuna uygun olduğu düşünülmüştür. Ancak yerel halk, Çandır köyünün zengin bir turizm potansiyeline sahip olduğu halde bu potansiyeli yeterince kullanamadığını, aynı zamanda turizmin gelişmesi için turizm yatırımlarının artması gerektiğini ve turizmin bölgede istihdam olanaklarını artıracaklarını düşünmektedir. Eko-turizme dönük yatırımlar köyün önemini arttıracığından, Çandır köyünde uygulanan organik tarım projesinin eko-turizm ile desteklenmesi planlanmıştır. Bu kapsamda Çandır köyünde yapılan turizm çalışmaları ve önerileri eko-turizmin hedefleri doğrultusunda Çizelge 2.18.'deki gibi incelenmiştir (Atabey ve ark. 2016).

Çizelge 2.18. Çandır'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar

Eko-turizmin Hedefleri	Öneriler ve yapılan çalışmalar
Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Doğal çevreyi ve kaynakları koruma amacı olan organik tarım ve eko-turizm faaliyetleri geliştirilmelidir. • İç pazarlar oluşturmalıdır. • Yöresel üretimleri markalaştırma (Örneğin üretilen ürünlerden reçel, konserve gibi ürünler yapılarak, sadece üretildiği dönemde ve yerde değil, yıla ve çevreye yayarak ikincil bir gelir kaynağı elde edilebilir.)
Yerel toplumu planlamaya dahil etme	<ul style="list-style-type: none"> • Kırsal yöre halkının beklentileri dikkate alınmalı ve eko-köy uygulama aşamalarında onların da tam katılımı sağlanmalıdır. • Gönüllü üniversite öğrencilerinin proje alanındaki çalışmalara katkıda bulunmalıdır. • Köyceğiz'i çevreleyen dağlara tırmanışlar planlanabilir.

Çizelge 2.18. Çandır'da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (Devamı)

<p>Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yürüyüş parkurları oluşturularak doğa yürüyüşleri düzenlenebilir. • Doğal ve bozulmamış bir köy olan Çandır ve çevresinde doğal yaşam devam ettiği düşünülürse doğa fotoğrafçılığı içinde uygun bir alan olduğu söylenebilir. • Yöresel gelenek ve görenekler korunmaya çalışılan Çandır'da yörede dünden bugüne kullanılan araç gereçlerin, giyim kuşamın, ev eşyalarının sergilendiği bir müze mevcuttur. • Gelen turlar için canlandırma yapılarak köy düğünleri ve yöresel düğün yemekleri sergilenebilir. • Zeytin, adaçayı, kekik gibi dağ ürünlerini toplama organizasyonları kontrollü koşullarda yapılabilir. • Kano, kürek gibi su sporları etkinlikleri düzenlenerek, gezi tekneleri yapılarak Köyceğiz gölü turizm açısından değerlendirilebilir. • Zengin bir tatlı su balığı kaynağı olan Köyceğiz gölünde olta balıkçılığı etkinlikleri rehberler eşliğinde uygulanabilir. • Doğa yürüyüşleri yapılabileceği gibi atlı doğa gezileri düzenlenebilir. • Kaunos Antik kenti, Kral mezarları tarihi gezisi göl ve çevre gezileri ile birleştirilerek günlük turlar haline getirilebilir.
<p>Yerel ekonominin desteklenmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yetiştirilen ürünlerin işlenmesine ve paketlenmesine yönelik atölyeler yapılabilir. • Yerel köy ve halk pazarları kurulabilir. • Gelir kaynağı oluşturulduğunda istihdam olanakları sağlanabilir ve köyden kente göçlerde azalma olabilir.
<p>Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması/çevrenin iyileştirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sulanamayan tarım alanlarına sulama imkanı sağlanmalı, • Tanıtım amaçlı tabelalar ve yönlendirme levhaları konulmalı, • Bahçe ve sokakların güzelleştirilmeli (Çitlerin tamiri ve boyanması, süs bitkilerinin dikilmesi), • Merkez derenin iki kenarına yürüyüş yolu yapılmalı, • Yürüyüş yolu üzerinde kamelyalar, oturma bankları konulmalıdır.

Çizelge 2.18. Çandır’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (Devamı)

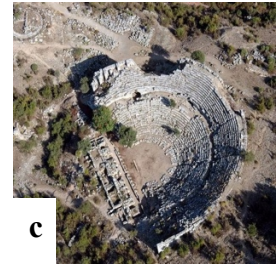
Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Ürünü üretmek kadar satışının da sağlanması önemlidir. Pazar oluşturulmazsa üretilen ürün zayi olabilir. Bu durum üretim miktarını etkileyecektir. Eko-turizm bu anlamda pazar oluşturabilir ve üreticilerin daha çok gelir elde etmesine fayda sağlayabilir. • Çandır’ın ekolojik köy oluşu tanınmasını sağlayabilir. Ancak talep yoğun olsa dahi kapasite aşılmamalı ve talep ediliyor diye doğaldan uzaklaşılmalıdır. • Tanıtım ve reklamların yapılmalıdır.
---	---

a

b

c

d

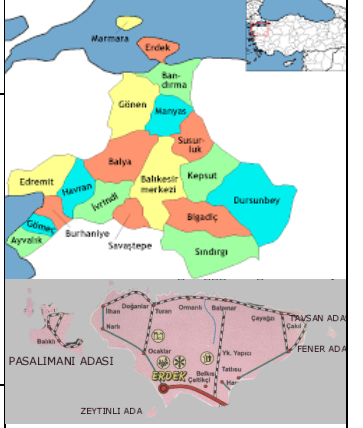
e

Şekil 2.13. Çandır, (a. Genel görünüşü (Anonim 2019n), b. Kral Kaya Mezarları, c. Kaunos Antik Kenti (Anonim 2019o), d. Mehmet Varol kültür evi (Anonim 2019ö), e. Organik tarım bahçesi (Anonim 2019p))

Sonuç olarak; çevre sorunlarının sürekli artması ve tehdit edici boyutlara gelmesi, ekolojik sistem dengelerini korumaya yönelik sürdürülebilir bakış açıları geliştirilmesine yol açmıştır. Eko-turizm yerel boyutlu ve ekolojik krizi önlemeye yönelik olduğundan uzun vadede sosyo-ekonomik fayda sağlayıcı bir araç olarak görülmektedir. Bu faydayı Çandır Köyü açısından sağlayabilmek için kırsal yöre halkının beklentileri dikkate alınmalı ve eko-köy uygulama aşamalarında onların da tam katılımı sağlanmalıdır.

YUKARIYAPICI KÖYÜ

Çizelge 2.19. Yukarıyapıcı hakkında bilgiler

ÖRNEK 6 KÜNYESİ		
Lokasyon	Yukarıyapıcı Köyü, Türkiye'nin kuzey batısında yer alan Balıkesir ilinin Erdek ilçesinde bağlıdır.	
Coğrafi Özellikler (Topografya ve iklim zonu)	<ul style="list-style-type: none"> •Marmara denizine doğru uzanan Kapıdağ Yarımadasında, Erdek ilçesinin denize kıyısı olmayan üç köyünden biri olan Yukarıyapıcı köyü iç kesimlerde bir plato üzerine kurulmuştur. Toplu köy özelliğine sahiptir. •Marmara Geçiş Tipi' iklimi hakimdir.	
Nüfus	909 kişi	
Partnerler	Yerel yönetimler, Köy halkı, Sivil toplum kuruluşları, ziyaretçiler	
Vizyon	Köyün; günlük yaşamının geçtiği mekânlar iyileştirilip, kimliği korunarak turizm odağı olarak gelişmesini sağlamak.	

Yukarıyapıcı köyü, Kyzkos antik kentine ait tarihi alanlara ve Kirazlı Manastırına yakınlığı, yakın çevresindeki doğal güzellikleri, bütünlüğünü koruyan özgün yerleşim dokusu ve mimari tipolojileri, geleneksel Pomak dili ve kültürünü yaşatması köyün güçlü noktaları olarak ön plana çıkmıştır. Diğer taraftan nüfusunun azalması ve yaşlanması, genç nüfus kaybına paralel olarak ekonomik ve sosyal aktivitelerin canlılığını yitirmesi, yapılı çevrenin köhneleşmesi ve ulaşım problemleri köyün zayıf noktaları olarak tespit edilmiştir. Köyün bu potansiyelinden ve sorunlarından yola çıkarak köy için birbirini destekleyen mekânsal düzenleme araçları geliştirilmiştir. Bu mekânsal düzenleme araçları “Köy Tasarım Şeması”, “Köy Tasarım Rehberi” ve “Eylem Projeleri”dir. Proje kapsamında:

- Köy Tasarım Şeması; Yukarıyapıcı Köyüne ilişkin ilk adım olarak köyü bütüncül olarak ele alabilmeyi kolaylaştıran, mekânsal stratejik kararları içermektedir.
- Köy Tasarım Rehberi'nde; Köy Tasarım Şeması çerçevesinde ortaya konulan mekânsal stratejiler detaylandırılmıştır. İlk kısımda temel bilgilerin aktarıldığı “Mevcut Durum”

değerlendirmesi, ikinci kısımda belirlenen “Sorunlar” sıralanmış, üçüncü kısımda ise saptanan bu sorunlara ilişkin “Öneriler” geliştirilmiştir.

• Eylem Projeleri çalışmanın amaçlarının gerçekleşmesi ve Köy Tasarım Rehberinin hayata geçirilmesi için köyde yapılması önerilen işlerin öncelikleri ve detaylarının yer aldığı eylemler ile uygulama etaplarını içermektedir (Öğdül ve ark. 2018).

Bu kapsamda doğal ve kültürel kaynaklar açısından zengin olan Yukarıyapıcı köyü için hazırlanan mekansal düzenlemeler, çalışmalar ve öneriler eko-turizmin hedefleri doğrultusunda Çizelge 2.20’deki gibi incelenmiştir.

Çizelge 2.20. Yukarıyapıcı’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar

Eko-turizm Hedefleri	Öneriler ve yapılan çalışmalar
Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	<ul style="list-style-type: none"> •Kırsaldaki mevcut turizm farklı turizm türleri ile tarih, kültür ve kıyı turizmiyle entegre edilmelidir. •Hayvancılık, tarım ve ormancılıktan gelen yerel ürünler değerlendirilerek köye ait bir marka oluşturulmalıdır.
Yerel toplumu planlamaya dahil etme	<ul style="list-style-type: none"> •Köy halkı, anket çalışmaları, mülakatlar, katılım toplantıları, köy talep formları ve masa başı toplantılar ile her aşamada aktif bir şekilde yer almıştır.
Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon	<ul style="list-style-type: none"> •Eski kilisenin müze olarak değerlendirilmesi; Kyzikos-Kapıdağ Yarımadası Kültür Belleği– Pomak kültürü–Rum kültürünü tanıtmayı hedefleyen bir müze yapılması, •Trekking, yürüyüş ve günlük tur rotalarına köyün dahil edilmesi, •Kyzikos antik kenti kalıntıları olan Hadrian Tapınağı, Amfitiyatro ve eski liman ile köyün ilişkisinin kurulması, •Köyün içinde ve yakın çevresindeki tarihi ve doğal değerleri görmeyi hedefleyen mevcut trekking ve bisiklet rotalarının ve mola noktalarının geliştirilmesi, •Köyün kısa turizm rotası ile gölet, uzun turizm rotası ile de Kirazlı Manastırı arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi ve Kirazlı Manastırına yönelik kültürel ve inanç turizminden yararlanılması, •Kiraz festivalinin canlandırılması önerilmiştir.

Çizelge 2.20. Yukarıyapıcı’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (devamı)

Yerel ekonominin desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> •Festival alanındaki eski okul binası ve eski kurs binaları üretim atölyeleri olarak düzenlenmeli (keçi peyniri yapımı, tereyağı yapımı, salça ve reçel yapımı vb.) ve atölye üretim takvimi oluşturulmalıdır. •Mevcut yol ve patikalar, yaya veya araç kullanımının yanı sıra köydeki hayvancılık faaliyetleri de dikkate alınarak düzenlenmelidir.
Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması/ çevrenin iyileştirilmesi	<p><u>Altyapı</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •Köy içi kanalizasyon sistemi kurulmalı, •Doğal arıtma sistemi kurulmadan kanalizasyon atıklarının dereye verilmesi engellenmeli ve dere kenarı temiz tutulmalı, •Trafo meydanın dışındaki uygun bir yere yerleştirilmelidir.
	<p><u>Köyün yerleşim biçimi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •Yeni yapılaşmaya, yerleşim alanının sınırlarını oluşturan Subaşı deresi, mezarlık ve tarım arazilerinin içinde izin verilmeli, •Köy makroformunu değiştirecek yeni yapılaşma alanlarının açılmasından önce ilk etapta köy içindeki boş ve harabe olan binalar onararak kullanılmalı, •Köy ve yakın çevresinde konumlandırılan, köyün silüetini bozan yapıların ve tavuk çiftliklerinin konumlandıkları karakter alanı ile uyumlu hale getirilmeli ve yeniden inşasına izin verilmemeli, •Köy içinde yapılacak yeni parsel ifrazları durumunda parsel büyüklükleri komşu parsel büyüklüklerinin ortalaması alınarak belirlenmeli, •Parsel sınır elemanları köy karakteri ile uyumlu olmalı; mevcutta sınırlama elemanı olarak kullanılan kuru zeytin dalları özellikle yollara ve komşu parsellere taşmamalı, yapay çit elemanları veya köyde kullanılmayan türdeki sınırlama elemanları kullanılmamalı, parsel duvarları 1 metreden yüksek olmamalı, •Yeni yapılacak yapılar, köydeki mevcut yapı yükseklikleri ile uyumlu olmalı, kat yükseklikleri ve kat adetleri belirlenmeli, çatı eğimleri köydeki baskın çatı eğimi dikkate alınarak oluşturulmalı, •Cephe malzemeleri ve renkleri ile pencere büyüklükleri ve şekilleri köyün karakterini simgeleyen türdeki yapılara göre şekillenmelidir.

Çizelge 2.20. Yukarıyapıcı’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (devamı)

Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması/ çevrenin iyileştirilmesi	<u>Köy Girişi</u> <ul style="list-style-type: none"> •Köy girişine hoşgeldiniz tabelası ve tanıtım haritaları yerleştirme ve köye beş yüz metre kala yol boyu ağaçlandırma yapılmalı, •Köy halkının ve hayvanların kullanımına uygun olarak çeşme onarılmalı, •Araba, yaya ve hayvan geçişinde güvenliği sağlamak amacıyla köprüye korkuluklar yapılmalı, •Katılım toplantılarında en çok tercih edilen, yaya ve hayvan geçişini kolaylaştıran zemin kaplama malzemeleri döşenmeli, •Köy girişinde bulunan kamuya ait bir parsel otopark alanı olarak belirlenmeli ve bu alanının zemin döşemesi ve ağaçlandırması yapılmalı, •Ağaçlandırmanın başladığı yoldan başlayarak köy girişi aydınlatılmalı, •Açılır, kapanır gölgelik sistemi kurulmalıdır.
	<u>Köy Meydanı</u> <ul style="list-style-type: none"> •Kahvehane binasının alt katına işlev verilip yeniden projelendirilmeli, bitkilerle ve çardak düzenlemesi ile köy meydanıyla bütünleştirecek bir tasarım yapılmalı ve uygulanmalı, •Kahvehane binasının arka kısmının doktor muayene odası olarak düzenlenmeli, •Caminin arkasındaki parsel köye hizmet edecek Gasilhane projelendirilerek uygulamalı, •Meydan çevresindeki tescilli yapıların restorasyonu köy tasarım rehberi ilkelerine uygun olarak projelendirilmeli ve uygulanmalı, •Meydan çevresindeki tescilsiz binalar köy tasarım ilkelerine uygun olarak yenilenmelidir.
	<u>Yollar ve Patikalar</u> <ul style="list-style-type: none"> •Araç yollarının ring yapabilmesi için kuzeydeki bir bağlantı devam ettirilerek köy meydanına giden yola bağlanmalı, •Araçların park ettiği çıkmaz sokak, kısıtlı araç girişi ile yaya ağırlıklı olarak meydan düzenlemesine dahil edilmeli, •Köyde araç geçişlerini azaltmak için dışarıdan gelenlere köy girişinde ve festival alanında otopark yeri düzenlenmelidir.

Çizelge 2.20. Yukarıyapıcı’da eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar (devamı)

Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması/çevrenin iyileştirilmesi	<u>Ortak Alanlar</u> <ul style="list-style-type: none"> • Kadınlar meydanına çeşme yerleştirilmeli, oturma elemanı tasarımı yapılmalı, yer kaplamaları ve ağaçlandırmayı de içeren uygulama projesi hazırlanmalıdır.
Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı	<ul style="list-style-type: none"> • Köyün karakterinin oluşmasında doğrudan etkili olan Subaşı deresinin doğayla bütünleşik olan mevcut hali korunmalı, ileride yapılacak dere ıslah vb. çalışmalar ile derenin herhangi bir beton kanal içine alınması veya dereye bitişik konumda olan bahçelerin dere ile etkileşimini azaltacak istinat duvarları yapımı engellenmeli, • Eski Tarihi İlkokul Binası restorasyon projesine uygun olarak yeniden yapılmalı ve binaya köy katılım toplantılarından çıkan sonuçlara göre kafe, tarihsel bilgilendirme ofisi ve konaklama işlevleri kazandırılmalı, • Fırınlara konumlandıkları mahallerde aslına uygun olarak korunmalı ve fırın çevresinde oturma mekanları ve gölgelik /yağmurdan koruyacak alanlar oluşturulmalı, • Geleneksel Pomak dili ve kültürü yaşatılmalı, • Festival alanına kiraz ağacı dikimi yapılmalı ve fide halindeyken onları koruyacak önlemler alınmalı, • Köy içindeki ekili ve dikili alanlar ile meyve ve zeytin bahçeleri korunmalı,
Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Üretim atölyeleri düzenlenmeli (keçi peyniri yapımı, tereyağı yapımı, salça ve reçel yapımı vb.) ve atölye üretim takvimi oluşturulmalıdır.
Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Belediyenin turizm odağı olarak belirlenen alan içindeki sivil mimari örneklerinin restorasyon çalışması yapılmalı ve bu binalar konaklama için düzenlemeli, • Köyün turizm rehberlerinde, sosyal medyada ve gezi internet sitelerinde tanıtımı yapılmalı, • Köydeki turizm aktivitelerini tanıtan bir web sitesi kurgulanmalıdır.

Şekil 2.14. Yukarıyapıcı, (a. Genel görünüşü, b. Köy meydanı, c. Eski ve yeni konut yapıları (Öğdül ve ark. 2018), d. Kırızlı Manastırı (Anonim 2019r))

Sonuç olarak; köyün özgün değerini koruyan ve köyü çevresiyle ilişkisi içinde ele alan mekânsal düzenleme araçları, temel olarak köyün kimliğini koruyup yaşam kalitesini artırmak ve ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmek amacıyla köye dair öneriler geliştirilmiştir. Bu süreçte köyde yaşayanların köye dair tespitleri ve önerileri alınan kararlarda, temel olan ilkelerin oluşumunda esas olarak alınmıştır. Köylüler kendi temel ekonomik aktiviteleri olan, zeytinciliğe, hayvancılığa ve tüm günlük rutinlerini özgün kılan toplumsal hayatlarına zarar vermeyecek bir turizm talebinde bulunmaktadır. Bu ilkeden hareketle tüm mekânsal kararlarda öncelik olarak köy halkının yaşam kalitesini yükseltmek hedeflenmiştir, turizm ise destekleyici bir sektör olarak görülmüştür.

Şekil 2.15'te Türkiye'de incelenen örneklerin, eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan ve yapılmayan çalışmalar ve önerileri özetlenmiştir. Şekilde yeşil bölümler öneri, kırmızı bölümler ise yapılmayan çalışmaları göstermektedir.

Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	Yerel toplumu planlamaya dahil etme	Turizm faaliyetlerine teşvik	Yerel ekonominin desteklenmesi	Çevrenin iyileştirilmesi	Kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi	Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi (tanıtım)
<ul style="list-style-type: none"> •Tarımsal üretim •Hayvancılığın yeniden canlanması için çalışmalar yapılmalı 	<ul style="list-style-type: none"> •Köy halkı işlemleri ile birlikte köy gelişim kanallarına katkı olarak geleneksel el işleri sanatlarının yürütülmesi •Eko-köy kimliğinin ve fonksiyonunun devamlılığı için periyodik çalışmalar yapılmalı 	<ul style="list-style-type: none"> •Turizm tesisleri hizmete açılmış •Hükümet ve belediye katkılarıyla geleneksel kültürün sergilendiği müze ve tesisler •Eko Gün, Eşek Binme Günü, Zeytin Günü etkinlikleri ile Geleneksel Eko Turizm Festivali düzenlenmektedir 	<ul style="list-style-type: none"> •Tarımsal ürünler geleneksel yöntemlerle yetiştirilince ve hizmete sunulmakta •Devlet hizmet sektörüne ekonomik katkı sağlanmıştır 	<ul style="list-style-type: none"> •Köy festival alan düzenlemesiyle; köy meydanı, kafeterya, restoranlar, geleneksel köy kahvesi, müze, sergi ve kültür merkezi yapılmıştır •Arazilerin kontrollü kullanımı sağlanmıştır •Köy için ulaşım bisiklet ve akülü araç ile gerçekleştirilmiştir •Anıtların geri dönüşümü için projeler geliştirilmiştir •Taş ocağını iyileştirmek için •Üretimi artıracak ağaç çeşitleri tercih edilmiş ve yeşil koridorlar, açık alanlar ve yürüyüş yolları yapılmıştır 	<ul style="list-style-type: none"> •İnmaa uygun araziler bölünmüş •Geleneksel dokuda köy konak ve konutların restorasyonu yapılmıştır •Festival ve Eko gün etkinlikleri ile yerel kültürün devamlılığı sağlanmaktadır 	<ul style="list-style-type: none"> •Dikmiş ve el sanatları ile ilgili atölyeler ve eğitim kursları verilmektedir •Turizm, pansiyon işletmeciliği eğitimi yapılmakta ve yatırımcılara sertifikalar verilmektedir 	<ul style="list-style-type: none"> •Geleneksel köy evleri yapılmak üzere hazırlanmıştır •Ayrıca konaklama tesisleriyle de kapasite geliştirilmiştir
<ul style="list-style-type: none"> •Organik tarım oluşurma •Yöresel ürünleri üretimi artırma •Eko-turizm 	<ul style="list-style-type: none"> •Gönüllü üniversite öğrencileri projeye katılmaları sağlanmıştır 	<ul style="list-style-type: none"> •Anaç geçerlerin, güvüm kusunan, ev eşyalarının sergilendiği köy evi •Dağ turmanları, Zeytin, adaveyi, kekik gibi ürünlerin toplanması •Rehberler eşliğinde olta balıkçılığı etkinlikleri •Köyceğiz gölünde kano, kürek gibi su sporları etkinlikleri ve gezi tekneleri düzenlenmiştir •Kaunos Antik Kenti, Kral mezarları tarihi gezisi göl ve çevre gezileri ile birleştirilerek günlük turlar düzenlenebilir 	<ul style="list-style-type: none"> •Yetiştirilen ürünlerin işlenmesine ve paketlenmesine yönelik atölyeler yapılabilir •Yerel köy ve halk pazarları kurulabilir 	<ul style="list-style-type: none"> •Tanıtım amaçlı tabelalar ve yönlendirme levhaları konulmuştur •Dere kenarına yürüyüş yolu, kamsiyalar, oturma bankaları yapılmıştır •Eski köy konakları restore edilerek projeye yürütme merkezi olarak kullanılabilir •Eko-turizme yönelik yöresel mimarisinin korunması ve mevcut yapıların kullanılması •Çandır köyüne gidilen karayolu iyileştirilmiştir •Sağlık evi faaliyete geçirilmiştir •Köy camisinin tamamlanması •Köy dönüşüm projeleri geliştirilmiştir •Karyaya yolunun restore edilmesi sağlanmıştır •Atık su ile kirlenilen kanal somunu güderilmesi yapılmıştır 	<ul style="list-style-type: none"> •Dünyaaca tınlı tarihi Kaunos Antik Kenti, Kral Kaya mezarları, çam ormanları ve çınar banyoları gelecek nesiller için korunmalıdır •Yerel kültür çeşitliliği koruma altına alınmalı ve devamlılığı sağlanmalı, periyodik olarak köyler çeşitliliği ve toplumsal değerler sergilenmelidir •Ziyaretçiler için köy düğünleri canlandırılabilir ve yöresel düğün yemekleri yapılabilir 	<ul style="list-style-type: none"> •Organik ürün ve çevre konularında eğitimler verilmektedir •Türistlerin birebir çalışarak üretim katılmaları sağlanabilir (Ekim, dikim çalışmaları, hasat çalışmaları, salça, reçel, turşu vb. ürünlerin işlenmesi gibi) 	<ul style="list-style-type: none"> •Eko-turizm ile üretilen ürünler tanıtılabilir •Çandır'ın ekolojik köy oluştuğunu tanıtmak için çalışılabilir •Ayrıca konaklama tesisleriyle de kapasite geliştirilmiştir
<ul style="list-style-type: none"> •Tarımsal üretim •Yöresel ürünleri üretimi artırma •Eko-turizm 	<ul style="list-style-type: none"> •Köy halkı, anket çalışmaları, katılım toplantıları, köy taleplerinin ve masa başı toplantılar ile her aşamada aktif bir şekilde yer almıştır 	<ul style="list-style-type: none"> •Eski kilisenin (Kapıdağ Yarımadası Kültür Belleği- Pomak kültürü-Rum kültürünü tanıtmayı hedefleyen) bir müze olarak değerlendirilmesi •Kyzikos antik kent kalıntıları olan Hadrian Tapınağı, Amfityatro ve eski liman ile köyün ilişki kurulması •Mevcut trekking ve bisiklet rotaları geliştirilmesi •Köyün kısa turizm rotası ile gölet, uzun turizm rotası ile de Kirazlı, Manastır arasındaki ilişki geliştirilmesi •Kirazlı, Manastırna yönelik kültürel ve inanç turizminden yararlanılması •Kiraz festivali canlandırılması •Bifkisel çeşitliliğin izlenmesi, kuş gözlemleme ve av turizmi gibi aktiviteler düzenlenmelidir 	<ul style="list-style-type: none"> •Doğa turları yapan acentalarla işbirliği yapılmalı ve köyde konulması veya şube açmaları için teşvik edilmelidir 	<ul style="list-style-type: none"> •Köy içi kanalizasyon sistemi ve doğal arıtma sistemi kurulmalı, dere kenarı temiz tutulmalı •Köy girişine tanıtım haritaları yerleştirilmelidir •Köy girişine ağaçlandırılıp, aydınlatılması •Köyde anaç geçişlerini azaltmak için dışarıdan gelenlere köy girişinde otopark yeri düzenlenmelidir •Boş ve harap binalar onarılarak kullanılmalıdır •Teşcilli yapıların restorasyonu yapılmalıdır •Köyün silüetini bozan yapılar konumlandırılarak yer ile uyumlu hale getirilmelidir ve yeniden inşasına izin verilmemelidir •Yeni yapılacak yapıların kat yükseklikleri ve çatı eğimleri köydeki mevcut yapılar ile uyumlu olmalıdır •Çephe malzemeleri ve renkleri, pencereleri büyüklükleri ve şekilleri köyün karakterini simgeleyen türdeki yapılarla görsel olarak uyumlu olmalıdır •Kahvehane binasının, alt katına işlev verilmeli ve köy meydanıyla bitümlenmelidir ve arka kısım doktor muayene odası olarak düzenlenmelidir 	<ul style="list-style-type: none"> •Köyün karakterinin oluşmasında doğrudan etkili olan Subaşı deresinin doğayla bütünleşik olan mevcut hali korunmalıdır •Geleneksel Pomak dili ve kültürü yaşatılmalı, alanlar ile meyve ve zeytin bahçeleri korunmalıdır •Eski Tarihi İlköğül Binası restore edilerek, binaya yeni işlev kazandırılmalıdır •Firmalar korunmalı ve firmaların çevresinde oturma mekanları oluşturulmalıdır 	<ul style="list-style-type: none"> •Üretim atölyeleri düzenlenmeli (keçi peyniri yapımı, tereyağı yapımı, salça ve reçel yapımı vb.) ve atölye üretimi teşvik edilmelidir 	<ul style="list-style-type: none"> •Sivil mimari örnekleri restorasyon edilip konaklama için düzenlenmeli, ev pansiyoneleştirilmeli •Köyün turizm rehberlerinde, sosyal medyada ve gezi internet sitelerinde tanıtımı yapılmalıdır •Köydeki turizm aktivitelerini tanıtım web sitesi kurgulanmalıdır

Şekil 2.15. Eko-turizm hedefleri doğrultusunda Türkiye’den örneklerin analizi

2.6. Bölüm Sonucu

Kırsal yerleşme, farklı araştırmacılar tarafından; nüfus, yönetim durumu, coğrafi faktör, ekonomik düzey gibi kriterlere göre farklı yorumlanabilen çok boyutlu bir kavramdır. Kırsal yerleşmenin en yaygın kullanılan tanımı: 'Kentsel alanlar dışında kalan mekanlardır.' Sanayileşme ile birlikte oluşan kentsel alanlar yeni yerleşim yerleri olarak tercih edildikten sonra ikinci planda kalan kırsal yerleşmelerin tanımlamaları kent tanımları ile bütünleşik, kentlerin sahip olduğu özellikler ve kentlerin sınırları üzerinden yapılmaktadır. Kentlerden daha önce var olan ve hatta kentlerin ortaya çıkışının da sebebi olan kırsal yerleşmeler günümüzde özellikle genç nüfus tarafından yerleşim yeri olarak tercih edilmemektedir. Ekonomik faaliyetleri tarım ve hayvancılıkla sınırlı kaldığı için istihdam sorunu yaşayan kırsal yerleşmelerde eğitim ve sağlık hizmetleri ile kültürel etkinliklerinin yeterli olmaması ve teknolojik gelişmelerin yaşama ve üretime yansıma oranının düşük olması yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemiştir ve bu durum kırsal yerleşmelerin nüfus yoğunluğunun azalmasına neden olmuştur. Buna rağmen sınırlı imkanlarla artı değer üretebilen kırsal yerleşmeler sürdürülebilir yaşam alanlarıdır. Kırsal yerleşmeler doğa ile iç içe, arazi formuna uygun, iklim ile uyumlu ekolojik dengenin sağlandığı çok işlevli yaşam alanları olmakla birlikte farklı sosyo-kültürel özelliklere ve kendine has geçim kaynaklarına sahiptir. Eminağaoğlu ve Çevik (2005)'in ifade ettiği gibi, kırsal yerleşmelerin karakterinde ve kimliğinde, doğal çevre ve yapılaşmış çevre-mimari mekan özellikleri belirleyicidir. Bu nedenle özgün kimliği olan kırsal yerleşmeler gittikçe birbirine benzeyen kentlerin tek düze yapılaşmalarından farklı olduğu için günümüzde tekrar ilgi odağı olmuştur ve kırsal yerleşmelere gereken önem verilmeye başlanmıştır. İnsanlar kentlerden uzaklaşmak, dinlenmek, gezmek, görmek için korunmuş doğal çevreleri ve özgün yapıları ile dikkat çekmekte olan kırsal yerleşmeleri tercih etmektedirler.

Sürdürülebilir gelişim genel bir tanımla gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabildiği bugünün de ihtiyaçlarının karşılandığı, yaşam tarzının iyileştirildiği gelişmedir. Sürdürülebilir gelişmenin olması için sürdürülebilirliğin çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik bileşenlerinin hepsinin gelişiminin olması gereklidir. Çevresel-

ekolojik sürdürülebilir gelişme; yenilenemeyen doğal kaynakların hızlı tüketilmemesi ve yerine yenilenebilir kaynakların kullanılması, yenilenebilir kaynakların ise kendini yenileme sürecine göre tüketilmesini sağlayan süreçtir. Sosyal sürdürülebilir gelişme; bireylerin ortak hedefler doğrultusunda birlikte çalışabilen ve sağlık, barınma, beslenme, kültürel aktivite gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayabilen gelişmedir. Gelişmenin sosyal olarak sürdürülebilir olabilmesi için o bölgenin yapısına, değerlerine uygun olması gereklidir. Böylelikle sürdürülebilir kültürel gelişme de sosyal sürdürülebilirliğe bağlı olarak sağlanmış olur. Sürdürülebilir ekonomik gelişme ise toplumun bütün kesimi için her türlü ekonomik faaliyetlerin verimliliğinin sağlanmasıdır ve gelişmede amaç; üretken, kararlı ve yenilikçi ekonomileri destekleyerek doğal kaynakları tüketmeyen, gelecek kuşakların da gereksinimlerini karşılayabilen, ekonomi ile ekosistem arasındaki dengeyi koruyan, ekolojik açıdan sürdürülebilir nitelikte olan ekonomik sistemler oluşturmaktır. Birbirleriyle ayrı ayrı ilişkileri olan sürdürülebilir gelişme bileşenleri bir bütün olarak gelişimi sağlar.

Kırsal alanların varlığının devam ettirilmesi ve toplumun yaşam şartlarının iyileştirilmesi için geliştirilen girişimlere kırsal gelişme adı verilir. Kırsal yerleşmelerin varlığının devam ettirilmesi, kır-kent arasındaki farklılıkların azaltılması, kırsal toplumun yaşam standardının iyileştirilmesi, doğal kaynak potansiyellerinden çevreye duyarlı bir şekilde yararlanılması, yerel halk, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimlerin katılım ve katkılarıyla uygulanabilir ve sürdürülebilir girişimlerin oluşturulması hedeflerini içeren kırsal gelişme, bütün Dünya ülkelerinde önemli bir konudur. Gelişmiş ülkelerin kırsal kesime uyguladıkları politikalar, sürdürülebilir gelişme kapsamında olup gelişmemiş veya Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin politikalarına yol göstermektedir. Üye ülkelerinin yarısından fazlasında kırsal alan yoğunluğu olan Avrupa Birliği, kurulduğu yıllardan bugüne kadar kırsal alanlardaki sosyal, ekonomik ve demografik sorunların çözümü için politikalar geliştirmiştir ve bu politikaların gerçekleşmesi için çeşitli fonlar sağlamıştır. AB fonu EAFRD (Avrupa Tarımsal Kırsal Kalkınma Fonu), üye ülkelere verilen ve doğal kaynakların yönetimi ve korunması için oluşturulan bir fondur. Aks 1; tarım ve ormancılık sektörlerinde rekabet edebilirliğinin arttırılması, Aks 2; çevrenin ve kırsal alanın iyileştirilmesi, Aks 3; kırsal alanlarda yaşam kalitesi ve kırsal ekonomide çeşitlilik ve Aks 4; LEADER yaklaşımı, dört farklı aksta uygulanan EAFRD hedefleridir.

Doğal çevreye müdahale eden, fiziksel çevrenin yapıyı kısmını oluşturan ve toplumun yapısının, alışkanlıklarının, aktivitelerinin, ilişkilerinin bir yansıması olan mimarlık, sürdürülebilir gelişmeler açısından, kırsal yerleşmelerde yaşam alanlarının ve yerel kimliğin tanımlanması ve korunmasında önemli bir araç aynı zamanda ölçüttür. Sürdürülebilir tasarım kriterleri incelendiğinde yerel mimaride bu stratejilerin yüzyıllardır uygulanmakta olduğu anlaşılmaktadır. Tarih, kültür ve sosyal yaşantının etkilerinin görüldüğü yerel mimari incelendiğinde araziye yerleşim özellikleri, topografyaya uyumu, yön seçimi, yeşil doku ve iklim verilerine göre uygulandığı görülmektedir. Kırsal yerleşmeler zaman içinde farklı etnik köken kültüre sahip insan topluluklarının yaşamları ile zengin bir sosyo-kültürel yapıya da sahiptir. Kırsal yerleşmelerde yapılaşmanın karakterini bozmamak, yapılarda kullanılan malzemelerin ve oluşturulan mekan kurgusunun sürekliliğini sağlamak yerel halkın konfor ve refah düzeyinin artırılarak buradaki yaşam koşullarını iyileştirmek için bu yerleşmelerin mekansal kimliğinin korunması ve sürdürülebilir gelişimi zorunludur. Bu bağlamda çevresel, sosyal ve ekonomik bileşenleri olan ‘sürdürülebilir kırsal gelişimin sağlanmasında; AB’nin öngördüğü doğal kaynakların yönetimi ve korunması için oluşturulan EAFRD fonu önemlidir ve bu fonun hedefleri yol gösterici olabilir. EAFRD hedeflerinden kırsal çevreyi korumak, geliştirmek ve bunun için arazilerinin yönetimini sürdürmeyi teşvik etmek ‘çevresel gelişim’ için, kırsal alanlarda yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve yerel halk katılımı ‘sosyal gelişim’ için, sektörler arasındaki rekabetin artırılması ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ‘ekonomik gelişim’ için gereklidir. EAFRD hedeflerini içeren aksların her birinin fiziksel ve mekansal bir boyutu da vardır ve mimarlık disiplini bu alanlara hizmet eder. EAFRD hedeflerinden; Aks 1, Aks 2 ve Aks 4 içerik bakımından mimarlık disiplini ile dolaylı olarak ilişkiyken, fiziksel çevrenin yapıyı kısmını oluşturan ve toplumun yapısının, alışkanlıklarının, aktivitelerinin, ilişkilerinin bir yansıması olan mimarlık disiplini, kırsal alanlarda yaşam kalitesi ve kırsal ekonomide çeşitliliği hedefleyen Aks 3 ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle Aks 3 hedefi ve onun alt önlemleri, çalışılan tez konusu olan ‘kırsal yerleşmelerin sürdürülebilirliği’ açısından önemlidir.

Sürdürülebilir kırsal gelişimin sağlanabilmesi için bölgenin sahip olduğu potansiyellere ve kaynaklara uygun, yerel dinamikleri harekete geçirebilecek sektörlerin seçimi oldukça önemlidir. Bu kapsamda yerel halka yeni, tarım dışı ve çeşitli istihdam alanları yaratması, yerel ekonomiyi çeşitlendirmesi, halkın yaşam kalitesini artırması, yerel kalkınmanın sağlanması, tarihi ve kültürel alanların korunması ve yenilenmesi açısından; sürdürülebilir gelişim yaklaşımı ile planlanmış ‘turizm’ sektörünün kırsal yerleşmelere sağlayabileceği katkılar oldukça fazladır. Buldukları topoğrafik yapı, kültürel ve fiziksel çevre koşullarına göre biçimlenen, korunmuş doğal çevreleri ve özgün yapıları ile de dikkat çekmekte olan kırsal yerleşmeler; değişen teknoloji ve ekonomik şartlar nedeniyle birbirine benzeyen kentlerin tek düze yapılaşmalarından uzaklaşmak, dinlenmek, farklı yerler görmek ve gezmek için tercih edilmektedir. Bu nedenle doğal çevre ve biyo-çeşitlilik açısından zengin olan kırsal alanlara farklı türleri olan turizm faaliyetleri önerilebilir. Dünya Turizm Örgütü’nün 2016 yılı verilerine göre 20 yıl içinde yaklaşık iki katına çıkacak olan turizm, dünyada hızla büyüyen sektörlerin içinde yer almaktadır. Bu büyüme sürecinde doğal ve kültürel kaynaklara bağımlı olan turizm, kaynaklarını korumak ve devamlılığını sağlamak zorundadır. Bu açıdan yerel halka yeni ve çeşitli istihdam alanları yaratarak yerel ekonomiyi çeşitlendiren, halkın yaşam kalitesini arttıran, yerel kültürü ve ürünleri teşvik eden, doğal ve kültürel kaynakların korunmasını sağlayan ‘sürdürülebilir turizmi’ geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmalı ve uygulmalıdır.

Turizmin tüm türleri için geçerli olması öngörülen temel bir koruma yaklaşımı olan sürdürülebilir turizm, turizm faaliyetlerinde doğaya saygılı, doğal yaşamın ve kaynak değerlerinin korunmasına önem veren eko-turizmi içine almaktadır. Başlangıçta, doğal alanlara yönelik seyahatler olarak tanımlanan eko-turizm; doğal alanları ve doğal ve kültürel kaynakları korumayı, çevrenin tarihini ve kültürünü anlamayı amaçlamıştır. Daha sonra eko-turizm; çevreyi koruyan ve ekonomik çeşitlilik sağlayarak canlandıran, yerel halkın yaşam kalitesini arttıran ve hem yerel halk hem de ziyaretçiler için eğitimi içeren doğal alanlara yönelik sorumlu seyahatler olarak tanımlanmıştır.

Eko-turizmin doğal çevre ve yerel kültüre minimum etki, maksimum saygı, yerel ekonomi için maksimum fayda, turistlere maksimum rekreasyonel alan yaratma ilkeleri

vardır. Erdoğan (2005), eko-turizmin bu temel ilkelerine sürdürülebilir gelişme ile alakalı ilkelerin de eklenmesiyle birlikte, eko-turizmin farklı tanımlarının ortaya çıktığını ancak bütün tanımlarda koruma, eğitim ve yerel katılım işlevlerinin ortak olduğunu söylemiştir. Doğa turizmi olarak adlandırılan eko-turizm, kitle turizmine çevreci bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır ve özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz: Doğaya dayalı tüm turizm türlerini içerir, doğal ve sosyo-kültürel çevreyi korur ve bunların üzerindeki olumsuz etkileri minimuma indirir, yorumlama ve öğrenme deneyimi sağlar, yerel halkın ve turistlerin farkındalığını artırır, yerel halkın aktif katılımını sağlar, genellikle küçük turist gruplarının ya da gezginlerin tercih ettiği turizm çeşididir, büyük ölçekli işletmelere göre daha fazla olan küçük ve yerel işletmelere ekonomik faydalar sağlar, yerel halka istihdam ve gelir fırsatları sağlar. Doğal kaynakların korunup kültürel değerlerle bütünleştiği doğal alanlar eko-turizmin faaliyet alanı olup buralarda gerçekleştirilen tüm turizm çeşitleri ile eğitici ve geliştirici aktiviteler eko-turizm kapsamına girmektedir.

Kırsal yerleşmelerde gerçekleştirilen eko-turizm, kırsalın hem doğal özelliklerinden hem de kültürel özelliklerinden faydalanmaktadır. Gidilen yerlerde görülecek kırsal yaşam, konaklamalarda seçilecek olan yayla ya da köy evleri veya el değmemiş doğada çadır kurma, yemek ihtiyacının karşılanmasında yerel yemekleri tanıma, yerel el sanatlarını öğrenme, eko-turizm etkinliklerinin karakteristiklerindedir. Kırsaldaki eko-turizmde, günlük yaşam alışkanlıklarını aktivitelere taşınmak esas alınmaktadır. Buralardaki eko-turizm aktiviteleri, gelen ziyaretçilerde tüketme değil koruma bilinci oluşturur ve ziyaretçiler faydalanılan çevrenin koşullarını değiştirmeden kabul ederler. Bu kapsamda eko-turizm aktiviteleri olarak doğa fotoğrafçılığı, yaban hayatını izleme/gözleme, doğada bitki inceleme, balık tutma, çiftlik yaşamı, dağ tırmanışı, doğa yürüyüşü, rafting, kampçılık, vb. sıralanabilir.

Ekolojik yapıyla birlikte düşünülmesi gereken bir turizm türü olan eko-turizmin temel amacı; gerçekleştirilecek olan bütün faaliyetlerde ekolojik dengeyi bozacak müdahalelerden uzak durmaktır. Bu nedenle eko-turizmde kaynakları koruma, kültürel canlandırma, ekonomik kalkınma ve farklılaştırma vasıtasıyla sürdürülebilir kaynak kullanımını teşvik edilmelidir. Eko-turizmde, kitle turizminin aksine turist sayısını azaltmak ve turizmi yıl içinde yaymak, doğal çevreye yapılan baskıyı azaltmak, tahribatı

düzeltelemeye değil önlemeye yönelik planlar yapmak ve uzun vadeli ekonomik çıkarları gözetmek daha ön plandadır. Bu doğrultuda Çizelge 2.21’de belirtildiği gibi; tez kapsamında kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişimi için, AB’nin fonu olan EAFRD hedeflerinden mimarlık disiplini ile doğrudan ilişkili olan Aks 3 hedefleri ile onun alt önlemlerden biri olan ekonomik çeşitlilik kapsamında önerilen eko-turizmin Dünya Turizm Örgütü’nce kabul gören amaçları ortak özelliklere sahiptir.

Çizelge 2.21. EAFRD ve eko-turizm ortak hedefleri

	EAFRD – Aks 3 Hedefleri	Eko-Turizm Hedefleri
1	Tarım dışı faaliyetleri çeşitlendirme	Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi
2	Küçük ölçekli işletmelerin kurulması ve geliştirilmesi için destek	Yerel toplumu planlamaya dahil etme
3	Turizm faaliyetlerine teşvik	Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon
4	Kırsal nüfus ve ekonomi için temel hizmetler	Yerel ekonominin desteklenmesi
5	Köyü yenileme ve geliştirme	Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması, çevrenin iyileştirilmesi
6	Kırsal mirası koruma ve iyileştirme	Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı
7	Kırsal gelişim faaliyetlerini yürütenler için eğitim	Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi
8	Yerel bir stratejinin işlenmesi ve uygulanması amacıyla kapasite artırma ve tanıtım	Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi

Eko-turizm hedefleri doğrultusunda, dünyadan ve Türkiye’den örnek olarak seçilen bölgelerdeki turizm faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik yapılan çalışmalar ve öneriler incelenmiştir. Bu kapsamda eko-turizmin hedeflerinden:

Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi için; Örnek 1, 2 ve 3’de tarımsal faaliyetleri çeşitlendirme ve turizm sektörünü canlandırılma adına çalışmalar yapılmış, Örnek 4, 5 ve 6’da ise bu yönde öneriler geliştirilmiştir. Bunun dışında her örnek alan, kendine özgü ekonomik faaliyetlerini geliştirmiştir. Örnek 1 ve 3 buldukları konumdan ötürü balıkçılık ve deniz ürünleri toplama, bunun dışında Örnek 1 hayvancılık ve avcılık, Örnek 3 ise el yapımı giysiler üretme, Örnek 2 kendi içinde, dışarıya bağımlı olmayan çiftçi pazarları oluşturma girişimlerinde bulunmuştur. Örnek 5 ve 6 iç pazarlar oluşturma ve yöresel üretimleri markalaştırma yönünde öneriler sunmuştur.

Yerel toplumu planlamaya dahil etmek için; Örnek 1 toptan ve perakende işletmeler ile sivil toplum örgütleri kurmuş, Örnek 2 gıda kooperatifleri ve küçük ölçekli yerel işletmeler oluşturmuş ve organik pazarların genişlemesini sağlayan etkinlikler düzenlenmiştir. Örnek 3’de yerel halk ve sektörler bu süreçte koordine olamadığından bir ilerleme sağlanamamıştır. Örnek 4 ve 5’de yerel halkın, karar mekanizmalarında ve uygulamaların bütün aşamalarında olması gerektiği, bunun dışında Örnek 5’de gönüllü üniversite öğrencilerinin çalışmalara katkıda bulunması önerilmiştir. Örnek 6’da ise köy halkı planlamada anket çalışmaları, mülakatlar, katılım toplantıları, köy talep formları ve masa başı toplantılar ile her aşamada aktif bir şekilde yer almıştır.

Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon için; Örnek 1, 2, 3 ve 4’de festivaller düzenlenmiş, çeşitli oyunlar, el işçilikleri, yemekler ile yerel kültür tanıtılmış ve çeşitli turizm gezileri ile aktiviteleri gerçekleştirilmiştir. Bu aktivitelerden; Örnek 1 ve 3’de safari turları, Örnek 1, 2 ve 3’de yaban hayat gözlemciliği, Örnek 1’de sepet yapımı, Örnek 2’de eğitici faaliyetler; toplum tarihi hakkında hikaye anlatımı, Poolmoo Okul turu, kırsal aile yanında konaklama deneyimi, kolaj öğrencilerinin yaz aylarında çalıştığı çiftlik programları, gönüllü aile kampı ve olta balıkçılığı, Örnek 4’de sanat evi, Örnek 5’de müze yapılmıştır. Örnek 5 ve 6’da doğa yürüyüşleri, tarihi ve doğal alanlara gezilerin düzenlenmesi planlanmıştır. Bunun dışında Örnek 5’de rehber eşliğinde olta balıkçılığı ve ürün toplama, doğa fotoğrafçılığı, yerel kültürün tanıtımı, su sporları etkinlikleri, gezi tekneleri turu ve atlı doğa gezileri, Örnek 6’da eski kilisenin müze olarak değerlendirilmesi, bisiklet ve yürüyüş rotalarının ve mola noktalarının oluşturulması, köyün kısa turizm rotası ile gölet, uzun turizm rotası ile de Kirazlı Manastırı arasındaki

ilişkinin güçlendirilmesi ve Kirazlı Manastırına yönelik kültürel ve inanç turizminden yararlanılması, Kiraz festivalinin canlandırılması önerilmiştir.

Yerel ekonominin desteklenmesi için; bütün örneklerde turizm faaliyetlerine yer verilmiştir. Örnek 1’de geleneksel üretilen hediyelik eşyaların satılması ve arazilerin yerel halk tarafından işletilmesi veya tur operatörlerine kiralanması, Örnek 2’de kırsal ve organik ürün satışı ile geleneksel gıda deneyimleri, iç içe geçmiş tarım pazarlarının artması, Örnek 3’de el sanatları ve gıda ürünleri üretimi, ev yapımı purolar, yerel malzemeler kullanılarak yapılan ürünlerin otellere satılması, tur rehberleri, balık işleme, tuz ve buz üretimi, pirinç, un ve ahşabın öğütülmesi, küçük dükkanların hediyelik eşya satması, Örnek 4’de tarımsal ürünlerin geleneksel yöntemlerle yetiştirilmesi ve hizmete sunulması, devletin hizmet sektörlerine ekonomik katkılar sağlaması gerçekleştirilmiştir. Örnek 5 ve 6’da yetiştirilen ürünlerin işlenmesi ve paketlemesine yönelik atölyelerin yapılması ve yerel köy ve halk pazarlarının kurulması önerilmiştir.

Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması, çevrenin iyileştirilmesi için; Örnek 1’de çeşitli altyapı ve rekreasyon tesisleri geliştirilmiş ve yürüyüş parkurları yapılmış, Örnek 2’de yeşil ve ekolojik imaj ile organik tarım uygulamaları temiz su ve hava gibi çevresel kazanımlar sağlamıştır. Örnek 3’de turizm olumsuz etkiler yaratmış, bu etkileri azaltmak için öneriler hazırlanmıştır. Örnek 4, 5 ve 6’da arazi kullanımı, ulaşım, atıkların azaltılması ve geri dönüşümünün sağlanması, restorasyon ve ağaçlandırma çalışmalarının yapılması yönünde öneriler sunulmuştur.

Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı için; Örnek 1’de yaban hayatının korunması, eskiden kullanılan ulaşım aracının safari turlarında ve ulaşımında halen kullanılması ve geleneksel köylerle yerel kültürün yeniden canlandırılması ve korunması, Örnek 2’de yerel halkın kültürel yenilenmeyi ve tanımlamayı öğrenmesi, çiftliklerde yabani biyoçeşitliliğin geri kazanılması, yeni ve kültürel odaklı gıda ürünlerinin ve yerel bilginin yeniden keşfedilmesi, Örnek 4’de imara uygun geliştirilecek arazilerin belirlenmesi, geleneksel yapıların restorasyonunun yapılması, festival ve eko gün etkinlikleri ile yerel kültürün devamlılığı sağlanmaktadır. Örnek 3’de kıyı şeridi, arkeolojik hazineler, antik tapınaklar ve yaban hayatının

korunması ve yerel halkın arazi satışlarına kısıtlamanın getirilmesi, Örnek 5’de Dünyaca ünlü tarihi Kaunos Antik kenti, Kral Kaya mezarları, çam ormanları, çamur banyoları ile yerel kültür çeşitliliğinin korunması, devamlılığın sağlanması ve periyodik olarak sergilenmesi, Örnek 6’da köyün karakterinin oluşmasında doğrudan etkili olan Subaşı deresinin doğayla bütünleşik olan mevcut halinin korunması, eski tarihi ilkokul binası restore edilerek kafe, tarihsel bilgilendirme ofisi ve konaklama işlevlerinin kazandırılması, fırınların korunması ve çevresinde oturma mekanları ve gölgelik alanların oluşturulması, geleneksel Pomak dili ve kültürünün yaşatılması, festival alanına kiraz ağacı dikiminin yapılması, meyve ve zeytin bahçelerinin korunması önerileri geliştirilmiştir.

Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi için; Örnek 1’de eğitim amaçlı yapılan özel bir çalışma bulunamamıştır. Örnek 2’de kadınlara geleneksel ürün pazarları geliştirerek farklı yöntemlerle eğitim fırsatları sağlanmakta, Poolmoo Okulu ve Ördek-Pirinç Etkinliklerinde pirinç ekimi, organik tarım felsefesi ve teknikleri öğretilip deneyimlenmekte, yerli öğrencilere ve Koreli ziyaretçilere, tarımsal ve kültürel peyzaj, yerli tarım ve gıda ürünleri ve bunlarla ilgili geleneksel uygulamalar hakkında bilgi verilmekte ve konferanslar düzenlenmekte, Örnek 4’de dikiş ve el sanatları ile ilgili atölyeler, eğitim kursları bulunmakta ve turizm, pansiyon işletmeciliği eğitimi yapılmakta ve yatırımcılara sertifikalar verilmektedir. Örnek 3’de daha fazla mesleki eğitim kurumu ve tesisinin olması, turizm eğitimi ve farkındalığının resmi ve gayri resmi olarak eğitilmiş halk arasında pozitif bir turizm psikolojisi ile geliştirilebilmesi, Örnek 5’de organik ürün ve çevre konularında bilgilendirme eğitimlerinin verilmesi, hedef ve yapılması gerekenlerin yerel halka anlatılması ve ilgili kurumların kendi aralarında yerel halka eğitimler vermesi, Örnek 6’da üretim atölyelerinin düzenlenmesi ve atölye üretim takviminin oluşturulması önerilmiştir.

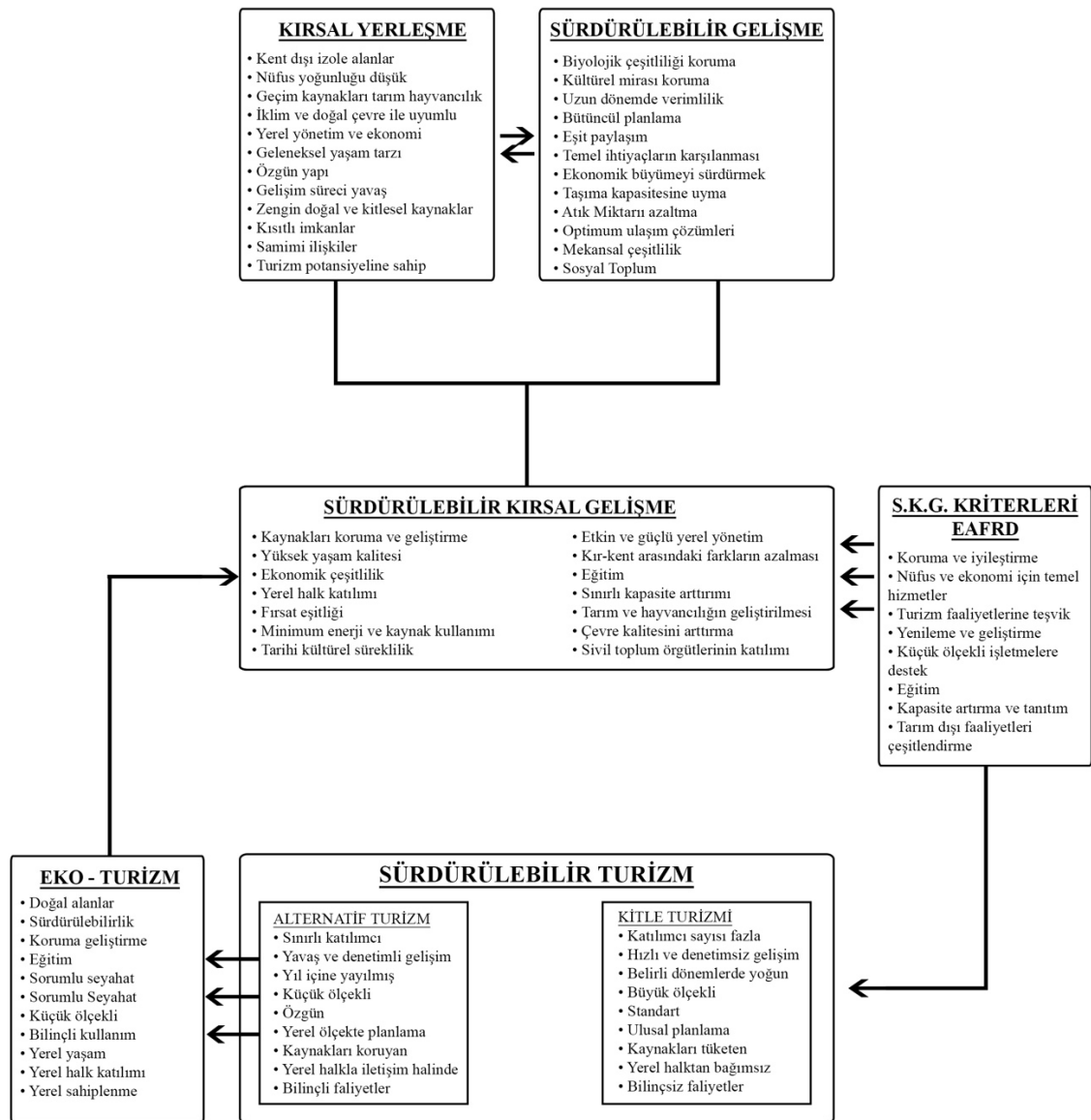
Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi için; Örnek 1’de oteller, localar, kamp alanları ve sosyal tesislerin geliştirilmesi, Örnek 2’de web siteleri, organik ürün satış ağları (gıda kooperatifleri) ve ağızdan ağza yayılarak bölgenin tanıtılması, Örnek 4’de geleneksel köy evleri yapılarak konaklama hizmetlerinin arttırılması ve kapasitenin geliştirilmesi sağlanmıştır. Örnek 3’de alanın mimari markalaşmasının turizm

pazarlamasında önemli bir rolünün olması ve yurt dışında ülkenin olumlu imajının oluşturulması, Örnek 5’de ürün pazarının oluşturulması, alanın ekolojik köy olarak tanınması, tanıtım ve reklamların yapılması, Örnek 6’da sivil mimari örneklerinin restore edilerek konaklama için düzenlenmesi, köyün turizm rehberlerinde, sosyal medyada ve gezi internet sitelerinde tanıtımının yapılması ve köydeki turizm aktivitelerini tanıtan bir web sitesinin kurgulaması önerilmiştir.

EKO-TURİZM HEDEFLERİ	ÖRNEK 1 OKAVANGO DELTASI	ÖRNEK 2 HONGDONG KÖYÜ	ÖRNEK 3 COX'S BAZAR	ÖRNEK 4 BÜYÜKKONUK KÖYÜ	ÖRNEK 5 ÇANDIR KÖYÜ	ÖRNEK 6 YUKARIYAPICI KÖYÜ
Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	Çalışma Yapılan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan
Yerel toplumu planlamaya dahil etme	Çalışma Yapılan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan
Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon	Çalışma Yapılan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan
Yerel ekonominin desteklenmesi	Çalışma Yapılan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan
Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması, çevrenin iyileştirilmesi	Çalışma Yapılan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan
Doğal sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı	Çalışma Yapılan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan
Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan
Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi	Çalışma Yapılan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan	Çalışma Yapılmayan

Şekil 2.16. Eko-turizm hedefleri doğrultusunda örneklerin analizi

Kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişiminde eko-turizmin rolü ve önemini konu alan tez çalışması kapsamında; eko-turizmin her bir hedefi için dünyadan ve Türkiye’den incelenen örneklerin hangilerinde çalışmaların yapıp yapılmadığı ve önerilerin sunulduğu Şekil 2.16’da özetlenmiştir. 2. Bölüm olan kuramsal temeller ve kaynak araştırmasının sonunda, tezin konusunu oluşturan temel kavramlar ve bileşenleri Şekil 2.17.’de sistematize edilerek açıklanmıştır. Bir sonraki bölümde ise, kavramsal çerçeveye dayanarak kırsal yerleşmelerde sürdürülebilir gelişmenin eko-turizm ile nasıl sağlanabileceği alan çalışması yapılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Şekil 2.17. Kırsal yerleşme-Sürdürülebilir gelişme- Sürdürülebilir kırsal gelişme- Sürdürülebilir turizm ve Eko-turizm ilişkisi

3. MATERYAL ve YÖNTEM: BURSA KARACABEY İLÇESİ ESKİKARAAĞAÇ KÖYÜ ALAN ÇALIŞMASI

Tez konusunu oluşturan temel kavramların açıklandığı, kuramsal temeller ve kaynak araştırması olan 2. Bölümünden sonra, 3. Bölümde bu kavramlar doğrultusunda alan incelemesi yapılmış ve çalışmada kullanılan araştırma yöntemi açıklanmıştır. Çalışma alanı olarak, Bursa'nın doğal alanlarından biri olan Uluabat Gölü'ne yarımada şeklinde konumlanan Eskikaraağaç köyü seçilmiştir. Alan çalışması kapsamında, ilk aşamada çalışma alanının seçilme nedenleri, konumu ve sınırları belirlenmiş, ikinci aşamada alanın fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri incelenerek mevcut durum analizi yapılmış, üçüncü aşamada ise çalışma alanı ve çevresi hakkında bilgi sahibi olan, alanında uzman kişilerle yapılan görüşmeler hakkında genel bilgi verilmiştir.

3.1. Çalışma Alanının Belirlenmesi

Tez kapsamında, sürdürülebilir kırsal gelişmenin sağlanabilmesi için; çevresel, sosyo-kültürel kaynakların korunması ve devamlılığının olması, yerel halkın yaşam kalitesinin artırılması, yerel ekonominin canlandırılması ve bunun için aynı amaçları taşıyan, doğal alanlarda yapılan 'eko-turizm'in kırsala kazandırılması gerektiği ileri sürülmektedir. Sürdürülebilir gelişmenin ve eko-turizmin ortak olan amaçlarının sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için öncelikle eğitimlerle hem yerel halkta hem de ziyaretçilerde 'sürdürülebilirlik' bilinci oluşturulmalıdır. Bu şekilde; sürdürülebilirliğin önemini bilincine vararak gerekli sorumlulukları yerine getirmeyi kabullenmiş olan yerel halk ve ziyaretçiler, sosyo-kültürel değerleri ve doğal ve yapılı çevreyi koruyarak kırsal yerleşmelerin gelişimini sağlayabilir. Sürdürülebilir kırsal gelişim için etkili olduğu ileri sürülen eko-turizm, ekonomiyi canlandırarak yerel halkın yaşam kalitesini arttırabilir. Böylelikle nüfusu azalan kırsal yerleşmeler, tekrar yaşam alanı olarak tercih edilirken aynı zamanda korunan çevresi ve kültürü sayesinde bilinçli turistler tarafından cazibe merkezi haline gelebilir.

Bu nedenle; turizm açısından önemli bir değer olan Uluabat Gölünde yarımada olarak konumlanmış, Bursa'nın kırsal yerleşmelerinden biri olan Eskikaraağaç Köyü çalışma alanı olarak seçilmiştir. Köyün doğal ve yapılı çevresini korumak, yerel kültürünün sürdürülebilirliğini sağlamak, yerel halkın yaşam kalitesini arttırmak ve köyün yerel ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirerek ekonomisini canlandırmak için son yıllarda hızla gelişen eko-turizm potansiyeli kırsala kazandırılmak istenmiştir. Bu kapsamda; ortak maddelere sahip AB'nin kırsal kalkınma fonu olan EAFRD'nin Aks 3 hedefleri ile eko-turizmin hedefleri doğrultusunda Eskikaraağaç köyünün sürdürülebilir gelişimi için çeşitli öneriler geliştirilecektir.

3.1.1. Çalışma alanının seçilme nedenleri

Çalışma alanının yer aldığı Bursa ili, Marmara bölgesindedir ve Türkiye'nin en kalabalık dördüncü şehridir. 2015 Dünya Yaşanabilir Şehirler sıralamasında dünyada 48. Türkiye'de 1. Sırada yer alan Bursa, Marmara bölgesinde turizm potansiyeli açısından İstanbul'dan sonra en önemli merkezlerden birisidir. Doğal, kültürel ve tarihsel zenginlikler açısından önemli kaynaklara sahip olduğu için burada birçok turizm çeşidi ve turizm aktiviteleri gerçekleştirilebilir. Bursa; Türkiye'nin ilk kış turizmi merkezi olan Uludağ Kayak Merkezi, günübirlik turizm, kampçılık, trekking için Uludağ Milli Parkı, özel araç veya jeep safari ile gezinti için Uludağ etekleri, deniz tatili amaçlı Marmara Denizi kıyıları, termal, sağlık turizmi için Roma Dönemi'nden beri kullanılan kaplıcaları ve sağlık merkezleri, kültür turizm amaçlı Bursa ve İznik erken Hristiyanlık ve Osmanlı döneminin eşsiz eserleri, Bursa ilçelerinin tabii güzellikleri, çağlayanları, mağaraları ve otantik Osmanlı köyleri, kuş gözlemciliği, balıkçılık, yaban hayatı izleme ve yüzme, kano, sörf gibi su sporları için İznik ve Uluabat (Apolyont) gölleri ile turizmde alternatifler üretilebilmesi için uygun bir yerdir. Ayrıca Bursa Marmara bölgesinin İstanbul'dan sonra gelen ikinci büyük şehridir ve ekonomik açıdan Türkiye'nin gelişmiş, en önemli sanayi kentlerindedir. (Küçükaslan 2015). Sanayi kenti ve otomotiv üretim merkezi olan Bursa, ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik nedenlerden ötürü hızlı bir kentleşme süreci yaşamaktadır. Bu süreçte; tarım ve hayvancılık ile geçimini sağlayan kırsal yerleşmelerde tarımın verimliliği ve kişi başına düşen gelir, köylüyü köyünde tutmaya yetmeyecek kadar düşük ve kentlerdeki altyapı, ulaşım, eğitim gibi

temel hizmetler daha gelişmiş olduğundan, Bursa ve diğer sanayi kentlerinde hem kent dışından hem de kendi ilçelerinden gelen insanlarla kent nüfus sayısı artmakta buna karşılık köyler göç vermektedir. Kentlerin sahip olduğu birçok toplumsal ve kültürel olanaklar ve hizmetlerin çekici gelmesi, kente göçe bir yükseliş, sosyal ve ekonomik bir dönüşüm gözüyle bakılması ve çeşitli düzeylerde verilen siyasal kararlar, oluşturulan yasalar da köyden kente göç sebeplerindedir. Tez kapsamında kırsal yerleşmelerin sürdürülebilirliğini sağlamak adına yaşam kalitesini arttırmayı, ekonomik çeşitliliği sağlamayı ve köyün doğal ve yapılı çevresi ile kültürünü korumayı amaçlayan ‘ekoturizm’, potansiyeli olan kırsal alana önerilmiştir. Bu şekilde köyün yeniden hem yaşam alanı hem de cazibe merkezi olarak tercih edilmesini sağlamak ve önemini ortaya koymak ayrıca bu konuda yapılacak olan çalışmalara ışık tutabilmek hedeflenmektedir.

Bu kapsamda çalışma alanı olarak, Bursa’nın Karacabey ilçesine bağlı olan Eskikaraağaç Köyü seçilmiştir. Eskikaraağaç, biyo-çeşitlilik açısından ülkemizin en önemli sulak alanlarından biri olan Uluabat Gölünde yarımada olarak konumlanmıştır. Ülkemizdeki on dört Ramsar alanından biri olan Uluabat Gölü ve çevresi zengin kuş çeşitliliğine, flora ve faunaya sahip olması nedeni ile 1998 yılında dokuz Ramsar kriterinden 4’nü sağladığı için Ramsar alanı ilan edilmiştir. Ramsar; 2 Şubat 1971 tarihinde İran’ın Ramsar kentinde imzalanan, sulak alanların korunmasını ve akılcı kullanımını hedefleyen sözleşmedir ve özellikle su kuşları yaşama ortamı olarak uluslararası öneme sahip sulak alanların korunması sözleşmesi olarak da bilinir. Göl aynı zamanda Kasım 2000’de uluslararası bir sivil toplum kuruluşları ortaklığı projesi olan ve 2001 yılı itibariyle dünyaca ünlü 38 gölü bünyesine alan Living Lakes (Yaşayan Göl) Ağına dahil edilmiştir (Dalkıran 2015). Uluabat gölü ve çevresi Avrupa-Asya kuş göç yolu üzerinde, kuşların yoğun üreme alanı ve aynı zamanda leyleklerin üreme, barınma ve konaklama alanıdır. Ancak leyleklerin çeşitli nedenlerden öldükleri ve yuvalarının azaldığı gözlemlenmiştir. Bu durumu engellemek için Ziraat Yüksek Mühendisi Franziska Arıcı ve Prof. Dr. İsmet Arıcı tarafından “Uluabat Gölü Leylek Dostu Köyler Projesi” adı altında bir koruma projesi tasarlanmıştır. Projenin amacı:

- 1) Çevreyi koruma anlayışını geliştirmek,
- 2) Yaban hayatın sürdürülebilirliğini sağlamak,

- 3) Uygun bir üreme ortamı sağlayarak leylek sayılarını arttırmak,
- 4) Pilot köyler oluşturularak köylerin çekiciliğini arttırmak,
- 5) Kesintilere neden olan eski elektrik hatlarını yenilemek,
- 6) Yerel halk için alternatif gelir kaynakları oluşturmak,
- 7) Devlet otoritelerinin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK'ların) çevre sorunlarına olan ilgisini arttırmak ve STK'larla çalışmalar yapmak (Yaslıoğlu ve ark. 2007).

Bu leylekleri koruma projesi 2003 yılında Uluabat Gölü Yönetim Planına dahil edilmiş, birçok kişi, kamu ve özel kuruluş ve STK'nın desteği ile yürütülmüştür. Proje alanı olarak Şekil 3.1'de gösterilen Uluabat Gölü'nün etrafındaki köyler seçilmiştir. Eskikaraağaç pilot köy olarak belirlenmiş ve ilk uygulamalar burada yapılmıştır (Arıcı 2015).

Şekil 3.1. Leylek Dostu Köyler Proje Alanı (Arıcı 2015)

2003 yılından itibaren leylekleri ve doğal çevresini korumak için çalışmalar yapan Eskikaraağaç köyü, 2011 yılında Avrupa Leylek Köyleri Ağına dahil olmuştur. 1994'ten

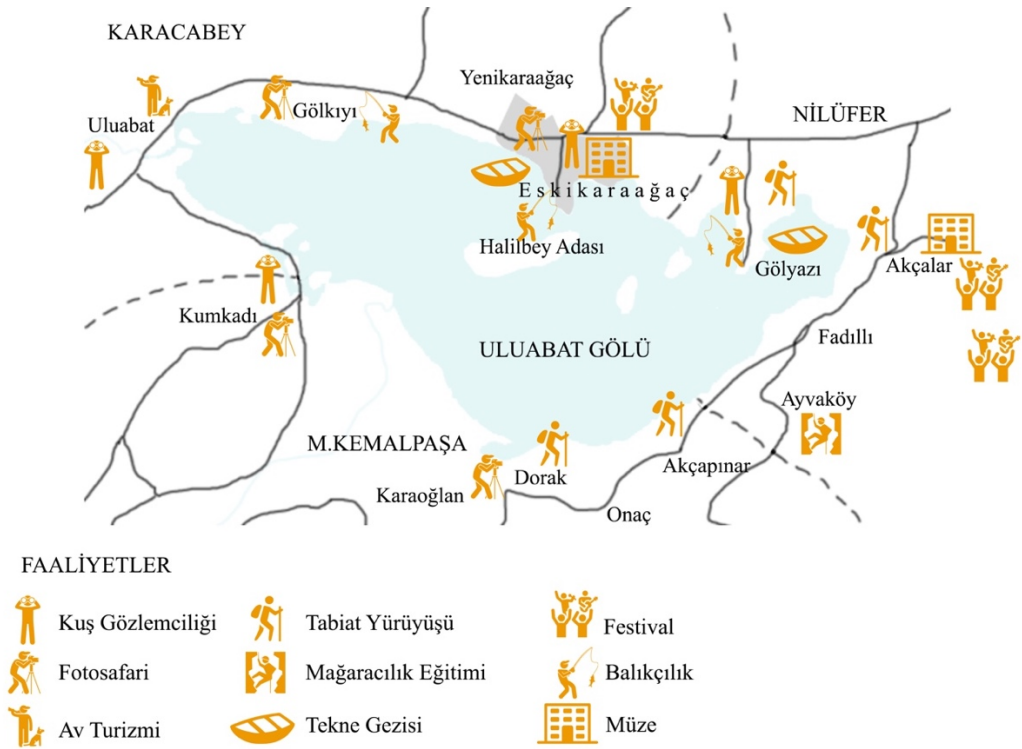
beri leylekleri ve doğayı korunmak adına “Avrupa Leylek Köyü” unvanıyla EuroNatur vakfı 15 köyü onurlandırmıştır. Eskikaraağaç bu unvana sahip Türkiye’nin tek leylek köyüdür (Anonim 2017b). Ayrıca Eskikaraağaç köyü, Uluabat Gölü çevresinde doğal ve kültürel özellikleri ile hem tanınan hem de tanınmayan birçok turistik kırsal alana da oldukça yakındır ve köy doğa yürüyüşleri, kuş gözlemciliği, balıkçılık, fotoğrafçılık, geleneksel yemekleri tatma gibi eko-turizm aktivitelerini gerçekleştirmek için uygundur. Bütün bunlar Eskikaraağaç köyünün çalışma alanı olarak seçilmesinde birer etken olmuştur.

Şekil 3.2. Uluabat Gölü çevresindeki kırsal yerleşmeler (Google haritadan uyarlanmıştır)

Uluabat gölü doğal kaynak değerlerinin yanı sıra, tarihi ve kültürel dokusu ile de turizm çeşitleri açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Şekil 3.2.’de gösterilen Uluabat Gölü çevresindeki kırsal yerleşmelerden, ‘Gölyazı’ köyü turizm potansiyeli bakımından çevresindeki yerleşim alanlarına göre daha çok tanınmıştır ve köy içinde doğal ve tarihi yapılar olan Aziz Panteleimon Kilisesi, kuzeybatısındaki Kız Ada üzerinde yer alan köye ismini veren Apollon tapınağı, mimari özellikleri açısından çeşitli mezarların bulunduğu Nekropol, tiyatro kalıntıları, köy içindeki anıt çınarlardan en yaşlısı olan Ağlayan Çınar, iki giriş kapısı olup yarımada şeklindeki Gölyazı’nın etrafını çeviren sur duvarlarından

halen ayakta olan kule olarak da bilinen giriş kapısı, Türk dönemi yapılarından hamam, okul bahçesinde bulunan Yel değirmeni, yıkık halde olan Sübyan Mektebi kalıntıları ve Rum evleri mevcuttur ve göl çevresinde konaklama için kullanılan Faik Bey Konağı ve Göl Gören Pansiyonu bu köydedir. ‘Gölkıyı’ köyü yakınlarında Osmanlı Erken Dönem mimarisi örneklerinden olup restore edilen Issız Han bulunmakta ve günümüzde göl yakınlarındaki konaklama ihtiyaçlarını gidermektedir. ‘Uluabat’ köyü antik bir yerleşme olup köyde çoğu Bizans mimarisi örneklerinden bugün sadece Michael Archestrategos Kilise’si kalıntıları vardır. ‘Akçalar’ köyü yakınlarında öncelikli hedef kitlesi öğrenciler olan, tarih öncesi Neolitik ve Kalkolitik dönemleri yansıtan köy canlandırmaları ile yakın geçmişimizi ve halen yaşamakta olan geleneksel köy canlandırmaları yapılan, 8500 yıllık tarihi yansıtan Aktopraklık Höyük Arkeopark ve Açık hava Müzesi ile Arkeoloji okulu bulunmaktadır. Eskikaraağaç’ta ise Mikhael Archangelos Kilisesi ve burç kalıntısı vardır (Anonim 2014c).

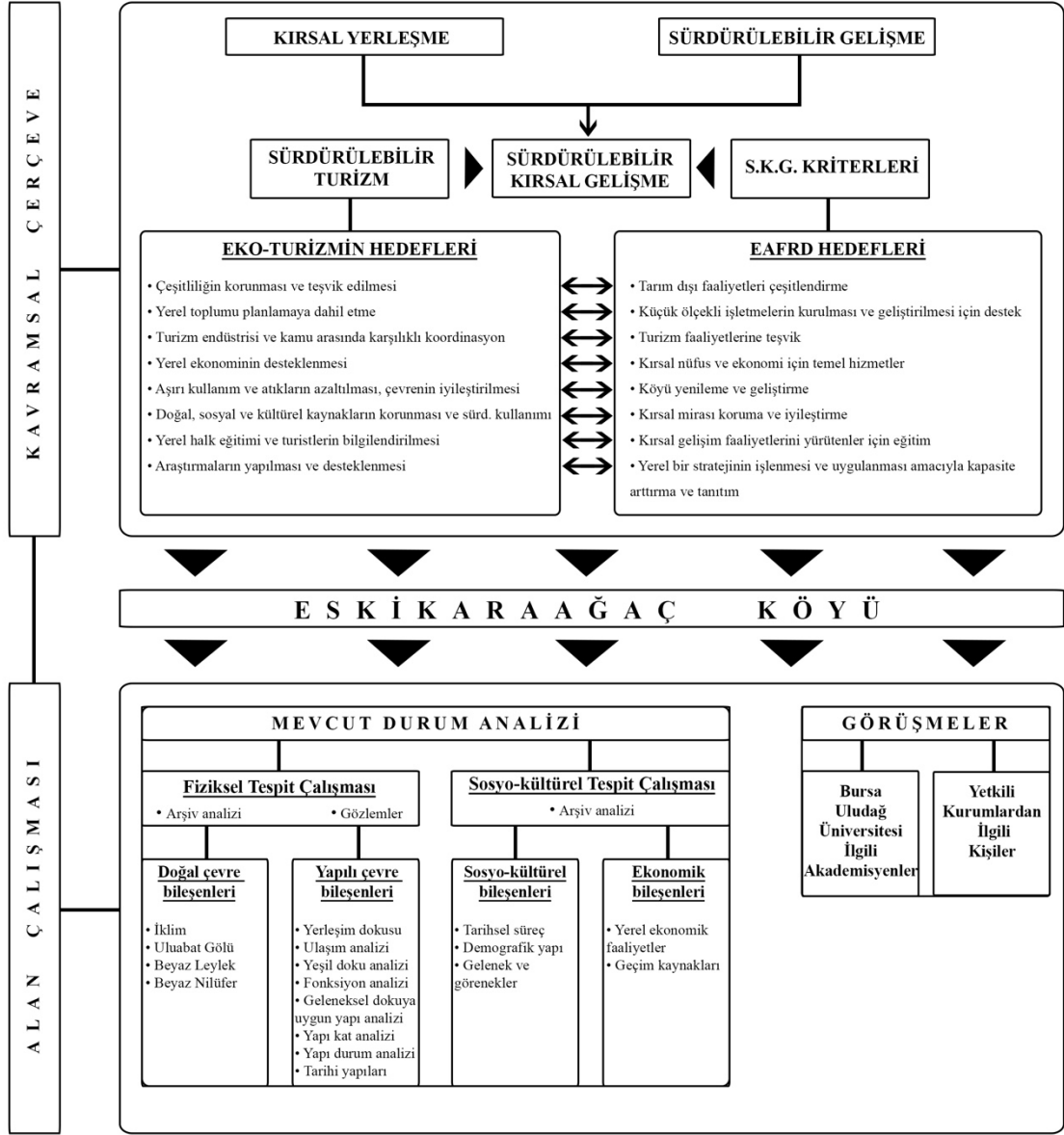

Şekil 3.3. Uluabat Gölü çevresindeki eko-turizm aktiviteleri (Google haritadan uyarlanmıştır)

Tarihi, kültürel ve tabii güzellikleri zengin biyo-çeşitliliği ile Uluabat Gölü eko-turizme uygun alanlarımızdandır. Şekil 3.3'te görüldüğü gibi Uluabat gölü çevresindeki kırsal yerleşmelerde eko-turizm aktivitelerinden balıkçılık, kuş gözlemciliği ve foto-safari yaygın olarak yapılmaktadır. Gölyazı-Akçalar arasında 14 km, Akçapınar-Dorak arasında 6,75 km uzunluğunda yürüyüş rotaları bulunmakta olup bu yürüyüş rotalarını atv araçları ve dağ bisikletleri de kullanabilmektedir. 'Ayvaköy'deki Ayvaini Mağarasında mağaracılık eğitimleri verilmektedir. Akçalar köyünde 2010 yılından beri her yıl İncir Festivali, Akçalar- Fadıllı Paraşüt Alanında 2013 yılından beri her yıl Havacılık Festivali, Eskikaraağaç köyünde 2004 yılından beri her yıl Leylek Festivali düzenlenmektedir. Gölyazı ve Eskikaraağaç köylerinde tekne gezileri yapılmaktadır. Ayrıca Eskikaraağaç'ta yer alan eski okul binası yenilenmiş, şu an ziyaretçi merkezi olarak kullanılmakta ve ziyaretçi merkezinin bulunduğu alanda kuş tahnit müzesi ve kuş gözlem kulesi yer almaktadır. Diğer bir kuş gözlem kulesi ise Uluabat Mahallesi'nde bulunmaktadır (Anonim 2015b).

Yashioğlu ve ark. (2007), Leylek Dostu Köyler Projesi ve Eskikaraağaç'taki diğer çevre koruma projelerinin köyün gelişimi ve yerel halk üzerindeki etkilerini araştırmak için bir anket çalışması yapmışlar. Bu anket çalışmasında katılımcılar 26 kadın ve 48 erkekten oluşan, yaşları 18-83 arasında değişmekte olup ortalama yaşın 49 olduğu, rastgele seçilen köy halkıdır. Doğal ve yapılı çevreyi koruma, turizm potansiyeli, yerel halkın bilinci, tarımsal gelişme ve yerel ekonomi konularını içeren anket sorularının sonucuna göre; yerel halkın köyün gelişimine katkısı olan projeleri desteklediği, hatta bu projelerin yerel ekonomiyi canlandıracağına dair beklentilerinin arttığı ve zamanla köye gelen ziyaretçilerle iyi ilişkilerin kurulduğu görülmüştür. Türkiye'deki sulak alanların korumasına yönelik katılımcı yönetiminin ilk örneği olan Uluabat projesinde pilot köy olarak seçilen Eskikaraağaç'ın Uluabat çevresindeki diğer köylerden farkı, yerel halkının leylekleri ve doğal yaşam alanlarını korumak için özverili olması ve bu doğrultudaki çalışmalara katılarak Avrupa leylek köyü olarak seçilmiş olmasıdır. Bu kapsamda Eskikaraağaç ve göl çevresindeki köylerin ortak girişimleri ile doğal ve yapılı çevrenin korunmasına dayalı köylerin iyileştirilmesi ve sürdürülebilir kırsal gelişme için örnek bir

model oluşturulabilir ve bu bölgede eko-turizm geliştirilebilir. Tez çalışmasında bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmalar Şekil 3.4.'de özetlenmiştir.

Şekil 3.4. Tez çalışmasının amacı doğrultusunda yapılan çalışmalar

Kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişimini sağlamada eko-turizm etkin rolü ve önemini belirlemek amacı olan tez çalışması iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada literatür ve arşiv analizi yöntemleriyle ilgili kavramların literatürdeki yeri taranmış ve kavramlar arasında ilişkiler kurgulanmıştır. Tezin kavramsal çerçevesini oluşturan bu ilk

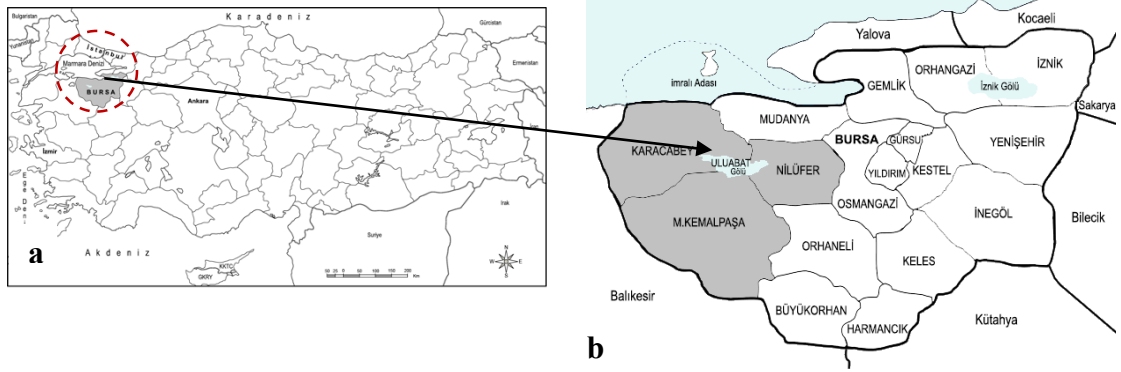
aşamada, kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişimi için AB'nin sağladığı EAFRD fonu ve önerilen eko-turizmin ortak hedeflerinin olduğu sonucuna varılmıştır. İkinci aşamasında bu ortak hedeflerin Eskikaraağaç'ta sağlanabilmesi için alan çalışması kapsamında mevcut durum analizleri, gözlem ve yerinde tespit çalışmaları ve görüşmeler yapılmıştır. Çizelge 3.1.'de sürdürülebilir kırsal gelişme fonu olan EAFRD ve eko-turizmin her bir hedefinin Eskikaraağaç'ta sağlanabilmesi için alan çalışması kapsamında yapılan çalışmalar; FTÇ (fiziksel tespit çalışmaları), STÇ (sosyo-kültürel tespit çalışmaları), gözlemler ve görüşmeler detaylandırılmıştır.

Çizelge 3.1. EAFRD ve eko-turizm ortak hedeflerinin Eskikaraağaç'ta sağlanabilmesi için yapılan çalışmalar

EAFRD – Aks 3 Hedefleri	Eko-Turizm Hedefleri	Eskikaraağaç'ta Yapılan Çalışmalar
*Tarım dışı faaliyetleri çeşitlendirme	*Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi	*FTÇ 'Doğal çevre bileşenleri' (arşiv analizi) *STÇ 'Ekonomik bileşenleri' (arşiv analizi) *Görüşmeler
*Küçük ölçekli işletmelerin kurulması ve geliştirilmesi için destek	*Yerel toplumu planlamaya dahil etme	*STÇ 'Sosyo-kült. bileşenleri' (arşiv analizi) *Görüşmeler
*Turizm faaliyetlerine teşvik	*Turizm endüstrisi ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon	*FTÇ 'Yapılı çevre bileşenleri' (arşiv analizi, gözlemler) *STÇ 'Sosyo-kült. bileşenleri' (arşiv analizi) *Görüşmeler
*Kırsal nüfus ve ekonomi için temel hizmetler	*Yerel ekonominin desteklenmesi	*STÇ 'Ekonomik bileşenleri' (arşiv analizi) *Görüşmeler
*Köyü yenileme ve geliştirme	*Aşırı kullanım ve atıkların azaltılması, çevrenin iyileştirilmesi	*FTÇ 'Doğal çevre bileşenleri' (arşiv analizi) *FTÇ 'Yapılı çevre bileşenleri' (arşiv analizi, gözlemler) *Görüşmeler
*Kırsal mirası koruma ve iyileştirme	*Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı	*FTÇ 'Doğal çevre bileşenleri' (arşiv analizi, gözlemler) *STÇ 'Sosyo-kült. bileşenleri' (arşiv analizi) *Görüşmeler
*Kırsal gelişim faaliyetlerini yürütenler için eğitim	*Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi	*FTÇ 'Yapılı çevre bileşenleri' (arşiv analizi, gözlemler) *STÇ 'Sosyo-kült. bileşenleri' (arşiv analizi) *Görüşmeler
*Yerel bir stratejinin işlenmesi ve uygulanması amacıyla kapasite artırma ve tanıtım	*Araştırmaların yapılması ve desteklenmesi	*FTÇ 'Yapılı çevre bileşenleri' (arşiv analizi, gözlemler) *STÇ 'Sosyo-kült. bileşenleri' (arşiv analizi) *Görüşmeler

3.1.2. Çalışma alanının konumu ve sınırları

Eskikaraağaç Köyü, Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Bölgesinde bulunan Bursa ilinde yer almaktadır. Marmara denizinin güneyinde, doğu-batı doğrultusunda uzanan ve Bursa ilinde Karacabey, Nilüfer ve Mustafakemalpaşa ilçeleri sınırları içerisinde kalan ülkemizin en önemli sulak alanlarından biri olan Uluabat (Apolyont) Gölü'nün kıyısında yer alan köy; Bursa'nın Karacabey ilçesine bağlıdır ve Karacabey'e 30 km, Bursa'ya 45 km mesafe uzaklıktadır. Karacabey ilçesi, doğudan Mudanya ve Nilüfer, güneyden Mustafakemalpaşa, Susurluk, güneybatıdan Manyas, batıdan Balıkesir'in ilçesi Bandırma ve kuzeyden Marmara Denizi ile çevrili olup, yüzölçümü 1.285 kilometrekaredir (Anonim 2015c).

Şekil 3.5. Bursa, (a. Türkiye'deki konumu, b. Uluabat Gölü'nün sınırları (Google haritadan uyarlanmıştır))

Şekil 3.6. Çalışma alanı olan Eskikaraağaç'ın sınırları (Google haritadan uyarlanmıştır)

Karacabey'in doğusunda yer alan Eskikaraağaç Köyü, Uluabat Gölüne doğru uzanan bir yarımada üzerinde konumlanmıştır. Köyün kuzeyinde Yenikaraağaç köyü, güneyinde Uluabat Gölü, kuzeydoğusunda Hıdırellezüstü Tarlası, kuzeybatısında Açmalar ve Bağlar, batısında Gölboyu, güneyinde ise Taşlık mevkiileri bulunmaktadır. Eskikaraağaç'ın karşısında irili ufaklı adalar yer almaktadır ve bu adaların en büyüğü Halilbey adasıdır (Anonim 2014b).

Şekil 3.7. Eskikaraağaç Köyü'ne genel bakış (Google haritadan uyarlanmıştır)

3.2. Çalışma Alanının Mevcut Durum Analizi

Tez kapsamında kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişimi için önerilen turizm sektörünün potansiyeli önemlidir. Bu nedenle turizm kaynaklarının mevcut durumu incelenmelidir. Turizm kaynakları doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik kaynaklar olarak ayrılır. Doğal kaynaklar olan dağlar, göller, şelaleler, ovalar, eşsiz manzaraların ekonomik kullanımları ve korunma durumları konusunda farkındalık meydana getirilebilirse sürdürülebilir turizm gelişim gösterecektir. Diğer bir turizm kaynağı olan sosyo-kültürel kaynaklar; anıtsal ve sivil mimari yapılar, sanat ürünleri ve koleksiyonları, kültürel kimlikler, gelenekler ve farklı dilleri kapsayan, somut ve somut olmayan kültür mirasının tüm ürünleridir ve bu değerlerin korunması da sürdürülebilir turizm gelişimi için önemlidir. Ekonomik kaynaklar altyapı, insan kaynakları ve farklı ekonomik

sektörlerin bileşimini içermekte ve yerel nüfusun turizme yaklaşımı, turizm sektöründe çalışma isteği gibi unsurları içeren bu kaynaklar da turizmin sürdürülebilir gelişimi ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle sürdürülebilir bir turizm stratejisi için bölgenin turizm potansiyeli ve kaynakları, taşıma kapasitesi dikkate alınmalı ve bu konularda gerekli araştırmalar yapılmalıdır.

Bu kapsamda; sürdürülebilir turizm çeşidi olan doğa turizmi-eko-turizm, doğal ortamların ve güzelliklerin bulunduğu ortamlarda daha yoğun olarak yapılabilecek bir turizm çeşididir ve ülkemizin zengin biyolojik çeşitliliğine sahip 'Uluabat Gölü' eko-turizme uygun alanlarımızdandır. Bu doğrultuda, çalışma alanı olarak seçilen Uluabat Gölünde yarımada olarak konumlanan 'Eskikaraağaç' köyünün sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla gerçekleştirilen alan çalışmasının ilk aşamasında sürdürülebilirliğin üç temel bileşeni baz alınarak mevcut durum analizi yapılmıştır. Fiziksel analiz kapsamında yerleşmenin doğal ve yapılı çevre bileşenleri ele alınmış ve sürdürülebilirliğin ekolojik-çevresel bileşeni değerlendirilmiştir. Sosyo-kültürel analiz kapsamında ise yerleşmenin sosyal, kültürel ve ekonomik bileşenleri ele alınmış ve sürdürülebilirliğin sosyal ve ekonomik bileşenleri değerlendirilmiştir.

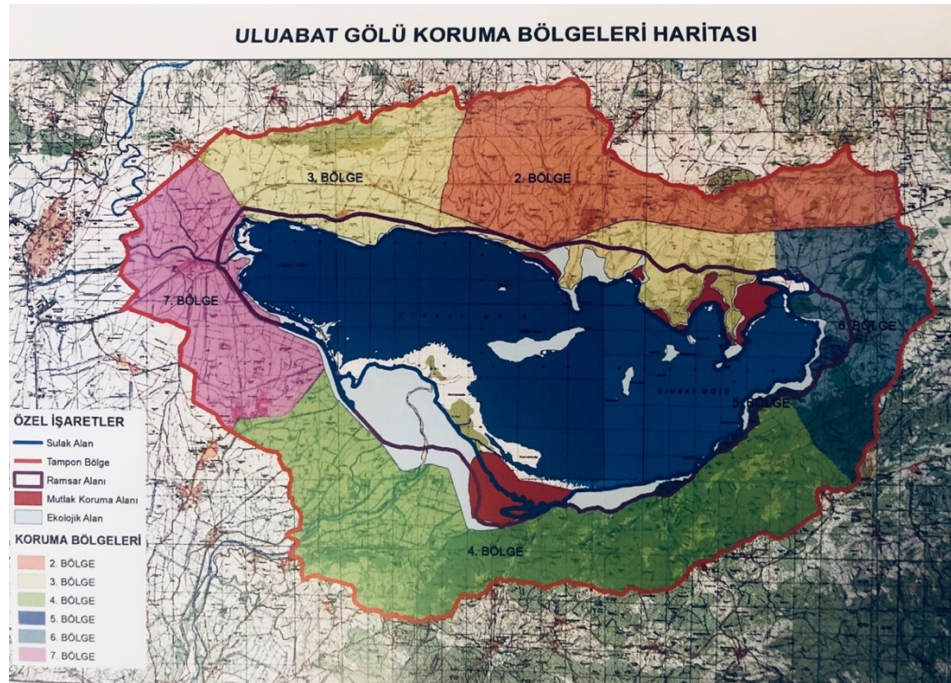
3.2.1. Fiziksel tespit çalışmaları

Bu bölümde çalışma alanı olan Eskikaraağaç köyünün konumlandığı, biyo-çeşitlilik bakımından zengin olan Uluabat Gölünün fiziki yapısından ve göldeki önemli değerlerden genel olarak bahsedildiği doğal çevre bileşenleri ve köyün yerleşim dokusu, yeşil doku, ulaşım, fonksiyon ve yapı durumu analizlerinin yapıldığı, tarihi yapılarının incelendiği yapılı çevre bileşenleri açıklanmıştır.

Doğal çevre bileşenleri: Önemli sulak alanlarımızdan biri olan Uluabat (Apolyont) Gölü Sulak Alanı (Ramsar Alanı) Avrupa'dan Asya'ya uzanan önemli kuş göç yollarından bir tanesinin üzerindedir. Buzul çağda meydana gelen tektonik hareketler sonucu güncel morfolojik yapısını kazanan gölün, genellikle bir deniz kalıntısı olduğu kabul edilir. Denizden yüksekliği yaklaşık 8 metre olup, gölün alanı su seviyesine bağlı olarak değişmekle birlikte 120-240 km² arasındadır. Uluabat, büyük ve sığ bir tatlı su gölüdür.

Gölün doğu-batı yönündeki uzunluğu 23 km, kuzey-güney yönündeki genişliği ise 10,5 m kadardır. Marmara iklimi etkisinde olan bölgede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlı geçmekte olup yağışlar çoğunlukla yağmur şeklindedir. Gölü ortalama derinliği ise 3 metredir, ancak mevsimlere bağlı olarak su seviyesi değişmekte olup yaz aylarında derinlik 0,8-1 m'ye kadar düşmektedir (Anonim 2013b).

Türkiye'deki en geniş nilüfer yataklarına sahip olan Uluabat gölünün hemen hemen bütün kıyıları geniş sazlıklarla, sığ kesimleri ise su içi bitkilerle kaplıdır. Islak çayırlar, söğütler, ılgınlar, hayıtlar, sucul bitkiler, sazlıklar, nilüferler ve su sümbülleri yaygın olarak görülen bitki türleridir. Şu an gölü besleyen kaynak, gölün güneybatı kısmından göle giriş yapan Mustafakemalpaşa Çayı olup gölün çıkışı ise batısındaki Çapraz Çayı ile gerçekleşmektedir. Uluabat Gölü Sulak Alan Yönetim Planı ile yönetilen göl, Ramsar Alanı olup Eskikaraağaç ve Gölyazı köyleri Ramsar Alanı içinde, diğer köyler ise dışında kalmaktadır. Şekil 3.8.'de gösterildiği gibi Ramsar Alanı içinde olan Eskikaraağaç, Uluabat Gölü'nün 3. Koruma Bölgesi sınırlarındadır. Köyün büyük bir alanı Ekolojik Alan, bir kısmı da Mutlak Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır (Anonim 2015d).

Şekil 3.8. Uluabat Gölü Koruma Bölgeleri Haritası (Anonim 2015d)

1998 yılında Ramsar alanı ilan edilen, 2001 yılında ise Yaşayan Göller (Living Lakes) ağına katılan Uluabat gölü, doğal güzellikleri ve tarihi dokusu ile hem ülkemizde hem de uluslararası düzeyde önemli bir yere sahiptir. Beyaz Nilüfer ve Beyaz Leylek Uluabat Gölü'nün sembolleridir (Şekil 3.9.). Sayıları azalan Beyaz Leylekleri korumak ve leyleklerin sayılarını arttırmak için çalışmaların yapıldığı Eskikaraağaç Köyü'nde 2004 yılından beri her yıl 'Leylek Festivali' düzenlenmektedir. Bu festivallerde gölün tanıtımı yapılmakta, doğal zenginlikleri, tarihi ve biyolojik zenginliği vurgulanmakta, aynı zamanda göldeki sorunların çözümü için çeşitli çalıştaylar düzenlenmektedir (Dalkıran 2015).

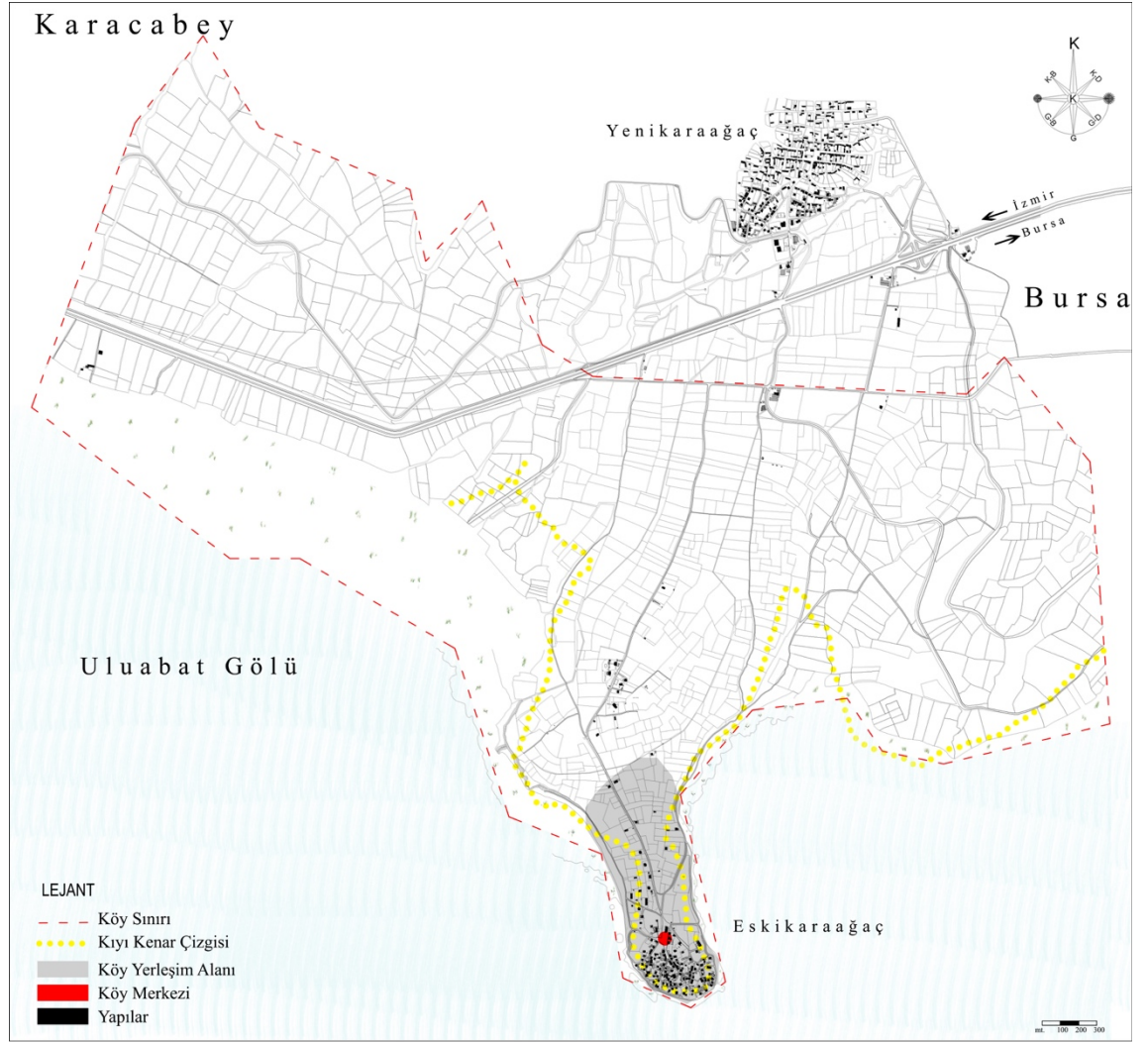
Şekil 3.9. Uluabat Gölü'nün sembolleri, (a. Beyaz Nilüfer, b. Beyaz Leylek (Dalkıran 2015)

Eskikaraağaç Köyü Uluabat Gölünün kuzeyinde, gölden +0-150 m yükseklikte köy merkezi olan bir yerleşmedir. Gölde yarımada olarak konumlanmış olan köyün arazi yapısı düzlüktür (Şekil 3.10.).

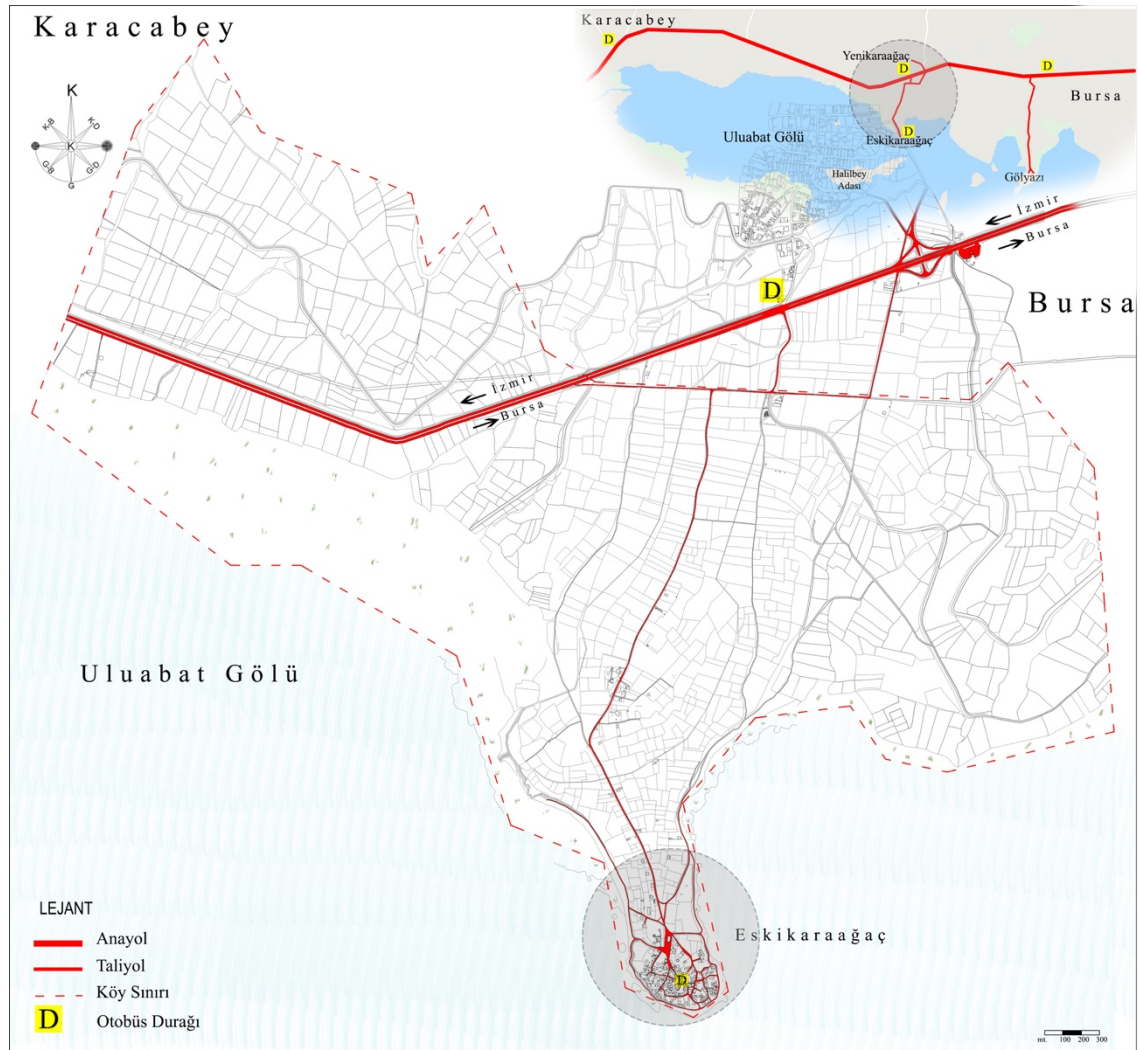
Şekil 3.10. Uluabat Gölü'nün fiziki yapısı (Google haritadan uyarlanmışır)

Yapılı çevre bileşenleri: Eskikaraağaç köy merkezi gölden 25 km uzaklıkta olup toplam yerleşim alanı yaklaşık 30 hektardır. Köy eski bir yerleşim yeri olduğu için yollar dar ve tarlalar küçüktür. Şekil 3.11.'de görüldüğü üzere Eskikaraağaç köyü, hemen kuzeyinde bulunan Yenikaraağaç köyüne oranla daha az dolu alanlara sahiptir. Bunun nedeni Ramsar Alanı içerisinde olması ve yapılaşmaya sınırlı sayıda izin verilmesidir. Çevre ve şehircilik bakanlığınca 2017 yılında belirlenen Uluabat gölü kıyı kenar çizgisinden 100 m sonra yerleşime izin verilmektedir (Anonim 2019s). Ancak köyün yerleşimi daha önceden oluştuğu için yapıların çoğu bu sınır çizgisi içinde, gölün hemen kıyı bölgesinde kalmakta ve bu bölgede yoğunlaşan yapılar iç kısımlarda seyrek olarak devam etmektedir.

Şekil 3.11. Eskikaraağaç yerleşim dokusu (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

Bursa merkeze 45 km, Karacabey'e 30 km mesafe uzaklıkta olan köye karayolu ile ulaşım sağlanmaktadır. Sonradan yapılan kavşak düzenlemesi, köye merkez tarafından gelen ulaşım yolunu kısaltmıştır. Ancak kavşakta ışıklandırma sistemi henüz yapılmamıştır. Köy içi yolu asfaltlı durumdadır. Köye Uludağ Üniversitesi'nden ve Karacabey'den 30 dk. aralıklarla sefer yapan toplu taşıma araçları mevcut ama bu toplu taşıma araçlarının durak noktası kavşak yakınlarındadır. Eskikaraağaç'a üniversiteden direk ulaşım BBB'nin '5 E' hattı ile de sağlanmakta, ancak şu an hafta içi günde sadece bir sefer, hafta sonu ise günde iki sefer mevcuttur (Şekil 3.12.). Bursa-İzmir karayolunda Eskikakaraç Köyü'nü tanıtan, yönlendiren levhalar ve hemen anayoldan köy içi yoluna girişte Kuş Tahnit Müzesini gösteren bir heykel bulunmaktadır (Şekil 3.13.).

Şekil 3.12. Eskikaraağaç genel ulaşım analizi (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

a

b

Şekil 3.13. Köy girişindeki tanıtıcı tabelalar, (a. Hoşgeldiniz tabelası, b. Kuş Tahnit Müzesini gösteren heykel)

Köyün göl seviyesindeki çevre yolu yükseltilmiş, bu sayede gölün kıyısındaki birikmiş çöpler temizlenmiştir. Yaklaşık 1,5 km uzunluğundaki yükseltile çevre yolu, parke taşı ile döşenmiş ve ışıklandırılmış olup şu an yürüyüş ve bisiklet yolu olarak kullanılmaktadır. Bu yol üzerinde iki yerde dinlenme alanları oluşturulmuştur. Temel olarak balıkçılıkla geçinen haneler için yürüyüş yolundan göle ulaşımı sağlamak amaçlı merdivenler yapılmıştır. Ayrıca gölün kıyısına balıkçı tekneleri için bir iskele konulmuştur. İskelenin hemen yanında da balıkçı tekneleri yer almaktadır. BBB tarafından toplu taşıma durak yeri belirlenmiş olup, henüz bir durak yapılmamıştır. Eşikaraağaç'ta yapılan düzenlemeler Şekil 3.14.'te gösterilmiştir.

a

b

c

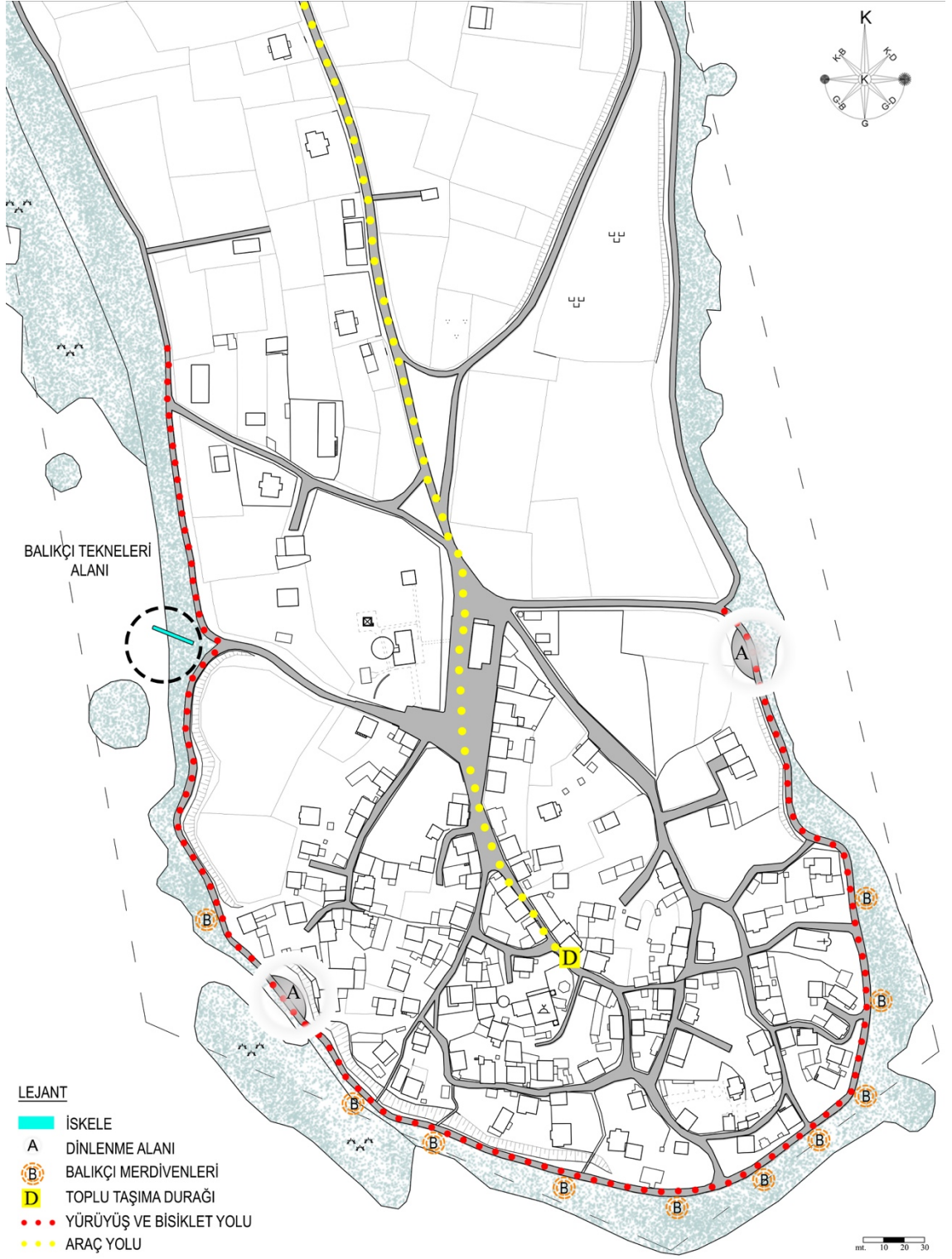

d

e

Şekil 3.14. Eşikaraağaç'ta yapılan düzenlemeler, (a. Yürüyüş ve bisiklet yolu, b. Dinlenme alanı, c. Balıkçı merdivenleri, d. İskele, e. Balıkçı tekneleri alanı)

Şekil 3.15. Eskikaraağaç ulaşım analizi (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

Köyün özellikle sol tarafında yoğunlaşan sazlıklar, göle kıyısı olan hemen hemen her yerde bulunmaktadır. Tarım ve mera arazilerinin sayısı oldukça fazla ve hemen hemen her evin bahçesi mevcut. Köyde son yıllarda artan zeytin yetiştiriciliğine bağlı olarak zeytin ağacı, ceviz, dut ve incir ağacı ile çeşitli meyve ağaçları, çam ağacı ve mezarlık çevresinde yoğunlaşan selvi ağacı bulunmaktadır. Ancak köye adını veren Karaağaç türü artık yok denecek kadar az sayıda kalmıştır. Ayrıca salça ve sebze fabrikalarına yönelik köyde domates, soğan, şeker pancarı, mısır, buğday, susam ve ayçiçeği üretilir. Köyün kuzeyinde yer alan mezarlık ve futbol sahası da köyün yeşil alanlarındandır (Şekil 3.17.).

Şekil 3.16. Eskikaraağaç'taki yeşil alanlar, (a. Sazlıklar, b. Karaağaç türü, c. Mezarlık ve selvi ağaçları, d. Futbol sahası)

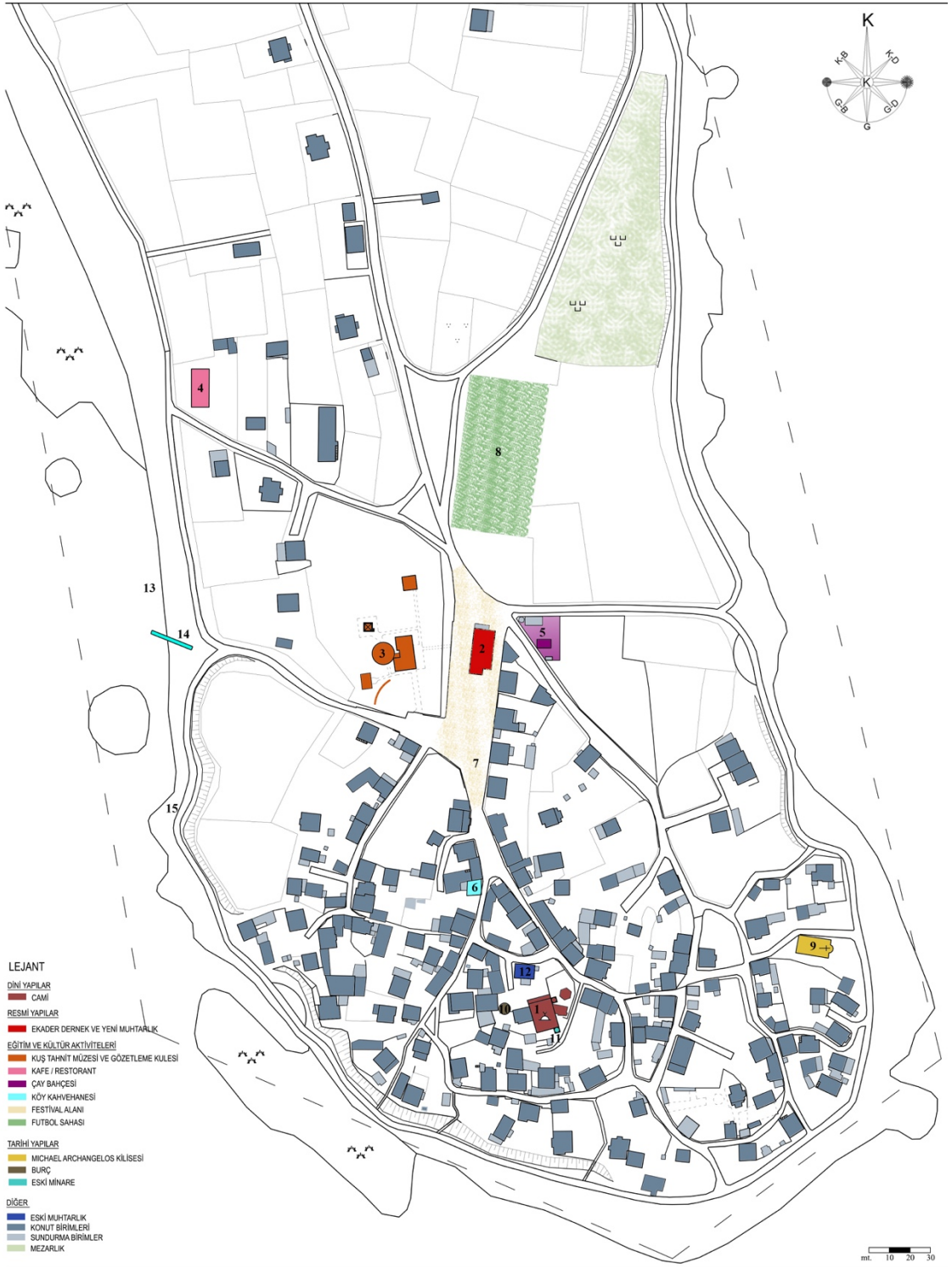

Şekil 3.17. Eskikaraağaç yeşil dokusu (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

Köyde hem içme suyu hem de kanalizasyon şebekeleri bulunmakta olup Bursa'nın ilk doğal arıtma tesisi burada kurulmuştur. Bu arıtma tesisinde; kanalizasyon atıkları, bitki kökleri ve çakıllar arasındaki mikroorganizmalar parçalanıp tarımsal sulamada kullanılabilir hale getirilmektedir. PTT acentesi, sabit telefon ve elektrik bulunan köyde elektrik şebekesi beyaz leylekleri korumak için iyileştirilmiş ve güvenli hale getirilmiştir.

Eskikaraağaç'ın fonksiyon analizinin yapıldığı Şekil 3.18'de görüldüğü üzere; gölün kıyısında yoğunlaşan konut birimlerinin merkezinde cami ve hemen bitişiğinde tarihi eski bir minare bulunmaktadır. Cami ile aynı avluyu paylaşan eski muhtarlık binası iki katlı olup zemin katının bir bölümü depo, bir bölümü ise köy berberi olarak, birinci katı ise köye gelen ziyaretçiler için ihtiyaç halinde konaklama amaçlı kullanılmaktadır. Avlunun güneybatı sınırında tarihi bir burç kalıntısı, güneydoğusunda ise Tarım ve Köy İşleri İdare Başkanlığı, Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü tarafından 2013 yılında yaptırılan tatlı su çeşmesi yer almaktadır. Köy halkı cüz-i bir ücret karşılığında bu çeşmeden 19 litre su alabilmektedir. Köyde Rumlardan kalma tescilli Michael Archangelos Kilise kalıntıları mevcuttur. Kilisenin büyük bir bölümü yıkılmış durumdadır ve şu an ortası köy halkı tarafından depo amaçlı kullanılmaktadır. Köy girişinde yer alan meydan, festival alanı olarak kullanılmakta olup bu alanın kuzeydoğusunda bulunan futbol sahası, festival zamanında otopark alanı olarak kullanılmaktadır. Futbol sahasının kuzeydoğusunda mezarlık mevcuttur. Meydanın ortasında Eskikaraağaç Köyü Kadınları Çevre Koruma ve Kalkındırma Derneği (EKADER) ile muhtarlığın ortak kullandığı bina yer almaktadır. Hemen karşısında eskiden ilkokul binası olarak kullanılan Uluabat kuş tahnit müzesi, kuş gözlem kulesi ve bu yapıların arkasında tuvaletler bulunmaktadır. Gölün kıyısında yer alan restoran, köyde yeme-içme faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği tek sosyal tesis iken, yakın zamanda EKADER binasının hemen yanına ikinci bir şubesi olan çay bahçesi açılmıştır. Ayrıca köy kahvehanesi de hem köy halkına hem de gelen ziyaretçilere hizmet vermektedir. Fonksiyon analizinde belirtilen yapılar Şekil 3.19'da da gösterilmiştir.

Eskikaraağaç köyünde bir eğitim yapısı bulunmamakta, köydeki ilkokul çağındaki çocuklar taşınmalı eğitimle Yenikaraağaç Köyü'ne, lise çağındaki gençler ise Karacabey'e gitmektedir. Köyde sağlık ocağı da yoktur, aile hekimi her cuma günü köye gelmektedir. Bunun dışında köylüler sağlık hizmeti almak için Yenikaraağaç köyüne de gitmektedirler.

Şekil 3.18. Eski karaağaç fonksiyon analizi (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

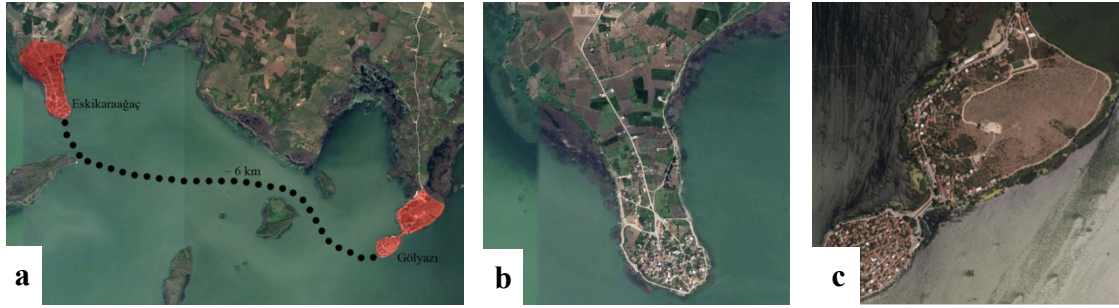

a

Şekil 3.19. Eskikaraağaç, (a. Genel görünüşü, (1-15) İşlevsel yapıları için Şekil a'ya bakın)

Eskikaraağaç köyü, karayolundan yaklaşık 18 km, gölden yaklaşık 6 km mesafe uzaklığındaki Gölyazı ile fiziksel ve sosyo-kültürel açıdan benzerlik göstermektedir. Ramsar koruma alanında yer alan ve Uluabat gölüne yarımada olarak konumlanan bu iki köy, gölün kuzeyinde konumlanmaktadır. Gölden +0-150 m yükseklikte olan yerleşmelerin arazi yapıları ise düzlüktür. Antik dönemde yerleşimin olduğu bilinen Gölyazı’da nüfus mübadeleleri öncesinde Rum kimliği baskın durumdadır (Yurtkuran 2010). Eskikaraağaç’ın sosyo-kültürel analizinin yapıldığı bir sonraki bölümde bu köyün de bir Rum köyü olduğu bilinmektedir. Bu nedenle Rum köyü olan Eskikaraağaç ve Gölyazı sosyo-kültürel açıdan da benzerlik göstermektedir. Temel geçim kaynakları balıkçılık olan bu köylerde tarım ve hayvancılık da yapılmaktadır.

Şekil 3.20. Eskikaraağaç ve Gölyazı arasındaki ilişki, (a. Eskikaraağaç ve Gölyazı yerleşim dokusu, b. Eskikaraağaç, c. Gölyazı (Google haritadan uyarlanmıştır))

Morfolojik ve tipolojik açıdan incelediğimizde de Eskikaraağaç ve Gölyazı birbirine benzemektedir. Şekil 3.20.'de görüldüğü gibi yapılaşma; Gölyazı'da Eskikaraağaç'a oranla daha fazladır ama her iki köyde de göl kıyı şeridinde daha yoğun olmakla birlikte iç kısımlarda seyrekleşmektedir. Yapılar genellikle 2 ile 3 katlı olup, doğal koşullar nedeniyle zeminden yükseltilmiştir. Geleneksel konut yapısında olduğu gibi mahremiyeti korumak amaçlı konutların çoğu avluya sahiptir. Çıkmaz sokakları olduğu gibi genellikle köy içi yollar göl kıyısına ulaşmaktadır. Her iki köye de araçla ulaşım sağlanmakta olup, Gölyazı'ya giden toplu taşımaların seferleri daha sık olduğu için burası daha ulaşılabilir durumdadır.

Şekil 3.21. Eskikaraağaç silüeti (Çakır 2019)

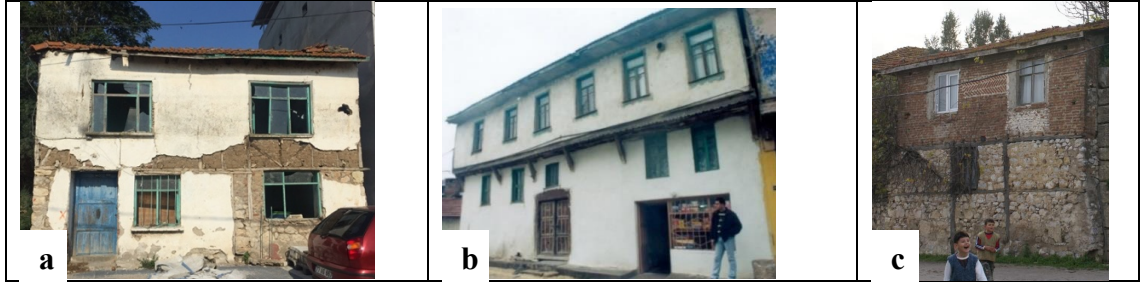

Şekil 3.22. Gölyazı silüeti (Yurtkuran 2010)

Ayrıca aynı dönemin ve yerel koşulların etkilediği benzer cephe ve plan tipi özelliklerine sahip sivil mimarlık örnekleri ile karşılaşılmaktadır. Eskikaraağaç köyü geleneksel yapılarında taş, tuğla ve ahşap en çok tercih edilen yapı malzemeleri arasındadır. Evler zemin kat ya da zemin artı bir normal kat olarak inşa edilmiştir. Evlerin temellerinde moloz taş kullanılmış ve bir kısmına su basman ögesi eklenmiştir. Zemin kat beden duvarları ahşap hatıllar arası moloz taş dolguludur, 1.kat duvarları ise ahşap karkas arası kerpiç (şekil a) ve tuğla (şekil b) ile dolguludur. Evlerin bir kısmının beden duvarları da tuğla malzeme ile yığma duvar tekniğinde inşa edilmiştir (şekil c). Evlerin kapı, pencere doğrama ve döşemeleri ahşap pencere açıklıkları kimi yapılarda simetrik, kimilerinde ise düzensiz açıklıklar biçimindedir. Yapıların çatıları ise bölge iklimine uygun olarak kırma çatı şeklindedir (Anonim 2014c).

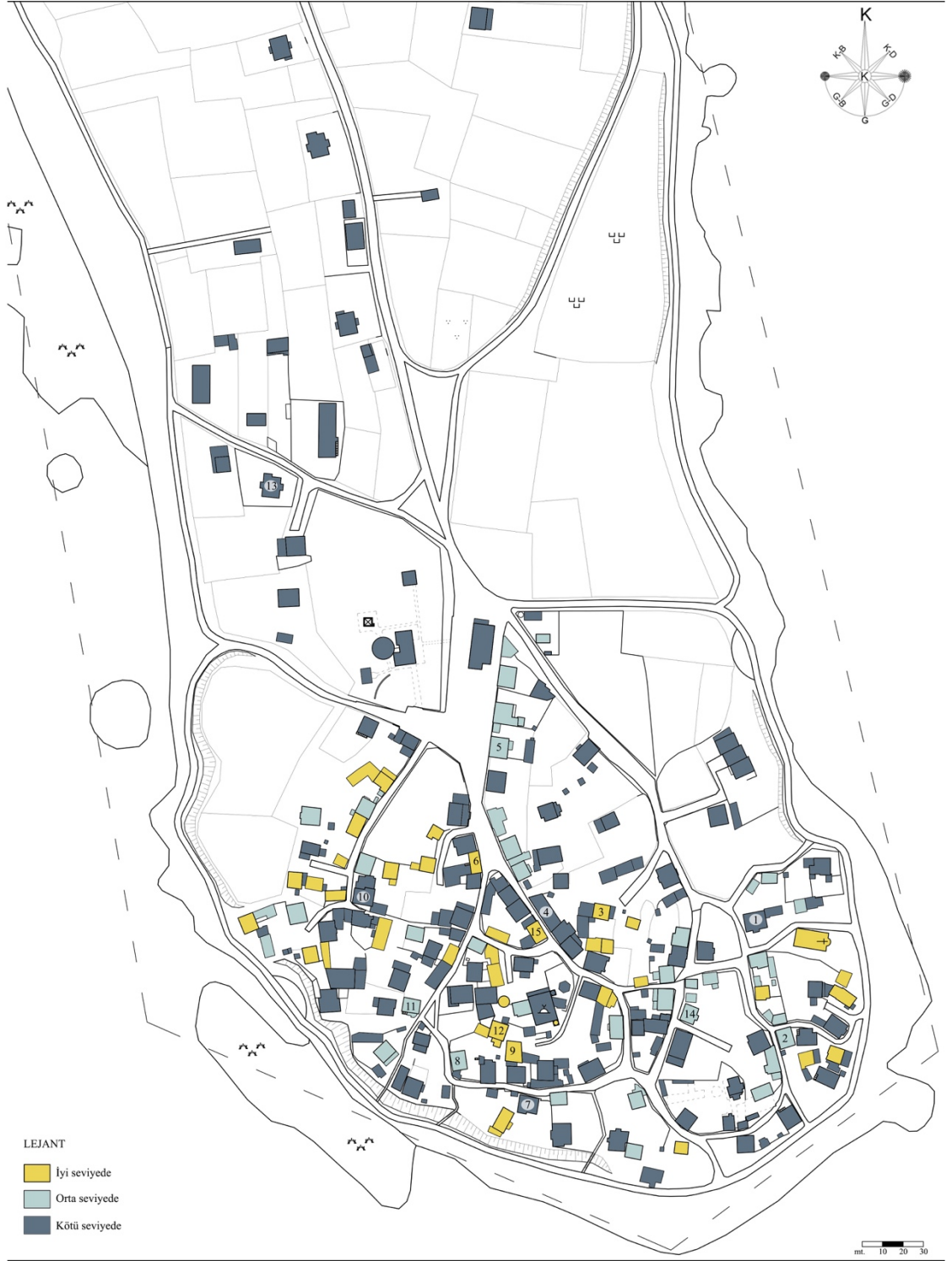
Şekil 3.23. Eskikaraağaç geleneksel evlere örnek

Şekil 3.24. Gölyazı geleneksel evlere örnek

Eskikaraağaç köyünün tescil altına alınan bir konut yapısı olmadığı için yapı tipolojisi somut olarak bilinmemektedir. Ancak Gölyazı’da tescil altına alınan ve yapı tipolojileri bilinen yapılar yer almaktadır ve bu bölgedeki yapılarda; zemin kat, hizmet alanı olarak kimi yerlerde kısmen ticari amaçlı kullanılmıştır. Ana yaşama alanı üst katlar olup, odalar ve diğer günlük yaşam alanları bu katlarda çözümlenmiştir. Bütün birimler ortak kullanım alanı olan sofaya açılmakta, genellikle de sofada galeri boşluğu bulunmaktadır (Kültür ve tabiat varlıklarını koruma genel müdürlüğü arşivi 2019).

Şekil 3.25.’te Eskikaraağaç yapılarının geleneksel dokuya uygunluk analizi yapılmıştır. Analizde iyi seviyede olan yapılar kullanılan yapı malzemeleri ve yapım tekniği açısından geleneksel dokuya uygun, orta seviyede olan yapılar genellikle yapım tekniği olarak uygun ancak kapı-pencere doğramalarında kullanılan malzeme bakımından uygun olmayan, kötü seviyede olan yapılar ise farklı teknik ve malzemelerle yapılan geleneksel dokudan bağımsız yapılar olarak değerlendirilmiştir. Bu yapıların örnekleri ise Şekil 3.26.’da belirtilmiştir.

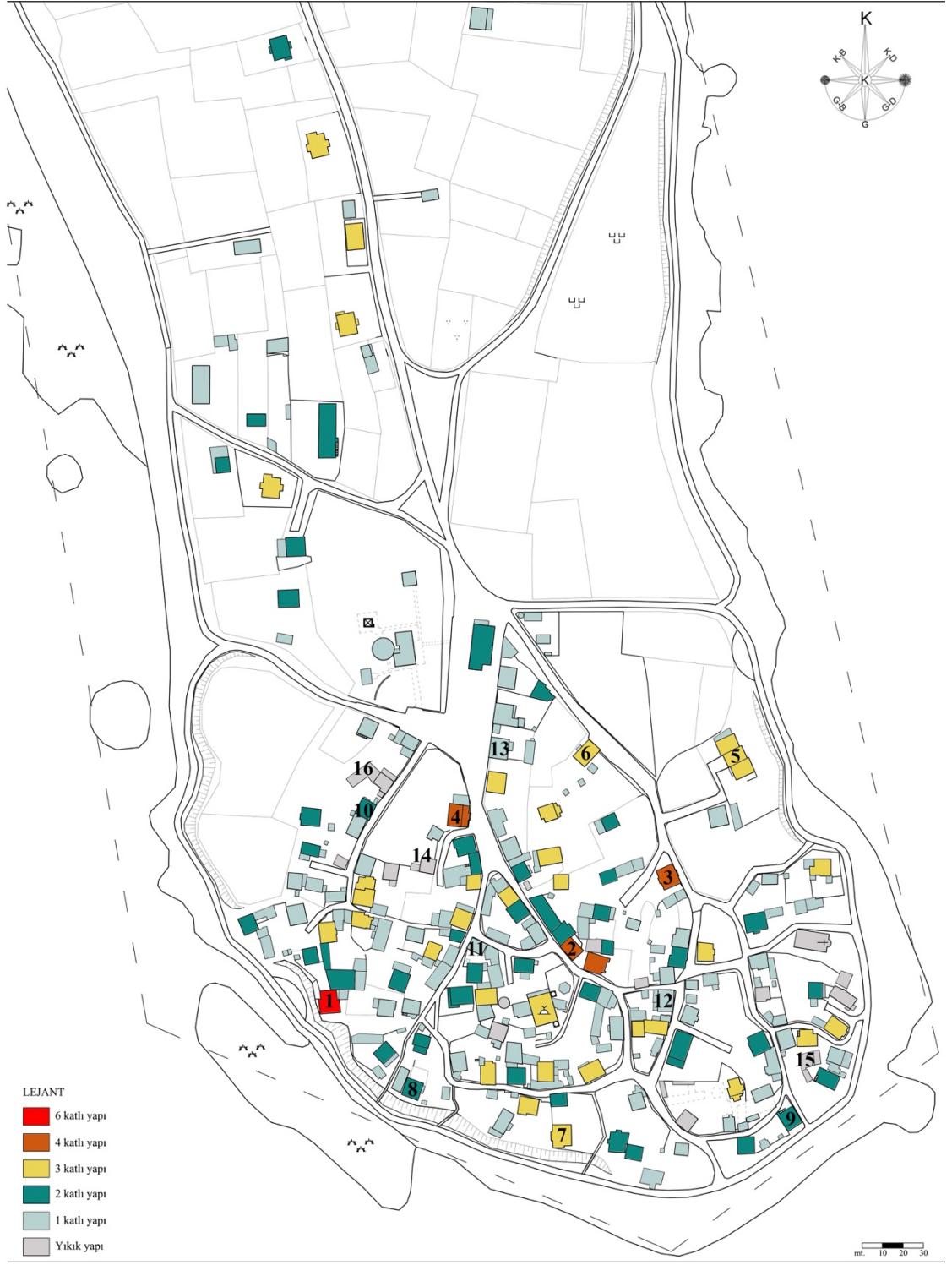
Şekil 3.25. Eskikaraağaç geleneksel dokuya uygun yapı analizi (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

	Kötü seviyede	Orta seviyede	İyi seviyede
Geleneksel dokuya uygunluk			
			
			
			
			

Şekil 3.26. Eskikaraağaç geleneksel dokuya uygun yapı analizine örnek yapılar

Ramsar koruma alanı içinde olan Eskikaraağaç köyünde yapılaşmaya sınırlı sayıda ve belirli imar şartları sağlandığında izin verilmektedir. Bursa 2020 yılı 1/100 000 ölçekli çevre düzeni planı, plan kararları ve uygulama hükümlerine göre kırsal yerleşmelerde kat yüksekliği 6,50 m (2 kat) geçemez (Anonim 2019ş). Ancak Eskikaraağaç'ın yapı kat analizinin yapıldığı Şekil 3.27.'de üç, dört ve altı katlı yapıların olduğu görülmüştür. Bu yapıların örnekleri de Şekil 3.28.'de gösterilmiştir.

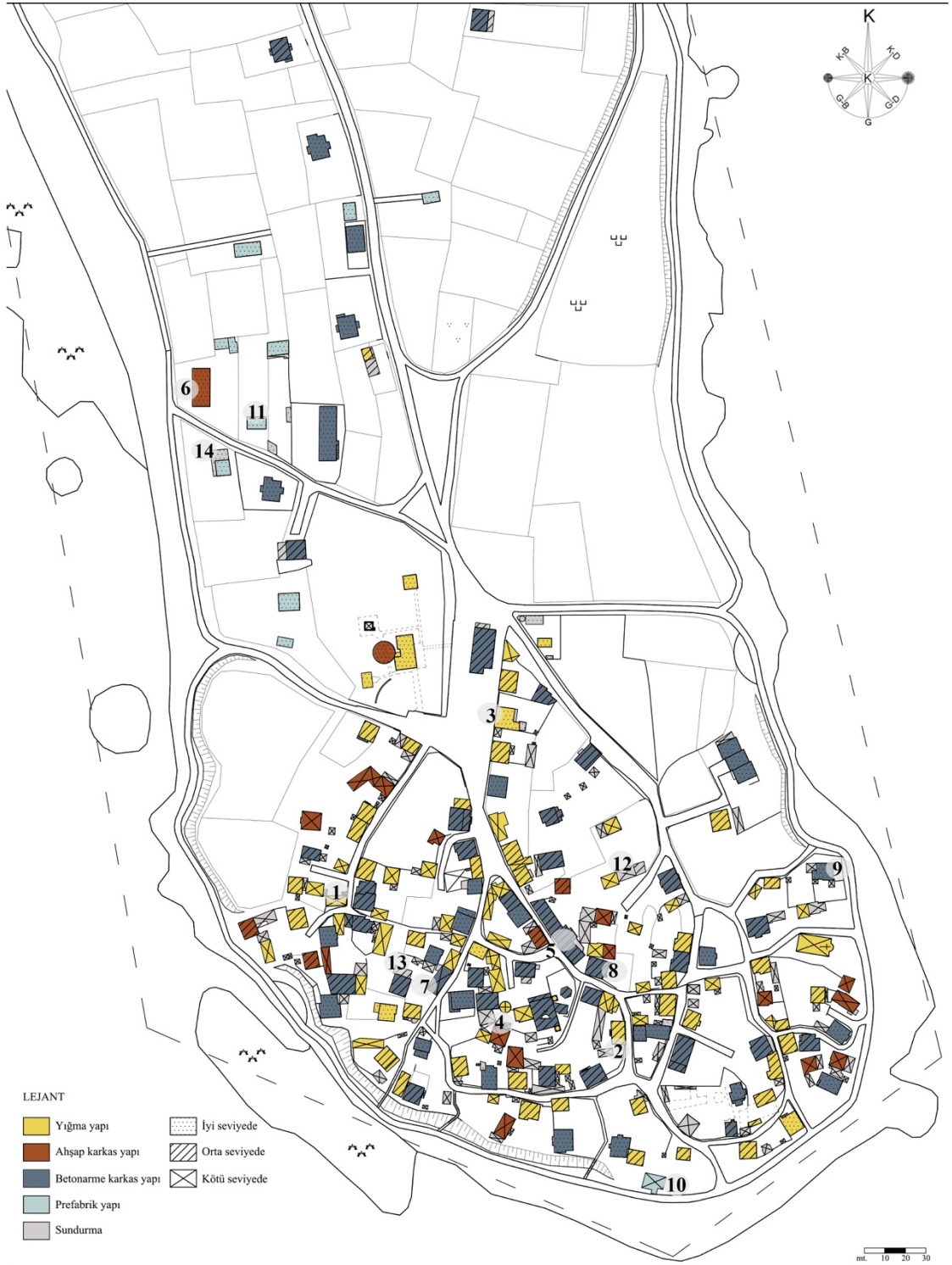
Ülkemizdeki kırsal yerleşmeler gibi Eskikaraağaç'ta da göçler sonucu aktif kullanılan konut sayısı azalmaktadır. Bu nedenle köyün hemen hemen her yerinde terkedilmiş yapılar görülmektedir. Eskikaraağaç'ın yapı durum analizinin yapıldığı Şekil 3.29.'da kötü seviye olarak belirtilen yapılar aktif kullanılmadığı için yıkık ya da harabe, iyi seviye olarak belirtilen yapılar sürekli kullanılan ve genellikle yeni yapı niteliğindedir. Orta seviye olarak belirtilen yapılar ise ya eski olmasına rağmen kullanılabilir durumda olan ya da yeni olmasına rağmen kötü kullanılmış yapılardır. Ayrıca yapı durum analizinde binaların yapım sistemi de belirtilmiştir. Şekil 3.30.'da ise bu yapılara örnekler verilmiştir.

Şekil 3.27. Eskikaraağaç yapı kat analizi (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

6 Katlı	1			
4 Katlı	2		3	
4 Katlı	4			
3 Katlı	5		6	
3 Katlı	7			
2 Katlı	8		9	
2 Katlı	10			
1 Katlı	11		12	
1 Katlı	13			
Yıkık	14		15	
Yıkık	16			

Şekil 3.28. Eskikaraağaç yapı kat analizine örnek yapılar

Şekil 3.29. Eskikaraağaç yapı durum analizi (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

	Kötü Seviye	Orta Seviye	İyi Seviye
Yığma			
Ahşap Karkas			
Betonarme Karkas			
Prefabrik			
Sundurma			

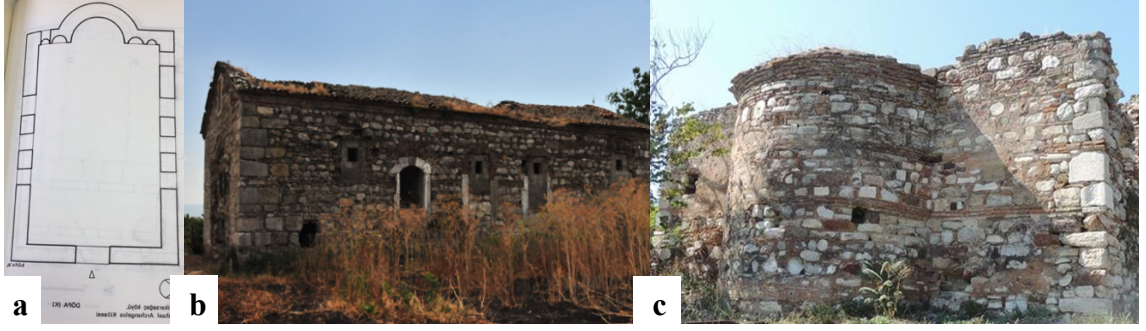
Şekil 3.30. Eski karaağaç yapı durum analizine örnek yapılar

Köyde geleneksel konut mimarisinin dışında eski tarihli bir minare, kilise ve bir tane de burç yer almaktadır. Eski minare; kürsü kısmı almaşık duvar tekniğinde yapılmış olup tam ortasında dirgen ağzı formunda pişmiş tuğladan geometrik bir motif oluşturulmuştur. Pabuç kısmı tuğlaların cetvel şeklinde devamında ise şerefe altına kadar tuğla ile su yolu motifi işlenmek suretiyle örülmüştür. Şerefe altı ise kirpi saçaklıdır. Petek ve külah kısmının sonradan onarım gördüğü anlaşılmaktadır (Anonim 2014c).

Şekil 3.31. Eskikaraağaç tarihi yapılar, (a. Eski Minare, b. Burç)

Mikhael Archangelos Kilisesi; doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı olup, batı ekseninde giriş, doğuda dışa taşkın iç ve dıştan yuvarlak apsis yer alır. Doğusunda yer alan apsisin kuzey ve güneyinde ikişer adet dört yarım yuvarlak niş görülür ve nişler zeminden başlayarak aynı yükseklikte sonuçlanır. Kuzey ve güney duvarlarında birbirine karşılıklı simetrik, eş boyutta üçer pencere vardır. Kuzey duvarda, eksenin doğusundaki bir niş yıkılarak duvarda bir açıklık oluşmuştur. Kuzey ve güney duvarlardaki pencereler, ayrıca batı duvardaki kapı büyük çapta yıkıldığından şekilleri hakkında bilgimiz yoktur. Duvarlar iç ve dışta moloz taş, tuğla ve bol harç karışımı kaba bir teknikle örülmüştür. İçte iki üç sıra ahşap hatıl belirgindir. Kuzey güney ve doğu duvarda yaklaşık 0,18 metre çapında seramik küpler görülür. Duvarların orijinalde sıvalı olduğu kalan izlerden anlaşılır. Cephelerde, bilhassa apsiste devşirme mermer taşlar kullanılmış, duvar örgüsünün daha muntazam olmasına özen gösterilmiştir. Apsis yarım kubbesinde fresko kalıntıları mevcuttur (Anonim 1986).

Şekil 3.32. Mikhael Archangelos Kilisesi, (a. Planı (Anonim 1986), b. Eski hali (Anonim 2012b), c. Güncel hali)

Günümüzde; giriş kısmı hariç diğer duvarlar ve apsis kısmı ayakta, üst örtüsü ise tamamen yıkılmış durumdadır. Duvarlarda yer yer sıva izlerine rastlanmakta olan kilise kalıntısının içi moloz ve bitkilerle dolmuş, köylüler tarafından muhtelif malzemelerin konulduğu bir depo işlevi görmektedir. Tescil altına alınan kilise için ‘Kültür Merkezi’ restorasyon projesi hazırlanmıştır. Proje, Bursa Anıtlar Kurulunda değerlendirilme aşamasındadır.

3.2.2. Sosyo-kültürel tespit çalışmaları

Bu bölümde Eskikaraağaç köyünün tarihi, nüfusu, demografik yapısı, gelenek-göreneklere ve gündelik yaşantısına dair sosyal ve kültürel bileşenleri ile yerel ekonomik faaliyetler, yerli halkın geçim kaynakları ekonomik bileşenleri açıklanmıştır.

Sosyo-kültürel bileşenleri: Antik çağlardan (M.Ö. 100) beri insan yerleşiminin süregelmekte olduğu Uluabat Gölü çevresinde, Aktopraklık Höyüğü, Apollon Tapınağı, antik yol, nekropoller, taş kapı, iç kale ve kent surları, antik tiyatrolar ve kiliseler bulunmaktadır. Gölün içindeki antik kent ‘Gölyazı’ bu çağlarda antik kentler arası ticaret yolları üzerinde bulunmaktaydı. Bu zamanlarda Marmara Denizi’nden Uluabat Çayı ve Uluabat Gölü ve Bursa istikametinde yük taşımacılığı yapılmış, binlerce yıl bölge ipek böcekçiliği ve ipek ticareti için konumu itibarıyla önemli bir merkez olmuştur (Anonim 2013b). Antik kent Gölyazı ile aralarında yaklaşık 18 km olan Eskikaraağaç köyü, Bursa

Vilayeti Salnamelerinde ‘Karaağaç-ı Kebir’ (Büyük Karaağaç) olarak geçmekte ve köyün kuruluş tarihi tam olarak bilinmemektedir (Bilgin 2015).

Yakın zamanlarda yapılan nüfus hareketleri sonucu Eskikaraağaç yerel halkının bileşiminde önemli değişiklikler olmuştur. 1877-1878 yıllarındaki Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Balkan göçmenleri yöreye yerleştirilmiştir. Daha sonra Kurtuluş Savaşı sonrası 1924-1927 yıllarında ise göl çevresinde yaşayan Rumlar Lozan Antlaşması gereğince Yunanistan'da yaşayan (özellikle Selanik çevresi) Türklerle mübadele edilmiştir. Bu nüfus değişimleri sonucunda yerel çevresel bilgilerin bir kısmının ortadan kalkmış olduğu da düşünülmektedir (Anonim 2015b). Ayrıca Eskikaraağaç’a gelen göçmenlerin bir kısmı burada kalmayarak köyün kuzeyinde yeni bir köy kurmuşlardır. Kurulan yeni köy ‘Yenikaraağaç’ olarak adlandırılmıştır (Bilgin 2015). Bölge çevresinde Küçükaraağaç adında başka bir köy daha olduğu için Büyük Karaağaç olan köyün adı Eskikaraağaç olarak değiştirilmiştir (Fırıncı 2018).

Diğer bir adı Gilyos olan Eskikaraağaç Köyünün nüfusu, 1895 ve 1908 nüfus kayıt defterlerinde 728 kişi (124 hane), 1927 tarihli Bursa Vilayeti Salnamesinde 707 kişi (199 hane) olarak belirtilmiştir (Yalazı 2016). Çizelge 3.2.’de görüldüğü üzere, beş yılda bir yapılan genel nüfus sayımlarından 1965-2000 yılları arasındaki TÜİK verilerine göre köyün nüfusu 1980 yılı hariç son yıllarda sürekli azalmış, kadın ve erkek sayıları ise hep birbirine yakın olmuştur.

Çizelge 3.2. Eskikaraağaç köyü 1965-2000 yılları nüfus değişimi (TÜİK 2019)

Yıl	Toplam Nüfus	Erkek	Kadın
1965	424	207	217
1970	411	200	211
1975	383	205	178
1980	402	203	199
1985	380	192	188
1990	352	171	181
2000	333	161	172

Adrese dayalı nüfus kayıt sisteminin oluşturulduğu 2007 yılından günümüze kadar köy nüfusu değişimi ise Çizelge 3.3.’te belirtilmiştir.

Çizelge 3.3. Eskikaraağaç köyü 2000-2018 yılları nüfus değişimi (TUİK 2019)

Yıl	Toplam Nüfus	Erkek	Kadın
2007	424	116	138
2008	411	110	138
2009	383	110	135
2010	402	102	125
2011	380	99	124
2012	352	101	122
2013	212	—	—
2014	222	—	—
2015	205	—	—
2016	200	—	—
2017	193	—	—
2018	209	94	115

2019 yılı muhtarlık arşivlerine göre; toplam nüfusu 255 olan Eskikaraağaç'ın 0-14, 15-64, 65+ yaş grubu, medeni durumu ve okuma yazma durumunun cinsiyete göre nüfus sayıları aşağıdaki çizelgelerde verilmiştir.

Çizelge 3.4. Eskikaraağaç 0-14, 15-64, 65+ yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus

Yıl	Cinsiyet	0-14 yaş	15-64 yaş	65+ yaş	Toplam
2019	Erkek	9	60	52	121 kişi
	Kadın	21	55	58	134 kişi

Çizelge 3.5. Eskikaraağaç medeni durum ve cinsiyete göre nüfus (12+ yaş)

Yıl	Cinsiyet	Hiç Evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi Öldü	Toplam
2019	Erkek	2	113	3	6	124 kişi
	Kadın	—	108	4	19	131 kişi

Çizelge 3.6. Eskikaraağaç okuma yazma durumu ve cinsiyete göre nüfus (6+ yaş)

Yıl	Cinsiyet	Okuma-yazma bilen	Okuma-yazma bilmeyen
2019	Erkek	117	4
	Kadın	128	6

Eskikaraağaç köyünde, nüfus mübadelesinden sonra gelen göçmelerin yerli Manav kültürü hakimdir. Köydeki yemek kültürü ise daha çok köylülerin kendi yetiştirdikleri ürünlerden elde edilen yemekler ile göle bağlı olarak balığın yer aldığı yemek çeşitlerinden oluşmaktadır. Bu yemekler; Labada, Kulüka, Turnapaça, Kuru fasulye ve Tavuk çorbasıdır. Ayrıca inançları gereği Dedebaşı olarak adlandırılan mevkide Hıdrelles dede yatırını bulunmaktadır. Yatırlar, köylü tarafından saygı duyulan, korkulan, yaşayan bir varlıktır. Köylüler, dertlerinde şifa için ona koşarlar ve köylerini yatırların koruduğuna inanırlar. Mezarına çaput bağlar, dilek tutar, yardım dilenir, ona kurban keserler ve pilav günleri düzenlerler. ‘Dede’lerine şükranlarını sunmak için genellikle baharda veya sonbaharda törenler yapılır ve bayram havasında kutlanır. Köyde Kocamustafalar, İnceler, Kovanlar, Bulutlar ve Çetinler lakaplarıyla anılan sülaleler yaşamaktadır (Kaplanoğlu 2001).

Eskikaraağaç’ın gelenek ve göreneklere; sünnet, söz-nişan, düğün, hıdrellez, yağmur duası ve bayramlardır. 2004 yılında günümüze kadar yapılmakta olan ‘Leylek Festivali’ de artık köyün gelenekleri arasında sayılmaktadır.

Sünnet Düğünü: 3 gün sürer, çalgılı olur ve düğün cuma günü çalgının Karacabey’den gelmesiyle başlar. Cuma günü topluca yemek yendikten sonra eğlence tertip edilir. Cumartesi günü, kadınlar kendi aralarında kına eğlencesi yapar, sünnet çocuğuna kına yakarlar, erkekler kahvede ya da köy meydanında eğlenirler. Sünnet çocuğu, pazar günü sünnet edilmeden önce atla köyde gezdirilir ve çocuk attan inmeden önce babası tarafından çocuğa mal bağışlanır ve hediyeler verilir. Genellikle toplu sünnet yapılan köyde tek çocuk sünnet edilecekse, yanında bir de horoz kurban edilir. Düğünlerde çoğunlukla buğday keşkeği pişirilir.

Söz-Nişan: Öncelikle cuma akşamı kız istemeye gidilir ve giderken helva yapıp götürülür. İlk istemede kız verilmez, kız tarafı düşünmek için, erkek tarafından birkaç gün müsaade ister. Birkaç gün sonra kız tarafı, erkek tarafına olumlu ya da olumsuz olacağını bildirir. Eğer kız verilecekse, kız tarafı oğlan tarafına çevre, mendil ya da çorap verir. Nişan günü belirlendikten sonra kız evinde nişan yapılır.

Düğün: Misafirler düğünden önce çevre ya da havluyla davet edilir ve cuma günü başlayan düğün 3 gün sürer. Cuma gecesi, damat tarafının getirdiği kına, geline yakılır. Cumartesi gündüz, gelin hamamı yapılır ve yeni evlenen gelinler orada gelinliklerini giyerler. Cumartesi akşamı, hoşgördü (geline gelen hediyelerin ilan edilmesi) yapılır ve kadınlar kız evinde toplanır, eğlence yapılır ve kına yakılır. Cumartesi gecesi, güneş doğana kadar köyün gençleri çalgılarla köyde tavuk toplarlar. Pazar sabahı saat 9.00'da köy meydanında damat tıraşı yapılır, öğlen gelini almak için alay oluşturulur ve at arabası ile gelin almaya gidilir, akşam tekrar tüm misafirlere ve köy ahalisine damat yemeği verilir. Yemekten sonra damat, yakınlarıyla birlikte yatsı namazına gider, namazdan sonra dua yapılır, şerbet içilir ve damat evine yollanır, böylelikle düğün biter. Pazartesi sabah kadınlar paça eğlencesi yapar fakat kız tarafı paça eğlencesine gitmez. Düğünlerden 1 hafta sonra kız ardı yapılır, 15 gün sonra da kız evi oğlan evine ziyarete gider.

Hıdrellez: 6 Mayıs'ta köyün kuzeyindeki Hıdrellez Çeşmesi adı verilen yerde kutlanmaktadır. Köy meydanında, civar köylerden gelen misafirlerle birlikte pilav dökülür. Daha sonra civar köylerden gelen misafirlerle birlikte Hıdrellez Çeşmesine gidilir ve çadırla kurulur. Toplu halde yemek yenir, salıncaklar kurulur. Birbirine yakın köylerin gençleri bir araya gelirler. Sabah namazından sonra ateş yakılır ve üzerinden atlanır. Hıdrellezde kapılara ısırğan otu bağlama geleneği de hala yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Yağmur duası: Birkaç kez yapılmıştır. Yenikaraağaç Köyü ile birlikte, Yenikaraağaç ile Eskikaraağaç köyleri arasındaki Mucurna Deresi'nde topluca yağmur duası yapılmıştır. Önce 70.000 taş okunup, çuvala konup, dereye bastırılır. Eğer yağmur yağarsa, taşlar dereden çıkarılır. Civar köylerden de yağmur duasına iştirak edenler olmuştur.

Bayramlar: Ramazan Bayramı'nda önce mezarlığa gidilir sonra yaş sırasına göre herkes birbirleriyle bayramlaşır. Küs olanlar barıştırılır, köy meydanında, okulun bahçesinde eğlenceler düzenlenir. Kurban Bayramı'nda da mezarlığa gidilip, bayramlaşılır. Kurban kesilebilenler, ihtiyaç sahiplerine ve yakın çevresine kurban eti dağıtır (Anonim 2014d).

Leylek Festivali: Uluabat Gölü Yönetim Planı kapsamında Uluabat Gölü Leylek Dostu Köyler Projesi ile gölün doğal, tarihi ve biyolojik zenginliğini vurgulanmak ve tanıtımını yapmak, leylekleri ve doğal çevresini korumak ve Uluabat gölü etrafındaki çevre sorunlarına dikkat çekmek için 2004 yılından beri yılda bir düzenlenmektedir. Kuşların geldiği bahar döneminde yapılan festivalde; ilk önce Uluabat Gölü ve Eskikaraağaç köyü ile ilgili paneller yapılarak çalışmalar ve kuş gözlemciliği tanıtılıyor, daha sonra söyleşiler, fotoğraf sergileri, tiyatro gösterileri, belgesel gösterimleri, konserler, çocuk yarışmaları ve aktiviteleri, doğayı sevmeye yönelik çevreci faaliyetler ile devam ediyor, ziyaretçiler kadınların gün içinde yaptığı yiyecekleri tadıyor, akşam fener alayı ve konserlerle de festival son buluyor (Arıcı 2015).

a

b

Şekil 3.33. Leylek Festivali, (a. Yürüyüş etkinliği, b. Konser etkinliği)

Köyde çakırğa dikenli bitkisi sıtma hastalığı tedavisinde; acı dövelek bitkisi burun akıntısını kesmek için; ısırgan otu, ağrı kesici olarak tedavide ve yemeklerde; samanböceği grip ve soğuk algınlığı için sülük tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Kırkilit otu, böbrek taşı ve kireçlemeye; enginar kabuğundan yapılan çayın aç karnına içildiğinde karaciğer rahatsızlıklarına iyi geldiği belirtilmektedir. Oğul otu ve sinirotunun ise sakinleştirici etkisinin olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca birçok otu, kurutarak çay gibi demleyip içen köylüler, her otun farklı bir hastalığa iyi geldiğini söylemektedirler. Bir de Çıban Ayazması adını verdikleri kaynak suyunun vücutta çıkan çıbanı tedavi ettiğini söylemektedirler (Anonim 2014e).

Ekonomik bileşenleri: Uluabat ve çevresindeki toplumsal yapıyı genel olarak tarımsal faaliyetlerle uğraşan çiftçiler, su ürünleriyle uğraşan balıkçılar ve endüstriyel tesislerde çalışan işçiler ile bölgedeki endüstriyel tesislere hizmet sunan ve yerel gereksinimleri karşılayan esnaflar oluşturmaktadır. Bölgedeki ekonomik faaliyetler ise tarım ve balıkçılık başta olmak üzere hayvancılık, avcılık ve sazıcılıktır. Ayrıca bölgede tarımsal faaliyetler ve su ürünlerine dayanan önemli sayılabilecek ölçekte istihdam ve üretim yapan endüstri tesisi bulunmaktadır (Anonim 2013b).

Eskikaraağaç yerel halkının temel geçim kaynakları tarım ve balıkçılık olup hayvancılık faaliyetleri zamanla azalmıştır. 1912 yılında yayınlanan Hüdavendigâr gazetesine göre, Orhangazi'nin Vakıf köyü olarak bahsedilen Eskikaraağaç'tan 16. y.y.'da oldukça fazla gelir elde edilmekteydi. Önceden tarımsal faaliyet olarak uzun yıllar buğday, ayçiçeği ve arpacık soğan yetiştirilmiştir. Daha sonra köyde kurulan sulama pompa istasyonu sayesinde tarım arazilerine sulama suyu götürülmüş ve bununla birlikte Eskikaraağaç Köyü'nde başta domates ve biber olmak üzere soğan, zeytin, kuru fasulye, mısır ve çeşitli sebzelerin yetiştiriciliği yaygınlaşmıştır. Tarım arazilerinde iklim şartlarına bağlı olarak hemen hemen her türlü tarım ürünü yetiştirilmektedir (Bilgin, 2015).

Uluabat Gölü'ne sınırı olan on bir köy (Gölyazı, Eskikaraağaç, Gökıy, Akçalar, Fadıllı, Akçapınar, Onaç, Dorak, Yeşilova, Kumkadı, Uluabat) göldeki su ürünlerinden (balık ve kerevit) doğrudan ekonomik yarar sağlamaktadır. Tarımsal arazi yetersizliği nedeniyle hanelerin yaklaşık %80'inin temel geçim kaynağı balıkçılık olan Gölyazı bu on bir köyün başında gelmektedir ve Uluabat gölünde balıkçılık Gölyazı Su Ürünleri Kooperatifi tarafından organize edilmektedir. Eskikaraağaç'ta hanelerin %25'i geçimini balıkçılıkla sağlamaktadır. Gölde balıkçılık yıl boyu yapılır, ancak kasım ve aralık ayları balıkçılığın en yoğun olduğu aylardır. Göldeki en değerli balık türleri sazan ve turna olup, değerli türler arasında nadiren bulunan yayımbalığı, kefal ve yılanbalığı da sayılabilir (Anonim 2013b).

Hayvancılık üretiminin sürekli azaldığı Eskikaraağaç'ta, günümüzde az sayıda da olsa büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığı, arıcılık ve kümes hayvancılığı yapılmaktadır. Azalan hayvancılık faaliyetlerini arttırmak amaçlı Uluabat Gölü Leylek Dostu Köyler Projesi

kapsamında 2016 yılında ‘leylekleri beslemek için ıslak çayır ve meraların yeniden canlandırılması projesi’ yapılmıştır (Anonim 2019t). Projenin liderlerinden biri olan Prof. Dr. İsmet Arıcı, bu proje için EuroNatur vakfından fon alındığını ve kullanılmayan bir mera alanında Bozırk cinsi yerli hayvanların yetiştirildiğini söylemiştir. Proje alanında yeterli güvenlik önlemleri alınmadığından projenin künyesi, kayıp ve çalıntı olaylarının olmaması için gizli tutulmaktadır. 2019 yılı muhtarlık arşivlerine göre; hayvancılık ve balıkçılıkla uğraşan hane sayısı Çizelge 3.7.’da verilmiştir.

Çizelge 3.7. Eskikaraağaç’ta hayvancılık ve balıkçılıkla uğrayan hane sayısı

Yıl	Hayvancılık	Hane sayısı	Balıkçılık	Hane sayısı
2019	Büyükbaş	1 aile	Gölyazı Su Ürünleri Koop. Üye	10 aile
	Küçükbaş	3 aile		
	Arıcılık	4 aile		
	Kümes	1 aile		

Ayrıca çok yaygın olmamasına rağmen köyde sazcılık da yapılmaktadır. Zamanı geldiğinde sazlar biçilip satılmakta, elde kalanlar ise semer, ip yapımında, hasırcılık ve semercilikte, çatı ve duvarlarda yalıtım malzemesi olarak kullanılmaktadır (Anonim 2013b).

3.3. Görüşmeler

Tez çalışması kapsamında, Eskikaraağaç köyünün gelişimde doğal ve kültürel kaynakların korunması ve devamlılığını sağlamak, yerel halkın yaşam kalitesini arttırmak, yerel ekonomiyi canlandırmak ve bunun sürdürülebilir olması için eğitim adına yapılan veya yapılacak olan çalışmaları öğrenmek amaçlı Uluabat Gölü ve çevresi hakkında bilgi sahibi olan farklı meslek gruplarından kişiler ile görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca belirtilen bu amaçların gerçekleştirilmesi için önerilen eko-turizm ve tez konusu olan sürdürülebilir kırsal gelişime hakkında farklı bakış açılarının görüşü, çalışmanın uygulanabilirliği ve yapılacak olan diğer çalışmalara ışık tutabilmesi açısından önemlidir.

Çalışmada, nitel araştırma ve bu araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracı olan ‘görüşme’ yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacına yönelik ilgili katılımcıların konu ile ilgili görüşlerine derinlemesine ulaşılabilmeyle olanak sunduğundan bu yöntem tercih edilmiştir. Katılımcıların cinsiyetini, yaşını, medeni ve eğitim durumunu, mesleğini, kaç yıldan beri çalıştığını, nerede yaşadığını öğrenmek için yapılandırılmış teknik; tez konusu ve amacına yönelik farklı katılımcılardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla açık uçlu sorular sorularak yarı yapılandırılmış teknik (görüşme formu yaklaşımı) kullanılmıştır. Görüşme formunda kullanılan açık uçlu soruların oluşturulmasında, tez kapsamında yapılan literatür incelemesi dikkate alınmıştır. Sürdürülebilirlik, kırsal gelişme ve ekoturizm konularını içeren sorulardan oluşan görüşme formuna, tez danışmanının da görüşleri alınarak son hali verilmiştir. Sürdürülebilir gelişim ve ekoturizm hedefleri çerçevesinde ilgili katılımcılara Eskikaraağaç köyünün mevcut durumu ve sürdürülebilirliğinin sağlanması konularında sorular yöneltilmiştir. Araştırmada Eskikaraağaç köyü ile direkt ya da dolaylı olarak ilgisi olan, bölge ile ilgili yapılan ve yapılacak olan çalışmalarda söz sahibi olan ve sağlıklı bilgi edinilmesine yardımcı olacak kişiler seçilmiştir.

Bu doğrultuda, görüşme yapılacak kişiler üniversitede alan ile ilgili çalışmaları olan akademisyenler ve alan yönetim, planlama ve uygulama çalışmalarında yer alan kurum yetkililerinden seçilmiştir. Bursa Uludağ Üniversitesi’nden; Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Turizm ve Seyahat Hizmetleri Bölümü Öğr. Gör. Nazife Küçükaslan, Mühendislik Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü Prof. Dr. Feza Karaer, Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Öğr. Gör. Nurhayat Dalkıran, Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü Prof. Dr. İbrahim Ak ve Ziraat Fakültesi Biyosistem Mühendisliği Bölümü Prof. Dr. İsmet Arıcı ile görüşülmüştür. Alan hakkında yetki sahibi olan kişi ve kurumlardan ise; Eskikaraağaç Köyü Muhtarı Rıdvan Çetin, Ekader (Eskikaraağaç Köyü Kadınları Çevre Koruma ve Kalkındırma Derneği) Başkanı Gülten Kovan, Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2. Bölge Müdürlüğü’nden Biyolog Burçak Gönül, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nden Turizm Tanıtma ve Basın Şubesi Müdürü Mehmet Güler, Karacabey Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Birimi Sorumlusu Alper Tüydeş ile görüşülmüştür. Bursa Büyükşehir Belediyesi ilgili birimlerinde alan ile ilgili herhangi bir özel çalışma

yapılmadığı tespit edilmiş ve bu nedenle kırsal alan planlama ve turizm konusunda sadece genel kapsamda bilgiler alınabilmiştir.

Görüşme yapılacak kişilerin belirlenmesi ve soru formunun oluşturulmasından sonra ilgili kişilere telefon ve e-posta aracılığıyla, araştırmanın amaç ve öneminden bahseden görüşme talebi iletilmiştir. Gerekli irtibat sağlandıktan sonra ilgili kişilerden yanıt alınmış olup görüşme tarihi ve saati belirlenmiştir. Bu şekilde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ilgili kişilerin uygun gördükleri zaman diliminde ve yerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin yaklaşık yarım saat süreceği, veri kaybına yol açmamak ve zamanı daha iyi kullanmak amacıyla görüşmenin ses kaydına alınmasının istendiği belirtilerek görüşme yapılacak kişilerden gerekli izin alınmıştır. Bu şekilde; görüşme esnasında güvene dayalı ortamın oluşması, doğru ve eksiksiz bilgiler alınmasına özen gösterilmiştir. Görüşme sonuçları bulgular bölümünde eko-turizmin hedefleri kapsamında değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

Tez konusu kapsamındaki literatür araştırması, çalışma alanına dair yapılan fiziksel ve sosyo-kültürel gözlemler, tespitler doğrultusunda Eskikaraağaç Köyü'nün mevcut durum analiz sonuçları elde edilmiştir. Arşiv analizi, yerinde tespit ve gözlem yöntemleri ile gerçekleştirilen mevcut durum analizi sonuçları ile eko-turizm açısından köyün sürdürülebilir gelişiminin değerlendirilmesini konu alan yarı yapılandırılmış görüşmeler bu araştırmanın bulgularını oluşturmaktadır. Bütün bu araştırmalar doğrultusunda Eskikaraağaç'ta yapılan çalışmalar ve alanın sorunları mimarlık disiplini kapsamında incelenmiş, kırsal yerleşmelerin sürdürülebilirliği için önerilen eko-turizmin hedefleri olan; çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi, yerel toplumu planlamaya dahil etmek, turizm ve kamu arasında karşılıklı koordinasyon, yerel ekonomiye destek, aşırı kullanım ve atıkların azaltılması ve çevrenin iyileştirilmesi, doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı, yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi, araştırmaların yapılması ve desteklenmesi doğrultusunda Eskikaraağaç'ın sürdürülebilir eko-turizm potansiyeli değerlendirilmiş ve bu kapsamda her bir hedef için çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

4.1. Çeşitliliğin Korunması ve Teşvik Edilmesi Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler

Eskikaraağaç'ta yerel halkın temel geçim kaynakları tarım ve balıkçılık olup az da olsa köyde hayvancılık ve sazıcılık da yapılmaktadır. 2003 yılında Uluabat Gölü Leylek Dostu Köyler Projesi kapsamında yapılan 'Leylek Festivali' ile köye olan ilgi artmakta, köyde turizm sektörü canlanmakta ve turizm faaliyetleri gelişmektedir. 2004 yılından beri her yılda bir yapılan leylek festivalinin asıl amacı; Uluabat gölü ve çevresindeki biyo-çeşitliliği ve yaşam alanlarının korunması için yapılan çalışmaları duyurmak ve destek almaktır. Bu amaç doğrultusunda her festivalde, çalıştaylar ve çevre bilincini arttırıcı çocuk programları düzenlenmekte ve yerel halkın ürettiği doğal ürünler pazarlanmaktadır.

Ayrıca Uluabat Gölü Leylek Dostu Köyler Projesi kapsamında 2016 yılında ‘leylekleri beslemek için ıslak çayır ve meraların yeniden canlandırılması projesi’ adı altında azalan hayvancılık faaliyetlerini de arttırmak amaçlı bir çalışma yapılmıştır. Projenin liderlerinden biri olan Prof. Dr. İsmet Arıcı, bu proje için EuroNatur vakfından fon alındığını ve kullanılmayan bir mera alanında Bozırk cinsi yerli hayvanların yetiştirildiğini söylemiş, eskiden kullanılmadığı için dikenlerle ve sazlıklarla dolu olan meranın hayvanlar tarafından ortadan kaldırılmasıyla, bu alana çeşitli bitkiler ile kuşların konması ve beslenmesini sağladıklarını, bu sayede biyo-çeşitliliği arttırdıklarını ifade etmiştir. Ayrıca köyde hem azalan hayvancılık faaliyetlerine teşvik hem de genç nüfusun geri dönmesi amaçlı hayvancılıkla uğraşan ve hanesinde genç bireyin olduğu bir aileye projenin hibe edildiğini belirtmiştir.

Alan ile ilgili oldukça fazla çalışması olan ve görüşme yapılan kişilerce de tanınan, referans gösterilen Eskikaraağaç’ın ilgili belediyesinden Alper Tüydeş ve köy muhtarı Rıdvan Çetin, Arıcı ile aynı bilgileri vermiş olup, köyün hayvancılığa elverişli olduğunu, eğer hayvancılık gelişirse yerel halkın bundan hem ek gelir sağlayacağını hem de hayvanların gübresiyle bitkilerin çoğalıp, kuşların oraya akın edeceğini söylemişlerdir. Bu nedenle hem Uluabat gölü ve çevresindeki biyo-çeşitliliği korumak hem de azalan hayvancılık faaliyetlerini canlandırmak amacıyla yapılan, leylekleri beslemek için ıslak çayır ve meraların yeniden canlandırılması projesindeki ıslak çayır ve mera alanlarının sayısı arttırılabilir.

Turizm sektörünün yeni yeni canlanmaya başladığı köyde kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılığı, balıkçılık ve tekne turu gibi mevcut turizm aktiviteleri çeşitlendirilerek eko-turizm geliştirilebilir. Ayrıca köy ve çevresinin, tarihi geçmişi ve yapılarının önemi vurgulanarak köyde kültür turizmi de geliştirilebilir. Görüşme yapılan akademisyenlerin hepsi turizmde sürekliliği sağlamak için kaynakları koruma ve geliştirmenin bilincine varılması gerektiği, bunun için Eskikaraağaç’ın en önemli değeri olan Uluabat göl kıyısına ve doğal yaşama olabildiğince az müdahalelerde bulunulmalı ve kültürel değerlerine sahip çıkılmalı düşüncesine sahiptir. Bu anlamda Öğr. Gör. Nazife Küçükaskan kadınların eliş kaneviçe, dantel vs. bu ürünleri tekrar kazanabilmek için halk eğitimden destekli kursların düzenlenebileceğini ve bu ürünlerin turistik hediyelik eşya

olarak sunulabileceğini, Prof. Dr. İbrahim Ak bunlara ilaveten göldeki sazlarla yapılan sepet işlerini önermiştir.

Yerel halkın turizm dışında da gelir sağlaması gerektiğini düşünen akademisyenler bu bağlamda; köyde organik tarım yapılması, Eskikaraağaç'a özel ürünler oluşturulup geliştirilmesi ve kendi bahçelerinde yetiştirdikleri doğal ve özellikli tarım ürünlerine aynı zamanda iç pazarlar oluşturarak satışını sağlamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Organik tarım uygulamaları yapan Ak, şu an yapılan tarımsal faaliyetlerde kullanılan ilaçların köyde yaşayan ve bu bitkilerden beslenen canlıları zehirlediğini söylemiş ve göl havzasının tamamında hiç ilaç kullanılmayan organik tarımın yapılarak hem oradaki doğal yaşamın hem de göldeki biyo-çeşitliliğin korunabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca bu uygulamanın Türkiye için de güzel bir model olabileceğini belirtmiştir. Bu çerçevede köy muhtarı ise zeytin, ceviz, dut, incir, çeşitli meyveler ile domates, soğan, şeker pancarı, mısır, buğday, susam ve ayçiçeğinin üretildiği köyde lavanta, papatya gibi değişik türde bitkilerin de üretilebileceğini belirtmiştir.

4.2. Yerel Toplumu Planlamaya Dahil Etme Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler

Kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişiminde, yerel halkın yaşam koşullarını iyileştirmek temel amaçlardandır. Bu amacı sağlayabilmek için, yerel kaynakların rasyonel kullanımı ve doğal ve kültürel varlıkların sürdürülebilir bir şekilde korunması gereklidir. Kırsal yerleşmelerin korunmasında ve sürdürülebilir gelişiminde, tasarlanan projeler önemlidir ve bu tür projelerin başarısı büyük ölçüde projelerin ana yararlanıcısı olan yerel halkın tutumlarına bağlıdır. Bu kapsamda Uluabat gölü ve çevresi için hazırlanan Leylek Dostu Köyler Projesi, Türkiye'deki sulak alanların korumasına yönelik hazırlanan katılımcı yönetiminin ilk örneğidir. Pilot köyler oluşturularak köylerin çekiciliğini arttırmak amacı olan projede, Eskikaraağaç seçilen ilk pilot köy olmuştur ve Yashoğlu ve ark. (2007), koruma projelerinin köy gelişimi ve yerel halk üzerindeki etkilerini araştırmak için Eskikaraağaç'ta bir anket çalışması yapmıştır. Anket sonuçları göre katılımcılar bu koruma projelerinin; çevreyi korumaya yönelik tutumları olumlu yönde etkilediğini, köyün ekonomik gelişiminde beklentileri arttırdığını, köy tanıtımının

artması ve yerel halkın ziyaretçilere karşı davranışlarında değişikliklere yol açtığını ve genel olarak yerel halkın olumlu yönde etkilediğini göstermiştir (Yaslıoğlu ve ark. 2007). Bu çerçevede tezin ikinci bölümü olan kavramsal çerçeve ve kaynak araştırması kapsamında incelenen eko-turizm örneklerinden Yukarıyapıcı köyünde olduğu gibi; köyün gelişimi için yerel halkın planlama ve uygulama süreçlerinin her aşamasında anket çalışmaları, ikili veya grup görüşmeleri, toplantılar yapılarak ve talep formları oluşturularak yer alması gerekir.

Kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişimi için önerilen eko-turizmin hedeflerinden olan yerel halkın planlamaya dahil edilmesine dair Eskikaraağaç'ta yapılan en önemli faaliyet, 2009 yılında Eskikaraağaç Köyü Kadınları Çevre ve Kalkındırma Derneğinin (EKADER) kurulması olmuştur. O dönemde köydeki yoğun aktiviteler ve köye yapılan destekler köy kadınlarının örgütlenmelerini ve EKADER'i kurmalarını sağlamıştır. Güllü Bilgin'in başkanlığında 7 kurucu üye ile kurulmuş olup, şu an 35 üyesi bulunan derneğin amacı; kadınların aile bütçelerine katkıda bulunmasını sağlamak, kadınları sosyal ve ekonomik yönden kalkındırmak ve çevre bilincini geliştirerek gelecek nesillere de aynı şekilde temiz bir çevre bırakmak ve Uluabat Gölü'nün ve çevresinin tanıtımını ve korunmasını sağlamaktır. Ayrıca yerel halk, Leylek Festivali zamanında Uluabat Gölü ve çevresinin gelişimi için yapılan eğitim ve çalıştaylara da katılım sağlayarak planlamaya dahil olmaktadır. Ancak festival zamanında yapılan eğitim ve çalıştaylar, literatür analizinde yer alan eko-turizm örneklerinden Büyükkonuk'daki gibi partnerle birlikte periyodik aralıklarla yapılmalı, yerel halkın sorun ve fikirlerinin tartışıldığı ortamlar daha sık oluşturulmalıdır.

Tüydeş, Karacabey belediyesi olarak imkanları dahilinde doğayı koruma şartıyla oluşturulan ve şu an izlenen bir yol haritalarının olduğunu ve bunu gerçekleştirirken proje uygulayıcılarıyla değil de daha çok yerel halk ve belediyede bu işle ilgili karar veren kişilerin bilgi ve tecrübelerini bütünleştirerek çözüm ve politikalarını köye uygun olarak seçtiklerini belirtmiştir. Ayrıca Eskikaraağaç'ta artık somut olarak yapılacak çok bir şeyin olmadığını, köyün sürdürülebilir gelişmesi için halkı teşvik ederek onlara destek olduklarını ifade etmiştir.

Bir bölgenin sürdürülebilir gelişimi için iyi bir planlama ve uygulama, ilgili bir yönetim ve bu süreçte sorumlu olan herkesin ortak iş birliği yapması gereklidir. Bu kapsamda Eskikaraağaç köyündeki imece usulü çalışma sistemi yeniden canlandırılıp, yerel halk arasında iş birliği sağlanarak köyün gelişmesi için ortak hedefler belirlenmeli ve planlama ve uygulama süreçlerinde aktif rol alabilecek gençlerin köyde kalmaları sağlanmalıdır. Ayrıca Uluabat gölü sınırındaki ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediyesi, İl Turizm Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlüğü, Milli Parklar Bölge Müdürlüğü, Buski, Burulaş, Limak enerji ve karayolları, özel seyahat acenteleri ve turları, sivil toplum örgütleri, üniversite, yerel yönetimler ve halk köyün gelişimi için ortak hareket etmeli ve hatta sanayiciler, özel sektör kurumlarının da desteği alınmalıdır.

4.3. Turizm ve Kamu Arasında Karşılıklı Koordinasyon Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler

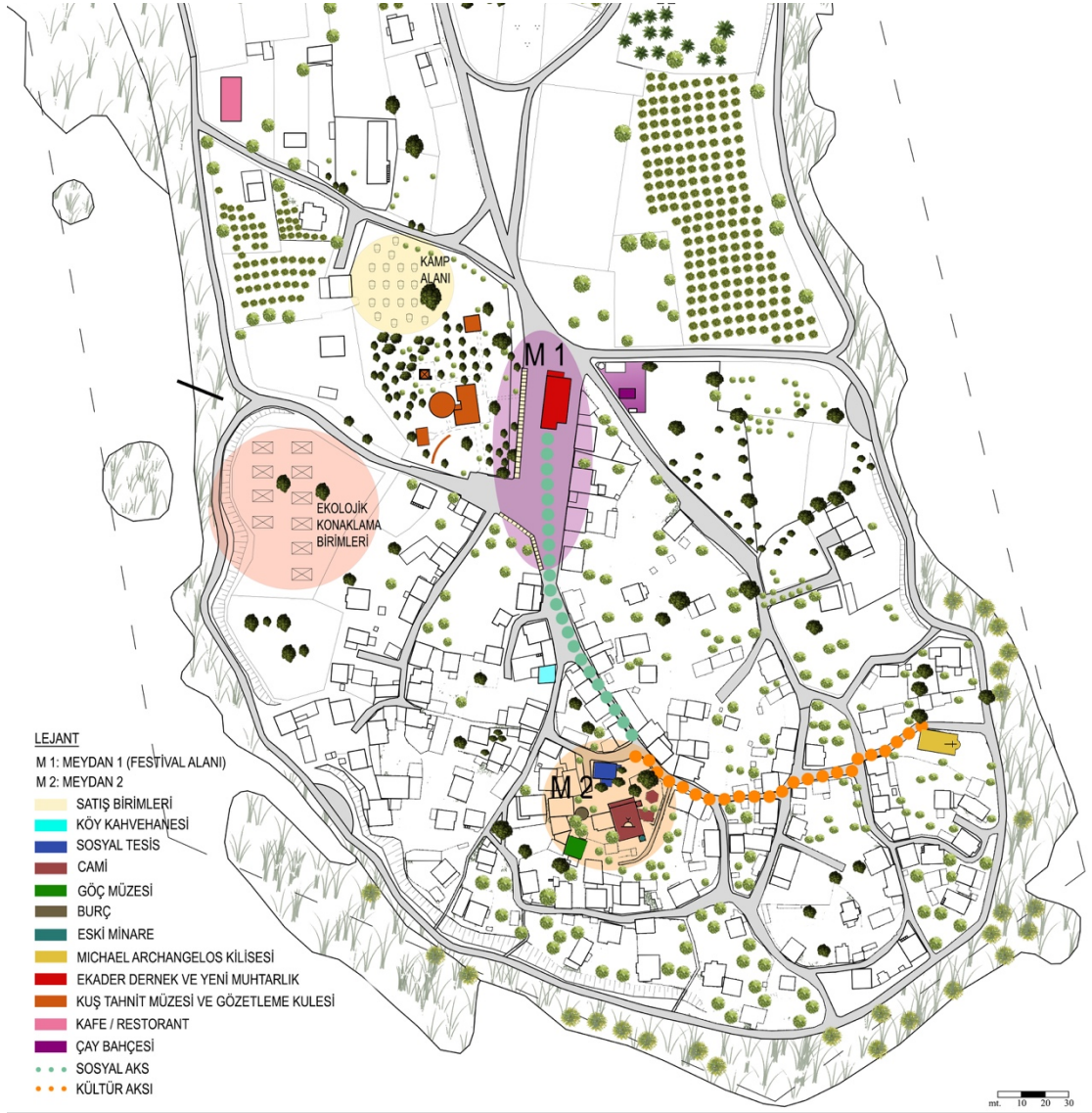
Kırsal yerleşmelerde temel ekonomik faaliyet tarım olmasına rağmen son yıllarda bu durum değişmekte, ekonomik faaliyetlere turizm de eklenmekte ve bu alanlar dinlenmek, eğlenmek ve gezmek için tercih edilmektedir. Eskikaraağaç Köyü Uluabat Gölü Yönetim Planı kapsamında yer alan Leylek Dostu Köyler Projesinin sürekli ürettiği alt projeler ve ‘Leylek Festivali’ ile adını yurt dışına duyurmuş ve AB’den kültürel çalışmalar alanında ödül almıştır. 2011 yılında, Eskikaraağaç Türkiye’yi temsilen Avrupa Leylek Köyleri Ağının 11. üyesi ilan edilmiş ve o yıl Avrupa Leylek Köyleri Ağının yıllık toplantısına ev sahipliği yapmıştır (Arıcı 2015). Eskikaraağaç köyünün tanıtılması ve Avrupa Leylek Köyü olmasını sağlayan çalışmalardan biri olan leylek festivali köyde turizmi canlandırmıştır.

Görüşme yapılan akademisyen ve ilgili yetkililer, köyün leylek köyü olarak tanıtılmasının turizme önemli bir katkı sağladığını ve Eskikaraağaç’ta turizmin gelişmesi için; köyün Avrupa Leylek Köyü olması özelliğinin üzerinde durulması ve özellikle şu an yapılan leylek festivali ile kuş gözlemciliğinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu kapsamda; kuş gözlemcileri ve doğa fotoğrafçılarına özel yılın belirli günlerin de çeşitli aktiviteler planlanıp, yeni başlayanlara bu yönde kurslar verilebilir. Eskikaraağaç’ın sosyo-kültürel analizinde yer alan Leylek Festivallerinde yapılan faaliyetlere ilaveten

kano, kürek gibi su sporları, rehberler eşliğinde olta balıkçılığı yapılabilir, doğayı keşif ve doğada hayatta kalma dersleri verilebilir. Literatür araştırması kapsamında incelenen başarılı eko-turizm örneklerinden Hongdong'da yapılan, köyün tarihi hakkında hikaye anlatımı, kırsal aile yanında konaklama deneyimi ve öğrencilerin tatillerinde çalıştıkları köydeki faaliyetleri öğrenmek amaçlı eğitim programları düzenlenebilir. Koruma ve gelişme adına yapılan çalışmalarla pilot köy olarak seçilen Eskikaraağaç'ta eko-turizm aktiviteleri geliştirilip, çeşitlendirilerek uygulanabilir ve köy eko-turizm aktiviteleri için uygun olan Uluabat gölü çevresindeki diğer köylere de örnek olabilir.

Eskikaraağaç'ın yarımada olarak konumlandığı Uluabat Gölü, durgun bir suya sahip olduğu için tekne kullanımına uygun olmasından ötürü köyde yerel çapta balıkçılık ve tekne turları yapılmaktadır. Gölyazı'da da yapılmakta olan tekne turları bu iki bölge arasında yapılabilir. Tekne turları, kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşleri ve doğa fotoğrafçılığı faaliyetlerinin dışında Eskikaraağaç'ta herhangi bir aktivitenin olmadığını belirten köy muhtarı, gölde su sporları aktivitelerinin yapılabileceğini söylemiştir. İl turizm müdürlüğünden Güler de Eskikaraağaç'ta kısa vadede yapılması gereken eko-turizm aktivitesi olarak Gölyazı'da olduğu gibi su sporları vb. alternatif turizm sporlarının yapılmasını önermiştir. Doğa koruma ve milli parklar genel müdürlüğünden Gönül ise bunların dışında köyde tarımsal depo işinin geliştirilebileceği ve ayrıca sosyoloji bölümünden birilerinin de köyde çalışma yapması gerektiğini belirtmiştir. İncelenen eko-turizm örneklerinden organik tarımı ile öne çıkmış olan Çandır köyünde olduğu gibi; Eskikaraağaç'ta en çok yetişen zeytin, soğan gibi ürünleri toplama etkinlikleri de düzenlenebilir.

Bunların dışında köyde, yerel halk ve ziyaretçilere sosyal ve kültürel yönden zaman geçirebilecekleri açık ve kapalı alanlar oluşturulmalıdır. Bu kapsamda Şekil 4.1. Turizm amaçlı çevre düzeni öneri planında köyde mevcut turizm amaçlı kullanılan Ekader binası, Uluabat ziyaretçi merkezi ve kuş tahnit müzesi ile kuş gözlem kulesinin yer aldığı, leylek festivali aktivitelerinin gerçekleştirildiği köy meydanı (M1) ile burç, eski minare ve eski muhtarlık binasının yer aldığı geleneksel köy meydanı (M2) sosyal bir aks ile birleştirilebilir, Michael Archangelos Kilisesi ile M2 arasında da bir kültürel aks oluşturulabilir.

Şekil 4.1. Turizm amaçlı çevre düzeni öneri planı (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

Şekil 4.2. Meydan 1

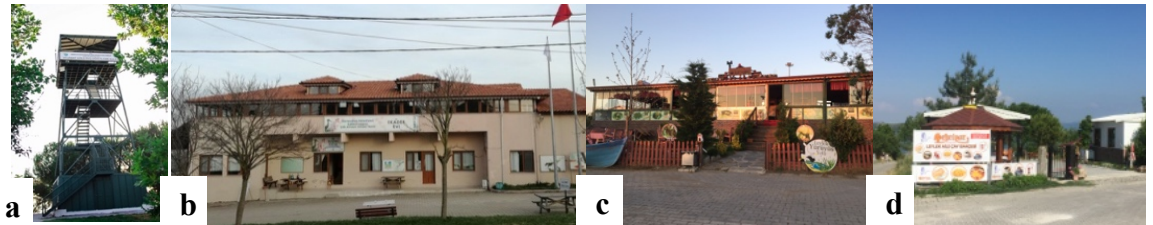

Şekil 4.3. Meydan 2

Eskikaraağaç'ta turizmi canlandırmaya yönelik; 2007 yılında eski okul binası restore edilerek işlemden geçirilmiş ve doldurulmuş bir şekilde ölmüş ya da avcılar tarafından kaçak olarak vurulmuş olan, içinde çoğu kuş türünün de yer aldığı hayvan türlerinin sergilendiği tahnit salonu, toplantı salonu, sulak alanı izleyen kamera sisteminin bağlı bulunduğu gözlem odası ve harici bir tuvaletin bulunduğu Uluabat Ziyaretçi Merkezi ve Kuş Tahnit Müzesine dönüştürülmüş, 2008 yılında Uluabat gölü ve çevresindeki yaban hayatının gözlemlendiği Kuş Gözlem Kulesi, 2011 yılında EKADER dernek binası, 2016 yılında göl kenarında göl manzaralı restoran ve 2019 yılında çay bahçesi, köyün ikinci sosyal tesisi yapılmıştır. Şekil 4.1. Turizm amaçlı çevre düzeni öneri planında bu yapıların yerleri belirtilmiştir.

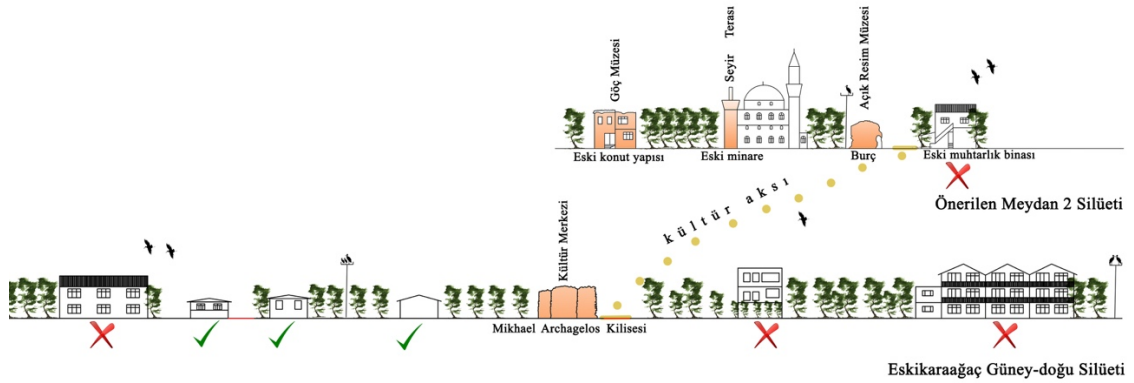

Şekil 4.4. Uluabat Ziyaretçi Merkezi ve Kuş Tahnit Müzesi, (a. Önceki hali (eski okul binası), b. Güncel hali, c. Kuş tahnit müzesi)

Şekil 4.5. Turizm amaçlı yapılar, (a. Kuş gözlem kulesi, b. Ekader binası, c. Restoran, d.Çay bahçesi)

Şekil 4.1. Turizm amaçlı çevre düzeni öneri planında yerleri gösterilen ve günümüzde çok sık kullanılmayan geleneksel köy meydanında (M2) yer alan eski muhtarlık binasına yeniden işlev verilir sosyal tesise, burç köyün tarihsel resimlerinin yer aldığı açık müzeye dönüştürülebilir, eski minare ise seyir amaçlı kullanılabilir. Ayrıca tarihi kilise restore edilerek kültür merkezine dönüştürülebilir, köy dokusuna uygun bir yapı restore edilerek, Yunanistan ve Bulgaristan ile olan nüfus mübadelesini anlatan göç müzesi oluşturulabilir (Şekil 4.6.).

Şekil 4.6. Turizm amaçlı çevre düzeni öneri aksı

Köydeki yaşam alanlarının iyileştirilmesi ve köyün kırsal özelliğini kaybetmeden korunması gerektiğini düşünen akademisyenlerden Küçükaslan ve Karaer, köydeki tarihi yapıların mimari restorasyonlarının yapılarak köyün kültür turizmine de açılabileceğini söylemişlerdir. Sosyal aktivitelerin gerçekleştirileceği kapalı bir mekanın da yaratılabileceğini düşünen Karaer ile aynı fikre sahip Ak insanların bu yerlerde zaman geçirmek istediğini söylemiştir. Ayrıca Ak, özellikle turizm potansiyeli olan yerlerde hem orada yaşayan halka daha iyi bir yaşama alanı yaratmak hem de gelen insanlara görsel anlamda daha güzel mekanlar sunmak amaçlı köyde betonarme ve köyün yapısına uymayan yapıların iyileştirilmesi ve bunların görsel anlamda daha uygun hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Turizm potansiyeli açısından köyde konaklama birimlerinin olmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bunun için yapılan görüşmelerde genel olarak ev pansiyonculuğu ve butik otel yapılması, içinde wc-duş ve çadırların olduğu kamp alanlarının oluşturulması önerilmiştir. Bu doğrultuda Şekil 4.1. Turizm amaçlı çevre düzeni öneri planında belirtilen yerlerde ekolojik konaklama birimleri ve kamp alanları oluşturulabilir,

oralarda günlük konaklama sağlanabilir. Bunların dışında köyde boş olan yapılar veya mevcut konutların kullanılmayan odaları konaklama amaçlı kullanılarak ev pansiyonculuğu geliştirilebilir.

Festival zamanı ve hava koşullarının iyi olduğu zamanlarda yerel halk, M1 alanında doğal ürünlerini satmaktadır. Mevcutta herhangi bir satış alanının olmadığı meydanda festival zamanı geçici stantlar kurulmaktadır (Şekil 4.10). Bu nedenle yerel ürünlerini satan halk için Şekil 4.7.'deki gibi taşınabilir, köy dokusuna uygun satış birimleri oluşturulabilir.

Şekil 4.7. Meydanda yer alan öneri satış birimleri (a. Mevcut satış alanı, b. Öneri satış birimleri)

Bursa'nın eko-turizm anlamında kazanabileceği bir alan olan Eskikaraağaç'ın, sadece yerli değil yabancı turistlerin de ilgisini çekebilecek potansiyelinin olduğu söylenebilir. Günümüze kadar burada turizm ile ilgili önemli gelişmeler olmuştur. Buna bağlı olarak son yıllarda talebin artacağı düşünüldüğünde, doğal ve kültürel kaynaklar iyi bir şekilde korunur, kullanılır ve yönetilirse olumlu gelişmeler olacaktır ve bu durum ekonomiyi de olumlu yönde etkileyecek ve göç eden halkın geri dönme ihtimali artacaktır.

4.4. Yerel Ekonomiye Destek Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler

Kırsal yerleşmelerde yaşayanlar, yerel ekonomik faaliyetlerini sürdürmeleri için düşük faiz oranları ve uzun vadeli geri ödeme kredileri gibi finansal araçlarla, resmi kurum ve kuruluş, özel sektörler ve STK'lar tarafından desteklenmeli ve teşvik edilmelidir. Bu kapsamda; 2009 yılında Eskikaraağaç'ta yetkili kurumların desteği ile köy kadınlarını sosyal ve ekonomik yönden kalkındırmak için faaliyetlerde bulunan Eskikaraağaç Köyü

Kadınları Çevre ve Kalkındırma Derneği (EKADER) kurulmuştur. Köy kadınlarının aile bütçelerine katkıda bulunması için ek gelir sağlamakta olan Ekader, Bursa Valiliği öncülüğünde kurulmuş, Kadın Dernekleri Birliğine üye olmuştur ve derneğin faaliyetleri şu şekildedir:

- Leylek Festivalinin düzenlenmesi
- ‘Uluabat Kuş Tahnit Müzesi’nin faal olmasının sağlanması
- Köy kadınlarını ekonomik ve sosyal yönden kalkındırmak için faaliyetlerde bulunulması
- Köyde üretilen tarımsal ürünlerin ev ortamında işlenerek doğal ürünler olarak pazarlanması
- Köyü ziyaret eden grupların gezdirilmesi, ağırlanması
- Köyde kadın girişimlerinin cesaretlendirilmesine öncülük etme.

Şekil 4.8. Ekader’de kadınların üretim faaliyetleri (Bilgin 2015)

Ekader dernek üyelerinin köyde üretilen tarımsal ürünleri ev ortamında işleyerek pazarladıkları doğal ürünler; çeşitli salçalar, tarhana, erişte, mantı, reçeller, turşu çeşitleri ve el işleridir. Ayrıca dernek üyeleri, köyü ziyaret eden gruplara tarhana çorbası, köy kahvaltısı, sele zeytini, gözleme, lokma, çiğ börek, yaprak sarması, yöresel tavuklu mantı, baklava, hoşmerim, sütlaç gibi çeşitli ikramlar sunarak ziyaretçileri ağırlamaktadır (Bilgin 2015). Yapılan görüşmelerde Prof. Dr. İsmet Arıcı ve köy muhtarı, Ekader ürünlerini pazarlamak için Uludağ Üniversitesi ile anlaştıklarını ve üniversitede doğal ürünlerin satıldığı BESAS Ar-Ge merkezinde Ekader ürünlerinin satılmaya başlandığını söylemiştir.

Şekil 4.9. Ekader ürünleri (Bilgin 2015)

Eskikaraağaç'ta yerel ekonomiyi destekleyen Ekader sayesinde son yıllarda yapılan kadın faaliyetleri ile ekonomi biraz canlanmış ve kadınlar istihdam alanına çekilmiştir. Kadınlar arasında büyük bir dayanışma ve bilinçlenme sağlayan bu dernek ile farkındalık oluşmuş ve turizmden gelir elde edilmeye başlanmıştır.

Her yıl yapılan leylek festivali kapsamında Tüydeş, Karacabey belediyesi olarak leylek festivallerine ve Ekader'e hem köy kadınlarına gelir sağlamak hem de bu işi yapılabileceklerini ve turizm sektörüne ağırlık vermelerini göstermek için derneğin zorunlu ihtiyaçlarını karşılayarak destek verdiklerini, kadınların bu şekilde bir zanaat sahibi olup ve bununla ilgili ticaret yapabilecekleri ve buna önem vermelerini bizzat deneyimlerle sağlamış olduklarını söylemiştir. İl turizm müdürlüğünden turizm tanıtma ve basın şubesi müdürü Güler, Karacabey belediyesinin insiyatifinde olan Leylek Festivalinin kutlama komitesinde olduklarını ve bazı dönemlerde maddi destek sağladıklarını, Gönül ise Leylek Festivali zamanında yapılan çalıştaylara katılım sağladıklarını, ancak son 4 yılda bir defa çalıştay yapıldığını onun da önceki yılların tekrarı gibi olduğunu belirtmiştir. Önceden ilgili yerlerden destek aldıklarını söyleyen köy muhtarı, son dönemlerde herhangi bir destek sağlanmadığını, bunu destekleyen Ekader başkanı da kendi imkanlarıyla dernek adına stantlar kurduklarını ve ürünlerini sattıklarını söylemiştir.

Şekil 4.10. Leylek festivalindeki kadınların stantları

Görüşme yapılan akademisyenler yerel ekonominin gelişebilmesi için köyün genç nüfusun geri dönmesinin gerektiğini söylemişlerdir. Küçük işletmeler kurularak ekonominin canlanması ve yaşam alanlarının iyileştirilip gençlere yönelik alanlarının oluşturulması ile bunun sağlanabileceğini düşünmektedirler. Köydeki nüfusun artması, özellikle genç nüfusun dönmesi için; köy muhtarı köyün 20 km uzağındaki Teknosap sanayi tesisinin kurulması ile köydeki genç nüfusun artabileceğini söylerken, Tüdeş yaptıkları çalışmalar doğrultusunda yavaş yavaş dönüşlerin olduğunu ve turizm faaliyeti artıkça köyün popüler olacağını ve elde edilen gelirin artacağını düşündüğünü söylemiştir.

Bu konu hakkında Gönül, Eskikaraağaç'a ait başlıca özellikleri koruyarak bunların dışında başka çalışmalar yapılmaması, yerel halkın alternatif ürünler, aktiviteler geliştirerek daha aktif olması ve bu amaca yönelik yerel ürünlerin tanıtılması için atölye çalışmaları vb. şeylerin yapılmasını önermiştir. Bu kapsamda; kadınların ürettiği yerel ürünlerin üretimi, işlenmesi, paketlenmesi ve yerel elişilerine yönelik atölye çalışmaları, çeşitli eğitim ve aktiviteler için Ekader binasının üst katı kullanılabilir. Bunların dışında yerel ekonomiye destek olmak amacıyla; incelenen eko-turizm örneklerinden Okavango Deltasında olduğu gibi tarım ve hayvancılık faaliyetleri gerçekleştirmek için köy arazileri kiralanabilir ve işletmesi yerel halk tarafından yapılabilir.

4.5. Çevrenin İyileştirilmesi, Aşırı Kullanım ve Atıkların Azaltılması İçin Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler

Yaşam alanımızın sınırları olan çevre ve bileşenleri, aslında yaşam koşullarımızın iyi veya kötü olmasını belirleyen en önemli faktörlerdir. Bu nedenle, kırsal yerleşmelerin gelişimi ve yerel halkın yaşam koşullarını iyileştirmek için öncelikle çevresel faktörlerin iyileştirilmesi gereklidir. Eskikaraağaç köyü için korunması ve iyileştirilmesi gereken birincil öncelik; Uluabat gölü ve çevresindeki yaşam alanıdır. Daha sonra ise köyde yaşayan halkın şekillendirdiği yapılı çevre bileşenleri; altyapı, ulaşım, rekreasyon alanları ve konut yapıları gelmektedir. Bu kapsamda Uluabat gölü ve çevresindeki yaşam alanı için; Uluabat Gölü Yönetim Planı ve bu plana dahil edilen Uluabat Gölü Leylek Dostu Köyler Projesi, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar II. Bölge Müdürlüğünün hazırladığı Bursa Tabiat Turizmi Master Planı 2016-2019 ve alt faaliyetleri oluşturulmuştur. Doğal çevrenin korunmasına yönelik oluşturulan planlar çerçevesinde yapılan çalışmalar ve geliştirilen öneriler tezin akışına göre bir sonraki başlıkta (4.6. Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı) açıklanmaktadır.

Eskikaraağaç'ın yapılı çevresini iyileştirmek için yapılan çalışmalar ve öneriler:

İzmir yolunda kavşak düzenlemesi yapılarak Bursa-Eskikaraağaç yolu kısaltılmış, İzmir yolunda, köy girişinde ve içinde bilgilendirme tabelaları konulmuştur. Trafik ışıklandırma sisteminin olmadığı köy girişindeki kavşak düzenlemesinde ışıklandırma sistemi oluşturulabilir ve köy içindeki yolların bozuk olanları onarılabilir. Köye erişebilirlik için; köy alanına ulaşımı sağlayan ve sefer sayıları oldukça az olan toplu taşımanın seferleri arttırılabilir, alternatif olarak göl de köye ulaşım amaçlı kullanılabilir. Göl ile ulaşım sağlandığında aralarında yaklaşık 6 km olan Gölyazı ile Eskikaraağaç arasında bir tekne sefer hattı oluşturulabilir. Ayrıca köy yerleşim alanına araç girişi yasaklanıp köy girişinde bir otopark alanı oluşturularak, oradan köy içine bisiklet ve akülü araçlar gibi ekolojik taşıma sistemi ile ulaşım sağlanabilir. Köy içine kadar gelen bisiklet ve akülü araçlar için de bir park alanı oluşturulup, mevcut yürüyüş ve bisiklet

Şekil 4.12. Leylek figürlerinin asıldığı duvarlar

Eskikaraağaç'ın mevcut durum analizinin yapıldığı bölümde, geleneksel dokuya uygunluk, yapı durum ve kat analizlerinde belirtildiği gibi yapılaşmanın çok az olduğu köyde, köyün karakterine uygun yapı da oldukça az sayıdadır ve çoğu kötü durumdadır. Köyün mevcut durumunun özetlendiği Şekil 4.13.'te yapılan tarama, köyün karakterine uygun olan yapılar alanında daha yoğunken, uygun olmayan yapılara doğru seyrekleşmektedir.

Köyde tescil altına alınan konut yapısı olmadığı için köyün yapı tipolojisi somut olarak bilinmemektedir. Eskikaraağaç ile yaklaşık 18 km mesafe uzaklığındaki Gölyazı, Uluabat gölüne yarımada olarak gölün kuzeyinde konumlanmakta ve Ramsar koruma alanı içinde yer almaktadır. Temel geçim kaynakları balıkçılık, tarım ve hayvancılık olan bu köyler birer Rum köyüdür. Fiziksel ve sosyo-kültürel açıdan Gölyazı ile benzer özellikler gösteren Eskikaraağaç'taki imara ve geleneksel dokuya uymayan yapılar, köyün karakterine uygun olan, tescil altına alınan ve yapı tipolojileri bilinen Gölyazı'daki yapılar örnek alınarak iyileştirilmelidir. Cephe malzemeleri, renkleri, pencere büyüklükleri ve şekilleri ile köyün karakterine uygun olacak şekilde bir yapı tasarım rehberi oluşturulmalıdır. Böylelikle görsel bir bütünlüğün olmadığı köyde mevcut ve yeni yapılacak olan yapılar bu sisteme uygun yapılabilir. Ayrıca köydeki boş olan binalara ihtiyaca yönelik yeni işlevler verilmelidir. Bu amaca yönelik; yapılan görüşmelerde biyolog Gönül, kışın göç esnasında büyük kuş sürülerinin Uluabat gölünde durup dinlendiklerini ve kurum olarak kışın ortasında kuş sayımı için görevlilerin sabahdan akşam gün batımına kadar arazide kaldığı, bu görevlilerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir alanın olmadığı ama bunun için bir alanın sağlanması gerektiğini belirtmiş ve Uluabat ziyaretçi merkezi ve kuş tahnit müzesinin yanındaki binayı bu amaçlı önermiştir. Bunun

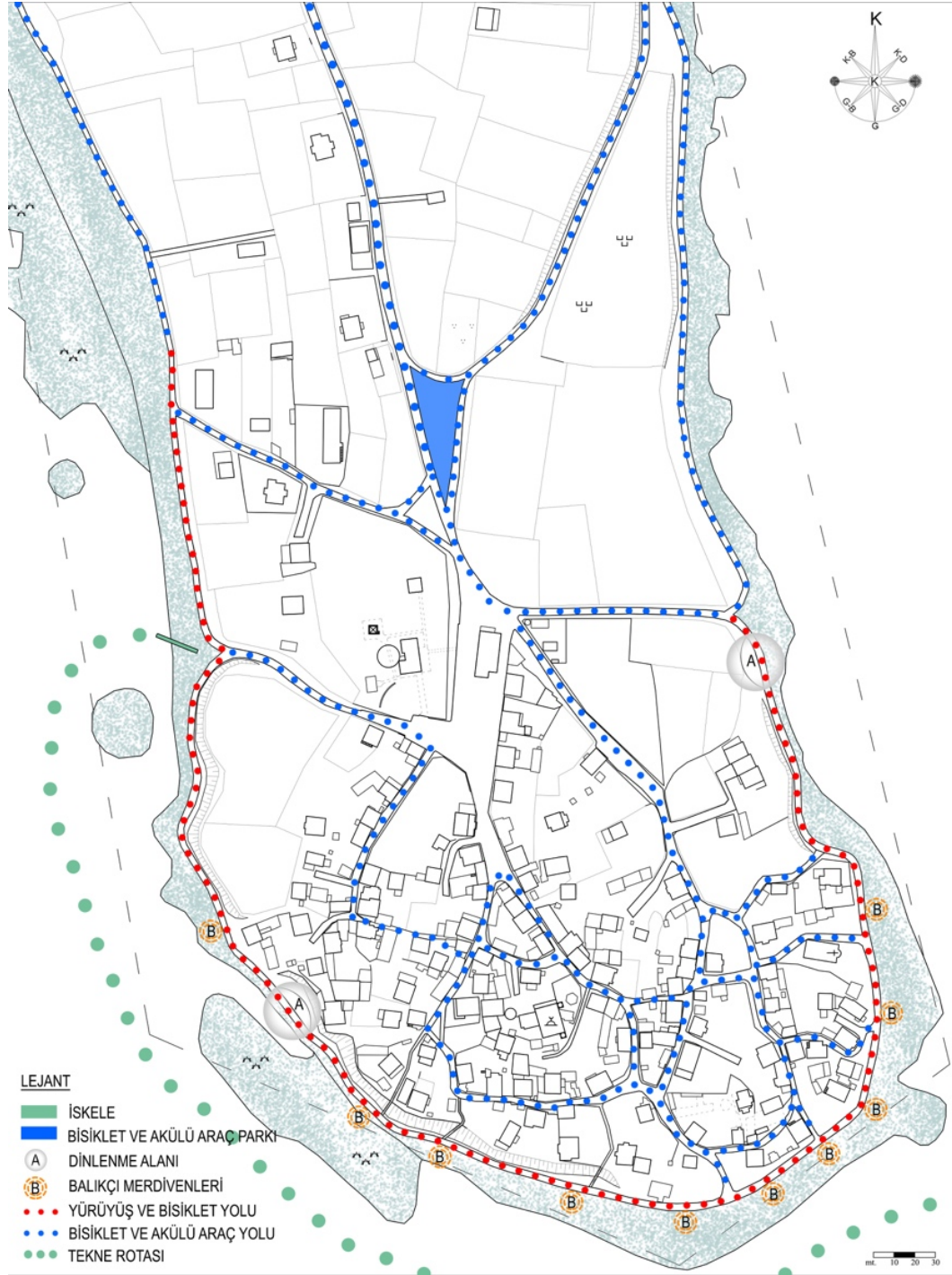
dışında konaklama birimlerine ihtiyacı olan köyde boş olan bazı binalar da ev pansiyonculuğu için kullanılabilir.

Şekil 4.13. Köyün geleneksel dokusu (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

Köyün mevcut durum analizinin yapıldığı bölümde ifade edildiği gibi; göl kıyısında yaklaşık 1,5 km uzunluğundaki çevre yolu yürüyüş ve bisiklet yolu olarak düzenlenmiş, bu yol üzerinde iki yerde dinlenme alanları oluşturulmuş ve balıkçılıkla uğraşanların evlerinin önüne göle ulaşımı kolaylaştıran merdivenler yapılmıştır. Ayrıca balıkçı ve gezi tekneleri için bir de iskele yapılmış ve köy meydan düzenlemesi yapılarak yeşil alanlar ağaçlandırılmıştır. Bu kapsamda; köyün sadece göl kıyısında olan yürüyüş ve bisiklet yolu, Şekil 4.14. Ulaşım öneri planında da ifade edildiği gibi köy içi yollarla da desteklenmeli ve köyün içine araç girişinin yasaklanarak ulaşımın bisiklet ve akülü araçlarla sağlandığı köyde, bisiklet ve akülü araçlar için köyün meydanında bir park alanı oluşturulmalıdır. Köy ile Gölyazı arasında tekne turlarının yapılması önerildiği için şu an gezi ve balıkçı teknelerinin kullandığı iskele iyileştirilebilir veya yenilenebilir. Ayrıca

mevcut yürüyüş ve bisiklet yolunda yer alan dinlenme alanlarında düzenleme yapılabilir. Bir çöp kutusu, oturma ve aydınlatma elemanın bulunduğu dinlenme alanında, bu birimler Şekil 4.15.'teki gibi birlikte düşünülerek tasarlanıp, yapılan ışıklandırma sistemi daha ekolojik bir sistemle güneş enerjisinden yararlanılarak çözülebilir.

Şekil 4.14. Ulaşım öneri planı (BBB arşivinden uyarlanmıştır)

a

b

Şekil 4.15. Dinlenme alanı (a. Mevcut dinlenme alanı, b. Öneri dinlenme alanı)

4.6. Doğal, Sosyal ve Kültürel Kaynakların Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler

Eskikaraağaç köyü, birçok canlı çeşidinin yaşam alanı olan Uluabat Gölü kıyısında, göçmen kuşların özellikle de beyaz leyleklerin göç güzergahında ve Ramsar alanı 3. Koruma bölgesi, ekolojik alan sınırları içerisinde olup, köyün **doğal kaynakları için:** Uluabat Gölü Yönetim Planı kapsamında yasal düzenlemelerle koruma altına alınan bölgede, leylekleri ve onların doğal çevrelerini korumak için 2003 yılında Uluabat Gölü Leylek Dostu Köyler Projesi oluşturulmuştur. Projenin oluşum süreci şu şekildedir: Prof. Dr. İsmet Arıcı ve eşi Franziska Arıcı, Uluabat Gölü çevresindeki köylerde leylekleri takip etmiş ve ilk sayımları gerçekleştirmişler. Gölün çevresindeki köylerde üreyen leylek sayılarının giderek azaldığını fark edip, bunu engellenmek için bir koruma projesi tasarlamışlar ve pilot köy olarak da Eskikaraağaç'ı seçmişlerdir. Proje kapsamında ekolojik sistemi korumak amaçlı yapılan uygulamalar şunlardır:

- Pilot köy seçilen Eskikaraağaç ile birlikte 12 köyde alçak gerilim hatları izole edilmiş ve toplam 130 leylek yuva platformu yerleştirilmiştir.
- Köyün girişindeki 100 metrelik orta gerilim hattı yer altına alınarak leylek ölümleri ve elektrik kesintileri önlenmiş ve leyleklere uyarıcı olması için orta gerilim direklerinin üstüne izolatörler, bayraklar yerleştirilmiştir.
- 2004 yılından itibaren yıllık leylek sayımları yapılarak, leylek yavruları halkalanmıştır.
- Kış aylarında kuş avcılığı yasaklanmıştır.

- Göle dökülen kanalizasyonun kuşlara ve çevreye zarar vermemesi için kumlu elek sisteminin ilk defa kullanıldığı, sıvı kanalizasyon atıklarının arıtıldığı doğal arıtma sistemi yapılmıştır (Arıcı 2015).
- EuroNatur'dan fon alınarak 'leylekleri beslemek için ıslak çayır ve meraların yeniden canlandırılması projesi' gerçekleştirilmiş, bozirk yerli büyükbaş hayvanlar yetiştirilerek leyleklerin ve diğer kuş türlerinin beslenmesi için alan oluşturulmuştur (Anonim 2019t).

Şekil 4.16. Leylek ölümlerini önlemek amaçlı yapılan çalışmalar, (a. 12 köyde izole edilen alçak gerilim hatları, b. Direk üstüne örtülen izolatörler (Arıcı 2015))

Leylek köyü projesi kapsamında leylekleri ve doğal yaşamı korumak için yapılan çalışmalar, akademisyenler ve yetkili kurumlarca bilinmektedir. 2003 yılından itibaren başlayan süreçte; önceleri Nilüfer belediyesi, son beş yıldır Karacabey belediyesi, Bursa valiliği ile büyükşehir belediyesi ve diğer ilgili kurumların, sivil toplum örgütlerinin, üniversitedeki akademisyenlerin de katkıları ile çalışmalar yürütülmüştür.

Bütün bunlar yapılırken, canlı türlerinin yaşam alanı olan Uluabat Gölü yeterince iyi korunamamaktadır. Göl Ramsar tarafından koruma altına alınmadan önce çevresinde yapılan sanayiler, şu an yeni sanayi yapılmasa bile gölü ve dolayısıyla Eskikaraağaç'ı kirletmektedir. Gönül, Uluabat ve çevresi Ramsar alanı olduğu için gölü korumak adına, kendilerinin de içinde oldukları Uluabat sulak alan 2016-2020 yönetim planını hazırladıklarını söylemiştir. Ayrıca kurum olarak; Eskikaraağaç'ta yer alan yapay yuvaların onarımını yaptıklarını, bunun dışında leyleklerin sayımı, halkalanması gibi bir envanter çalışmalarının olmadığını ama bu tür bir çalışmanın olması gerektiğini belirtmiştir. Köy muhtarı bu konuda Bursa'da ilk olan doğal arıtma sisteminin bu köyde kurulduğunu ve halkın bilinçlendiğini, artık ilaç kutularını dahi çöpe atmadıklarını ve bu

yüzden hem ölen leyleklerin olmadığını hem de doğal çevreyi koruduklarını belirtmiştir. Tüydeş, Karacabey belediyesi ekipleri ile her yıl itfaiye araçları yardımıyla leylek yuvalarının temizlik ve bakımını yaptıklarını, leylekler tarafından bilmeden yuvaya taşınan yabancı maddeleri temizlediklerini, bu sayede yavru leyleklerin ayaklarına dolanan ip, misine ve benzer tehlikeli cisimleri yuvadan kaldırdıklarını söylemiştir.

Şekil 4.17. Leylek yuvalarının temizlenmesi (Anonim 2019ü)

Köydeki doğal kaynakları korumak ve sürdürülebilir kullanmak için yapılan çalışmalara ilaveten; tarım arazilerini sulamada göl suyunu kullanmak yerine yağmur suları da depolanarak daha ekolojik çözümler geliştirilebilir. Sıcak su, peyzaj ışıklandırması vb. ihtiyaçlar için güneş enerjisi kullanılabilir. Geri dönüştürülebilir malzemeler kullanılabilir ve plastik, cam, kağıt atıkları için ayrı çöp kutuları köy çevresine konulabilir. Ayrıca leylekleri, diğer canlı türleri ve onların doğal yaşam çevrelerini korumak için yapılan Leylek Dostu Köyler Projesi kapsamındaki alt çalışmalara yeni projeler eklenerek bu tür çalışmaların devamlılığı sağlanmalıdır.

Eskikaraağaç'ta **sosyal ve kültürel kaynaklar için** yapılan çalışmaların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Köyde bulunan Rumlardan kalma Michael Archangelos Kilisesi, Rum evi, burç ve eski minare, köy için önemli tarihi kalıntılar olmasına rağmen şu an bakımsız ve işlevsiz bir durumdadır. Bu kalıntılardan sadece Michael Archangelos Kilisesi tescil altına alınmış olup, restorasyon çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca köydeki geleneksel doku ve yapıların korunması için de herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Dalkıran, eko-turizmde kültürel anlamda insanların kırsal alan değerlerini korumalarının yeterli olacağını, eski kırsal alanda ki yaşayışın verdiği yazılı olmayan imece usulü

çalışma sisteminin korunması gerektiğini savunmuş, bunu destekleyen Küçükaslan, ekoturizm için önemli olan çevre kirliliğinin çözümü için de köydeki imece usulüne geri dönülmesi gerektiğini söylemiştir. Kovan, köyün geleneklerinin azaldığını ama Hıdrellez etkinliklerinin hala devam ettiğini söylemiştir. Bu konuda Tüdeş ise leylekler hakkında tekerlemelerin, yöresel yemeklerin, eski geleneklerimizde olan misafirperverlik ve dayanışmanın olduğunu, balıkçılığın da bir gelenek olduğunu ve devam ettiğini belirtmiştir. Kültürel değerler için herhangi bir çalışmalarının olmadığını ama bu yönde herhangi bir çalışma olursa destekleyeceklerini ve ileride olacağını da öngördüğünü söylemiştir. Bu bağlamda köydeki sosyal ve kültürel kaynakları korumak ve sürdürülebilir kullanmak için; Rumlardan kalma kilise, tarihi burç, eski minare ve mevcut durum analizlerinde belirtilen köyün geleneksel dokusuna uygun yapıların envanteri çıkarılıp, koruma altına alınıp, restorasyon projeleri yapılmalıdır. Geleneksel yemekler, sazlıktan sepet yapımı, kadınların doğal yöntemlerle ürettikleri ürünler ve el işçilikleri ile yerel kültürün sürdürülebilirliği sağlanabilir. Yerel halkta mimari ve kültürel mirası koruma bilinci oluşturularak köy kültür turizmini de açılabilir.

4.7. Yerel Halk Eğitimi ve Turistlerin Bilgilendirilmesi Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler

Uluabat Gölü ve çevresi, Bursa Uludağ Üniversitesi'ne konum olarak yakın olduğu için üniversiteden akademisyenler ve öğrencilerin çalışmalarında yer almaktadır. Eğitimli insanların yaptıkları bu çalışmaların planlamada yer alması köyün gelişimi için önemlidir. Uluabat gölü çevresindeki köy okullarında çevre eğitimi verilmesi, 2004 yılından itibaren Leylek Festivali düzenlenerek her festivalde Uluabat gölünü, çevresini ve leylekleri koruma amaçlı çalıştayların düzenlenmesi hem yerel halkta hem de ziyaretçilerde farkındalık sağlamaktadır. Ancak yapılan görüşmelerde, son yıllarda yapılan çalıştaylara yerel halktan ve yetkili kurumlardan katılım azaldığından yeterli verim alınmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle Leylek Festivali kapsamında yapılan çalıştayların içeriği güncellenerek aktif katılımın olması sağlanabilir.

Köy meydanında bulunan Uluabat Ziyaretçi Merkezi ve Kuş Tahnit Müzesi, bilimsel araştırma grupları, kuş gözlemcileri, öğrenciler, gününbirlik ziyaretçiler vb. kişi ve

gruplara sulak alan ekolojisi, sulak alanların tabii fonksiyonları, korunan alanlarımızın biyolojik çeşitliliği hakkında eğitimlerin verildiği bir merkez olarak hizmet vermektedir. 2 Şubat Dünya Sulak Alanlar Günü, 22 Mayıs Dünya Biyolojik Çeşitlilik Günü, 5 Haziran Dünya Çevre Günü gibi önemli tarihlerde ve leylek festivallerinde çeşitli farkındalık etkinlikleri, seminerler ve çalıştaylar Uluabat Ziyaretçi Merkezinde yer alan toplantı salonunda gerçekleştirilmektedir. Bunların dışında çeşitli eğitim ve seminerlerle örnek eko-turizm uygulamaları anlatılabilir ve bu uygulamalar yerel halk tarafından deneyimlenebilir.

Alper Tüýdeş, Karacabey belediyesi ve projenin öncüleri olan Prof. Dr. İsmet Arıcı ve eşi Franziska Arıcı ile Avrupa leylek köyleri ağı kapsamında her sene farklı bir leylek köyü ülkesine gittiklerini ve diğer köylerde eğlence amaçlı yapılan çalışmalar yerine, biz de daha çok bilgilendirme ve bilinçlendirme amaçlı konserler, çocuk animasyonları, eğitici ve öğretici atölyeler gibi çalışmaların olduğunu söylemiştir. Avrupa’da ve diğer ülkelerdeki leylek köylerinden farklı olarak; köydeki leylek yuvasına en yakın olan ailelerin en küçük çocuğuna o yuvayı sahiplendirdiklerini ve her leylek yuvasının altına tabelalar asarak yuvanın kime ait olduğu gösteren ve acil durumda ulaşılması gereken iletişim bilgilerini yazdıklarını, bu çalışma ile çocukların doğaya karşı aitlik ve sorumluluk duygularını geliştirmeyi amaçladıklarını belirtmiştir.

Şekil 4.18. Leylek yuvalarının kime ait olduğunu gösteren tabela

Şekil 4.19. Yaren leyleğin koruyucu ailesi (Tüydeş Arşivi 2019)

Tüydeş, ayrıca ziyaretçilere diğer Avrupa Leylek Köyleri ve çalışmaları hakkında bilgi veren ‘Leylek Köyleri Hatıra Duvarı’nın 2018 yılında yapıldığını ve leylek köyleri içerisinde tek olan bir uygulama olduğunu söylemiştir.

Şekil 4.20. Leylek Köyleri Hatıra Duvarı

Eğitim kapsamında; köy muhtarı, leylek festivallerinden bir gün önce toplantı salonunda bilgilendirmelerin ve çevre koruma gününde de toplantıların yapıldığını, Ekader başkanı evdeki çöplerle nasıl bir organik gübre yapılır konulu organik tarımla alakalı bir kurs aldıklarını, Güler turizm bakanlığından uzmanların birkaç kez Eskikaarağaç’ta ev pansiyonculuğu ile ilgili seminerler düzenlediğini ve 2014 yılında Gölyazı’da alternatif turizm seminerleri yapıp komşu köyleri de çağırdıklarını söylemiştir. Tüydeş, köyde leylekler ve doğayla ilgili bilinçlenme çalışmalarının yapıldığını ama artık somut yatırımlar değil de daha çok soyut çalışmalar olacağından bahsetmiş, turizme yönelik profesyonel bir eğitimin şu an için olmadığını, ileriye dönük planlarında bu çalışmaların da olacağını söylemiştir. Bu kapsamda turizm, ev pansiyon işletmeciliği, organik tarım konulu profesyonel eğitimler verilebilir.

Akademisyenlerden Karaer, eğitici faaliyetlerle köy ve Uluabat ile ilgili tarihsel süreç, kültürel değerler gibi bilgilerin de aktarılmasının faydalı olacağını düşündüğünü ve köyde yetişen çocukların bu kültürle büyürlerse köyelerine sahip çıkacaklarını ifade etmiştir. Bu amaç doğrultusunda köyde Şekil 4.21.'de görüldüğü gibi Leylek festivallerinde çocuklar için eğitici faaliyetler yapılmaktadır. Bu eğitici çocuk faaliyetleri geliştirilip çevredeki okullardan, üniversitelerden öğrencilerin katılım sağladığı köy gezileri düzenlenebilir. Yerel halkın ve ziyaretçilerin bilinçlenmesi için özellikle eğitimin olması gerektiğini vurgulayan akademisyenler, Uluabat ve Eskikaraağaç için korumaya yönelik eğitimlerin verilmesini, tanıtım toplantılarının yapılmasını ve leylek festivali kapsamında önceden yapılan çalıştayların yeniden aktif olarak gündemde yer alması gerektiğini düşünmektedirler.

Şekil 4.21. Leylek Festivalinde göç oyunu (Arıcı 2015)

Bunlara ilaveten yapılı çevredeki kültürel değerlerin korunması ve önemi hakkında da yerel halk ve ziyaretçiler bilgilendirilmelidir. Köye gelen ziyaretçilere kadınların doğal yollarla ürettiği yerel ürünlerin üretimi, işlenmesi, paketlenmesi ve yerel elişilerine yönelik atölye çalışmaları düzenlenerek gelen ziyaretçilerin birebir çalışarak üretime katılımları sağlanabilir. Bu şekilde hem ürünlerin tanıtılması hem de sürdürülebilirliği sağlanmış olur. Çeşitli eğitim, aktivite ve atölye çalışmaları için Ekader binasının üst katı kullanılabilir, ihtiyaç halinde ise bir eğitim tesisi yapılabilir.

4.8. Araştırmaların Yapılması ve Desteklenmesi Kriteri Bağlamındaki Bulgular ve Öneriler

Eskikaraağaç, Avrupa Leylek Köyleri ağında olması özelliği ile yurtdışında, her yıl yapılan Leylek Festivalleri ile de hem yurtiçi hem de yurtdışında tanıtılmaktadır. Ancak festivallerin duyurulması konusunda köy zayıf kalmaktadır. Bu nedenle her yıl yapılan Leylek Festivali'nin içeriği önceden belirlenerek yurtiçi ve yurtdışında geniş kapsamlı bir tanıtım yapılmalıdır. Köyün tanıtımı için; Leylek Festivali zamanında belediyenin billboardlar yaptırdığını ama bunun yeterli olmadığını söyleyen köy muhtarı bunun dışında köyde 'İlk Öpücük' adlı sinema filminin çekilmesi ve 8 yıldır gelen Yaren Leyleğin televizyonda haberinin çıkması ile köyü görmek için gelenlerin sayısının arttığını ve şu an yine Yaren Leyleğin belgesel filminin çekildiğini, ayrıca kültür ve turizm müdürlüğünün hazırladığı tanıtım broşürlerinde de Eskikaraağaç'ın yer alması için çalıştıklarını söylemiştir. Bu yıl Eskikaraağaç'ta çekilen 'Yaren' adlı belgesel filmi; Yaren Leylek ile Balıkçı Adem Yılmaz'ın arkadaşlığını anlatmaktadır. 8 yıldır göçten gelen Yaren leylekle dost olan balıkçının bu hikayesi, köyde ve hikayenin gerçek aktörleri ile beyaz perdeye taşınmış olup, filmin galası 22 Eylül 2019'da köy meydanında halka açık olarak nostaljik bir açık hava sineması şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Şekil 4.22. Afişler, (a. 'İlk öpücük' filminin afişi (Anonim 2019v), b. 'Yaren' belgeselinin afişi (Tüdeş Arşivi 2019))

Gönül, doğa koruma ve milli park olarak tanıtım amaçlı herhangi bir faaliyetlerinin olmadığını sadece diğer kamu vatandaşlarının Eskikaraağaç'ı görmeleri amaçlı sulak alanların toplantılarını bazen Eskikaraağaç'ta düzenlediklerini, Güler ise turizm bakanlığı olarak 7 tane sosyal medya ve 3 tane web sitelerinin olduğunu ve buralarda Eskikaraağaç ile ilgili paylaşımlar yaptıklarını, ayrıca uluslararası fuarlarda köyü tanıttıklarını belirtmiştir.

Köyün tanıtımı için; köy muhtarı il merkezleri ve metro durakları gibi kamuya açık alanlarda köyün, özellikle Leylek Festivali'nin broşürlerinin koyulmasını, Ekader başkanı sosyal tesisler ve pansiyonların yapılması ve belediyelerin daha çok destek vermesiyle leylek festivallerinin tanıtımının artmasını önermiştir. Bu anlamda Karacabey belediyesinin daha çok çalışmalar yaptığını söyleyen Tüdeş, Bursa valiliği ve büyükşehir belediyesinin köye ulaşımı kolaylaştırması ve şehir merkezindeki tanıtım reklamlarında Eskikaraağaç'a da yer vermesi gerektiğini belirtmiştir.

Dalkıran köyedeki Kuş Tahnit Müzesinin daha iyi tanıtılması gerektiğini, çevre eğitiminin ilköğretim çağındaki çocuklara öğretilerek kalıcı kılınabileceğini ve bu nedenle özellikle ilköğretim çocuklarına burayı gezmeleri için etkinlikler oluşturulmasını ve bu etkinliklerin duyurulması, görsellerinin sunulması için köyün aktif olamayan web sayfasının yenilenmesini önermiştir. Karaer ve Küçükaslan, günümüzde popüler olan Facebook, Instagram gibi popüler sosyal medya aracılığı ve aktif bir web site ile gençlerin bilinçli turist kitlelerine köyü tanıtmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Ak ise Gölyazı da olduğu gibi film çekimi vb. çalışmalarla köyün tanıtılmasını önermiştir. Köyün Gölyazı'dan farklı olarak Türkiye'de tek örnek olan Avrupa Leylek Köyü olma özelliğinin öne çıkarılmasını düşünmektedir.

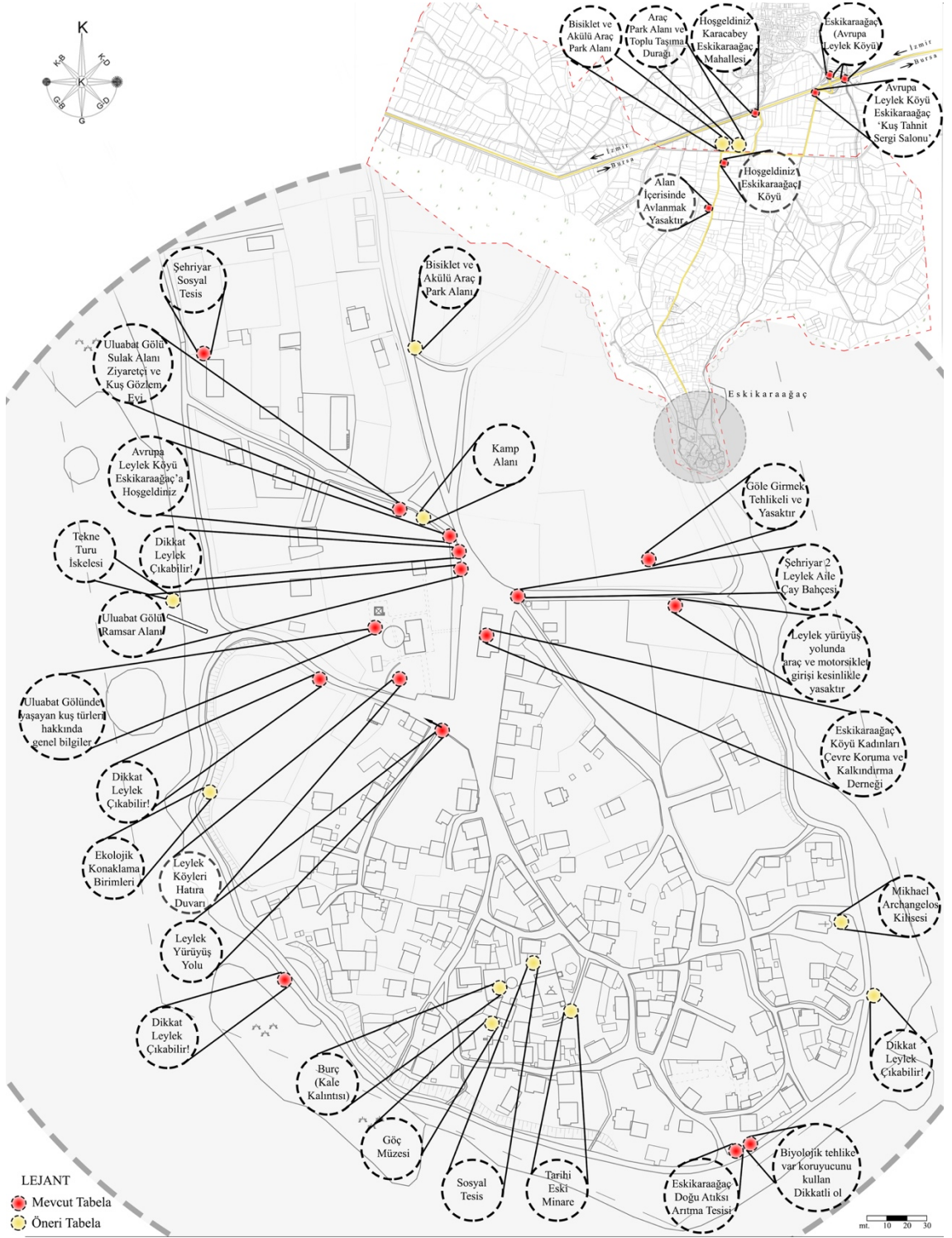
Ayrıca Karaer, köyün doğal, tarihi ve kültürel özelliklerini tanıtan rehberlik hizmetinin arttırılmasını önermiştir. Bu öneriyi destekleyen Küçükaslan, özellikli alan olan Uluabat'ın gerçekten kirlilik ve endemik türlerin azalması yönünde sorunlar yaşamaya başladığını, bunun için özel belgeli, bilgilendirici yerel ve özel rehberlerin gerektiğini söylemiştir. Ancak Dalkıran, küçük bir alan olan köy için; muhtar, dernekdeki kadınlar, yerel halk ya da çocukların ziyaretçilere eşlik edebileceğini bu nedenle de rehberlere pek

fazla ihtiyaç duyulmayacağını düşünmektedir. Köy muhtarı ise kendisinin her daim köyde olduğunu, her türlü hizmeti verdiğini ve Ekader başkanı ve başkan yardımcısı, Kuş Tahnit Müzesindeki milli parklar görevlisi ve yerel halkının her zaman, Alper Tüydeş ve Franziska Hanımın ise turist kafilesi geldiğinde ziyaretçilere rehberlik ettiğini söylemiştir. Müzede çalışan doğa koruma ve milli parklar görevlisinin sadece orada rehberlik yapabildiğini belirten Gönül, kurum olarak orada ziyaretçi kaydı yapmaları gerektiği ve orada özel belgeli, bilgilendirici rehberlerin olması gerektiğini söylemiştir.

Bunlara ilaveten; Tüydeş, bilgilendirme tabelaları ile köyden haberi olmayan kişilerin bile köye girdiklerinde en az bir saatlik bir turdan sonra köyün geçmişi, bugünü ve izlediği politikalarını öğrenip, leylekler hakkında bilgileri, doğaya neyin zararlı olup ya da olmayacağını gezerek keşfedebileceğini ifade etmiş ve ziyaretçilerin doğayı okuyarak ve merak ederek anlamalarını, bunun her zaman daha doğru olduğuna inandıklarını, bilgilendirme tabelalarını bu nedenle yaptıklarını belirtmiştir. Eko-turizm, doğayı okuyarak ve merak ederek anlamaktır. Bu nedenle Eskikaraağaç'ta bulunan bilgilendirme ve uyarı tabelaları çeşitlendirilip sayısı artırılarak, rehber olmadan da köy gezerek keşfedilebilir. Bilinçsiz ziyaretçiler ise ancak o an bölgedeki eğitimli yerel halk tarafından uyarılarak engellenebilir. Bu doğrultuda; Şekil 4.23.'te mevcutta olan tabelalar işaretlenmiş, eksik olan yerler belirlenerek o bölgelerde de tabela konulması önerilmiştir.

Eskikaraağaç'ın tarihi ve kültürel değerleri, doğal değerlerine göre daha ikincil planda kalmıştır. Bu nedenle köy, üniversitelerin tarih, arkeoloji ve sosyoloji bölümleri tarafından araştırma alanı olarak incelenebilir. Bursa Uludağ Üniversitesi'ne yakınlık değerlendirilerek, bu kapsamda yapılan görüşmeler doğrultusunda zaten alan için ilgili olan akademisyen ve gönüllü öğrencilerin desteği alınabilir. Ayrıca köye neden 'Karaağaç' bitki türünün adı verildiği araştırılabilir, eğer güçlü bir bağlantı kurulursa Karaağaç türünün sayısı artırılarak, köye yeni bir marka değer kazandırılabilir.

Şekil 4.23. Eskikaraağaç'taki mevcut ve öneri tabelaları

4.9. Bölüm Sonucu

Eko-turizmin hedefleri doğrultusunda Eskikaraağaç'ta yapılan çalışmalar ve görüşme yapılan kişilerin önerileri ile gözlem ve literatür araştırması sonucu oluşturulan önerilerin açıklandığı bulgular bölümde elde edilen veriler sonucu, köyün eko-turizm potansiyeli GZFT analizi yöntemi ile bulgular bölümünün sonunda değerlendirilecektir (Çizelge 4.1). GZFT analizinin tercih edilmesinin en önemli nedeni köyün eko-turizm faaliyetleri açısından sahip olduğu fırsatlar-tehditler-güçlü yönler-zayıf yönlerin net olarak ortaya koyulmasının konuyla ilgili başarılı stratejiler geliştirebilmek için önemli bir gereklilik olduğunun düşünülmesidir.

Çizelge 4.1. Eskikaraağaç'ın GZFT analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<ul style="list-style-type: none"> •Yaşayan Göl ve Ramsar alanı olan Uluabat'ın varlığı •Zengin biyolojik çeşitlilik (endemik türlerin varlığı, Karaağaç varlığı, kuş türleri, vb.) •Türkiye'nin tek Avrupa Leylek Köyü olması •Bozulmamış doğal ortam ve yaşam alanları •Islak çayır ve meraların yeniden canlandırılması •Ulaşılabilir olması •İzmir-Bursa karayolunda, köy girişinde yönlendirici levhaların bulunması •Uluabat Ziyaretçi Merkezi ve Kuş Tahnit Müzesi ile Kuş Gözlem Kulesinin varlığı •Gölde balıkçılık ve tekne turlarının yapılması •Balıkçı ve gezi teknelerine ulaşımı sağlayan iskelesinin bulunması •Gölün kıyı şeridinde yürüyüş ve bisiklet yolu ile restoranın olması •Barındırdığı manzara seyir noktaları •Kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşü ve fotoğrafçılığı, balıkçılık ve tekne turlarının yapılması •Tarihi ve kültürel miras değerleri •Yöresel el ve yemek sanatları •Halkın turizm faaliyetlerine ilgisi. •Bursa Uludağ Üniversitesinin varlığı	<ul style="list-style-type: none"> •Alana yönelik baskı ve tehditlerin fazla olması •Altyapı sistemlerinin yetersizliği •Toplu taşıma seferlerinin az olması •Göl içi ulaşımın olmaması •Araçlar için ayrılan park alanının olmaması •Sosyal tesislerin yetersizliği •Konaklama ihtiyacının karşılanamaması •Tarihi kilise, burç, eski minare gibi kültürel yapılarının korunmaması •Köyün geleneksel dokusuna uygun olmayan yapıların bulunması •Meydanda yerel halkın ürünlerini pazarlayacakları stantların olmaması •Genç nüfusunun az olması •Ziyaretçilerin bilinçsiz olması •Yerel halkta mimari ve kültürel miras koruma bilincinin olmaması •Eğitim çalışmalarının yetersizliği •Köy tanıtımının eksikliği •Kültürel ve sosyal faaliyetler yetersizliği •Eko-turizm konusunda deneyim ve farkındalığın olmaması •Yerel yönetimler arasındaki eşgüdümsüzlük •Eko-turizm için planlama ve stratejilerinin olmaması •Finansal kaynakların yetersizliği •Azalan tarım ve hayvancılık faaliyetleri

Çizelge 4.1. Eskikaraağaç'ın GZFT analizi (devamı)

FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ul style="list-style-type: none"> •Yeni bir turizm bölgesinde olması •İstanbul'a ve Bursa merkezine yakın konumu •Çevresindeki turizm bölgelerinin varlığı •Eko-turizm aktivitelerine olanak vermesi •Yılda bir düzenlenen Leylek Festivali •Ekader faaliyetleri •İmar arazilerinin kısıtlı olması •Sivil toplum kuruluşlarının, Uluabat Gölü'ne yakın ilgi göstermesi •Alanın bilimsel çalışmalara yönelik potansiyeli •Üniversiteden akademisyenlerin alana yatırım yapması	<ul style="list-style-type: none"> •Doğal değerlerin tahribi ve bozulması •Göl ve çevresel kirliliğin artması •Gölden sulama amaçlı aşırı su çekilmesi •Köyün fiziksel taşıma kapasitesinin aşılması •Çevredeki endüstri tesislerinin yoğun baskısı ve tehditleri •Hızlı tren ve İzmir otobanının alandan geçiyor olması •Köy ekonomisinin yeterince gelişmemesi •Sosyo-kültürel değerlerin tahribi ve bozulması •Bilinçsiz ziyaretçi potansiyeli •Bilinçsiz turizm faaliyetlerinin artmasıyla kaynakları korumanın güçleşmesi •Avcılık faaliyetlerinin kontrolsüzlüğü •Yerel halkın eko-turizmden beklediği ekonomik faydaları bulamayınca endüstriye yönelmesi

Çalışma alanının mevcut durum analizi, akademisyenler ve yetkili kurumlarla yapılan görüşmeler, değişik mevsimlere denk gelen zaman dilimlerinde yerel halkla ve alana gelen ziyaretçilerle yapılan yüz yüze görüşmeler ile alanda yapılan gözlemler sonucu, Eskikaraağaç'ın temel sorunları belirlenmiş ve sürdürülebilir eko-turizm potansiyeli değerlendirilmiştir. Ayrıca alanda devam eden turizm faaliyetleri gözlemlenerek, yerel halkın turizm faaliyetlerine katılımı ve turizmden sağladıkları fayda değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, ilgili kavramların ve başarılı örneklerin incelendiği literatür analizi bölümünde edinilen ve sistematize edilen bilgiler temel alınarak elde edilen bütün bulgular özetlenip yorumlanmıştır. Değerli bir kırsal yerleşme olan Eskikaraağaç köyünün sahip olduğu doğal ve kültürel varlıkların korunması, günün şartlarına uygun bir şekilde yaşatılması ve geleceğe başarılı bir şekilde taşınabilmesi için eko-turizmi etkin bir araç olarak kullanmaya yönelik öneriler geliştirilmiştir. Çizelge 4.1. Eskikaraağaç'ın GZFT analizini geliştirmeye yönelik, bulgular (yapılan çalışmalar) ve onlara istinaden geliştirilen önerilerin özeti niteliğinde Çizelge 4.2. oluşturulmuştur.

Çizelge 4.2. Eko-turizm hedeflerini ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik bulgular ve önerilerin özeti

Eko-turizm hedeflerinden; Çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi için				
BULGULAR		ÖNERİLER		
Güçlü yönleri geliştirmeye Fırsatları değerlendirmeye yönelik	Doğal çevre	Sosyo-kültürel	Doğal çevre	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> •Uluabat gölü ve çevresindeki biyo-çeşitliliği ve yaşam alanlarını korumak, yapılan çalışmaları duyurmak ve destek almak için 2004 yılından beri yılda bir leylek festivali yapılmakta 	<ul style="list-style-type: none"> •Köyde tarım ve balıkçılık, az da olsa hayvancılık ve sazıcılık yapılmakta •Leylek Festivali ile köyde turizm sektörü canlanmakta 	<ul style="list-style-type: none"> •Uluabat göl kıyısına ve doğal yaşam alanlarına olabildiğince az müdahalelerde bulunulmalı •Hayvancılık yapılarak canlanan ıslak çayır ve mera alanlarının sayısı artırılarak köydeki biyo-çeşitlilik sürdürülebilir 	<ul style="list-style-type: none"> •Leylek Festivali kapsamında yapılan çalıştaylar, yerel halkın ürünlerini pazarlaması, eğitici çocuk faaliyetleri çeşitlendirilerek geliştirilebilir •Mevcut eko-turizm faaliyetleri olan kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşleri ve fotoğrafçılığı çeşitlendirilerek eko-turizm geliştirilebilir •Zeytin, ceviz, dut, incir, çeşitli meyveler ile domates, soğan, şeker pancarı, mısır, buğday, susam ve ayçiçeğinin üretildiği köyde lavanta, papatya gibi değişik türde bitkiler üretilebilir.
Zayıf yönleri güçlü kılmaya Tehditlere karşı koymaya yönelik	Sosyo-kültürel		Doğal çevre	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> •Azalan hayvancılık faaliyetlerini arttırmak amaçlı 'leylekleri beslemek için ıslak çayır ve meraların yeniden canlandırılması projesi' yapılmıştır. 		<ul style="list-style-type: none"> •Uluabat gölü ve çevresindeki yaşam alanlarını korumak için tarımsal ilacın kullanılmadığı organik tarım yapılabilir 	<ul style="list-style-type: none"> •Köy ve çevresinin tarihi geçmişi ve yapılarının önemi vurgulanarak köyde kültür turizmi de geliştirilebilir •Azalan tarım ve hayvancılık faaliyetlerine yönelik organik tarım ve yerel ırkın yetiştirildiği hayvancılık teşvik edilmelidir •Neredeyse artık yapılmayan sazıcılık faaliyetleri artırılarak sazlardan sepet ve farklı ürünler tasarlanıp pazarlanabilir •Günümüzde yapılmayan kaneviçe, dantel gibi elişileri duvar süsü, çanta, kıyafet vs. farklı ürünlere dönüştürerek, hediyelik eşya olarak pazarlanabilir

Çizelge 4.2. Eko-turizm hedeflerini ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik bulgular ve önerilerin özeti (devamı)

Eko-turizm hedeflerinden; Yerel toplumu planlamaya dahil etmek için		
	BULGULAR	ÖNERİLER
Güçlü yönleri geliştirmeye Fırsatları değerlendirmeye yönelik	Sosyo-kültürel	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> •Uluabat gölü ve çevresi için hazırlanan Leylek Dostu Köyler Projesi, Türkiye'deki sulak alanların korumasına yönelik hazırlanan katılımcı yönetiminin ilk örneği olan projede, Eskikaraağaç seçilen ilk pilot köy olmuştur ve köyde bir anket çalışması yapılmıştır. •2009 yılında Eskikaraağaç Köyü Kadınları Çevre ve Kalkındırma Derneği (EKADER) kurulmuştur. 	<ul style="list-style-type: none"> •Köyün gelişimi için yerel halkın planlama ve uygulama süreçlerinin her aşamasında yer alması gerekir. Bunun için; anket çalışmaları, ikili ve grup görüşmeleri, toplantılar yapılabilir, talep formları oluşturulabilir.
Zayıf yönleri güçlü kılmaya Tehditlere karşı koymaya yönelik	Sosyo-kültürel	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> •Uluabat Gölü ve çevresinin gelişimi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmayan yerel halkı bilinçlendirmek amacıyla Leylek Festivali zamanında yapılan eğitim ve çalıştaylara halkın katılımı sağlanmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> •Genç nüfusun az olduğu köyde, planlama ve uygulama süreçlerinde aktif rol alabilecek gençlerin köyde kalmaları sağlanmalıdır. •Köydeki imece usulü çalışma sistemi yeniden canlandırılıp, yerel halk arasında iş birliği sağlanarak köyün gelişmesi için ortak hedefler tasarlanmalıdır. •Sadece leylek festivallerinde yapılan eğitim ve çalıştaylar, daha küçük kapsamlı ve düzenli aralıklarla yapılarak, yerel halkın sorun ve fikirlerinin tartışıldığı bir ortam oluşturulabilir.

Çizelge 4.2. Eko-turizm hedeflerini ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik bulgular ve önerilerin özeti (devamı)

Eko-turizm hedeflerinden; Turizm ve kamu arasında koordinasyon için				
BULGULAR		ÖNERİLER		
Güçlü yönleri geliştirmeye Fırsatları değerlendirmeye yönelik	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> Eski okul binası restore edilerek Uluabat Ziyaretçi Merkezi ve Kuş Tahnit Müzesine dönüştürülmüş Kuş Gözlem Kulesi yapılmış Balıkçılara ve tekne gezilerine ulaşımı sağlayan bir iskele konulmuş, Çevre yolu, yürüyüş ve bisiklet yolu olarak düzenlenmiştir. 	<ul style="list-style-type: none"> Köy, AB'den kültürel çalışmalar alanında ödül almıştır. Her yıl Leylek festivali yapılmaktadır. Kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı, doğa yürüyüşü, balıkçılık ve tekne turları gibi eko-turizm aktiviteleri yapılmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> Gelen ziyaretçilere sosyal ve kültürel yönden zaman geçirebilecekleri açık ve kapalı alanlar oluşturulabilir. Bu anlamda; şu an kullanılan köy meydanı (M1) ile geleneksel köy meydanı (M2) sosyal aks ile birleştirilebilir. Ayrıca tarihi kilise ile M2 arasında da bir kültürel aks oluşturulabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> Her yıl yapılan Leylek festivalinin içeriği güncellenerek canlandırılmalı Kuş gözlemcileri ve doğa fotoğrafçılarına özel yılın belirli günlerin de çeşitli aktiviteler planlanıp, yeni başlayanlara bu yönde eğitici kurslar verilebilir. Gölyazı ve Eskikaraağaç arasında da tekne turları yapılabilir.
Zayıf yönleri güçlü kılmaya Tehditlere karşı koymaya yönelik	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal tesisin olmadığı köyde EKADER dernek binası, göl kenarında restoran ve çay bahçesi yapılmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> Ekader ile köyün geleneksel ürünleri ve yemekleri tanıtılmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> Konaklama hizmeti bulunmayan köyde, ekolojik konaklama birimleri yapılabilir, kamp alanları oluşturulabilir, ev pansiyonculuğu geliştirilebilir. M2 alanında yer alan ve çok kullanılan eski muhtarlık binasına yeniden işlev verilip sosyal tesise dönüştürülebilir. Tarihi kilise kültür merkezine, burç köyün tarihsel resimlerinin yer aldığı açık müzeye dönüştürülebilir, eski minare ise seyir terası amaçlı kullanılabilir. Köy dokusuna uygun bir yapı restore edilerek göç müzesi oluşturulabilir. M1 alanında yerel ürünlerini satan halk için taşınabilir, köy dokusuna uygun satış birimleri oluşturulabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> Eko-turizm aktiviteleri çeşitlendirilerek; gölde su sporları, rehberler eşliğinde olta balıkçılığı yapılabilir, doğayı keşif ve doğada hayatta kalma dersleri verilebilir. Zeytin, soğan gibi ürün toplama etkinlikleri düzenlenebilir. Köyün tarihi hakkında hikaye anlatımı, kırsal aile yanında konaklama deneyimi ve öğrencilerin tatillerinde çalıştıkları köydeki faaliyetleri öğrenmek amaçlı eğitim programları düzenlenebilir.

Çizelge 4.2. Eko-turizm hedeflerini ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik bulgular ve önerilerin özeti (devamı)

Eko-turizm hedeflerinden; Yerel ekonomiye destek için			
BULGULAR		ÖNERİLER	
Güçlü yönleri geliştirmeye Fırsatları değerlendirmeye yönelik	Sosyo-kültürel	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> •Kadınlar ürettikleri doğal ürünleri Ekader binasında pazarlamaktadırlar. •Eskikaraağaç'ta yerel ekonomiyi destekleyen Ekader sayesinde son yıllarda yapılan kadın faaliyetleri ile ekonomi biraz canlanmış ve kadınlar istihdam alanına çekilmiştir. Bu dernek ile farkındalık oluşmuş ve turizmden gelir elde edilmeye başlanmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kadınların ürettiği yerel ürünlerin üretimi, işlenmesi, paketlenmesi ve yerel elişilerine yönelik atölye çalışmaları, çeşitli eğitim ve aktiviteler için Ekader binasının üst katı kullanılabilir. •Yerel köy pazarları kurulabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kadınların ürettiği yerel ürünlerin üretimi, işlenmesi, paketlenmesi ve yerel elişilerine yönelik atölye çalışmaları düzenlenebilir.
Zayıf yönleri güçlü kılmaya Tehditlere karşı koymaya yönelik	Sosyo-kültürel	Sosyo-kültürel	
	<ul style="list-style-type: none"> •Köyde sadece Ekader dernek binasında satılan yerel ürünler, Uludağ Üniversitesinde BESAŞ Ar-Ge merkezinde de pazarlamaktadırlar 	<ul style="list-style-type: none"> •Ekader derneği dışında; yatırımlarda önceliği yerel halka vererek, kooperatifler kurarak, devlet teşvik fonları olarak ve bu yönde STK'lar ve özel sektörlerden de destek sağlanarak yerel ekonomi hareketlenebilir. •Küçük ölçekli yerel işletmeler kurulabilir. •Boş olan köy arazileri kiralanabilir ve işletmesi yerel halk tarafından yapılabilir. 	

Çizelge 4.2. Eko-turizm hedeflerini ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik bulgular ve önerilerin özeti (devamı)

		Eko-turizm hedeflerinden; Çevrenin iyileştirilmesi, aşırı kullanım ve atıkların azaltılması için	
		BULGULAR	ÖNERİLER
Güçlü yönleri geliştirmeye Fırsatları değerlendirme yönelik	Yapılı çevre		Yapılı çevre
		<ul style="list-style-type: none"> •Bursa-Eskikaraağaç yolunu kısaltan İzmir yolundaki kavşak düzenlemesi •İzmir yolunda, köy girişinde ve içinde bilgilendirme tabelalarının konulması •Köy kıyısındaki yaklaşık 1,5 km uzunluğunda olan çevre yolunun yürüyüş ve bisiklet yolu olarak düzenlenmesi •Balıkçı ve gezi tekneleri için iskelenin yapılması •Köy meysan düzenlemesi yapılarak yeşil alanların ağaçlandırılması •Yıkık dökük evlerin duvarlarına badana ve boyama yapılarak leylek figürlerinin asılması •Göl kıyısında ve köy meydanının yakınındaki sosyal tesisler, Ekader dernek binası, Uluabat Kuş Tahnit Müzesi, Kuş Gözlem Kulesi ve Lylek Köyleri Hatıra Duvarının yapılması 	<ul style="list-style-type: none"> •Köy girişindeki kavşak düzenlemesine ışıklandırma sistemleri getirilip, köy içindeki yolların bozuk olanları onarılabilir. •Köy yerleşim alanına araç girişi yasaklanıp köy girişinde bir otopark alanı oluşturularak, oradan köy içine bisiklet ve akülü araçlar gibi ekolojik taşıma sistemi ile ulaşım sağlanabilir. Köy içine kadar gelen bisiklet ve akülü araçlar için de bir park alanı oluşturulup, mevcut yürüyüş ve bisiklet yolu ile bağlantısı kurulabilir. •Alternatif olarak göl de köye ulaşım amaçlı kullanılabilir. Göl ile ulaşım sağlandığında aralarında yaklaşık 6 km olan Gölyazı ile Eskikaraağaç arasında bir tekne sefer hattı oluşturulabilir. •Mevcut yürüyüş ve bisiklet yoluna yapılan ışıklandırma sistemi daha ekolojik bir sistemle, güneş enerjisinden yararlanılarak çözülebilir. Yol üzerinde bulunan dinlenme alanlarında düzenleme yapılabilir.
Zayıf yönleri güçlü kılmaya Tehditlere karşı koymaya yönelik	Doğal çevre		Doğal çevre
		<ul style="list-style-type: none"> •Göle dökülen kanalizasyonun kuşlara ve çevreye zarar vermemesi için kumlu elek sisteminin ilk defa kullanıldığı, sıvı kanalizasyon atıklarının arıtıldığı doğal arıtma sistemi yapılmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> •Tarımsal sulamada göl suyunu kullanmak yerine; kullanılan doğal arıtma sistemine ilaveten, yağmur suları depolanabilir. •Sıcak su, peyzaj ışıklandırması vb. ihtiyaçlar için güneş enerjisi kullanılabilir. •Geri dönüştürülebilir malzemeler kullanılabilir ve plastik, cam, kağıt atıkları için ayrı çöp kutuları köy çevresine konulabilir.
	Yapılı çevre		Yapılı çevre
	<ul style="list-style-type: none"> •Sadece araç ile ulaşımın mümkün olduğu köye toplu taşıma ile ulaşım sağlanmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> •Köy alanına ulaşımı sağlayan ve sefer sayıları oldukça az olan toplu taşımanın seferleri artırılabilir. •Görsel bir bütünlüğün olmadığı köyde; analizlerle belirlenen imara ve geleneksel dokuya uymayan yapılar cephe malzemeleri, renkleri, pencere büyüklükleri ve şekilleri ile köyün karakterine göre şekillenmeli, yeni yapılacak yapılar da bu sisteme uygun yapılmalıdır. •Boş olan binalara da ihtiyaca yönelik yeni işlevler verilmelidir. 	

Çizelge 4.2. Eko-turizm hedeflerini ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik bulgular ve önerilerin özeti (devamı)

Eko-turizm hedeflerinden; Doğal, sosyal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı için				
BULGULAR			ÖNERİLER	
Güçlü yönleri geliştirmeye Fırsatları değerlendirmeye yönelik	Doğal çevre	Sosyo-kültürel	Doğal çevre	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> •Köyün markası olan leylekler ve yaşam alanlarını korumak amaçlı; her yıl leylek yuvalarının temizlik ve bakımı yapılmakta •2004 yılından itibaren yıllık leylek sayımları yapılarak, leylek yavruları halkalanmakta •Kış aylarında kuş avcılığı yasaklanmıştır. •Leyleklerin ve diğer kuş türlerinin beslenmesi için ıslak çayır ve mera alanı oluşturulmuştur. 	<ul style="list-style-type: none"> •Köyün yöresel yemekleri ve doğal ürünleri Ekader faaliyetleri ile sürdürülmekte •Eski geleneklerimizde olan misafirperverlik ve dayanışma, leylekler hakkında tekerlemeler ile balıkçılık bir gelenek olarak devam etmekte 	<ul style="list-style-type: none"> •Köyün en önemli doğal değerleri olan leylekler ve yaşam alanları olan gölü korumak adına yapılan çalışmaların devamı olmalı ve bu konu hakkında yerel halka, ziyaretçilere ve özellikle çocuklara eğitimler verilmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kadınların doğal yöntemlerle ürettikleri ürünler, sazlıktan sepet yapımı ve el işçilikleri ile yerel kültürün devamlılığı sağlanabilir.
Zayıf yönleri güçlü kılmaya Tehditlere karşı koymaya yönelik	Doğal çevre	Sosyo-kültürel	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> •Pilot köy seçilen Eskikaraağaç ile birlikte 12 köyde alçak gerilim hatları izole edilmiş ve toplam 130 leylek yuva platformu yerleştirilmiştir. •Köyün girişindeki 100 metrelik orta gerilim hattı yer altına alınarak leylek ölümleri ve elektrik kesintileri önlenmiş ve leyleklere uyarıcı olması için orta gerilim direklerinin üstüne izolatörler, bayraklar yerleştirilmiştir. •Göle dökülen kanalizasyonun kuşlara ve çevreye zarar vermemesi için doğal arıtma sistemi yapılmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> •İşlevsiz ve bakımsız durumda olan tarihi kilise kalıntısının restorasyon projesi hazırlanmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> •Rumlardan kalma tarihi kilise, burç, eski minare gibi köyün tarihi yapıları koruma altına alınıp, restorasyon projeleri yapılarak uygulanmalıdır. •Köyün geleneksel dokusuna uygun yapıları iyileştirilmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> •Mimari ve kültürel mirası koruma bilincinin olmadığı yerel halka eğitimler verilerek köy kültür turizmine de açılabilir.

Çizelge 4.2. Eko-turizm hedeflerini ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik bulgular ve önerilerin özeti (devamı)

Eko-turizm hedeflerinden; Yerel halk eğitimi ve turistlerin bilgilendirilmesi için				
BULGULAR			ÖNERİLER	
Güçlü yönleri geliştirmeye Fırsatları değerlendirmeye yönelik	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel
	<p>•Uluabat Ziyaretçi Merkezi ve Kuş Tahnit Müzesinde sulak alan ekolojisi, sulak alanların tabii fonksiyonları, korunan alanlarımızın biyolojik çeşitliliği hakkında eğitimlerin verildiği bir merkez olarak hizmet vermektedir.</p>	<p>•Leylek Festivalinde Uluabat gölünü, çevresini ve leylekleri koruma amaçlı çalıştaylar düzenlenmekte, bilgilendirme ve bilinçlendirme amaçlı konserler, çocuk animasyonları, eğitici ve öğretici atölyeler yapılmaktadır.</p> <p>•Uluabat Gölü çevresindeki köy okullarında çevre eğitimi verilmektedir.</p>	<p>•Ekader binasının üst katı çeşitli eğitim, aktivite ve atölye çalışmaları için kullanılabilir</p>	<p>•Leylek Festivali kapsamında; yapılan çalıştaylara aktif katılım sağlanarak çalıştayların içeriği güncellenebilir, mevcut eğitici çocuk faaliyetleri geliştirilebilir.</p> <p>•Çevredeki okullardan, üniversitelerden öğrencilerin katılım sağladığı köy gezileri düzenlenebilir.</p> <p>•Örnek eko-turizm uygulamaları anlatılabilir ve bu uygulamalar yerel halk tarafından deneyimlenebilir.</p>
Zayıf yönleri güçlü kılmaya Tehditlere karşı koymaya yönelik	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel
	<p>•2018 yılında diğer Avrupa Leylek Köyleri ve çalışmaları hakkında bilgi veren 'Leylek Köyleri Hatıra Duvarı'nın yapılmıştır.</p>	<p>•Köydeki leylek yuvaları çocuklara sahiplendirilerek, çocukların doğaya karşı aitlik ve sorumluluk duygularını geliştirmeye çalışılmıştır.</p>	<p>•İhtiyaç halinde eğitim tesisi yapılabilir.</p>	<p>•Yapılı çevredeki kültürel değerlerin korunması ve önemi hakkında bilinçli olmayan yerel halk ve ziyaretçiler eğitimlerle bilgilendirilebilir.</p> <p>•Atölyeler (salça, reçel, peynir üretimi gibi) düzenlenerek ziyaretçilerin birebir çalışarak üretime katılımları sağlanabilir</p> <p>•Turizm, ev pansiyon işletmeciliği, organik tarım eğitimi verilebilir.</p>

Çizelge 4.2. Eko-turizm hedeflerini ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik bulgular ve önerilerin özeti (devamı)

Eko-turizm hedeflerinden; Araştırmaların yapılması çeşitliliğin korunması ve teşvik edilmesi için			
BULGULAR		ÖNERİLER	
Güçlü yönleri geliştirmeye Fırsatları değerlendirme yönelik	Sosyo-kültürel	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> •Eskikaraağaç, Avrupa Leylek Köyleri ağında olması özelliği ile yurtdışında, her yıl yapılan Leylek Festivalleri ile de hem yurtiçi hem de yurtdışında tanıtılmaktadır. •Köyde ‘İlk Öpücük’ adlı sinema filminin çekilmesi ve 8 yıldır gelen Yaren Leyleğin televizyonda haberinin çıkması ile köyü görmek için gelenlerin sayısı artmıştır. •Eskikaraağaç’ta çekilen ‘Yaren’ adlı belgesel filmin galası köy meydanında gerçekleştirilmiştir. 	<ul style="list-style-type: none"> •Eskikaraağaç’ta bulunan bilgilendirme ve uyarı tabelaları çeşitlendirilip sayısı artırılarak, rehber olmadan da köy gezerek keşfedilebilir. 	<ul style="list-style-type: none"> •Her yıl yapılan Leylek Festivalinin içeriği önceden belirlenerek yurtiçi ve yurtdışında geniş kapsamlı bir tanıtım yapılabilir. •Köye neden ‘Karaağaç’ bitki türünün adı verildiği araştırılmalı, eğer güçlü bir bağlantı kurulursa Karaağaç türünün sayısı artırılarak, köye yeni bir marka değer kazandırılabilir. •Bursa Uludağ Üniversitesi’ne yakınlık değerlendirilerek, bu kapsamda yapılan görüşmeler doğrultusunda zaten alan ilgili olan akademisyen ve gönüllü öğrencilerin desteği alınabilir.
Zayıf yönleri güçlü kılmaya Tehditlere karşı koymaya yönelik	Sosyo-kültürel	Yapılı çevre	Sosyo-kültürel
	<ul style="list-style-type: none"> •Doğa Koruma ve Milli Parklar Müd., sulak alanların toplantılarını bazen köyde düzenlenmekte, •7 tane sosyal medya ve 3 tane web sitesi olan İl Kültür ve Turizm Müd. Eskikaraağaç ile ilgili paylaşımlar yapmakta ve uluslararası fuarlarda köyü tanıtılmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> •Eksik olan köy tanıtımları için; il merkezleri ve metro durakları gibi kamuya açık alanlarda köyün, özellikle Leylek Festivali’nin broşürlerle tanıtım reklamları yapılabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> •Günümüzde en önemli tanıtım aracı olan facebook, instagram gibi popüler sosyal medya ve aktif bir web site ile köyün güncel haberleri yayınlanarak köy tanıtılabilir. •Eskikaraağaç’ın tarihi ve kültürel değerleri, doğal değerlerine göre daha ikincil planda kalmıştır. Bu nedenle köy üniversitelerin tarih, arkeoloji ve sosyoloji bölümleri tarafından da araştırma alanı olarak incelenebilir.

Kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişimi için AB’nin sağladığı EAFRD fonu ile aynı hedeflere sahip olan eko-turizmin hedefleri, alan çalışması kapsamında yukarıdaki gibi sistematize edilmiştir. Köyün gelişimi için eko-turizm hedefleri doğrultusunda yapılan çalışmalar ve önerileri birbirinden bağımsız olarak düşünmek ve uygulayabilmek mümkün değildir. Herhangi bir hedef için yapılan çalışma ve uygulamalar diğer hedefleri de etkilemekte olup, her bir hedef birbiri ile entegre durumdadır. Bu nedenle bütün çevre koruma çalışmalarında olduğu gibi bu konu da bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

5. SONUÇ

Tez çalışması kapsamında, sürdürülebilir turizm türlerinden biri olan eko-turizmin, kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişmesindeki etkin rolü irdelenmiştir. Tezin kavramsal çerçevesi, kırsal yerleşmelerin sürdürülebilirliğini sağlamada temel etkenler olan yaşam kalitesinin artması, ekonominin canlanması, doğal ve sosyo-kültürel kaynakların korunması süreçlerinde rol alması gerektiği ileri sürülen eko-turizmin; bileşenleri, hedefleri ve sürdürülebilir uygulamaları şeklinde kurgulanmıştır. Bunun için öncelikle süreçte etkili olan kırsal yerleşme, kırsal gelişme, sürdürülebilirlik ve eko-turizm temel kavramları ile sürdürülebilir eko-turizm örnekleri ulusal ve uluslararası literatürde incelenmiştir.

Özgün bir yapıya sahip olan kırsal yerleşmeler; son yıllardaki sanayileşme, kentleşme ve teknolojik gelişmelerle nüfusunu kaybeden, doğal yapısı bozulan ve ekonomik gelirin düştüğü yaşam alanları olmuştur. Bu süreçte turizm ise; ulusal ve uluslararası ölçekte, genellikle sahil kıyılarındaki alanlarda, yerel ürünlerin özelliklerini yitirerek standart turistik ürünler haline geldiği tüketim odaklı bir hale gelmiştir. Ancak günümüzde insanların hem bu turizm anlayışından sıkılıp alternatif faaliyetlere yönelmek, hem de gittikçe birbirine benzeyen kentlerin yapılaşmalarından farklı olan yaşam alanlarını keşfetmek istemeleri, kırsal yerleşmelerin tekrar ilgi odağı olması ve bu alanlara gereken önemin verilmesini sağlamıştır. Bu bağlamda tez kapsamında kırsal yerleşmelerin sürdürülebilir gelişme sürecinde eko-turizm potansiyelinin ortaya konması hedeflenmektedir.

Bu amaç doğrultusunda eko-turizm potansiyeli olan bir kırsal yerleşme alan çalışması için belirlenmiştir. Turizme yeni açılan çalışma alanında, alanın turizm kaynağı olan çekiciliğini kaybetmeyecek ve özgün yapısını bozmayacak şekilde turizm planlarının oluşturulabilmesi için ilgili kaynaklar ve haritalar incelenerek gözlemler yapılmış ve alan ile ilgili çalışmaları olan akademisyenler ve alan yönetim, planlama ve uygulama çalışmalarında yer alan kurum yetkilileri ile görüşmeler yapılarak alan mimarlık disiplini kapsamında incelenmiştir. Elde edilen verilerle eko-turizm hedefleri çerçevesinde, alanın

potansiyeli belirlenerek GZFT analizi yapılmıştır. Daha sonra eko-turizm hedefleri ve GZFT analizini geliştirmeye yönelik alanda yapılan çalışmalar ve alan için geliştirilen öneriler özetlenmiştir.

Çalışma alanı olarak Bursa iline bağlı Eskikaraağaç Köyü seçilmiştir. Alan, Türkiye'nin önemli sulak alanlarından biri olan Uluabat Gölü'ne yarımada olarak konumlanmakta ve kuş türlerinin göç güzergahında bulunmaktadır. Bu kuş türlerini ve özellikle leylekleri korumak amacıyla yaptığı çalışmalarla adını Avrupa'ya duyurmuş olan Eskikaraağaç, AB'ye üye olmadan Avrupa Leylek Köyleri ağına katılan tek köy olmuştur. Eko-turizm hedefleri doğrultusunda doğru planlama ve uygulamalarla, turizm potansiyeline sahip ve turizme yeni açılan Türkiye'nin tek Avrupa Leylek Köyü olan Eskikaraağaç'ın, sürdürülebilir gelişmesini sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu kapsamda; tezin ikinci bölümünde yapılan literatür analizi sonucunda geliştirilen kavramsal çerçeve ve devamında üçüncü bölüm kapsamında yapılan alan çalışmasıyla Eskikaraağaç'ın eko-turizm hedefleri bağlamındaki potansiyelleri GZFT analizi yardımıyla belirlenmiştir. Elde edilen bulgular bir yandan köyün güçlü yönlerini geliştirmeye ve fırsatlarını değerlendirmeye, diğer yandan zayıf yönlerini güçlü kılmaya ve tehditlere karşı koymaya yönelik öneriler geliştirilmesinde kullanılmıştır. Bu öneriler günümüze kadar köyle ilgili yapılan çalışmaların eko-turizm hedefleri doğrultusunda geliştirmesi ve köyün sürdürülebilir gelişmesine katkıda bulunmak için ileride yapılacak çalışmalara ışık tutması için geliştirilmiştir.

Doğal değerlerin korunması için çeşitli çalışmalar yapıldığı köyde, sosyo-kültürel değerlerin korunarak geliştirilmesi için bilinçli olarak gerçekleştirilmiş herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Mimari ve kentsel tasarım ölçeğindeki çalışmaların da yeterli kapsamda olmadığı tespit edilmiştir. Köyün özgün mimari değerlerinin korunması ve yaşatılmasının yanı sıra artması beklenen turizm faaliyetlerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılı çevresinin karakterine uygun bir şekilde geliştirilmesi amacıyla yapılması gereken çalışmalarda mimarlık ve kentsel tasarım disiplinlerinin büyük rolü bulunmaktadır. Bu nedenle tez kapsamında, köyün sürdürülebilir gelişmesi için başlanmış çalışmaların geliştirilmesi ve analizler doğrultusunda belirlenen ihtiyaç

alanlarında yeni çalışmaların kurgulanması mimarlık ve kentsel tasarım disiplinlerinin bakış açılarıyla ele alınmıştır.

İleride yapılacak çalışmalarda konu disiplinlerarası ölçekte, bütüncül bir şekilde ele alınarak öncelikle Uluabat gölü ve çevresinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında ekoturizmin bir araç olarak kullanılmasına yönelik bir master planı hazırlanmalıdır. Her bir köy için oluşturulacak eylem planları bağlamında uygulama çalışmaları başlatılmalıdır. Bu çalışmanın ileride yapılacak çalışmalar için ışık tutacak nitelikte olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Alonso, G.C., Masot A.N. 2017.** Towards Rural Sustainable Development? Contributions of the EAFRD 2007–2013 in Low Demographic Density Territories: The Case of Extremadura (SW Spain). *Sustainability*, 9(1173).
- Anonim, 1986.** Türkiye’de Vakıf Abideler ve Eski Eserler IV, Yazarlar: Ötüken, Y., Durukan, A., Acun, H., Pekak, S., Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, s. 381-382.
- Anonim, 1996.** Report of The United Nations Conference On Human Settlements (Habitat II). <https://habitat.csb.gov.tr/dokumanlar-i-5752> - (Erişim Tarihi: 17.06.2018).
- Anonim, 1999.** Turizm Terimler Sözlüğü. Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Anonim, 2000.** Achieving a Better Quality of Life Review of Progress Towards Sustainable Development. Department of the Environment, Transport and the Regions. Government Annual Report. <https://www.gov.uk/government/publications/department-of-the-environment-transport-and-the-regions-annual-report-2001> – (Erişim Tarihi: 11.02.2019).
- Anonim, 2002a.** International Year of Ecotourism. <https://sdt.unwto.org/en/content/international-year-ecotourism-2002> - (Erişim Tarihi: 13.11.2018).
- Anonim, 2002b.** Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara. <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/769/destek02.pdf> (Erişim Tarihi: 13.02.2018).
- Anonim, 2002c.** Ecotourism and Sustainable Development in Biosphere Reserves: Experiences and Prospects. Workshop Summary Report. <https://unesdoc.unesco.org/search/600889bc-0281-43d3-b9e1-b3acd93b3e47> - (Erişim Tarihi: 15.04.2019).
- Anonim, 2004a.** Kırsal Kalkınma Politikaları Komisyon Raporu. II. Tarım Şurası, Tarım ve Köy işleri Bakanlığı. Ankara.
- Anonim, 2004b.** World Tourism Organization, Sustainable development of Tourism Conceptual Definition, <http://www.world-tourism.org/sustainable/top/concepts.htm> (Erişim Tarihi: 17.09.2018).
- Anonim, 2006.** Devlet Planlama Teşkilatı. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, Ankara.
- Anonim, 2007a.** Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2007-2013). Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Anonim, 2007b.** Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Anonim, 2011.** Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013). Ankara, [http://www.sp.gov.tr/documents/KKP\(2010_2013\).pdf](http://www.sp.gov.tr/documents/KKP(2010_2013).pdf) (Erişim Tarihi: 10.02.2018).
- Anonim, 2012a.** Bursa Doğa Turizmi Eylem Planı (2013-2017). T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2. Bölge Müdürlüğü, Bursa.
- Anonim, 2012b.** Kültür Envanteri; Mikheal Archangelos Kilisesi, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/kulturenvanteri/mikheal-archangelos-kilisesi> - (Erişim Tarihi: 10.12.2018).
- Anonim, 2013a.** Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
- Anonim, 2013b.** Türkiye’nin Önemli Sulak Alanları Ramsar Alanlarımız. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara.

- Anonim, 2014a.** EAFRD. [http://www.sp.gov.tr/documents/KKP\(2010_2013\).pdf](http://www.sp.gov.tr/documents/KKP(2010_2013).pdf) - (Erişim Tarihi: 25.04.2019).
- Anonim, 2014b.** Eskikarağaç Köyü-Karacabey: Somut Olmayan Kültürel Miras Bursa Köyleri-I, Editör: Elbas, A., Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa, s. 140-144.
- Anonim, 2014c.** Eskikarağaç Karacabey: Somut Olmayan Kültürel Miras Bursa Köylerinde Geleneksel Mimari ve Arkeoloji-I, Editör: Elbas, A., Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa, s. 206-209.
- Anonim, 2014d.** Eskikarağaç Karacabey: Somut Olmayan Kültürel Miras Bursa Köylerinde Gelenek ve Görenekler-I, Editör: Elbas, A., Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa, s. 194-197.
- Anonim, 2014e.** Bursa Köylerinde Halk Hekimliği: Somut Olmayan Kültürel Miras Bursa Köylerinde Halk Hekimliği Uygulama Örnekleri ve İnanışları-I, Editör: Elbas, A., Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa, s. 158-163.
- Anonim, 2015a.** Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020). Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara. [https://kcp.tarim.gov.tr/UKKS%20\(2014-2020\).pdf](https://kcp.tarim.gov.tr/UKKS%20(2014-2020).pdf), - (Erişim Tarihi: 18.02.2018).
- Anonim, 2015b.** Bursa Tabiat Turizmi Master Planı (2016-2019). T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2. Bölge Müdürlüğü, Bursa.
- Anonim, 2015c.** Karacabey Hakkında: Karacabey Sempozyumu, Editör: Ak, İ., Karacabey Ticaret ve Sanayi Odası, Bursa, s. 1-4.
- Anonim, 2015d.** Ululabat Gölü Sulak Alan Yönetim Planı (2016-2020). Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim, 2017a.** 2017 International Year of Sustainable Tourism for Development, www.tourism4development2017.org - (Erişim Tarihi: 19.12.2018).
- Anonim, 2017b.** European Stork Village 2011- Eskikarağaç (Turkey) <https://www.euronatur.org/en/what-we-do/endangered-species/stork/storks-in-europe/projects/european-stork-villages/eskikaraagac/> - (Erişim Tarihi: 10.04.2017).
- Anonim, 2018a.** Why Tourism?. www.tourism4development2017.org/why-tourism/ - (Erişim Tarihi: 24.09.2018).
- Anonim, 2018b.** The Tourism Sector and The Sustainable Development Goals, <http://www.turismoyods.org/publication/#/51/> - (Erişim Tarihi: 18.11.2018).
- Anonim, 2018c.** UNESCO World Heritage and Sustainable Tourism Programme, <https://whc.unesco.org/en/tourism/> - (Erişim Tarihi: 25.12.2018).
- Anonim, 2018d.** Managing Natural World Heritage, <https://whc.unesco.org/en/managing-natural-world-heritage> (Erişim Tarihi: 25.12.2018).
- Anonim, 2018e.** <https://www.ramsar.org> (Erişim Tarihi: 30.12.2018).
- Anonim, 2018f.** The International Ecotourism Society, www.ecotourism.org/what-is-ecotourism/ - (Erişim Tarihi: 30.12.2018).
- Anonim, 2018g.** Ekoturizmi Anlamak, <http://www.ecogo.org/tag/iucn-ecotourism-definition/> - (Erişim Tarihi: 25.11.2018).
- Anonim, 2018h.** <http://www.adabasini.com/haber/buyukkonuk-renklendi-51247.html> - (Erişim Tarihi: 10.12.2018).
- Anonim, 2019a.** <http://www.tdk.gov.tr> - (Erişim Tarihi: 17.09.2018).
- Anonim, 2019b.** <http://www.tuik.gov.tr> - (Erişim Tarihi: 10.10.2018).
- Anonim, 2019c.** Test Your Knowledge Of Africa's Awe-Inspiring Okavango Delta <https://afktravel.com/106699/okavango-delta-quiz/> (Erişim Tarihi: 01.05.2019).

Anonim, 2019ç. <https://www.wildland.com/trips/africa/botswana/botswana-safari-in-the-okavango-delta/> - (Erişim Tarihi: 01.05.2019).

Anonim, 2019d. Okavanga Delta, Botswana: The Complete Guide. <https://www.tripsavvy.com/guide-to-okavango-delta-in-botswana-1454194> - (Erişim Tarihi: 01.05.2019).

Anonim, 2019e. We travel to Botswana to find out just what makes the Etsha Baskets so good. <https://www.pamono.com/stories/to-the-source> - (Erişim Tarihi: 01.05.2019).

Anonim, 2019f. <http://news1.kr/articles/?1863872> - (Erişim Tarihi: 10.04.2019).

Anonim, 2019g. http://www.sndure.or.kr/bbs/board.php?bo_table=edu2&wr_id=57 - (Erişim Tarihi: 10.04.2019).

Anonim, 2019ğ. <http://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148664176> - (Erişim Tarihi: 10.04.2019).

Anonim, 2019h. <http://www.pressian.com/news/article/?no=119984#09T0> - (Erişim Tarihi: 10.04.2019).

Anonim, 2019i. <https://www.flickr.com/photos/asraful/4962959465> - (Erişim Tarihi: 18.04.2019).

Anonim, 2019i. Travel Beautiful Bangladesh. <http://javed-hasan.blogspot.com/2015/11/coxs-bazar-tourism.html> - (Erişim Tarihi: 18.04.2019).

Anonim, 2019j. <https://www.bbc.com/news/world-asia-19340259> - (Erişim Tarihi: 18.04.2019).

Anonim, 2019k. <http://ucm.org.cy/meli/eparchia-larnakas/> - (Erişim Tarihi: 13.04.2019).

Anonim, 2019l. <https://cyprusscene.com/2015/06/16/agios-afksentios-church-restoration-completed/> - (Erişim Tarihi: 13.04.2019).

Anonim, 2019m. <http://www.ucuyoruzz.com/medipol-ogrencileri-kibrista-kerpicten-otobus-duragi-yapti> - (Erişim Tarihi: 13.04.2019).

Anonim, 2019n. <https://www.google.com/maps/place/Çandır,Köyceğiz,Muğla> - (Erişim Tarihi: 22.04.2019).

Anonim, 2019o. <http://koycegiz.meb.gov.tr/www/ilcemiz-hakkinda/icerik/82> - (Erişim Tarihi: 22.04.2019).

Anonim, 2019ö. <https://www.youtube.com/watch?v=uukL2MIPufc> - (Erişim Tarihi: 22.04.2019).

Anonim, 2019p. <https://konuttimes.com/kenthaberleri/koycegiz-candir-mahallesinde-organik-koy-kuruluyor/42929> - (Erişim Tarihi: 22.04.2019).

Anonim, 2019r. <https://www.turizm.info.tr/yukari-yapici-koyu-kirazli-manastiri/> - (Erişim Tarihi: 14.03.2019).

Anonim, 2019s. <http://karacabey.bel.tr/images/imar-planlari/278/imar-planlari.pdf> - (Erişim Tarihi: 14.06.2019).

Anonim, 2019ř. <https://www.bursa.bel.tr/> - (Erişim Tarihi: 28.05.2019).

Anonim, 2019t. <https://www.storkvillages.net/villages/eskikaraagac-turkey/> - (Erişim Tarihi: 30.05.2019).

Anonim, 2019u. <http://sonmezu.blogspot.com/p/bursa-eskikaraagac-2013-leylek.htm> - (Erişim Tarihi: 3.08.2019).

Anonim, 2019ü. <http://www.milliyet.com.tr/leylek-yuvalarinda-bahar-temizligi-bursa-yerelhaber-2649663/> (Erişim Tarihi: 03.03.2019).

Anonim, 2019v. <https://bursarestaurants.com/632/b/5397/buyuk-bir-bolumu-sehriyar-eskikaraagac-tesislerinde-cekilen-ilk-opucuk-filmi-20-ekimde-vizyonda> (Erişim Tarihi: 22.02.2019).

- Arıcı, F. 2015.** Leylekleri Tehdit Eden Faktörler ve Uluabat Gölü Leylek Dostu Köyler Projesi. Karacabey Sempozyumu, 01-03 Ekim 2015, Karacabey, Bursa.
- Aslan, E. 2017.** Kırsal Turizmde Yenilik ve Kırsal Turizm İşletmecilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler (Katılımcılara ve İşletmelere İlişkin) Açısından İncelenmesi: Kocaeli/Kartepe Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, KÜ, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Kırklareli.
- Atabey S., Gürdoğan A., Yokaş İ. 2016.** Organik Tarım Tabanlı Eko-turizm Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Çandır Köyü Örneği. *Social Sciences*, 11(4): 270-287.
- Aydın, P. 2012.** Bursa İli Dağ Yöresinde Ekolojik Turizmi Geliştirme Olanakları. *Yüksek Lisans Tezi*, UÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Bursa.
- Bakırcı, M. 2006.** Avrupa Birliği Yeni Dönem Kırsal Kalkınma Politikası, Türkiye'nin Uyumu ve Yaratacağı Etkiler. *Türk Coğrafya Dergisi*, (47): 45-74.
- Bilgin, G. 2015** Eskikaraağaç Köyü Kadınları Çevre Koruma ve Kalkındırma Derneği (EKADER). Karacabey Sempozyumu, 01-03 Ekim 2015, Karacabey, Bursa.
- Blowers, A. 1997.** Environmental Planning for Sustainable Development in: Town planning into the 21st century, Eds: Blowers, A., Evans, B., Routledge, London, pp.33-54.
- Can, M. 2007.** Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye'nin Kırsal Kalkınması Açısından İncelenmesi: Sapard ve İpard Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, GÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çağatay A., Yurtsever M. ve Kırış R. 2002,** EkoTurizm İçin Mekân ve Yerel Toplulukların Katılımının Planlanması II. Turizm Şurası Bildirileri Cilt II. 12–14 Nisan Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Çağatay A., Yurtsever M., Kırış R. 2002.** Eko- Turizm İçin Mekân ve Yerel Toplulukların Katılımının Planlanması. II. Turizm Şurası Bildirileri, 12–14 Nisan, Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Çahantimur, A. 2007.** Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyo-Kültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği. *Doktora Tezi*, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çakır, E. 2019.** Leyleklerin Masalında Bir Köy: Eskikaraağaç. *Önce İnsan Dergisi*, (98):32-36.
- Çekiç, S.Ç.T.İ. 2009.** Kırsal Kalkınma Açısından Sosyal Sermayenin Öğeleri: Şanlıurfa-Hilvan Örneği. *Doktora Tezi*, YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çetin, N.İ. 2011.** Sürdürülebilir Kentsel Yenilenmenin Değerlendirilmesi: İstanbul Yedikule Mahallesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Disiplinlerarası Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çubuk, M. 1996.** Sürdürülebilir Turizm; Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım. 19.Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Dalkıran, N. 2015.** Uluabat Gölü Ramsar Alanı ve Biyolojik Zenginliği. Karacabey Sempozyumu, 01-03 Ekim 2015, Karacabey, Bursa.
- Demir, C., Çevirgen, A. 2006.** Ekoturizm Yönetimi, Nobel Yayıncılık, Ankara, 222s.
- Diñcer, İ. 2017.** Tarihi Kentin ve Kültürel Peyzajın Korunmasında Sürdürülebilir Turizm İlkeleri. *Şehir&Toplum Dergisi*, (9):45-53.

- Doğan, S., Özasan, Y. 2017.** Kırsal Alan Gelişimi Açısından Kırsal Turizm ve Kırsal Turizmin Dünyadaki Durumu. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4): 61-78.
- Duran, E. 2011.** Turizm, Kültür ve Kimlik İlişkisi; Turizmde Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Sürdürülebilirliği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19): 291-313.
- Elçi, S. 2007.** Avrupa Birliği Yapısal Fonları. *AB Uzmanlık Tezi*, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Eminağaoğlu, Z., Çevik, S. 2007.** Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım ve Planlama Politikalarının Bölgesel Ölçek İçinde Değerlendirilmesi. *Gazi Üniv. Müh. Mim. Dergisi*, 22(47): 157-162.
- Erdem, M. 2012.** Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi. *Doktora Tezi*, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, N. 2003.** Çevre ve Ekoturizm, Erk Yayınları, Ankara, 317s.
- Erdoğan, N. 2014.** Ekoturizm: Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik, Editörler: Reyhan H., Mutlu A., Doğan H., Reyhan A., Sosyal Çevre Bilimleri, Ankara, s.143-185.
- Fıncı, G.İ. 2018.** Uluabat Gölü'nün Turizm Potansiyeli. *Yüksek Lisans Tezi*, KÜ, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Karabük.
- Gortazor, L., Marin, C., 1999.** Tourism and Sustainable Development: From Theory to Practice, the Island Experience, Insula, International Scientific Council for Island Development, Kanarya Adaları, İspanya.
- Gülçubuk, B. 2005.** Önce Doğa, Önce İnsan. <http://www.bugday.org/article.php?ID=758> (Erişim Tarihi: 15.04.2019).
- Hasol, D. 2010.** Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Yayıncılık, İstanbul, 510 s.
- Hatfield Dodds, S. 2000.** Pathways and Paradigms for Sustaining Human Communities in Sustaining Human Settlements: A Challenge for the New Millenium, Ed: Lawrence, R., Urban International Press, Great Britain, pp:30-43.
- Houghton, G., Hunter, C. 1994.** Sustainable Cities, Regional Policy and Development Series 7, Jessica Kingsley Pub., London, pp. 15-20,24-27,40.
- Kahraman, N., Türkay, O. 2006.** Turizm ve Çevre. Detay Yayıncılık, Ankara, 81 s.
- Kamp, C. 1998.** Tourism and Sustainable Development, Report to the 7. Meeting of the Commission on Sustainable Development, German NGO Forum on Environment and Development, Bonn.
- Kantürer, G. 2016.** İstanbul Kent Çeperlerinde Kırsal Arazilerin Dönüşümü 'Ağaçlı Yeniköy Yöresi Örneği'. *Yüksek Lisans Tezi*, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kaplanoğlu, R. 2001.** Bursa Ansiklopedisi I, İstanbul.
- Karaküçük, S. 1999.** Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme), Gazi Kitabevi, Ankara, 423s.
- Kaya, E. 2012.** Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Cunda (Alibey) Adası Turizm Yönetim Planı Önerisi. *Yüksek Lisans Tezi*, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keleş, R. 1998.** Kent bilimleri Terimler Sözlüğü, İmge Yayınevi, Ankara, 93 s.
- Kozak, N., Kozak, M.A., Kozak, M. 2006.** Genel Turizm Detay Yayıncılık, Ankara, 171s.

- Kuter, N., Ünal, H.E. 2009.** Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2): 146-156.
- Küçükaslan, N. 2015.** Karacabey Turizm Çalıştayı Raporu. Karacabey Ticaret ve Sanayi Odası, Karacabey Sempozyumu, 01-03 Ekim 2015, Karacabey, Bursa.
- Liu, Z. 2003.** Sustainable Tourism Development: A Critique. *Journal of Sustainable*
- Mason, P. 2003.** Tourism Impacts, Planning and Management, An Imprint of Elsevier, Oxford, 195 pp.
- Mbaiva, E.J. 2004.** The Socio-cultural Impacts of Tourism Development in the Okavango Delta, Botswana. *Journal of Arid Environments*, (54): 447-467.
- McKercher, B., 2003.** Sustainable Tourism Development Guiding Principles for Planning and Management, Bishkek.
- Olgun, F.A., Sevilmiş G. 2018.** AB’de LEADER Yaklaşımı ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 24(1):99-108.
- Onions, C. T. 1964.** The Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles, Oxford Clarendon Press, Oxford, 111 s.
- Öğdül, H., Yücel, S.D.K., Ünsal, B.Ö., Aksümer, G. 2018.** Kırsal Mekanda Yeni Düzenleme Araçları; Köy Tasarım Şeması, Köy Tasarım Rehberi ve Eylem Projeleri, *Planlama*, 28(1): 52-72.
- Richardson, M. 1995.** Güneydoğu Anadolu'nun sürdürülebilir kalkınma potansiyeli. TES-AR Yayınları, Ankara, 76 s.
- Roberts, L., Hall, D. 2003.** Rural Tourism and Recreation: Principles to Practice. *Planlama*, 30(2): 273-276.
- Sazak, Ş. 1990.** Belediye ve Mücavir Alanlar Dışında Kırsal Alanlarda Planlama Süreci Üzerine Bir Araştırma ve Planlama İçin Ussal Bir Yöntem. Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 580 s.
- Sharma, K. 2011.** Sustainable Tourism Development Through Sustainable Architecture: A Projected Case Study of Cox’s Bazar, Bangladesh. Masters thesis, University of Huddersfield, England.
- Soyeun, K., Jamal, T. 2015.** The co-evolution of rural tourism and sustainable rural development in Hongdong, Korea: Complexity, Conflict and Local Response. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(8): 1-23.
- Taylor, G. 2008.** *Urban Geography*, 5-7, Routledge.
- Tekeli, İ. 2016.** Dünyada Ve Türkiye’de Kent-Kır Karşıtlığı Yok Olurken Yerleşmeler İçin Temsil Sorunları Ve Strateji Önerileri, İdealkent Yayınları, Ankara. *Tourism*, 11(6):459-473.
- Tuğun, Ö., Karaman, A. 2014.** Çekirdek Köylerin Eko Turizme Kazandırılması için Sürdürülebilirlik Kavramı Çerçevesinde Bir Model. *Megaron*, 9(4): 321-337.
- Tunçdilek, N. 1971.** Kır Yerleşmeleri: Köy-altı Şekilleri, Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Tüydeş, A., 2019.** **Yazılı görüşme.** Karacabey Belediyesi, Bursa, (Görüşme tarihi: 10.05.2019), e-posta: alpertuydes@gmail.com
- Ulusan, Y. 2009.** Alternatif Turizm Çeşitlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi: Konya Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, SÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Sakarya.
- Weaver, D.B. 1999.** Magnitude of Ecotourism in Costa Rica and Kenya. *Annals of Tourism Research*, 26(4): 792-816.

- Yalazı, Ş. 2016.** Nüfus ve Temettuat Defterlerine Göre 19. Yüzyılda Karacabey'in Toplumsal ve Ekonomik Yapısı, Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları, İstanbul, 309s.
- Yashoğlu, E., Aslan, S.T.A., Kirmikil, M., Gündoğdu, K. S., Arıcı İ., Arıcı C.F. 2007.** Environmental Protection-Based Village Development: The Case Of Eskikaraagac. *Fresenius Environmental Bulletin*, 16(8): 940-947.
- Yıldırak, N. 1991.** Tarım Kesiminde Gözlenen Toplumsal Değişme. 1980–1990 Türkiye Tarımı Sempozyumu, 7-9 Ocak 1991, Ankara.
- Yurtkuran, S. 2010.** Mimari Doku Okumalarında Sosyal Ağ Modeli (Dosam): Gölyazı Örneği. *Doktora Tezi*, UÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.
- Yücel, C. 2002.** Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm. TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, http://www.tursab.org.tr/dosya/1023/02nieko_1023_1889046.pdf - (Erişim Tarihi: 25.10.2018).

EKLER

- EK 1** Görüşme Formu
EK 2 Görüşme Yapılan Kişiler ve Genel Bilgileri
EK 3 Yapılan Görüşmeler

EK 1 Görüşme Formu

KIRSAL YERLEŞMELERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNDE EKO-TURİZMİN ETKİN ROLÜ: BURSA, ESKİKARAAĞAÇ KÖYÜ ÖRNEĞİ

Sayın katılımcı,

Bu araştırma, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı “Kırsal Yerleşmelerin Sürdürülebilirliğinde Eko-turizmin Rolü: Bursa, Eskikaraağaç Köyü Örneği” konulu yüksek lisans tezi için yürütülmektedir. Çalışmanın temel amacı, Bursa İli Karacabey ilçesindeki Eskikaraağaç köyünün eko-turizm potansiyelinden yararlanarak alanın sürdürülebilir gelişimini sağlamaktır. Etik kurallara uygun olarak katılımcıların vereceği bilgilerin gizli tutulacağı ve sadece araştırma amaçlı kullanılacağını temin ederiz. Soruları cevaplayarak sağlayacağınız katkılar için teşekkür ederiz.

GÖRÜŞME SORULARI

1. Cinsiyetiniz:
2. Yaşınız:
3. Eğitim durumunuz:
4. Medeni durumunuz:
5. Mesleğiniz:
6. Kaç yıldır bu kurumda görev yapıyorsunuz:
7. Yaşadığımız yer:
8. Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz:
9. Daha önce nerede yaşıyordunuz:
10. Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?
  - Sürdürülebilirlik:
  - Eko-turizm:
  - Sürdürülebilir kırsal gelişme:
11. Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir?
12. Sizce Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir?
13. Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu?

14. Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?
15. Sizce Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır?
16. Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler?
17. Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz?
18. Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler?
19. Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir?
20. Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür?
21. Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s).
22. Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir?
23. Sizce yerel halkın turizme bakışı nasıl?
24. Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir?
25. Sizce Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahseder misiniz?
26. Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
27. Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahseder misiniz?
28. Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu?
29. Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı?
30. Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahseder misiniz?
31. Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapılıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir?
32. Köyün tanıtımı için neler yapılıyor ve sizce yeterli midir?
33. Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapılmalıdır?
34. Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir?
35. Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı?

EK 2 Görüşme Yapılan Kişiler ve Genel Bilgileri

K 1: UÜ Sosyal B. MYO Turizm ve Seyahat Hiz. Böl. Öğr. Gör. Nazife Küçükaslan

K 2: UÜ Mühendislik Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü Prof. Dr. Feza Karaer

K 3: UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Öğr. Gör. Nurhayat Dalkıran

K 4: UÜ Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü Prof. Dr. İbrahim Ak

K 5: UÜ Ziraat Fakültesi Biyosistem Mühendisliği Bölümü Prof. Dr. İsmet Arıcı

K 6: UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Prof. Dr. Mustafa Şahin

K 7: Eskikaraağaç Köyü Muhtarı Rıdvan Çetin

K 8: Ekader Başkanı Gülten Kovan

K 9: Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2. Bölge Müdürlüğü'nden Biyolog Burçak Gönül

K 10: İl Kültür ve Turizm Müd. Turizm Tanıtma ve Basın Şubesi Müdürü Mehmet Güler

K 11: Karacabey Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Birimi Sorumlusu Alper Tüdeş

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Meslek	Görev Süresi	Yaşanılan Yer /Süre		Önceden Yaşanılan Yer
K 1	Kadın	55	Doktora	Bekar	Öğretim üyesi	30 yıl	Bursa	26 yıl	İstanbul
K 2	Kadın	59	Yüksek öğrenim	Evli	Çevre Mühendisi	35 yıl	Bursa	33 yıl	Ankara
K 3	Kadın	47	Doktora	Bekar	Biyolog	19 yıl	Bursa	40 yıl	Bulgaristan
K 4	Erkek	56	Yüksek öğrenim	Evli	Öğretim üyesi	34 yıl	Bursa	34 yıl	Amasya
K 5	Erkek	72	Yüksek öğrenim	Evli	Öğr. üyesi Emekli	40 yıl	Bursa	36 yıl	Erzurum
K 6	Erkek	55	Doktora	Evli	Öğretim üyesi	29 yıl	Bursa	14 yıl	Konya
K 7	Erkek	54	Ortaokul Mezunu	Evli	Emekli Çiftçi Muhtar	20 yıl	Bursa	54 yıl	
K 8	Kadın	60	İlkokul Mezunu	Evli	Ev hanımı	10 yıl	Bursa	40 yıl	
K 9	Kadın	40	Doktora öğrencisi	Evli	Biyolog	5 yıl	Bursa	5 yıl	İstanbul
K 10	Erkek	40	Lisans	Evli	Turizm Şube Müdürü	12 yıl	Bursa	12 yıl	Hatay
K11	Erkek	31	Yüksek lisans	Evli	Doğa Foto.çısı	5 yıl	Bursa	31 yıl	

EK 3 Yapılan Görüşmeler

K 1: Öğretim Görevlisi Nazife Küçükbaşlan'ın verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik: *Koruma, kollamadır.*

Eko-turizm: *Ekolojik dengeyi koruyarak yapılan kaynakların kullanımudur.*

Sürdürülebilir kırsal gelişme: *Kaynakların yerel halkta kalması koşuluyla kullanımı ve gelişimidir.*

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? *Tarım ve hayvancılıktır.*

Sizce Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir? *Turizm ile ilgili büyük gelişmeler sağlanıyor ve çok fazla talep görüyor. Ev pansiyonculuğu için çok uygun, ben bu konuda çalışmalar yapmıştım ama kimse buna yanaşmadı. Bunun için eğitimler verilirse, halk konaklama ve yiyecek-içecek geliri ile birlikte ek gelir elde edebilir. Yine eko-tarımdan ürettiklerini aynı zamanda satış pazarlama yoluyla satabilirler ama henüz bu aşamaya gelinmedi.*

Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? *Nilüfer, Karacabey ve Mustafakemalpaşa belediyeleri tarafından Uluabat gölü ve çevresi ile daha içlerde kalan köylerin geliştirilmesi ile ilgili ortak bir proje yapıldı ve BEBKA'ya (Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı) sunuldu ama geçmedi. Sonrasında ne oldu, şu an ne aşamada, neler yapılıyor bilmiyorum.*

Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? *Bursa valiliği ile büyükşehir belediyesi Bursa turizminin geliştirilmesi için bir çalıştay düzenledi, Uluabat ve çevresinin gelişimi ile ilgili küçük gruplar görüşlerini belirtti ve raporlar düzenledi onlara internetten ulaşmak da mümkündür.*

Sizce Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır? *Turizm bir şekilde geliştirilebilir ancak geliştirilmeden önce halkın bilinçlenmesi için eğitim verilmeli, ben her platformda Gölyazı örneğini veriyorum. Gölyazı hiçbir hazırlık yapılmadan turizme açıldı ve burada birçok problem oldu. Buradaki en büyük problem; balıkçı teknelerinin balıkçılık yapmaktan vazgeçip tur teknesi olarak kullanılmaya başlanması oldu. Bilinçsizce hareket edildi Uluabat gölündeki nilüfer çiçeği üzerinden geçildi ve nilüfer çiçeği ile onun üzerine yumurtalarını bırakan endemik sumru kuşlarının*

sayısı azaldı. Bu nedenle turizme teşvikten önce birinci adım olarak halka bu yönde farkındalık eğitimleri verilmeli, sonrasında ise örnek işletmeler kurulabilir ve halk bu yönde teşvik edilebilir, yönlendirilebilir. Örneğin kadınların el işi yapması bitti kaneviçe, dantel vs. bugün artık onların hiçbiri yok ve bunlar iyi para eden şeyler. Bu ürünleri tekrar kazanabilmek için halk eğitimden destek alınarak kurslar düzenlenebilir, bu ürünler turistik hediyelik eşya olarak sunulabilir.

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler? Eğer turizm iyi planlanıp, yönetilirse ekonomiyi olumlu yönde etkileyecektir. Bu da doğal olarak yaşantıyı etkileyecektir. Kente göç eden yerli halkın geri dönmelerini sağlayacaktır.

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz? Burada bence asıl önemli olan şey; köydeki yapı stoğunun korunması, köy özelliğinin yitirilmemesi, dejerasyonun önüne geçilmesi, mimari bozulmaya izin verilmemesi ve bozulmuş olanların da giydirme yöntemi ile tekrar eski haline getirilmesi birinci adım olmalıdır.

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler? Daha çok baharla birlikte başlıyor, sonbaharda bitiyor. Kışın orada faaliyet olmuyor ya da insanlar çok tercih etmiyor. Kışın köy kahvaltısı v.s. bunlar için Bursa'dan talep almamasının nedeni uzak olmasıdır. İnsanlar kış şartlarında yakınlarında olanı tercih ediyorlar.

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir? Bunun sağlanması için arz kaynaklarının da 12 ay hizmet üretecek şekilde planlanması gerekiyor. Örneğin; köy kahvaltısı sunacaksanız gerçekten köyde üretilen doğal ürünlerle sunulmalı veya değişik ürünler sunulmalı ki talep oluşsun. Marketten alınan bir peyniri alıp sunarsanız bu köyde kahvaltısı olur köy kahvaltısı değil.

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür? Ben hep özel araç ile gidiyorum. Ulaşım için köy otobüsü varmış ama kaç saatte bir onu bilmiyorum.

Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s). Hayır. Yerel rehber ve özel rehber olmalı. Bunlar özel belgeli, bilgilendirici rehberler olmalı, Özellikle alan olan Uluabat gerçekten kirlilik, endemik sorunlar yaşamaya başladı o yüzden bunların toparlanması gerekiyor.

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? Bir şenlik yapılıyor ancak çekici değil. Dışarıdan çok az kişi geliyor, Bursa'dan da kimse gitmiyor. Çünkü

İnsanların oraya gitmesini sağlayacak anlamlı bir şey yok, ürün geliştirilmiyor. Çekiciliği arttıracak ek hizmetler ve ek faaliyetler olarak neler yapılabilir bunların planlamasının yapılması gerekiyor.

Sizce yerel halkın turizme bakışı nasıl? Bence yerel halkın turizme bakışından öte halktan birilerinin bu işten gelir sağlaması gereklidir ki diğerlerine de örnek olsun. Zaten tarım yapıldığı için insanlar ek gelir ihtiyacı duymuyor. Ama bir tane örnek model oluşturulursa herkes kapısını bu yönde açacak, bu iş için üretim yapacaktır.

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? Bunun için köyün ekonomisinin düzelmesi lazım, insanlar para kazanmaya başlamalı. Örneğin Cumalıkızık'da da önceden insanlar orayı yıkıp yerine betonarme bina yapmak istiyorlardı, oradan taşınıp gitmek istiyorlardı, genç nüfusu çok azalmıştı. Ama şimdi ise tam zıttı bir defa artık şu an dışarıya mülk satışı yapılmıyor, kaynaklar yerel halkın elinde. Eko-turizmin temel anlayışı şudur: 'kaynaklar yerel halkta kalmalı ve parayı onlar kazanmalı' böylelikle halk oraya sahip çıkacak ve orada yaşamaya devam edecektir.

Sizce Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahseder misiniz? Bence oradaki temel sorun kirlilik hem göl kirliliği hem de çevre kirliliğidir. Yasal düzenlemelerle köylerin belediyeye bağlanması ile eskiden kapısının önünü süpüren köylü şimdi bu işi belediyeden bekliyor, belediyenin kaynakları da buna yetmiyor ve kirlilik problemi ortaya çıkıyor. Türkiye'de temel bir sorun kirlilik ama turizm kirlilikle paralel yürümez estetik, çekici olmak zorundadır.

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Evet. Uluabat, Ramsar koruma altına alındı ve sonrasında kirletilmeye başlandı. Şu an iyi korunmuyor, bir an önce müdahale edilmeli ve bu özelliğini kaybetmeden gerekli tedbirler alınmalıdır.

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahseder misiniz? Bildiğim kadarıyla çalışmalar var. Her yıl gelen leyleklerin, yavruların sayımı yapılıyor ve tekrar gelip gelmedikleri ayaklarına numaralandırma yapılarak kontrol ediliyor. Ama yaşam alanı olan Uluabat gölünün doğası bozuluyor, yeterince iyi korunmuyor.

Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu? Gölyazı'daki gibi bilinçsizce, eğitim alınmadan yapıldığında turizm kuşlara da onların yaşam alanı olan doğal çevreye de zarar veriyor.

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı? Bildiğim kadarıyla herhangi bir tescilli bina yok.

Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahsedermisiniz? Ne yazık ki modern çağın getirdikleri ile bu değerler unutulmaya başlanmış ve korumak içinde farkındalık yaratacak çalışma yoktur.

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapılıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir? EKADER adında kadınların kurduğu bir dernek kurulmuştu, onlar birtakım çalışmalar yapıyorlardı. Şu an da yapılan herhangi bir çalışma var mı bilmiyorum.

Köyün tanıtımı için neler yapılıyor ve sizce yeterli midir? Köyün bir web sitesi var ama aktif değil. Bence gençler günümüzde daha popüler olan Facebook, Instagram gibi sosyal medya aracılığı ile köyü tanıtmaları gerekiyor. Burada hedef kitle bilinçli turist olmalıdır.

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapılmalıdır? Köyün gelişmesi için eğitim şart, bir defa öncelikli olarak köylerde kapatılan okullar yeniden açılmalıdır. Eskikaraağaç da bu köylerden biridir.

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir? Özel seyahat acenteler, turlar, STK'lar, yerel yönetimler ve halk.

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? Hayır, teşekkürler.

K 2: Prof. Dr. Feza Karaer'in verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik: *Sürdürülebilirlik üç ayaklı bir kavramdır. Ekonomi, sosyal hayat ve çevre olan bu üç ayaklı kavramların birbirleriyle doğrudan ilişkisi söz konusu olduğu gibi sürdürülebilirlik, bu kavramların keşişim noktasında oluşur ve aralarındaki dengenin sağlanması ile var olur.*

Eko-turizm: *Ekolojik alanların devamlılığının sağlanması, tarımın daha organik yapılması ve buna yönelik kırsal yerlerin kalkınmasını sağlayacak faaliyetlerin gerçekleşmesidir.*

Sürdürülebilir kırsal gelişme: *Nüfusun yüzde sekseninin kentlerde yaşadığını düşünürsek kırsal alanlarda bir boşalma ve kentlere göç var. Sürdürülebilir kırsal gelişme; kırsal alanlara yeniden geri göçün kazandırılması, tarımın toprağın yapısına uygun, eski geleneklere göre yapılması ve ürünlerin yetiştirilmesi, kırsal alanların doğal yapısını bozmandan doğayı, ekolojik dengeyi koruyarak geliştirilmesi ve insanların bu bilince varması ile olabilecek gelişmedir.*

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? *Kendilerine yetecek kadar yapılan tarımsal üretim yapıyorlar ve balıkçılık ile geçiniyorlar. Son yıllarda yapılan kadın faaliyetleri, kooperatifçilik ile ekonomisi biraz daha canlandı ve kadınlar istihdam alanına çekildi, çok da zengin bir köy diyemeyiz.*

Sizce Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir? *Doğal ürünlerin ve kendi bahçelerinde yetiştirdikleri özellikli meyvelerin, tarım ürünlerinin yetiştirilmesi olabilir. Ama en önemlisi köyün Avrupa Leylek Köyü olması özelliğinden ötürü yapılan leylek şenlikleri, özellikle kuş gözlemciliği ve turizmin geliştirilmelidir. Bunun için; bizim de işin içinde olduğumuz, leylek köyü projesine yıllar önce başlandı ve bu konuda gerçekten büyük emekleri olan köy muhtarı, sivil toplum örgütleri gerekli destekleri sağlamıştı. Bu çalışmalardan sonra köye canlılık geldi ve köylünün bakış açısı değişti hatta leylek platformları yapıldıktan sonra gelen ziyaretçi sayısının arttığını da biliyoruz. Köyün leylek köyü olarak tanıtılması bence turizme önemli bir katkı sağlıyor.*

Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? *Evet, sivil toplum örgütleri onları destekliyor. Hatta bu konuda pek çok dernek çalıştı ve Ekader, Eskikaraağaç kadın ve dayanışma derneği kuruldu. Dernek, kadınlar arasında büyük bir dayanışma ve bilinçlenme sağladı, farkındalık oluştu ve turizmden gelir elde edilmeye başlandı.*

Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? *Bu işler belediyelere bağlı olarak geliyor, dolayısıyla kendilerine ait oturup düşündükleri, bir politika yaptıklarını zannetmiyorum.*

Sizce Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır? *Leylekleri ve doğal çevrelerini çok iyi korumaları ve bilinçlenmeleri lazım, bu konuda daha fazla tanıtım toplantıları yapılmalı, köy medyada ya da sosyal medyada duyurulmalıdır. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri bu işleri sahiplense de eskisi kadar köyün adı geçmiyor, bunun yeniden canlanması lazım.*

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler? *Olumlu etkiler, ekonomilerine katkı sağlar ama sadece tanıtmak değil köyü daha yaşanabilir bir hale getirmek amaç edinilmelidir. Köyde hem kuş gözlemciliği hem de Ekader faaliyetleri var. Bunu doğal ürünlerle de süsleyerek, doğal çevreye zarar vermeden, köylüleri eğiterek daha bilinçli yapmakta yarar var.*

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz? *Bu konu hakkında çok bilgi sahibi değilim, turizm benim doğrudan alakalı olduğum bir konu değil. Fakat köyde tarihi yapılar var, bu yapıların mimari restorasyonu yapılabilir, köy kültür turizmine de açılabilir. Turizme bütüncül bakmak lazım hem kuş turizmi hem de kültürel turizm belki bir arada düşünülebilir.*

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler? *Bahar aylarında, Nisan-Mayıs'dan, leyleklerin göç etmeye başladıkları andan itibaren Eskikaraağaç, Gölyazı hatta Yenikaraağaç'a insanlar leylekleri görmeye gidiyor.*

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir? *Havaların ısınması ile köyde zaten bir hareketlilik oluyor. Kış aylarında köye turist çekebilmek adına tiyatroların, söyleşilerin, konserlerin yani sosyal aktivitelerin gerçekleştirileceği kapalı bir alan yaratılabilir. Bunların iyi organize edilmesi lazım.*

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür? *Nilüfer Belediyesi ulaşım sağlıyor, gönüllü olarak yıllardır bu hizmeti veriyor. Ama ziyaretçilerin çoğu kendi araçları ile geliyor. Bazen otobüs, minibüs tutanlar da oluyor.*

Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? *(Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s). Yeme-içme de sıkıntı yok, otopark için de belirli bir alan belirlemişlerdi ama sıkıntılar oluyor, çok fazla rehberlik hizmeti de yok belki o rehberlik kısmı biraz artırılabilir, köyün doğal, tarihi ve kültürel yerleri tanıtılabilir. Herkes köy içinde kendi dolaşiyor ama belirli bir rehberlik hizmeti olursa daha sağlıklı olur diye düşünüyorum.*

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? *Öncelikle Uluabat Gölü ve Eskikaraağaç köyü ile ilgili paneller yapılıyor ve yapılan çalışmalar, kuş gözlemciliği tanıtılıyor. Leylek sayımları, kuşların türlerinin ne kadar arttığı yıldan yıla hocalar tarafından istatistiksel olarak halka açık yapılıyor, hatta belediyeler, vali, üst düzey yöneticiler de katılım sağlıyor. İlk başta bir panel ile açılıyor, daha sonra söyleşiler, konserler, çocuk yarışmaları, aktiviteleri, doğayı sevmeye yönelik çevreci faaliyetler ile devam ediyor, ziyaretçiler, kadınların gün içinde yaptığı yiyeceklerle besleniyor, akşam*

fener alayı ve konserlerle de son buluyordu. Eskiden çok güzeldi, şimdi pek yapılmıyor, bunun devam etmesi ve bir gelenek haline gelmesi iyi olur.

Sizce yerel halkın turizme bakışı nasıl? *Halk, turizm açısından zenginleştiğini gördükçe ya da köy ziyaretçi akımına uğradığında seviniyor. Daha fazla satış yapma imkanı buluyor, kendisini tanıtıyor dolayısıyla halk turizmden memnun.*

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? *Bir kere genç nesil köyünden ayrılıp büyükşehre gittiğinde köye geri dönmesi oldukça zor. Çünkü köyde geçim sıkıntısı, nesil farkı var ve gençler akranları ile birlikte olmak ve şehrin olanaklarından yararlanmak istiyorlar, onları bunlardan mahrum edemeyiz. Ama köyde kafeler, küçük işletmeler gibi gençlere yönelik alanlar yaratılırsa çocuklar köyde kalmayı düşünebilirler.*

Sizce Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahseder misiniz? *Köyün en önemli sorunu eğitimsizlik. Geçim sıkıntıları var, sadece Eskikaraağaç değil, hemen hemen gölün etrafındaki diğer köylerde de en önemli sorun ekonomi. Balıkçılık ve gölle ilgili aktiviteler sınırlı olduğu için Uluabat Gölü'nden yeterince verim alamıyorlar. Eskikaraağaç'ta bilinçli bir altyapı yok ve ilgili yerlerden yeterli desteği görmüyorlar. Ayrıca köyün sınırlı sayıda tarım arazileri var dolayısıyla sıkışık bir alandalar ve tarım ürünlerinin yeterince yetiştirilip satılamaması, pazarlanamaması gibi sorunlarını var. Ama leyleklerle ilgili daha fazla destek sağlanırsa ve Eskikaraağaç ve gölün kuzeyinde leyleklerin bulunduğu başka köylerde var onlar da teşvik edilirse bir zincir halinde belki eko-turizme açılabilirler. Ancak köyler arasında kopukluk var, Uluabat Gölü farklı belediyelerin sınırında ve bu idari dağınıklık köylerin sorunlarının çözülmemesine neden oluyor. Bu üç belediyenin ortak işbirliği yaparak, belirli zamanlarda bir komisyon kurarak sorunlarını tartışmaya yönelik bir platform oluşturması lazım. Bilim insanlarından, üniversitemizin farklı bölümlerinden destek veren akademisyenler, öğrencilerimiz var onlardan bu konuda yardım alabilirler. Köyün sorunlarını çözecek ve köy nasıl daha iyi olabilir, gelişebilir bakış açısıyla, hatta tek bir köy üzerinde değil de diğer köylerle de bir halka halinde düşünülüp Uluabat'ın öne çıkarılması lazım. Uluabat, Ramsar alanı olduğu için önemini arttıracak, korumaya yönelik eğitimler verilmeli, belki bunun için bir eğitim programı yapılmalıdır. Eğer eko-turizmden bahsediyorsak, ziyaretçiler ve halk bu konuda bilinçlendirilmeli ya da turizm sadece belirli bir kesime hitap etmelidir.*

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Biliyorum. Göle hiçbir şekilde kirletici deşarjının yapılmaması ya da sanayi tesislerinin açılmaması lazım. Ama göl sürekli bir taciz altında, bazı kesimler tarafından rant olarak görülmekte, göl manzaralı ev yapılması ya da bir sanayi tesisinin yakınında bulunması bazıları için cazip ama buna engel olmamız gerekiyor. Ramsar alanında hiçbir yapıya izin verilmiyor çünkü burası gerçekten önemli bir habitat, kuşların göç yolu üzerinde kaldıkları bu yer tür çeşitliliği açısından büyük öneme sahip. Bu nedenle buranın mutlaka korunması, hiçbir şekilde yapı ve sanayi tesisinin yapılmasına izin verilmemesi lazım. Ancak hayvancılık tesisleri, barınaklar ve gerçekten tarıma yönelik depoların yapılmasına izin verilebilir.

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahseder misiniz? Avrupa leylek köyü adını almasına neden olan olaylar leylek şenlikleri ile başladı. İsmet Arıcı ve Franziska Arıcı, yaptıkları bir proje ile bu işi başlattılar ve köy muhtarıyla yapılan ortak çalışmalarla zamanında biz de çok destek vermiştik. Bu proje kapsamında; elektrik kurumuyla gerekli anlaşmalar yapılarak Leyleklere platformlar kuruldu ve üzerlerine yuvalar yapıldı, elektrik kabloları yer altına alınarak leylekler için güvenli hale getirildi. Proje halen devam ediyor, köy yurtdışı bağlantıları ile tanıtılıyor. Avrupa Leylek Köyleri birliği var, bu köyler belirli zamanlarda toplanıyorlar ve sürekli birbirleriyle iletişim halindedir. Doğal olarak oradaki uygulamalar buraya da yansıtılıyor.

Size yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu? Eğer turizm bilinçli yapılmıyorsa zararlı olabilir. Gelen turist çöplerini bırakıyorsa, plastiklerini atıyorsa, çevreye zarar veriyorsa, leyleklere de zarar vermiş oluyor. Öncelikle doğayı korumasını turizmcilere öğretmemiz lazım. Gelen turist de bilinçli olması gerek, çöpünü doğaya bırakmamalı, köyün suyunu kirletmemeli ya da hayvanına zarar vermemeli, tahribat yapmamalıdır. Bu bilince ulaşmadıkça tabi ki zarar veriyoruz diyebiliriz.

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı? Hatırladığım kadarıyla Rumlardan kalma eski bir kilisesi var.

Sizece köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahsedermisiniz? *Yöresel ürünler yaptıklarını biliyorum ama çok fazla bir bilgim yok bu konu hakkında.*

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapıyor mu? *Yapılıyorsa bunlar nelerdir? Önceden leylek şenlikleri zamanında tüm köy halkı geliyordu, yapılan çalışmaları dinliyordu, izliyordu. Orada bir bilinçlenme sağlanıyordu ama bu süreklilik arz etmelidir. Belki Ekader binasında ya da köy muhtarlığında zaman zaman köy ve Uluabat ile ilgili eğitici bilgiler verilebilir. Tarihsel süreç, kültürel değerler ile ilgili bilgiler aktarılabilir, bu faydalı olur diye düşünüyorum. Çünkü köyde yetişen çocuklar var, onlar bu kültürle büyürse köyelerine sahip de çıkarlar diye düşünüyorum.*

Köyün tanıtımı için neler yapıyor ve sizce yeterli midir? *Yeterli değil, çok duyulmuyor. Şenlik zamanı leylekler geldiğinde ortaya çıkıyor sonra bütün bir yıl konuşmuyoruz.*

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapılmalıdır? *Öncelikle köy halkı kendi köyelerine sahip çıkacak ve köyü kalkındırmak için kendilerine hedefler koyacaklar, ondan sonra bizden bekleyecekler. Çünkü biz dışarıdan giderek korumaya çalışıyoruz ki üniversite, sivil toplum kuruluşları, Doğader bu konuda her zaman destek sağlıyor zaten. Hatta Ekader bizim teşviklerimizle kuruldu. Ancak hep dışarıdan gelenlerden medet umulmamalı, halk bilinçlendirilerek, sorumluluk alarak artık kendileri bu işi sürdürmelidir. Tabi ki bu iş sağlanana kadar biz de gerekli destekleri veririz.*

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir? *Büyükşehir ve ilçe belediyeleri, sivil toplum örgütleri, üniversite, kadın dayanışma dernekleri, İl Turizm Müdürlüğü ki yapılan toplantılara bile bence çok zayıf katıldı bu kurum hiç etkin değil. Ülkemizde bazı kurumlar çalışıyor bazıları izliyor bu şekilde olmaz, ciddi bir ortak işbirliğinin olması lazım. İl Turizm Müdürlüğü gibi pek çok kuruluş var, Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlüğü, Milli Parklar Bölge Müdürlüğü gibi. Bunların işbirliği yapması lazım. Nasıl elektrik kurumu leylekleri koruma altına almak için çalışmalar yaptıysa, diğer kurumlar ve herkes buna destek vermeli. Yani bazı kurumlar ciddi çalışıyor, bu işi önemsiyorsa diğerleri de aynı şekilde destek vermelidir. Hatta bu işe sanayiciler bile destek vermeye hazır, sosyal sorumluluk projesi kapsamında özel sektörler de destek verebilir bence, bunun iyi organize edilmesi gerekiyor.*

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? Köyü daha cazip hale getirmek için yapılacak şeyler var tabi ama öncelikle bakış açısının değişmesi gerekir. Belki tezinizle alakalı köyde uygulama ya da kısa bir eğitim yapmayı düşünüyor musunuz bilmiyorum ama bu yönde çalışmalar yapılabilir.

K 3: Öğretim Görevlisi Nurhayat Dalkıran'ın verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik: Doğal ortama zarar vermeden insanların o ortamdan yararlanabilmesidir. Örneğin Uluabat gölünde tarım için su kullanımı var, gölden çekilecek su miktarının gölün su bütçesi göz önüne alınarak belirlenmeli, aksi takdirde gölün yıllara bağlı olarak su seviyesi ve göldeki canlıların sayısı düşmeye başlar. Bu örnek diğer tüm doğal kaynaklar içinde geçerlidir. Eğer sürdürülebilir bir biçimde doğal ortamı yönetemezseniz, kaynakların tükenmesine sebep olursunuz. Doğadaki tüm canlıları göz önüne bulundurarak, kendimize sağlayacağımız marjinal faydayı elde etmek için geleceği düşünmeden hareket etmemeliyiz, kaynakları nasıl kullanmamız gerektiğini planlamalıyız,

Eko-turizm: Son yıllarda popüler olduğunu söyleyebiliriz ve doğa turizmi gözüyle de bakabiliriz. Eko-turizm; doğaya zarar vermeden doğanın içinde yaşayarak, insanların tatillerini, boş vakitlerini vs. zamanlarını değerlendirmesidir. Tabi eko-turizm içinde farklı yaklaşım, bakış açıları olabilir. Günümüzde eko-turizm adı altında birçok uygulamanın olduğunu ama aslında gerçekte eko-turizm olmadığını görmeniz mümkün. Örneğin; insanlar eko-turizmi bungalovda kalmak, doğanın içinde yaşamak olarak algılıyor ama bana göre eko-turizm doğaya zarar vermeden yapılan tatildir. Şu an birçok eko-turizm uygulamasına baktığınızda doğal çevreye zarar verdiğini görüyoruz.

Sürdürülebilir kırsal gelişme: İnsanların çoğu şehirde yaşadıklarında elde ettikleri başta eğitim olmak üzere, sosyal yaşam gibi imkanlardan ötürü kırsal alanda yaşamak istemiyorlar. Kırsal bölgede yaşadıklarında tarım veya hayvancılıkla uğraşıyorlar, bunun için çok emek harcıyorlar ve bu emeklerinin karşılığını da alamıyorlar. Bence sürdürülebilir kırsal gelişme, insanların yaşadıkları kırsal ortamda emeklerinin karşılığını görebilecek şekilde sürdürülebilir tarım ya da hayvancılık yapımları ve yaşamlarını idame ettirebilmeleri, bu ortamı da gelecek nesillere bırakmaları olarak

algılıyorum. Ülkemizdeki en büyük sorunlardan biri, tarım ve hayvancılık politikalarımızın uygulanmamasından kaynaklı kirlilik ve tarım ve hayvancılığın yapılmamasıdır.

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? *Balıkçılık ve tarımdır.*

Sizece Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir?

Üniversiteden hocalarımızın da desteği ile kadınların kendi yaptıkları doğal ürünlerini pazarlayabilecekleri bir yer, dernek açıldı. Bu kapsamda, doğal ürün tüketimi yaygınlaşmaya başladı ve bu imkanları şehirde yaşayan insanlar kendileri yapamayınca, buralara başvurmaktalar. Bu açıdan derneğin ekonomilerine katkısının fazla olduğunu düşünüyorum. Köyün çok fazla turist çekmesi, bunun akabinde tabii ki gelen ziyaretçiler arasında bilinçsiz olanların verdiği zararları minimize etmek için yerli halkın bilinçlendirilmesi gerekir. Bunun reklam olarak sosyal medya üzerinde ki algısını oluşturarak hem daha fazla bilinçli ziyaretçi ile ekonomik fayda hem de eko-turizmin amacına ulaşması sağlanabilir.

Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? *Bunun*

hakkında pek bir bilgim yok. En son orada bir dernek vardı ve leylek festivalleri yapılıyordu artık yapılmıyor sanırım en son iki sene önce yaptılar. Halbuki köyün tanıtımı için güzel bir etkinlikti ve eskiden beni çağırıyorlardı orada çalıştay yapıyorduk alanında uzman insanlarla birlikte doğal olarak bir iki senedir onu da yapamıyoruz. Bunun sağladığı bilimsel destek oluşuyordu uzman insanlar ile bilgi alışverişi sağlanıyordu. Aslında Nilüfer Belediyesine bağlı kaldığı zamanlarda iyiydi lakin onun yetkisinden aldılar bir ara Bakanlık yapıyordu. Bu da güzel bir ortam oluşturuyordu kuş gözlemcileri geliyordu.

Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? *Bence yok, zaten ülke genelinde bir turizm politikamız yok.*

Sizece Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır?

Kuş gözlemciliği öne çıkarılabilir, orada kuş gözlem kulesi var zaten. Bakanlığın yaptığı bir tahnit müzesi var bu öne çıkarılmalı bence tanıtılması lazım köyün kendine has bir ürünü olmalı ve onun reklamı yapılabilir. Mesela Bakanlığın şu an yaptığı bir proje var Karaoğlan Manda Projesi Uluabat'ta Karaoğlan köyünde manda evi ve manda ürünleri, bunun gibi Eskikaraağaç'a özel ürünler oluşturulup geliştirebilir.

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler? *Yöre halkı gelen ziyaretçileri para kaynağı olarak görmekten ziyade kendi misafirperverliklerini öne çıkararak iş yaparlarsa turizmden bir şey kazanabilirler. Özetlersem insanları ilk başta oraya çeken kaliteyi ya da artık ne varsa ilerleyen zamanlarda onu korumak gerektiğinin bilincinde oldukları sürece var olacaktır. Amaç insanları para kaynağı olarak görmek değil kırsal alanın ne kadar güzel olduğunu hissettirebilmek bu korunduğu zaman süreç bozulmadan kitlelere ulaşılacak doğal olarak ekonomik kalkınma, istihdam sağlanacaktır. Aksi takdirde şu an Gölyazı'da, Cumalıkızık'da yaşadıklarımız kaçınılmaz olacaktır. Halk kendi değerlerini korumalıdır.*

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz? *Bilgim yok. Ama şöyle bir şey söyleyebilirim yürüme yolu yapıldı ve sazlıklar kesildi maalesef belediyeler danışmadan betonlaşma yapılmamalıydı.*

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler? *Yani bence çok ziyaretçi yok kuş gözlemcileri ve doğa severler gidiyor.*

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir? *İnsanları oraya 12 ay boyunca çekebilecek potansiyele sahip olmalı, bu olmasa bile mevsimsel aktif tutabilirsiniz. Ama bence bu tür doğal yerlere kolay ulaşılmamalı, aksi takdirde oranın doğal güzelliğini bozacağımızı düşünüyorum.*

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür? *Bence en fazla özel araç ve bu bence iyi bir şey olarak görüyorum.*

Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s). *Rehber yok orada zaten pek fazla ihtiyaç duyulacağını düşünmüyorum küçük bir alan zaten muhtar veya yerli halkın eşlik edeceğini düşünüyorum veya dernekteki kadınlar, çocuklar vs. giderilebilir. Otoparkta sorun teşkil etmiyor bence yeterli alan var. Yiyecek olarak dezavantajı az ziyaretçi olduğu için önceden sipariş vermek lazım aksi takdirde yapılma sürecini beklerken vakit kaybettirebiliyor.*

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? *İki veya üç güne yayılıyordu 3 yıldır gitmediğim için pek bir bilgim yok ama bir gece fener alayı olduğunu, konser olduğunu ve tabi bizim çalıştaylarımız oluyordu toplantı salonunda göldeki kuşları çektiğimiz videoları izleyebiliyorduk. Leyleklerin korunması adına büyük çalışmalar yapıldı elektrik hatlarının yer altına alınması leyleklere koruyucu ailelerin verilmesi gibi.*

Sizce yerel halkın turizme bakışı nasıl? *Eski Gölyazıya halkına göre çok daha ılımlı bir köy. Aslında ilk başta Gölyazı'nın leylek köyü olması planlanıyordu, ama Gölyazı halkı leyleklere karşı, evimin tepesinde yuva olmasın gibi bir tavır sergiledikleri için bu konuda daha ılımlı olan Eskikaraağaç köyünde karar kılındı.*

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? *Sadece turizm ile olacak iş değil, yaşam alanlarının, evlerinin dış cephesi bozulmadan içleri modernize edilmeli. Ayrıca her zaman turizm olmayacağı için devamlılığı olan hayvancılık ve tarımda ne kazanacağını öğrenmesi lazım insanların. Köyünde kazandığı paralar tatmin ederse gençleri, o zaman geri dönmeyi düşünebilirler. Bunun için özel kamp alanı tahsis edilebilir.*

Sizce Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahsedermisiniz? *Kırsal alanda ki birçok sorunun orada olduğunu düşünüyorum. Ulaşım ciddi bir sorun ziyaretçiler için değil de köyde yaşayanlar için sorun okul için sorun. Tarım ve hayvancılık politikalarının yanlış olması yine köy nüfusunun göçünün sebeplerinden bir tanesi tüm Türkiye de olduğu gibi, balıkçılığın eskisi gibi olmaması sorun bunlar bence.*

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? *1998 yılında resmi olarak 4 tane kritere göre ilan edildi. Ancak, benim ilave kriterleri de sağladığına dair görüşlerim var, inceleyebilirsiniz resmi olarak onaylanmadı lakin benim zannımca sağlıyor.*

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahsedermisiniz? *İsmet Arıcı hocamız ve eşi bu konu hakkında daha bilgililer hatta aklımda kalan bir çalışmalarını dile getireyim, leylekleri alana daha çok çekmek için mera projeleri vardı, detayını bilmiyorum. Onlarla da iletişime geçmelisiniz.*

Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu? Evet kesinlikle veriyor. Çünkü çok bilinçsizce yapılıyor. Mesela kuşların yuvalarının olduğu yerlerde çok sessiz hareket etmek gerekiyor. Bu konuda aslında turizmden çok avcılık daha çok zarar veriyor ki zaten kuşlar da bir daha gelmeyerek tepki veriyorlar.

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı? Çok fazla bilgim yok ama bu konuda arkeoloji bölümündeki hocalarımızın görüşlerini almanız daha iyi olacaktır diye düşünüyorum.

Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahsedermisiniz? *İnsanların kırsal alan değerlerini korumaları bence yeterli. Eski kırsal alanda ki yaşayışın verdiği, yazlı olmayan imece usulü çalışma sistemi, komşuların arasındaki birbirine gidip gelme, yardımlaşmalar, eskiden insanlar ev yaparken bile birbirlerine yardım ederlerdi, bunların korunması gerekir. Bu konuda çalışmalar yapılıyor mu bilmiyorum, bunu aslında sosyoloji alanınca çalışma yapan hocalarımız bilirler.*

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapılıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir? *Uluabat Gölü Sulak Alan Yönetim Planı hazırlandı, bu planda faaliyet hedefleri belirlendi. Bunların içeriğinde yer alan Eskikaraağaç uluslararası leylek Festivali ve çalıştay düzenlemek, ama ne yazık ki bu konuda baya eksiklerimiz var. Eğitim için önemli olduğunu düşündüğüm çalıştaylar artık yapılmıyor.*

Köyün tanıtımı için neler yapılıyor ve sizce yeterli midir? *Köyün bir web sitesi var ama aktif değil.*

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapılmalıdır? *Ziyaretçi merkezi ön plana çıkarılıp, Tahnit müzesi biraz daha iyi tanıtılabilir. Özellikle ilköğretim çocuklarına müzeyi gezmeleri için etkinlikler oluşturulmalı, bu etkinlikleri duyurma, etkinliklerin görsellerinin sunumu için web sayfası aktifleştirilmelidir.*

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir? *Yerel halk yeterli değil, belediyeler, bakanlıklar katkı sağlamalıdır. Biz üniversite akademisyenleri olarak zaten gerekli katkıları sağlıyoruz, sağlarız da.*

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? *Doğayı korumanın gerektiği eğitimlerle daha çok anlatılmalıdır. Gölün kıyı şeridini, doğal hayatı bozmayacak şekilde müdahaleler yapılmalı, gelen turistler için gölün etrafındaki sazlıklar kesilmemelidir. Gölün doğal dengesi bozuldu ve birçok türü kaybetme noktasına geldik. Bu konuda hazırlanan yönetmelikler dikkate alınmalıdır.*

K 4: Prof. Dr. İbrahim Ak'ın verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik: *Mevcut faaliyetin herhangi bir yanlış uygulama nedeniyle sonlanmamasıdır. Sürekli aynı devamlılığı sağlayabilecek düzenlemeler denilebilir.*

Eko-turizm: İki şekilde değerlendiriliyor. Aslında genel olanı doğayla ilişkili turizm, ama son zamanlarda organik tarım ve çiftlik turizmi de bu kapsam içine dahil ediliyor. Eko-turizm daha çok doğa turizmidir. Doğadaki bitki, hayvan varlıklarının yerinde gözlenmesi ya da kültürlerin yerinde ziyareti gibi konuları kapsadığını düşünüyorum.

Sürdürülebilir kırsal gelişme: Çarpık kentleşmenin önlenmesi, kırsaldaki alanların amacına uygun üretken bir şekilde kullanılabilmesidir. Kırsaldaki üretimin sürekliliğinin sağlanması ve bitkisel, hayvansal gıda üreticilerini tatmin edecek standartların oluşturulması anlamına gelmektedir. Böyle bir ortam oluşmazsa kırsaldaki nüfus kentlere akarak hem kentte hem de kırsalda birçok farklı probleme sebep olabilir şu an Türkiye’de olduğu gibi.

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? Bildiğim kadarıyla tarım ve hayvancılık ağırlıklı, kısmen de gölden balıkçılık anlamında faydalanıyorlar.

Sizce Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir? Eko-turizm olabilir. Şimdilik kısmen uygulanıyor fakat daha da geliştirilebilir. Çünkü köy, nüfusu 3 milyona yakın bir kentin yakınında ve ayrıca Bursa-İzmir Karayolu gibi önemli bir güzergah üzerinde bulunuyor. Bu yüzden bence Eko-turizme yoğunlaşılmalı başka alanlarla zaman kaybetmek yerine. Örnek verecek olursak, organik ürünlerin üretimi olabilir, yine köyde faaliyet gösteren kadınlar kooperatifi aracılığıyla da satışı canlandırılarak köyde yaşayan halka gelir sağlanıp, buldukları yerde daha mutlu bir hayat sürmelerine katkıda bulunulabilir.

Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? Orası için özel bir destek olduğunu sanmıyorum. Türkiye genelinde sağlanan destekler olabilir. Bir de köydeki kadın kooperatifi aracılığıyla belki destek sağlanıyor olabilir ama detayını bilemiyorum.

Eskikaraağaç’ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? Çok detaylı bir turizm politikası var mı bilemiyorum ama Franziska ve İsmet hocanın Leylek köyü olmasından dolayı ileriye dönük başka hedefleri olabilir. Benimde kısmen içinde yer aldığım hayvancılıkla alakalı güzel bir proje vardı mesela, bozırkların (yerli hayvan) olduğu yerde göl havzasında yetişen bitkilerin leyleklerin otlaması için uygun hale getirilmesi ve bu alanın düzenlenmesi gibi.

Sizce Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır? Şu anda turizm anlamında sınırlı bir düzeyde yararlanılıyor. Kafe, restoran hizmetleri

arttırılabilir, konaklama dahil edilebilir. Çünkü insanlar böyle yerlerde vakit geçirmek istiyorlar. Örneğin Almanya da gözlemlediğim bu tür kırsal turizm alanlarında insanlar çocuklarıyla birlikte gelip ekip biçiyorlar, hayvancılık faaliyetleriyle uğraşıp buralarda konaklıyorlar.

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler? *Bilinçli bir şekilde gelişirse olumlu yönde etkiler tabi ki.*

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz? *Yatırım planlaması hakkında bir fikrim yok. Ama daha önce söylediğim gibi hafta sonları için konaklama birimleri oluşturulabilir. Tabi bunlar köyün doğal yapısını bozmayacak betonarme değil doğal malzemeler kullanılarak yapılan ihtiyaca yönelik basit mekanlar olabilir. Yeşil otel, çiftlik otel de denebiliyor bu tarz yerler uygulanabilir.*

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler? *Hava şartları nedeniyle kış mevsiminde pek ziyaretçi olmuyor. Genellikle ilkbahar ve sonbahar aylarında gelmeyi tercih ediyorlar. Yaz aylarında da yine çok sıcak olmasından dolayı daha az tercih ediliyor.*

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir? *Yapılacak faaliyetler ve aktiviteler konusunda duyuru yapıp bölgeyi tanıtmak en iyi yöntem olabilir. Tabi ki yapılan tanıtımın altının doldurulması ve oraya gidecek olanların iyi ki geldik diyecekleri uygulamalarla desteklemek lazım.*

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür? Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? *Toplu taşıma ve kendi aracınızla gitmek mümkün. Toplu taşımanın olması bölge için büyük avantaj. Gelen ziyaretçiler için verilen hizmetler kısmen yeterli. Yeme-içme, otopark gibi hizmetler bölgede karşılıyor ama konaklama ve rehberlik hizmetleri için herhangi bir olanak bulunmuyor bildiğim kadarıyla.*

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? *Öncelikle insanlarda leylekler hakkında farkındalık yaratılıyor. Leylek göçü zamanı yani Mart-Nisan ayları en aktif zaman. Doğa ile ilgili etkinlikler, seminerler, konserler oluyor. Akşam fener alayı etkinliği gerçekleştiriliyor. Yurtdışından gelen konuşmacılar söyleşiler düzenleyip gelenlerin leylekler konusunda bilinçlenmesini sağlıyorlar. Ayrıca festival dönemi çadırılı kamp imkanı sunuluyor. Belki kamp imkanı artırılıp sadece festival zamanı değil yıl içinde de gençlerin gelip çadır kurup vakit geçirebileceği alanlar yaratılabilir.*

Sizece yerel halkın turizme bakışı nasıl? Eskiden daha kötüydü. Köyde pek yabancı insan istemiyorlardı. Ama İsmet hocanın projesiyle birlikte bu düşüncüleri değişti. Şu an daha sıcak bakıyorlar bu duruma. Bu da hem kendileri hem de ziyaretçiler için daha iyi bir gelişme diyebilirim. Çünkü bu şekilde ziyaretçi güler yüzle benimsendiği bir yerde vakit geçiriyor, köylülere de eko-turizmle gelir akışı sağlanıp sürdürülebilirlik anlamında katkı sağlanmış oluyor.

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? Gençlere tarım, hayvancılık ve çiftlik turizmiyle ilgili destekler sağlanabilir. Birinci elden üretilen ürünlerin satılabileceği yerler sağlanabilir. Bu imkan sağlansa bir çok ürünün oradan satışı gerçekleştirilir hem de insanların bölgeye gelişine bir teşvik oluşturabilir. Çok büyük bütçeler olmadan kurulabilecek sosyal tesis işletmeciliği yapılabilir. Direkt para desteği olmasa bile yatırım desteği olabilir. Sonuçta gençler olmadan sürdürülebilirliği olmuyor hiçbir işin.

Sizece Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahsedermisiniz? Yapılaşma daha iyi olabilir belki. Köyde yaşamak illa hayvan pisliğinin içerisinde, çok uygun olamayan evlerde kalmak olmamalı. Özellikle böyle turizm potansiyeli olan yerler için belki bu konuda destek sağlanıp hem orada yaşayan halka daha iyi bir yaşama alanı hem de gelen insanlar içinde görsel anlamda daha güzel mekanlar sunulabilir. Göldeki kirlilikte problemlerden bir tanesi. Uluabat'ta bir çiftlikte 3 yıllık süreyle uyguladığımız pilot bir projemiz vardı. 100 dönümlük arazide 3 aile yılın 6 ayı kalıp her organik tarımla türlü bitkisel ve hayvansal ürün ürettik. Ama kısa süreli bir proje oldu. Bunun birçok nedeni var; hiçbir kurumdan herhangi bir destek alamadık, kiralık bir arazide olmak bizim için olumsuz etkiler yarattı. Bu yüzden de projeyi bitirmek zorunda kaldık. Organik tarımın gelişmemesinin nedenleri; organik pazarın olmaması, denetimin yapılmaması, yeterince duyurulmaması, Bursa'nın İstanbul'a yakın olması ve buradaki organik tarım üreticilerinin ürünlerini İstanbul'a götürüp, orada satılmayan ürünleri burada satması ve en önemlisi tüketicinin bu konuda bilinçsiz olması. Örneğin; Avrupa'da bitkisel ve hayvansal ürünlerin %20 si organik tarımla üretilirken biz de bu oran %1 bile değil. Keşke Ulubat göl havzasının tamamında organik tarım ve benzeri faaliyetler yapılırsa en azından tarımsal kirlenmeye engel olunur. Gölün suyu eskiden daha temizmiş. Tabi şu an sadece tarımsal anlamda değil, kanalizasyon, fabrika atıkları, üst tarafta bulunan mermer ocakları yüzünden de bu kirlilik yaşanıyor.

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? *Biliyorum. Hatta Uluabat Yönetim Planını Doğal Yaşamı Koruma Derneği ve diğer kurumlarla birlikte 10 yıl kadar önce birlikte hazırladık. Uluabat gölü çok özel bir göl. Gölün çevresindeki köylerde bu bilince sahip olmalı. Gölü hem kullanma hem koruma bu dengeyi iyi kurmak gerekiyor. Yani kullanma dengesi biraz bozulursa turizm bu defa çevreyi negatif etkiliyor. İkisinin beraber devam etmesinde yarar var. Gölün, turizmden tutun kirliliğinin önlemesi, daha efektif kullanılması vb. birçok anlamda bir plan oluşturmuştuk. Bu plan daha sonra Beyşehir gölü içinde uygulandı. Ama ilk plan bu bölgede oluşturuldu. 450.000'in üzerinde kuşun yaşadığı, göçmen kuşların göç güzergahı üzerinde olan, tarihi açıdan da önemli bir değere sahip bir bölge burası. Bölgede turizm amaçlı başka odaklarda bulunuyor. Örneğin; Issız Han, Daha ileride kuş cenneti Karacabey'e gitmeden, Fadıl tarafında Ayvaini Mağarası var. Bu turizm potansiyelini doğru şekilde kullanmak önemli olan. Gölün yönetim planının amacı, oranın korunması ve sürdürülebilir şekilde daha doğru kullanımını hedefleyen bir plandı. Şu anda uygulamada diye biliyorum.*

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? *Var. Özellikle yapılan en büyük işlerden bir tanesi leyleklerin yuvaları için platformlar yapıldı. Bunun dışında Elektrik hatlarını leyleklerde ciddi şekilde kayba neden oluyordu elektrik çarpması sonucu. Bunlarla alakalı ya izoleli kablo kullanma ya da hattı yer altına alam şeklinde önlemler alındı. Ayrıca daha önce bahsettiğim en son uygulanansa meralardaki otların otlatılması ve leylek ilişkisi ile ilgili bir Avrupa Birliği projesi de şu an orda uygulanıyor. Başında çobanı olmayan hayvanlar tamamen güneş enerjisiyle çalışan elektrikli çitlerle kontrol altında tutuluyor. Göl çekildikçe sualtında yaşayan bitkilerin ortaya çıkıp hayvanların bunlarla otladığı aynı zamanda gübreleriyle gübrelendiği doğal bir döngü oluşturan bu ve benzeri projelerin artırılması o bölgeye katkı sağlayacaktır.*

Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu? *Şu an gördüğüm kadarıyla vermiyor. Tabi ki insan sayısının artması bir şekilde oradaki yaşamı etkiliyor. Mesela biraz önce bahsettiğimiz elektrik hatları konusu, elektrik oradaki leyleklere zarar verip öldürebiliyor. O elektrik hattı orada olmasa hayvan zarar görmeyecek aslında. Hiç etkilemiyor dememiz tabi ki doğru olmaz ama şu an için orada çok büyük boyutta etkilenme olduğunu düşünmüyorum. Sadece tarım alanlarında yapılan*

ilaçlama sıkıntı yaratabilir. İlaçlanan bitkilerle orada yaşayan hayvanlar besleniyor. Yapılan ilaçlama onlar üzerinde zehirlenme gibi olumsuz etkileri olabilir. Mevcut kullanılan ilaçlara dirençli böcekler ya da hastalıklar geliştiği için de her geçen gün daha kuvvetli zehirler geliştiriliyor. Bu da bir başka problem. Keşke göl havzasının tamamında hiç ilaç kullanılmayan organik tarım yapılabilse. Bu sayede hem oradaki doğal yaşam hem orda yaşayan insanlar hem de göl korunabilir. Ayrıca Türkiye içinde güzel bir model olabilir.

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı? Tarihi yapı anlamında çok fazla bina bulunmuyor diye biliyorum. Tarihi doku anlamında Gölyazı daha potansiyeli yüksek bir köy. Ama en azından binaları korunmasa bile kendi doğasının korunması gerektiğini düşünüyorum.

Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahsedermisiniz? Korunması gereken kültürel değerlerden yemek kültürünün olduğunu düşünüyorum. Ayrıca köydeki kadınların yaptığı el işlerinden, göldeki sazlarla yapılan sepet işleri köye ait kültürel geleneklerden. Bunların korunması, tanıtılması da oldukça önemli. Köylüler için sıradan olan bu ürünler gelen ziyaretçiler için ilginç olabilir. Bunların hem turizm anlamında hem üretilen ürün anlamında korumakta fayda var.

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapılıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir? Köyün tanıtımı için neler yapılıyor ve sizce yeterli midir? Çok bir bilgim yok. Ama İsmet Hoca ve ekibi yapmış olabilir. Emin değilim. Eskikaraağaç'la ilgili tanıtım anlamında bir çalışma yapıldığını düşünmüyorum. Ama Gölyazı'nın tanıtımıyla ilgili son zamanlarda oldukça iyi çalışmalar yapıldı. Birkaç film çekimi vb. Aynı faaliyetlerin Eskikaraağaç'ta da yapılması Tanıtımına oldukça çok katkı sağlayabilir. Gölyazı'dan farklı olarak Avrupa Leylek Köyü olması bir avantaj. Bunun öne çıkarıldığı bir çalışma yapılabilir çünkü bu anlamda Türkiye'de tek başka bir örneği yok.

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapılmalıdır? Bu anlamda çok detaylı bilgiye sahip değilim. Ama kısa-orta-uzun vadeli bir plan oluşturulabilir. Belirlenen hedefler doğrultusunda kaynak arayışlarına başlanabilir. Daha sonra gerçekleştirme aşamasına geçilmeli.

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir? Köy sakinleri, köy yönetimi, köydeki sivil toplum örgütleri diğer kurumlarla işbirliği içerisinde olabilir. Ayrıca bölgedeki araştırmalar için Üniversite ile, tarımla alakalı konular için Tarım il müdürlüğü, Turizm bakanlığı, yapılaşma ile ilgili Belediyelerle işbirliği yapılabilir. Mesela, köyün yapısına uygun olmayan çirkin 3 katlı betonarme yapılar var maalesef, bunlar görsel anlamda daha uygun hale getirilebilir.

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? Köy turizm anlamında Bursa'nın kazanabileceği alanlardan bir tanesi. Eko-turizm geleceği olan bir konu. İnsanlar artık sadece deniz kenarı olan yerlerde tatil yapmak yerine kırsal alanlara da yöneliyorlar. Sadece yerli değil yabancı turistlerin de ilgisini çekebilecek potansiyelleri olan bir bölge. Burada en önemli şey, koruma ve kullanmanın iyi bir denge içinde bir arada yürütülmesi. Turizmin bölgeye zarar verme aşamasına gelmemesi gerekiyor.

K 5: Prof. Dr. İsmet Arıcı'nın verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik: İnsanın sağlıklı yaşayabileceği ve yeterli bir maaşla yaşam ortamının sağlaması ve bunun devam etmesidir.

Eko-turizm: Doğayı, doğada yaşayan bütün canlılarla birlikte yapılan plan, çalışma ve insanların ilgisidir.

Sürdürülebilir kırsal gelişme: Kırsal değince aklımıza toprak geliyor. Ve insanlarda toprağı işleyerek geçimi sağlıyor ve böylece yeterli bir maaş ile yaşam ortamı sağlanıyor. Ve bununda sürekli devam etmesidir.

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? Balıkçılık var. Eskiden hayvancılık vardı ama şimdi tarım var. Ve tarımda da eskiden arpacık soğanı çok yetiştirirken şimdi ise zeytin çok yetiştiriliyor.

Sizce Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir? Eskikaraağaç'ın geliştirebilmek için oranın potansiyelli değerlendirmek ve bunu kamuya ulaştırmaktır. Ve Eskikaraağaç'ın potansiyeli ise gölü, gölündeki canlıları ve leylekleridir.

Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? Şenliklerde destek olunuyor ama yetmez. Kavanoz kavanoz salçalar zeytinler vb. şeyler

yapıldı ama hiçbiri satılmadı ve önümüzdeki hafta Uludağ Üniversitesindeki satış yerlerinde bunları satacağız. Bu şekilde destek olacağız.

Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

Sizce Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır?

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler?

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz? Uluabat gölü bir Ramsar alanı olduğu için bir yönetim planı olması lazım. Sanırım 2003'de Çevre Bakanlığı bir yönetim planı çıktı. Şimdi ise Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü bu yönetim planına bakıyor. Yıllarca ben bu yönetim planında Uludağ Üniversitesini temsil ettim. Ve ben ve eşim buraya leylek dostu köyler projesini hazırladık. Bu projede leylek potansiyeli olan köylerde leyleklerin korumasıydı ve biz bunu bir tek buraya uygulamadık, gölün çevresindeki 12 köye de uyguladık. Kadınlara yardım niyetiyle kadın derneği kurduk.

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler? Daha çok şenliklerde gelirler ama İzmir-Ankara ana yolunda gelirler Avrupa leylekler köyü tabelası asıldı ve oradan gelen arabaların ilgisini çekip gelebiliyorlar.

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir? Bursa'daki insanların çoğu eğlence olarak alışveriş merkezleri orda ki mağazaları gezmek ve birazda yemek yemektir. Ama biraz doğa biraz çevre ile buralara gelip gezebilirler veya tekneye binip gezebilirler. Yemek yiyerek köy halkımıza yardım edebilirler.

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür? Sadece özel araçlarla ve festivallerde belediye araçları gelebilmekteler. Ama şu anlık buraya gelen otobüsler yok

Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s). Rehberi yok. Otoparkta sıkıntı yok. Konaklaması yok maalesef ama Gölyazı'da başladı ilerleyen gelişmelerle buraya da gelecek.

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? Leylek festivaller aslında bakarsan çok önemli değil. Avrupa leylek köyü ağında leylek festivalleri konuşulmuyor ama Eskikaraağaç'ın tanıtımı için önemli etkinliktir. Ve leylek festivalleriyle köy kadınlara destek oluyor.

Sizece yerel halkın turizme bakışı nasıl? *Kültür seviyesi düşük olduğu için onlar için önemli olan kendilerine maddi katkı sağlayan bir faaliyettir. Turizm uzun vadeli bir sektör olduğu için ve kendilerine maddi katkı sağladığı için önemsiyorlar.*

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? *Genç nüfusu doğrudan geri döndürmek çok zordur. Ama geri dönmesi için köye çekicilik kazandırmak gerekir. O çekicilik ise annelerinden, babalarından kalan evleri restore edip ev pansiyonculuğuna dönüştürebilmektir. Yaptığımız mera projesinde tarlayı sahiplendirdiğimiz adamın geç bir oğlu var. Ve oğlunu burada kalıcı olarak kalmasını sağlamak için o alanı onlara verdik. Ve evlerindeki iki odasını misafir odasına döndürmesini, o odaları turistlerin orada kalması için oda hazırlamasını söyledik. Eğer bu yapılırsa böylece diğer genç nüfuslarda bunu görerek buraya gelmelerini sağlayacağız.*

Sizece Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahseder misiniz? *Öncelikli sorunu genç nüfusu çünkü su gelse bile o suyu değerlendirebilecek genç nüfus yok. (Gerisi rüzgar abla anlamadım)*

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? *Biliyorum ve tabi ki de olumlu yönde görüşlerim var. Şöyle ki sadece insanlara hizmet eden bir göl değil Uluabat, doğaya da hizmet veriyor. Ramsar alanı olmasıyla birlikte korunmaya başladı. Eskiden o göl balıkçılarla dolu oluyordu. Ama 15 yıllık çabalarımız sonucunda halkında onayını alarak Akçalardan başlayarak kervansaraya kadar olan bölgede av yasağı var. Böylece burası kuş cenneti oldu. Ancak bunu Ramsar Sözleşmesi ile değil bizim çabalarımızla oldu.*

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahseder misiniz? *Leylekleri sadece tellerden korumakla yetmez beslenme alanlarının da korunması, sürdürülebilir olması gerek onun içinde mera alanlarının korunmasıyla olur. Mera alanlarının korunmasında da ilk çalışmamız yabani sığırdı çünkü çok zorlu yaşamlarda bile hayatta kalabiliyorlar. Kullanılmayarak kötü durumlara gelen meralara götürdük orada beslenmesini sağladık. Sonrada sulama çalışmaları ile orayı sulak bir alan haline getirdik. Böylece kuşların beslenebilecek alanlar oluştu.*

Sizece yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu? *Hayır, vermiyor. Bitek şu sesten rahatsız oluyorlar onlar içinde ilaçlama yapılacaktır.*

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı? *Var ve özellikle yapılacak çalışmalara ihtiyaç var.*

Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahsedermisiniz?

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapılıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir? *Ekolojik tarım, Eko-turizm gibi konuları burada çağıştaylarda konu uzmanları tarafından anlatılırdı, görüşleri alınırdı. Ama şimdi yapılmıyor.*

Köyün tanıtımı için neler yapılıyor ve sizce yeterli midir? *5-6 tane belgesel, film çekildi.*

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapılıyor?

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir? *Kurumlar, Karacabey belediyesi, Nilüfer belediyesi, sivil toplumu ve devletten para yardımı yapılırsa gelişir*

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? *Sürdürülebilir bir eko-turizmde öncelikle orada yaşayanların hayat seviyesini yükseltme ve yeterli gelir ile orada yaşamalarını sağlamak. Ondan sonralarını diğerleri onun üstüne bir alt yapı olarak da düşünebilirsin üst yapı olarak da.*

K 6: Prof. Dr. Mustafa Şahin'in verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Prof. Dr. Mustafa Şahin alana özel olarak herhangi bir araştırma yapmadığını belirtmiştir. Bu nedenle kendisine, anket sorularından alanı ile ilgili olan 'Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı?' sorusu sorulmuştur.

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı? *Koruma altına alınan yapılar neler bilmiyorum. Sadece meraktan ötürü birkaç kere ziyaret ettiğim köyde bir kilise yapısının olduğunu gördüm ve kilise hakkındaki bilgilere yayınları araştırarak ulaştım. Bununla ilgili bilgileri sizinle de paylaşırım. Ayrıca meydana kule yapısı (burç) ve birkaç tane de devşirme olarak ya da günümüze dekoratif amaçlı*

kullanılan mermer bloklar mevcut. Kültür varlığı olarak bunların dışında herhangi bir bilgim yok.

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? *Prof. Dr. İsmet Arıcı ve köy muhtarı ile birlikte Youtube'da bulabileceğiniz Line Tv 'geleceğimiz turizm' programı ile 'kent-kültür-doğa' adlı bir program daha gerçekleştirmiştik. Bu programlardan Eskikaraağaç ve burada yapılan çalışmaları öğrenebilirsiniz.*

K 7: Eskikaraağaç Köyü Muhtarı Rıdvan Çetin verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik: *Ekonomik anlamda devamlılığın sağlamasıdır.*

Eko-turizm: *Köy için yapılan turizm çalışmaları zaten eko-turizm kapsamında ve köyümüz bunun için uygun. Bir kere doğası çok güzel ve çeşitli bitki ve hayvan türleri mevcut.*

Sürdürülebilir kırsal gelişme: *Öncelikle insanların maddi kazançlarının sağlanması ve köye uygun yapılaşmanın olması gerekiyor, kırsala kırsal gibi davranılmalıdır.*

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? *Çiftçilik, çok az hayvancılık ve kooperatife üye 20 hane balıkçılık yapılıyor.*

Size Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir? *Turizm geliştirilebilir, pansiyonculuk için talepler var. Örneğin lavanta, papatya gibi değişik türde bitkiler üretilebilir. Doğal hayvancılık yapılabilir. Köyde bir kişi salma tavuk dediğimiz yöntem ile kümes hayvancılığı yapmakta, ürettiği köy yumurtalarını buradaki tesislere veriyor hatta hafta sonları yetişemiyor. Bunun dışında arıcılık da geliştirilebilir, şu an bir iki hane yapmaktadır.*

Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? *Önceden belediye festival zamanlarında destek veriyordu. Şu an herhangi bir destek sağlanmıyor. Köy kadınları kendi imkanlarıyla evde ürettikleri ürünleri Ekader binasında satıyorlar. Üniversite rektörü ile görüşmelerimiz devam ediyor, üniversitede de kadınların ürettikleri doğal ürünler satışa sunulacak.*

Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? *Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? Türkiye'de tek Avrupa leylek köyü olduğu için köyün tanıtımı için birtakım*

çalışmalar var. Diğer çevre illerden de gelip görmek isteyenler var ancak kalacak yerimiz yok bunun içinde çalışmalarımız devam ediyor.

Sizce Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır?

Gölde su sporları aktiviteleri yapılabilir, burası rüzgar alan bir yer yelkenler olabilir. İnsanlar geliyor tesislerde yeme-içme olanakları var ama aktivite yok. Bunun için Karacabey belediyesinin hazırladığı 'Bisiklet turu' projesi var. Bu projede; İzmir yolunun orada bir otopark alanı oluşturulup, cüzi bir ücret ödenerek oradan bisikletlerle Eskikaraağaç köyünün içine kadar doğa içerisinde fotoğraf çekinerek gelinecek. Bunun dışında aracın girmediği, göl kıyısındaki çevre yolunda fayton turu olabilir.

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler?

Ekonomik durumunu iyi yönde etkiler, gelir artar. Kadınlar şu an ürettikleri balını, salçasını, reçelini Ekader binasında satıyor. Orada her gün dönüşümlü olarak üç kadın çalışıyor ve günlük yevmiye alıyor. Ekader, köy kadınlarına tarla dışında ek bir gelir imkanı sunarak aile bütçesine katkı sağlıyor. Turizm geliştikçe kadınların bu katkısı da artacaktır.

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz?

Köyde en büyük eksiklik konaklama, Büyükşehir ve Karacabey belediyesi pansiyon, kamp alanları, içinde wc-duş olan karavanlar ile bu ihtiyaca yönelik çalışmalar yapıyor.

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler?

Genellikle hafta sonu geliyorlardı ama şimdi hafta içi de geliyorlar.

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir?

Buraya aslında her mevsim gelenler var. Kışın çok soğuk olmadığı için yoğun olmasa da köy kahvaltısı, göl kenarında balık avlamak, yemek için gelenler oluyor.

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür?

Şu an için sadece özel araç ile gelmek mümkün. Ama bir iki hafta içerisinde köy içine kadar belediye otobüsü gelecek.

Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s).

Evet. Ben kendim her zaman buradayım ve her türlü hizmeti vermekteyim. Ekader binasındaki kadınlar, asıl görevi öğretmen olan dernek başkan yardımcımız Mine Hanım, Kuş Tahnit Müzesinde Milli Parklar görevlisi Necmi Bey gelenlere rehberlik ediyor. Köy halkının hepsi gelenlere yardımcı oluyor. Bu konu hakkında esas bilgi sahibi olan, Karacabey belediyesinde Kültür ve Sosyal İşler müdürü olan Alper Tüydeş ne

zaman ihtiyacımız olsa çağırırız işini bırakır gelir, turistlere rehberlik eder. Ayrıca köyün Avrupa leylek köyü olmasını sağlayan, bu projeyi hayata geçiren Franziska Hanım da turist kafilesi geldiğinde gelir rehberlik eder. Hatta sadece turist kafilesi geldiğinde değil genellikle haftasonları hep burada olur.

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? *Festival hafta sonu iki gün boyunca sürer. Çevre yolunda fener alayı, doğa yürüyüşü yapılır, çocuklarla çevre bilincini arttıracak eğitici oyunlar oynanır, doğa ile ilgili resim, makale yarışları düzenlenip ödüller verilir, meydana konserler olur, futbol sahasında ve boş arazilerimizde çadırlar kurulur.*

Size yerel halkın turizme bakışı nasıl? *Bitmiş olan bir köy, turizm ile canlandı. Halk yumurtasını, soğanını, eriğini, enginarını ürünlerini satıp ek bir gelir elde ediyor. O yüzden turizme olumlu bakıyorlar.*

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? *İş yerinin yaşadığın yere yakınlığı çok önemli bu açıdan; köye 20km uzaklıkta olan, şu an için planlanan Teknosap kurulursa bir ihtimal genç nüfus geri dönebilir. Ayrıca kente göçün tek sebebi bence kızların köyde yaşamak istememesi, köyden biri ile evlenmemesidir. Erkeklerin zaten babadan kalma arazileri, işleri var kendi işlerini yapıyorlar ve çoğu lise veya üniversite mezunu ama evlenemedikleri için köy dışına gidiyorlar.*

Size Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahsedermisiniz? *Şu an bir sorunumuz yok. Tek sorunumuz toplu taşımanın olmamasıydı, o da zaten çözülüyor.*

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? *Biliyorum. 1970 senelerinde İran'da yapılmış bu sözleşme. Türkiye'den akan suların önünün kapanmaması ve gölün 20 km etrafının korunması anlamına gelir.*

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahsedermisiniz? *Bunun için çok çalıştık. Köyün elektrik tellerine fosforlu uyarıcılar taktık artık leylek, kuş ölümleri olmuyor. Önceden kuşlar tellere takılırdı hem hayvanlar ölürdü hem de köyün elektrikleri kesilirdi. Köy halkı bilinçlendirildi artık kimse ilaç kutularını çevreye atmıyor. Bu şekilde doğal çevreyi korumuş, leylek ölümlerini önlemiş oluyoruz.*

Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu? *Hiçbir şekilde zarar vermiyor hatta yanlarına kadar gidebiliyorsunuz o kadar alıştık birbirimize.*

Eskikaraağaç köyünün korunması gereken yapılar var mı? *Bir tane Anıtlar kurulu tarafından tescil altına alınmış, Rumlardan kalma kilisesi var. Eski Yunan evi var ama yıkık halde şu an. Gelip baktılar, bir yerinde siva yapıldığı için tescillemediler. Ayrıca korunması gereken bir kale kalıntısı, burç ve Osmanlı'dan kalma cami minaresi bulunmaktadır.*

Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahsedermisiniz? *Köyde manav kültürü var, korunması gereken halk oyunları vs. kültürel bir değeri yok veya varsa da biz bilmiyoruz.*

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapılıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir? *Sadece leylek festivalinden bir gün önce gelir burda konferans salonunda bilgilendirmeler yapılır. Bir de 5 Haziran'da çevre koruma gününde bir araya gelirler. Kendi aralarında olur bu toplantılar ve neler yapılabilir onlar konuşulur. Köy halkı veya çocuklar için herhangi bir eğitim çalışması olmuyor.*

Köyün tanıtımı için neler yapılıyor ve sizce yeterli midir? *Belediye, festival zamanı billboardlar yapıyor ama bu yeterli olmuyor. Aslında köyün tanıtımı için metro duraklarına, kent merkezlerine, görülebilecek yerlere broşür koyulmalıdır. Köyde bir sinema filmi çekildi ondan sonra ve şu an 8 yıldır gelen Yaren Leyleğimiz var onun televizyonda haberinin çıkması ile köyü görmek için gelenlerin sayısı arttı. Şimdi Yaren Leyleğin tanıtım filmi çekiliyor. Ayrıca kültür ve turizm müdürlüğünün hazırladığı tanıtım broşürlerinde de Eskikaraağaç'ın yer alması için çalışıyoruz.*

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapılmalıdır? *2005 yılında Bursa'da ilk defa doğal arıtma sistemi bu köyde kuruldu, şimdi bu sistem yaygınlaştı ve köylerde artık bu sistem uygulanıyor.*

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir? *Belediyeler, Büyükşehir Belediyesi, Ekader ki Bursa'da kurulan ikinci dernektir ve kurulduğundan bu yana köye çok katkısı olmuştur, üniversiteden hocalarımız onların katkısı çoktur, Kültür ve turizm müdürlüğü ve Milli parklar orman müdürlüğü.*

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? *Turizm amaçlı göl içinde iskelesi ile birlikte Turna Balık Lokantası yapılacaktı ama gerekli izinler alınamadı o yüzden şu*

an bunun için herhangi bir çalışma yapılmıyor. Ayrıca yarımada şekilde olan köyün etrafında tekne turları yapılıyor. Bu turlar üreme yerleri olan kamışların olduğu yerden değil, açık yerlerden gidiyor ve doğaya hiçbir şekilde zarar vermiyor.

K 8: Ekader başkanı Gülten Kovan'ın verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik:

Eko-turizm: *Doğa turizmi diyebiliriz.*

Sürdürülebilir kırsal gelişme: *Kavramlar hakkında bilgi sahibi değil.*

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? *Çiftçilik ve balıkçılık.*

Sizece Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir? *Turizm*
Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? *Evet denebilir zaten buradaki insanların para kazanmak gibi bir amaçları yok, durumları gayet iyi hobi olarak yapıyorlar.*

Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? *Bir turizm politikası yok.*

Sizece Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır? *Bunun için festival yapılıyor ama yılda bir defa oluyor. Tesisler, pansiyon ve köyün tanıtımı yapılabilir. Belediye destek vermediği sürece faaliyetler geliştiremeyiz.*

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler? *Yapılırsa eğer muhtemelen iyi yönde etkiler ama şu an köydekiler bunun için bir şey yapmıyor. Ayrıca biz Gölyazı gibi olmak istemiyoruz.*

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz? *Bizim bir yatırımımız yok. Belediyenin de bize bir katkısı yok şu an beklemedeyiz. Ülke olarak ekonomik krizdeyiz ve bu bizi de etkiliyor. Örneğin eskiden şenliklerde konserler, etkinlikler düzenliyorduk ama şimdi daha az etkinlikler düzenliyoruz.*

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler? *Hafta sonları, bayramlar tatillerinde ve şenliklerde geliyorlar.*

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir? *Biz dernek olarak her gün açık tutmaya çalışıyoruz ama köylülerin tarla işleri olduğu için bunu yapmak imkânsız.*

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür? Özel araç ile gelmek mümkün.
Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s). *Biz kendi adımıza hizmet veriyoruz hem de uyguna fiyatlarla hizmet ediyoruz.*

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? *Dernek adına biz stantlar kuruyoruz, kendi ürünlerimizi satıyoruz ve gözleme çadırları kuruyoruz.*

Sizce yerel halkın turizme bakışı nasıl? Onlar turizmi çok önemsemiyorlar. Onlar gelen insanları seviyorlar, ilgileniyorlar. Ama Gölyazı gibi olursak yerel halk ne kadar mutlu olur bilemem.

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? *Bu bence imkansız.*

Sizce Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahseder misiniz? *Şu an bir sorunumuz yok. Tek sorunumuz toplu taşımanın olmamasıydı, o da zaten çözülüyor. Dernek olarak da gölün yakınlarında bir yer istiyoruz ama oda çok mümkün olmuyor.*

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? *Evet. Dünyadaki bütün sulak alanların hepsi böyledir. O bölgeye hiç birşey yapamıyoruz ama bırakın yapamayalım böyle güzel.*

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahseder misiniz? *Leylekler için yuvalar yapıldı çünkü bu elektrik direkleri onlar için tehlikeliydi ama şu an herhangi bir sıkıntı yok. Bakımlarını ise belediye yapıyor.*

Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu? *Yok.*

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı? *Zannediyorum ki yok bir kilise var oda yıkık bir durumda.*

Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahseder misiniz? *Şu an herhangi bir geleneğimiz kalmadı, yapılmıyor ama Hıdırellez'deki etkinliklerimiz devam ediyor.*

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapılıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir? *Geçen sene organik tarım ile ilgili bir kurs verdiler; evdeki çöplerle nasıl bir organik gübre yapılabilir diye, ama şu an yapılmıyor.*

Köyün tanıtımı için neler yapılıyor ve sizce yeterli midir? *Bence yeterli özellikle leylekler ile ilgili ciddi bir tanıtım oluyor.*

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapılıyor? *Bence zaten burası gelişmiş bir yer olduğu için gerek yok.*

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir? *Muhtarlık, dernek ve köylülerin hepsi ortak hareket etmeli.*

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? *Köyümüzün Gölyazı gibi olmaması ve gelen insanlar köyümüze zarar vermesinler.*

K 9: Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2. Bölge Müdürlüğü'nden Biyolog Burçak Gönül'ün verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik: *Her konuda olması gereken bir kavram olan sürdürülebilirliği ben şu şekilde yorumluyorum; yapılan verimli işlerin uzun süre, yüzyıllar boyunca aynı verimlilikte yapılmasıdır. Ancak negatif yönden bakıyorum ben sürdürülebilirliğe çünkü biz insanoğlu bencil yaratıklarız ve sürdürülebilirliği bütün kaynakları daha fazla sömürme gibi algılanıyoruz. Yapılan uygulamalar maalesef genellikle biz şimdi kaynakları sömürüyoruz gelecek nesillerde bu şekilde sömürsün yönünde olduğu için sürdürülebilirliğe acı duyarak bakıyorum ki bu şekilde sürdürülebilirlik sağlanmıyor zaten belirli bir süre sonra kaynaklar tükeniyor.*

Eko-turizm: *Ülkemiz koşullarında eko-turizmin çok iyi anlaşıldığını düşünmüyorum. Çünkü biz kitle turizmine alışkın bir toplumuz. Daha doğrusu bizde genellikle izin zamanlarında deniz, kum, güneş ya da yeme-içme odaklı beş yıldızlı otellerin tercih edildiği kitle turizmi revaçta. Eko-turizm daha yeni yeni geliyor ve ilgi gün geçtikçe artıyor. Bunu karşılayabilecek potansiyelimiz olduğu halde faaliyete geçemiyoruz çünkü o bilince sahip değiliz henüz. Bursa için konuşacak olursak oldukça fazla potansiyele sahip bir yer. Sulak alanları, Uludağ milli parkı, kanyonları bilinmedik bir sürü eko-turizm potansiyeli olan alanları var ama bunların düzenli birer aktivite haline getirilmesi, bir miktar yatırım ile gelen kişilerin beklentilerinin karşılanması için girişimlerin olması gerekmektedir. Ama bunu yapacak girişimci zihniyetimiz yeterli değil, bir de bunun duyurulması lazım, hadi duyurduk alanın kapasitesinin hesaplanması lazım. Eko-turizm*

alanlarımız neresi, bu anlamında ne kadar güçlü yanlarımız var ve bunu geliştirmek için neler yapmalıyız bu konuların derinlemesine incelenmesi gereklidir. Ülkemizdeki kırsallar bir ürün çıkarıp kendini eko-köy olarak ilan ediyor ama köylerin, eko-köy olması için uluslararası birtakım kriterler var ve bunları sağlaması gereklidir.

Sürdürülebilir kırsal gelişme: Köyde elimizde ne var, en iyi olduğumuz konu ne, bunu daha iyi yapmak için neler yapabiliriz ya da pazarımızı büyütmek için neler yapmalıyız burada da kastım kimi pazarını köylünün gelir seviyesi artarsa sulak alana bakış açıları değişir koruma bilinci oluşur. İmece geleneğine tekrar geri dönemediğimiz sürece insanlar mutlu olmayacak, ne kırsal gelişme ne de sürdürülebilirliği sağlanamamış olacak. Herkes kente gelip yerleşecek ama orada da mutlu olamayacaklar köy kafasında kentte yaşayacaklar. Bu kapsamda Uluabat gölü çevresinde Mustafakemalpaşa'ya bağlı Karaoğlan köyünde manda projesini kurumun görevlendirmesi dışında kendi başıma yazdım. Orada bir manda potansiyelinin olduğunu fark ettim. Sadece yetiştirilip etinden yararlanılan mandaların sütünden de köye özgü ürünler yetiştirilip köy halkına ekonomik anlamda katkı sağlayacağı düşünüldü.

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? Kısmen hayvancılıkla uğraşan birkaç köylü olduğunu biliyorum. Zeytin yetiştirenler var. İncir, daha az karaağaç köyünde diğer köylerde daha çok incir üretiliyor. Kadın dernekleri var ve kısmen hareketlilik olduğunu biliyorum. Yani çoğu tarım ve hayvancılıkla uğraşıyorlar.

Sizce Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir? Uluabat'ın nimetlerinden etkili bir şekilde yararlanılırsa eko-turizm anlamında önemli gelişmeler olabilir. Şu an turizm açısından Kuş Gözlem Kulesi ve kuş koleksiyonlarının olduğu Kuş Gözlem Evi var, bunların dışında kamp alanları oluşturulup, ev pansiyonculuğuna geçilirse turizm bakımından bir atak yapılabilir veya tarımsal depo işi gelişebilir.

Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? Zannetmiyorum. Biz kurum olarak oradaki eski okul binasını restore ettik ve binaya Kuş Gözlem Evi işlevi verdik. Topluma yönelik çalışma olarak da gözlem evinde çalışanlar yerel haktan seçildi. Kurumsal olarak ufak çaplı böyle bir destek sağlandı ama diğer kurumlardan ya da başka programlardan destek sağlandı mı bilmiyorum.

Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? Şimdi orası korunan bir alan olduğu için bizim doğa koruma ve milli

parklar genel müdürlüğü bir tabiat turizmi master planı hazırladı bundan 4 sene önce. Bu master planı çerçevesinde uygulama eylem planı hazırladı. Bu uygulama eylem planlarında Eskikaraağaç köyü de yer alıyor. Uluabat gölündeki eko-turizm ile ilgili Eskikaraağaç köyünde bir lezzet noktası oluşturma 'turna lezzetleri noktası' ile, amaç hem bilinçlendirme ve farkındalık yaratmak hem de gelir getirici bir faaliyet olması kapsamında bir restoran kurma. Sonra Eskikaraağaç'ta atölye çalışmaları, yerel ürünler ile ilgili tanıtımlar bunun gibi politikalar.

Size Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır?
Ben teşvik edici olarak leylek festivallerin eski şaşasına kavuşmasını istiyorum. Çünkü zamanında hakikaten çok keyifli geçmiş aynı şekilde leylek çalıştay kısmında da olmuş. Ama bu son 4 yıldır bir kere çalıştay oldu oda çok kötü oldu önceki yılların tekrarı gibi oldu. Bunun sebebi ise belediyenin bu konu hakkında üstüne düşeni yapmıyor olması. Tamamen siyasetten dönen bir şeyler var. Önceden Nilüfer Belediyesi yapıyordu festivalleri sonra Karacabey Belediyesi devraldı ve 4-5 yıldır festivallerin olacağı zamanlar Ramazan ayına denk geldi, bu nedenlerden ötürü son yıllarda verimli bir şeyler yapılmadı.

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler?
Gelişebilirse olumlu etkiler tabi ama gelişebilirse. İşte o gelişmeyi sağlamak için yerli halkı ne ivmelendirebilir? Mesela dernek tamam çok güzeldi ama biraz hayal kırıklığındaydı bence çünkü oradaki insanlar yeterince aktif olduklarını düşünmüyorum yani köydeki insanların kendi işi var, bahçesi var, bağı var dolayısıyla derneğe bir gönüllülikle bağlanamıyorlar. Köylü o gönüllü bilincini çok sağlayamıyor sadece derneğe üç beş kuruş para çıkar gözüyle baktığı için çok ilerleyemiyorlar ve kısır döngüye giriyorlar. Üç beş misafir geliyor, iki börek satıyor ama geliştiremiyorlar kendilerini. Sonra kazandığını az bulmaya başlıyor ve iki sene sonra da bu dernekte herhangi bir çalışma yapamadı diyorlar.

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz?
İşte o turna lezzetleri noktasıydı onda da şöyle bir gelişme yaşandı; normalde orda öyle bir ek bina gibi bir şey yapılması düşünülmüştü. Ama Karacabey Belediyesi el attı duruma ve binayı onardı, bahçesini düzenledi sonra işletmesini birine verdi. Şu an orda öyle bir restoran var ama bizim kurumla bağlantısı yok ya da bizim

hedefimizle hiçbir alakası yok. Kurum olarak yatırım anlamında bizim o plandan başka bir planımız yok.

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler? *Cumartesi ve pazar günleri çok yoğun oluyor özellikle de yaz aylarında. Ancak şöyle bir eksiğimiz var ziyaretçi kaydı yapmıyoruz hiç değilse bunu bir envanter gözü bakıp bugün kaç kişi geldi, ne istediler, ne söylediler, beklentileri var mı yok mu şeklinde bir araştırmaya yapmıyoruz.*

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir? *Öyle bir şey olmaz, çok ütöpik. Değil Eskikaraağaç, Türkiye'nin hiçbir yerinde tek bir bölgeyi, küçük bir lokasyonu 12 ay o aktif tutmanın bir yolu yoktur. Böyle çok kültürel, çok tarihi turistik önemi olan bir yer değilse insanlar ilgi göstermiyor. Kısacası o bölgenin gelenekleri, tarihini yansıtmıyorsan orayı 12 ay boyunca aktif tutamazsın. Örneğin; geçen hafta sonu Saitabat köyüne gittim orada şelale karşısında kahvaltı yapmak istedim ancak benim önümde fabrika çıkışlı yiyecekler koydular. Bunun doğalı nerede ben bir kez gittim ve bir daha gitmem. Belki orası 12 ay boyunca işler ama ben bir daha gitmem.*

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür? *Belediye otobüsleri var saatleri pek bilmiyorum ama düzenli olarak kalkıyor ve geri kalanlar ise özel araçlarıyla geliyorlar. Onun haricinde köye giden dolmuşlar yok.*

Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s). *Hayır. Yerel rehber ve özel rehber olmalı. Örneğin; Eskikaraağaç'ta 270 kuş türü var veya 38 balık türü var, bunu bir yerli halk kendi dilince anlatamaz. Bu yüzden özel belgeli, bilgilendirici rehberler olmalı orada. Bunun dışında konaklama için Eskikaraağaç'ta bir kamp alanı yapılabilir; bir kısmı karavan alanı, bir kısmı çadır alanından oluşan, ayrıca tuvalet, duş gibi alanlar için de ayrı bir bölüm yapılmalıdır. Ayrıca, kışın göç esnasında büyük kuş sürüleri Uluabat gölünde durup dinleniyorlar ve kışın ortasında kuş sayımı için görevlilerin sabahtan akşam gün batımına kadar arazide kalması gerekiyor. Bu görevlilerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir alan yok. Bu alanın sağlanması gereklidir ve bence bu alan için de en uygun yer eski okulun yanındaki lojman.*

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? *Eskiden çalıştay yapılmış ve çalıştaylarda çeşitli profesörler gelip Eskikaraağaç ile ilgili bilgilendirme*

yapıyordu ve eğlenceli bölümlerde ses getirecek türden etkinlikler vardı ama bu son dört yılda herhangi bir etkinlik olmadı ve bizim yaptığımız çalıştay ise çok verimli olmadı.

Sizce yerel halkın turizme bakışı nasıl? İnsanlarla çok bir muhabbetim olmadı ama iki sene önce kuş konferansı düzenlemiştiniz ve kuş konferansında birkaç kadınla konuşabiliyordunuz. Onlarda sürekli gelsin insanlar biz onlarla ilgilenelim hizmet verelim bunu bekliyorlar ama sadece bekliyorlar. İnsanları davet etmek lazım ve onlara alternatif teklifler sunmak lazım ki insanlar dikkat edip gelsin. Leylek Festivali bittiğinden beri oraya sağdan soldan duymuş olan kişiler gidiyor ve bir şeyler yapılmaya çalışılıyor.

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? Hiçbir şey yapılamaz. Örneğin o köyde doğup büyüdüğünüz, çocuğunuzu da büyüttünüz ve çocuğunun mimar oldu. Tekrar o köye geri dönüp sığır peşinde koşmasını bekler misiniz?

Sizce Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahsedermisiniz? Okulları yok zaten okulda okuyacak çocuk da yok. Sağlık ocakları yok. Yaşam boyu eğitim olarak düşünürsek ciddi anlamda eğitim eksikliği var. Erkekler kahvehanede oturuyorlar ve kadınlar çalışıyorlar sistemleri bu şekilde.

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Evet, biliyorum. Yerel mevzuatlarımızın çok eksik kaldığı düşünüyorum ve elimizdeki tek dayanağımız o. İyi ki Ramsar Sözleşmesini var ve iyi ki Uluabat bu Ramsar Sözleşmesi kapsamında korunan 14 alandan biri ilan edilebilmiş. Ramsar alanı olduğu için gölü korumak adına yapılan yönetmelikler kurumlar arası ilişkilerde resmi boyutta ele alınıyor ve gerekli izinler olmadan müdahaleler yapılamıyor. Ama bunu halka anlatamıyoruz aynı dili konuşamıyoruz maalesef doğal olarak halk için Ramsar çok önemli değil. Var oldukları süre içerisinde gölü kullanıyorlar, sömürüyorlar gölün yok olabileceğini düşünmüyorlar. Koruma yönetmelikleri olmasaydı Uluabat şu an bu halinde kalmazdı, çok daha kötü bir durumda olurdu. 2016-2020 yönetim planını oluşturulduğu dönemde Murat Hocalar yönetim plan kararları almışlar iyi ki almışlar o yönetim plan kararlarına göre gölün belli bölgeleri belirlenmiş ve bu bölgelerde faaliyetler sınırlandırılmıştı.

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahsedermisiniz? Zamanında başlatılan yapay yuvalar var, hasar görenler olduğu zaman biz onları yenilerini yaptırmaya çalışıyoruz. Ama yuvada kaç leylek doldu, kaç tane yumurta çıktı,

kaç tanesi halkalandı öyle bir envanter yapamıyoruz. Doğa korumada en büyük eksiklikte bu yani sonuçta doğa korumanın amacı oraya yapay yuvayı koyup da öylece bırakılmamalı onları sürekli izlenmeli. Örneğin leylek yapay yuvayı tercih etti mi etmedi mi, yapının neresi hoşuna gitmemiştir, bunları çok sıkı bir şekilde takip etmek lazım ki hem verim olsun hem de doğaya bir faydan olsun ama bunun takibini yapmadan yapılan şeylerin doğaya bir yararı yok.

Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu?
Vermiyor çünkü Eskikaraağaç'ta zaten öyle bir zarar verici yoğunluk olmuyor. Gidende zaten nispeten bilinçli olduğu için zarar verici anlamda ziyaretlerin olduğunu düşünmüyorum. Zaten kuşlar için doğrudan üreme alanlarına zarar verebilecek bir yer yok.

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı?
Bilmiyorum.

Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahsedermisiniz?
Eskikaraağaç'ta korunması gereken bir kültürel değer yok ama Yenikaraağaç'ta çorap örme geleneği varmış.

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapılıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir?
Bildiğim kadarıyla yapılmıyor.

Köyün tanıtımı için neler yapılıyor ve sizce yeterli midir?
Karacabey Belediyesinde çalışan Alper Tüydeş, Eskikaraağaç'ta kuş gözlemleri için yaptığı kamp sırasında çektiği fotoğraflarla tanıtım yapmış. Doğa Koruma ve Milli Park olarak yaptığımız herhangi bir faaliyet yok. Sadece, diğer kamu vatandaşları gelip Eskikaraağaç'ı görsünler diye sulak alanların toplantılarını bazen Eskikaraağaç'ta düzenleyebiliyoruz. Ama böyle reklam kampanyası gibi bir şeyler yapmıyoruz.

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapılmalıdır? İlk önce yerel halkın ne istediklerine ne beklentilerine, neler yapmak istedikleri araştırılmalı ve bu faaliyetler için yerel halkın azmine bakılmalı.

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir?
Yerel yönetim, Büyükşehir Belediyesi, Turizm Bakanlığı, DSİ, Çevre Şehircilik Bakanlığı, Gıda Tarım Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar ve diğer kurumlar, BUSKİ, Karayolları

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? Eskikaraağaç'a ait başlıca özellikler, Uluabat'ın yaşayan göl olması ve leylek köyü olması olduğu için bunların dışında başka çalışmalar yapılmamalı. Yapılacak çalışmalar bu özellikler üzerinde yapılmalıdır. Ayrıca sosyoloji bölümünden birilerinin gelip köylülerin ne isteklerini sorması lazım.

K 10: Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm Tanıtma ve Basın Şubesi Müdürü Mehmet Güler'in verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik: *Arzın ve talebin devam etmesidir.*

Eko-turizm: *Doğaya bağlı kırsal turizmdir.*

Sürdürülebilir kırsal gelişme:

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? *Balıkçılık, tarım, turizm*

Sizece Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir? *Gölyazı köyü, kayıkların onarılması ve profesyonel su sporlarının yapılmasıyla gelişti. Aynı şekilde Eskikaraağaç köyünde de bu tür çalışmalar yapılırsa Eskikaraağaç'ta gelişebilir. Bunu da belediyeler yapabilir.*

Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? *Eskikaraağaç'ta otel yok, otel yapılacak alan da yok. Bunun için bakan uzmanları birkaç kez Eskikaraağaç'a gelip ev pansiyonculukla ilgili seminerler düzenlediler. Biz de 2014 yılında Gölyazı'da alternatif turizm seminerleri yapmıştık ve komşu köyleri de çağırmıştık.*

Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? *Bizim Eskikaraağaç için bir turizm politikamız yok.*

Sizece Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır? *Turizmde gelir çok önemli ve Eskikaraağaç'ta kısa vadede gelir sağlanması lazım ve bunlarda kuş gözlemleri ve fotoğrafçılık, su sporları ve alternatif turizm sporlarıyla sağlanabilir.*

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler? *Bir önceki soruda söylediğim gibi bu etkinliklere katılan insanlar olacak örneğin fotoğrafçı gelip fotoğrafını çekecek ama sadece fotoğrafını çekip gitmeyecek orda*

ihtiyaçlarını karşılayacak. Örneğin yemek yiyecek ve eğer yerel halk o bölgenin geleneksel yemeklerini yapıp sunarsa Eskikaraağaç'ın ekonomik durumunda çok büyük bir şekilde gelişmeler olur.

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz? Orası biraz Ramsar Sözleşmesi kapsamında korunan bir alan olduğu çok bir yatırım yapabilecek yer değil.

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler? Genellikle Nisan ve Eylül ayları arası geliyorlar. Ama diğer zamanlarda ise İstanbul'dan birkaç alternatif gruplar gelip Eskikaraağaç'ı ziyaret edebiliyorlar. Kışında fotoğraf için gelebiliyorlar.

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir? Kuş gözlemleri ve fotoğrafçılık, geleneksel yemekler, su sporları, alternatif turizm sporları yapılabilir.

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür? Eskikaraağaç İzmir yolu üzerinde kaldığı için Kemalpaşa'ya giden bütün otobüsler ve özel araçlar gidebilir.

Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s). Eskikaraağaç'ta otopark alanı çok geniş olduğu için otopark sıkıntısı çok çekmiyorlar. Yeme-içmede sıkıntı var. İnsanlar yemek yiyemeden gidiyorlar bunun sebebi ise köylünün onu arz etmediği için. Rehberlik ise gelen gruplar kendi rehberlikleri bulup geldiği için herhangi bir rehberlik orda beklemiyor.

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? Leylek festivali uluslararası festival dünyanın her yerinden insanlar geliyor. Leylek festivalin kutlama komitesinde biz de varız ama asıl Karacabey belediyesinin inisiyatifinde olan bir festival ve dönem dönem bakanlığımız o bölgeye maddi destek sağlıyor.

Sizce yerel halkın turizme bakışı nasıl? Köylüler ilk başta hevesliydi ve leylek festivallerine çok fazla katkıları oluyordu, hala da oluyorlar ama son zamanlarda insanlara hizmet sunmamaya başladılar bu da heveslerinin kırıldığını gösteriyor.

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? Gezi teknesi işi gençlerin yapacağı bir şey ve çeşitli KOSGEB yardımlarıyla gençleri daha da teşvik edebiliriz.

Sizce Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahsedermisiniz? Göl kenarı bakımsız, çevre kirliliği, ulaşım sıkıntısı ve gölün alt yapı sorunları var.

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Evet, ben

yapılaşmaya karşı bir insanım ve bu Ramsar Sözleşmesine çok olumlu bakıyorum çünkü gölün hem koruyor ve gölün etrafında oluşabilecek yapıları engelliyor. Umarım Ramsar Sözleşmesine tam uyulur.

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahseder misiniz? Bizim bir çalışmamız yok ama birkaç yıl önce direkler üzerine yapılan yuvalarda leylekler ölüyordu ve TEDAŞ'ın çalışmalarıyla en aza indirildi.

Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu? Şu an için zarar vermiyor yani sonuçta orada yapılan faaliyet alternatif turizm faaliyetleri olduğu için zarar vermiyor. Alternatif turizm faaliyetlerin de doğaya zarar veren Offroad faaliyeti var oda orada yapılması yasaktır.

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı? Gölyazı'ya göre az da olsa var ama bunlar ciddi kazılarla açığa çıkar. Bunun için anıtlar kurulunun bir çalışması olmuştu. Köyde bir burç ve kilise kalıntısı var, onlar tescillendi. Kilisenin de restorasyon projesinin olduğunu biliyorum.

Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahseder misiniz? Köyün girişinde olan kalıntılar ve kilise var bunun dışında bir bilgim yok. Korunması ve devamlılığını sağlamak için müze alanı ile konuşmanız daha iyi olur, onlar sizi bu konu hakkında daha doğru bilgiler verirler.

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir?

Köyün tanıtımı için neler yapıyor ve sizce yeterli midir? Yeterli olduğunu söylemem ama bizim Bakan Müdürlüğün 7 tane sosyal medyası var ve 3 tane web sitesi var bu 3 sitede Eskikaraağaç ile ilgili paylaşımlar yapıyoruz. Aynı şekilde uluslararası fuarlarda Eskikaraağaç'ın tanıtımlarını yapıyoruz.

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için neler yapıyor?

Şu an bizim yaptığımız herhangi bir aktivite yok köyün gelişmesi için ama şu an konuşurken çok güzel fikirler oluştu; su sporları, köyün geleneksel yemekleri ve ev pansiyonları bu üçü ile ilgili güzel çalışmalar yapılırsa kısa vadede gelişmeler yaşarız.

Eskikaraağaç köyünün gelişmesi için kimler ortak hareket etmelidir? *Nilüfer Belediyesi, Karacabey Belediyesi, Büyükşehir Belediyesi birleşip alt ve üst yapı çalışması yapılabilir. Tanıtım, pazarlama ve eğitim içinde ticaret odası ve bizim gibi kurumların çalışmaları olmalıdır.*

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı? *Hayır, teşekkürler.*

K 11: Karacabey Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Birimi Sorumlusu Alper Tüydeş 'in verdiği yanıtlar ve değerlendirmeleri:

Aşağıdaki kavramlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Sürdürülebilirlik: *Var olan bir değer hem menfaat sağlanabilmesi hem de onun ömrünün uzatılabilmesi, değerlendirilmesi yani bir şey yapılabilmesi ve bunu yaparken de o şeyin değerini kaybetmemesidir.*

Eko-turizm: *Doğanın doğal haliyle kullanılabilmesini amaçlıyor. Ve bu yüzden çok önemli yaşam alanlarında, parklarda, köylerde vb. yerlerde uygulanması gereken ve tek geçim kaynağı sayılabildiği gereken bir kavramdır.*

Sürdürülebilir kırsal gelişme:

Eskikaraağaç köyünün geçim kaynakları nelerdir? *Hayvancılık en alt sırada, çiftçilik tarla ve ağaç fidanlarından elde edilen bir gelir var. Balıkçılık önemli bir geçim kaynağı ve son yıllarda da yerel ürünlerin satışlarıyla yavaş yavaş ekstra gelir kazanmaya başladılar. Ama köyde yaşayan gençler dışardaki fabrikalarda çalışmayı tercih ediyorlar.*

Size Eskikaraağaç köyünde geliştirilebilecek ekonomik sektörler nelerdir?

Geliştirebilecek ekonomik sektörlerin başında konaklama geliyor. Eğer butik oteller geliştirebilirse çok önemli kazançlar sağlanacağını, bunun dışında restoran, kafeterya gibi işletmelerin de orayı geliştirebileceğini düşünüyorum. Sonra Eskikaraağaç köyünün hayvancılığa elverişli olduğunu düşünüyorum. Eğer yerel halk hayvancılıkla uğraşırsa hem gelir sağlayacaklar hem de o hayvanların gübreleriyle bitkiler çoğalacak ve kuşlar oraya akın edecek ve böylece Eskikaraağaç kuş cenneti olacaktır

Yerel halka kendi ekonomilerini oluşturmaları için destek sağlanıyor mu? *Halka kesinlikle katkı sağlanıyor. Şöyle ki o köyde kadın derneği tarafından kafeterya, restoran gibi yerlere yemek satışları yapılıyor ve burada kadın derneğine çok destek sağlanıyor.*

Tabi ki de burada tek amaç derneği kalkındırmak olabilir fakat bunun yanında köy kadınlarına bu işi yapılabileceklerini ve bundan para kazanabileceklerini ve turizm sektörüne ağırlık vermelerini göstermek için biz bu derneği destekliyoruz. Derneğe köyde yaşayan neredeyse bütün kadınlar üye ve bu tüm üyeler her hafta değişimli olarak o derneği açıyorlar, kahvaltı ve yemek ikram ediyorlar ve dernekte evde yaptıklarının satışlarını yapıyorlar. Biz de bu derneğin zorunlu ihtiyaçlarını karşılayarak derneğin ayakta kalmasını ve köy kadınların bundan istifade etmesini sağlıyoruz. Bu sayede hem köyü aktif hale geliyor hem de köy kadınlarının bir zanaat sahibi olup ve bunla ilgili ticaret yapabilecekleri ve buna önem vermelerini bizzat deneyimlerle yaşatmış oluyoruz.

Eskikaraağaç'ın bir turizm politikası var mı? Bu konu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? *Evet var. Belediye imkanları dahilinde orda izlenen ve doğayı koruma şartıyla oluşturulan bir yol haritası var. Fakat bununla ilgili bir proje veya proje uygulayıcılarıyla değil de daha çok yerel halk ile bütünleşiyoruz. Hem yerel halktan gelen bilgi ve tecrübeleri hem de belediyede bu işle ilgili karar veren kişilerin bilgileri ve tecrübeleriyle bütünleşerek kendi çözümümüzü, kendi politikalarımızı köye uygun olarak seçiyoruz. Sonuçta masa başı yapılan işin pek çoğu olması gerekene uygun olmuyor. Biz yaklaşık beş yıldır belediyeye birlikte aktif bir şekilde uğraşıyoruz. Ve biz bu beş yılın içinde edindiğimiz bilgi birikimlerimiz ve tecrübelerimizle gelecek yıllarda başta köyün menfaatlerini sağlayabilmesi için uğraş veriyoruz. Tabi bunları yaparken de kesinlikle ve kesinlikle doğaya dost ve köyün birinci çıkış noktası olan leylek ve kuşların korunması ve bunun üzerinden de yaban hayatına dair saygılı, hoşgörülü ve geliştirebilir olmasını sağlıyoruz.*

Sizce Eskikaraağaç köyünde turizmi teşvik edecek hangi faaliyetler yapılmalıdır? *Çizdiğimiz turizm politikasında bizim hedeflediğimiz yerel halkın doğadan ve bu köye değer katan leyleklerin ve kuşların varlığından kendilerine menfaat sağlamaları yönünde. Yapılan projeleri ve doğayı sahiplenip bir yandan doğanın korunmasında baş faktör olacaklar bir yandan da o köyden menfaat sağlayacaklar. Böylece hem doğaya hem de yerel kalkınmaya büyük destek sağlanmış olacaktır.*

Eskikaraağaç köyünde turizmin gelişmesi yöre halkının ekonomik durumunu nasıl etkiler? *Eskikaraağaç'ın düzeni oturdu ve sezonu tam bir yıla yayılmış durumda. Fakat bunu daha da çoğaltarak köylünün bundan daha çok menfaat sağlamasını ve bu sayede*

köyün büyümesini hedefliyoruz ve şimdilik işler tahmin ettiğimiz gibi gidiyor yani her yıl artan ziyaretçi sayısı var.

Eskikaraağaç köyünde turizmi geliştirmek için ne gibi yatırımlar planlanıyor ya da planlıyorsunuz? *Eskikaraağaç'ta bizim yapacağımız çok bir şey kalmadı sadece orada iskele hakkında yeni ve sağlam bir şeyler yapmayı düşünüyoruz. Onun haricinde o köye yapabileceğimiz ekstra bir şeyler olduğunu düşünmüyorum, bundan sonra artık o köyün sürdürülebilir olmasının peşindeyiz. Yani oraya somut bir şey değil de halkın bu işe yönelmesini sağlıyoruz ve yardım ediyoruz.*

Ziyaretçiler Eskikaraağaç köyüne genellikle ne zaman gelirler? *Geçmişte ziyaretçiler bu köye sadece yılda bir kez yapılan leylek festivalleri sırasında geliyorlardı. Onun dışında köyün adına aldanıp gelenler oluyordu ama onlarda umduklarını bulamıyorlardı. Karacabey belediyesi tarafından son beş yıldır yapılan çalışmalarla o köye gelen insanlar oraları dolu dolu gezmeye imkân buluyorlar. Bugün köye gittiğinizde yemyeşil alanlar, ağaçlandırılmış çimenlik alanlar, Kuş Tahnit Müzesi, Eskikaraağaç Avrupa leylek köyleri duvarı, göl kıyısında kafeterya ve sosyal tesisler yapıp özel şahsa kiralandı. İskele, yürüyüş yolu, köy meydanın da çevre düzenlenmesi, yıkık dökük evlerin duvarlarına badana ve boyama yapıldı. Köyün duvarlarına leylek figürü asıldı. Dernek binası tadilattan geçirildi köye çok amaçlı solan hazırlandı. Normalde sadece leylek festivalinde geliyorlardı yapılan bu çalışmalarla yıl boyu gelenler var. Baharda Yaren leyleklerin gelişiyse o köydeki hareketlilik bir anda artıyor. Ve ziyaretçiler yazdan ziyade bahar ve sonbahar geçişlerinde daha çok geliyorlar.*

Turizmi 12 ay boyunca aktif kılmak için neler yapılabilir?

Bölgeye hangi ulaşım araçları ile gelmek mümkündür? Bu zamana kadar Eskikaraağaç'a özel araçlarla gidebilmek mümkündür. Ama şimdi Bursa Valiliği, Belediye ve Burulaş ile birlikte hafta içi belirli saat içerisinde otobüs kaldırılıyor. Hafta sonları ise bu zaman aralığı biraz daha sıkılaştırılarak Bursa'dan ve Karacabey'inden ulaşım imkânı sağlanmaktadır.

Gelen ziyaretçilere yeterli hizmet veriliyor mu? (Rehber-otopark-konaklama-yiyecek-içecek v.s). *Mevcut olanlar yeterli fakat rehberi yok ama köye gelen insanların çoğu rehber ihtiyacı duymuyorlar. Çünkü bilgilendirme tabelaları ve kuşların müzesinin içerideki tabelalar, köyden haberi olmayan kişilerin köye girdiklerinde en az bir saat turdan sonra köyün geçmişini, bugünü ve izlediği politikaları öğrenip, leylekler hakkında*

bilgileri, doğaya neyin zararlı olup ya da olmayacağını kendisi gezerek keşfederek bulabilir. Ve biz de bunun her zaman daha doğru olduğuna inanıyoruz. Kendi okuyarak ve merak ederek bunları anlarsa daha faydalı olduğunu düşünüp bu yönde bilgilendirme tabelaları yapıldı. Konaklama imkânı yok maalesef. Otopark sıkıntımız yok. Özellikle de yayalara ve bisikletlilere yapılmış bir yürüyüş yolumuz var.

Leylek Festivali kapsamında yapılan çalışmalar nelerdir? Avrupa leylek köyleri ağına üye olduğumuz için her sene farklı bir leylek köyü ülkesinde buluşuluyoruz. Ve bu buluşmalarda Avrupa leylek köylerindeki bütün üyeler katılıyor ve o köyde, bir yıl içerisinde yapılan etkinlikleri bütün Avrupa leylek köyündeki üyelerinin temsilcileri çıkıyor ve anlatıyor bu sayede bu fikir alışverişi oluyor. Ama bizde daha çok bilgilendirme ve bilinçlendirmeyken onlarda daha çok eğlence için çalışmalar var. Leylek festivallerinde içinde leylek figürü ve teması işleniyor ama normal festivaller gibi eğlenceler var. Ve aileler buraya gelerek eğleniyorlar ama bizim amacımız burada güzel anılar yaşaması ve burayla bağ kurmasını amaçlıyoruz. Ve bu kapsamda konserler, çocuk animasyonları, eğitici ve öğretici atölyeler kuruluyor bu tarz çalışmalar oluyor.

Size yerel halkın turizme bakışı nasıl? Eskiden turizmden gelir sağlamadıkları için yerel halk, turizmi çok önemsemiyordu ama son beş yıldır yapılan bu çalışmalarla birlikte yerel halk turizmden gelir sağladılar ve turizmle ilgili sorular sormaya başladılar. Açıkçası gelişen turizmle beraber yerel halk kendi dükkânlarını açmaya başlayacaklar ve köyü iyice sahipleneceklerini düşünüyorum.

Köyün genç nüfusunun geri dönmesi için neler yapılabilir? Bizim yaptığımız bu çalışmalarla zaten yavaş yavaş geri dönüşümler almaya başlıyoruz. Pek çok alanda gençlerin geri dönmesi de artık söz konusudur. Çünkü bu köyde turizm faaliyeti artıkça bu köyden para kazanma başlayacak ve köy popüler olacak bu yüzden de giden insanların geri döneceğini düşünüyorum.

Size Eskikaraağaç köyünün sorunları nelerdir? Bu sorunlardan biraz bahsedermisiniz? Yaşlıların çoğu ticarete girmenin zahmetli olacağını ve riskli olacağını düşünüyorlar bu yüzden öncelikli sorunu genç nüfusun olmaması ve biraz daha tecrübeye ve pratik olmaya ihtiyaçları var bu turizm hareketliliğine karşın. Bide ulaşım sorunumuz vardı oda ilk adımı atıldı artık talep gördükçe sefer sayısı artarak daha kısa sürede ulaşılacak. Temizlik, tanıtım ve alt yapı yönünden hiçbir sorunu yok. Köyümüz gayet

güzel ve ilerde aşırı yoğunluk olacak şekilde hesaplamalar yaptık ve ona göre çalıştık belediye olarak orda.

Uluabat Gölü ve çevresinin Ramsar Sözleşmesi kapsamında koruma altında olduğunu biliyor musunuz? *Bu konu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Evet biliyorum. Sanayileşme konularında iyi fakat Akçılar'ın Fadıllılar kısmında Ramsar'a alınmadan öncesinde başlamış sanayileşme süreci olduğu için oraya yeni sanayi yapılmasa bile eski sanayiler kirletiyorlar Uluabat gölünü ve en çok da bu sanayiler kirletiyor. Uluabat kirlendiği için de Eskikaraağaç'ta bundan dolayı kirleniyor.*

Avrupa Leylek köyü olan Eskikaraağaç'ta leylekleri ve onların doğal çevresini korumak adına çalışmalar var mı? Bu çalışmalardan biraz bahseder misiniz? *Türkiye'de, Avrupa'da ve diğer ülkelerde olan leylek köylerinden farklı bir etkinlik yaptık. Etkinlik ise o köydeki leylek yuvasına en yakın olan ailelerin en küçük çocuğuna o yuvayı sahiplendirdik çünkü çocuklarda doğaya karşı aitik ve sorumluluk duygularını geliştirmek amacıyla yaptık. Ve bunu bütün leylek yuvalarına uyguladık. Her yıl iftaya araçları yardımıyla o leylek yuvarın temizliğini ve bakımını yaptık. Eskiden mera olarak kullanılan ve azalan hayvancılık ile birlikte artık kullanılamayan mera alanını biz Avrupa'dan aldığımız hibeyle devletten para çıkmadan Avrupa'dan gelen fonla sağladık. Bozok cinsi, köyden bir çiftçiye sahiplendirdik ve bu alanda onların otlandırmasını sağladık. Eskiden kullanılmadığı için bu alan dikenlerle ve sazlıklarla doluydu ama hayvanlar bu otları ortadan kaldırdı. Ve düz bir mera haline getirdi. Bizde bu alana çeşitli bitkilerle kuşların bu alana konmasını ve beslenmesini sağladık bu sayede çeşitliliğini arttırdık.*

Sizce yapılan turistik faaliyetler doğal çevreye ve kuşlara zarar veriyor mu? Hiçbir zararı yok yaptığımız çalışmalarla zaten bu zararı en aza indirmenin peşindeyiz. Zarar olarak da festivaldeki insanların gürültüsünü zarar olarak sayıyorum ama hayvanların ölmesinden, onlara ateş edenler vb. sorunların yanında iki gün sesten kaynaklı gürültünün makul olabileceğini fakat gürültüleriyle geleceklerine karşın insanların farkındalıklarının artmasını ümit ederek makul olacağını düşünüyoruz. Onun haricinde turizm hareketlerinin leylek köyüne hiçbir zararı yok çünkü oranın dört bir yanı su ile kaplı olduğu için yürüyüş alanları kısıtlı, suya da giremedikleri için orada insanların herhangi bir zararı yok.

Eskikaraağaç köyünün korunan veya korunması gereken yapılar var mı? *Elbette, var, kilisemiz, eski tip evlerimiz, kalemiz vb. korunması gereken yapılar var. Ve bunların üzerinden düşünülmesi gerektiğini düşünüyoruz bizde daha şu zamana kadar tarihi yapılara karşı bir çalışma başlatılmadı ama kısa sürede bunlarda ilgili hem doğa hem tarih gezisi olabilir*

Sizce köyde korunması gereken kültürel değerler nelerdir? *Bu değerlerin korunması ve devamlılığı için yapılan çalışmalar varsa bunlardan biraz bahseder misiniz? O yörenin bu zamana kadar gelmiş gelenekleri var. Örneğin leylekler hakkında tekerlemeleri vb. Çağımızın getirmiş olduğu şartlar nedeniyle günden güne azalsa da devam ettirdikleri adetleri var. Şu an bozulmamış olanlar yöresel yemekleri ve köylerde olan dayanışma ve Anadolu'nun vermiş olduğu misafirperverlik gibi geleneksel özellikleri var. Balıkçılık orada bir gelenek aslında onun korumasını istiyoruz. Bununla ilgili çalışmamız bizzat yok ama desteklerini yapabiliyoruz. Dernek aracılığıyla kadınların bu marifetlerini sürdürmeye çalışıyoruz. Onun dışında kültürel olarak açıkçası üstünde durulacak bir şeyi yok ve kültürel anlamda bir çalışma yapılmadı. Biz bu çalışma yapılması için destekliyoruz. Bu dönem de büyük bir ihtimalle bu yönde de çalışmalar yapılır.*

Yerel halk, ziyaretçiler ve köyün yetkilileri için eğitim çalışmaları yapıyor mu? Yapılıyorsa bunlar nelerdir? *Maalesef yok, biz dilimiz yettiğine anlatmaya çalışıyoruz ama şimdilik herhangi bir çalışma yok. Ama artık köye somut yatırımlar değil de daha çok soyut çalışmalar olacağından onların içinde kesinlikle buda var. Leylekler ve doğayla ilgili bilinçlendirme kesinlikle yapılıyor. Turizme karşı profesyonel bir eğitim söz konusu olmadı ama önümüzdeki beş yılda bu konu hakkında çalışmalar yapılacak.*

Köyün tanıtımı için neler yapılıyor ve sizce yeterli midir? *Köyün tanıtımı için tabi ki de çalışmalar yapılıyor, şu an bununla ilgili Karacabey Belediyesi daha çok uğraşiyor. Tabi bunun Bursa Valiliği ve Büyükşehir Belediyesinin de tanıtıma ciddi katkı yapması gerekiyor. Örneğin misafirlerini buraya getirmeli, ulaşımı buraya kolaylaştırmalı ve şehir içindeki tanıtım reklamlarında zaman zaman bu köye de yer vermesi gerekiyor.*

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Esmâ DURAK
Doğum Yeri ve Tarihi : Van / 10.06.1991
Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu
Lise : Van Milli Piyango Anadolu Lisesi
Lisans : Karabük Üniversitesi
Yüksek Lisans : Uludağ Üniversitesi

Çalıştığı Kurum/Kurumlar : NG Mimarlık 2014-2016
: Mimesis Mimarlık 2016- halen

İletişim (e-posta) : esma.durak@gmail.com